

Қазақстан Республикасының Қорғаныс министрлігі Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің 2021 жылғы 7 қазандағы № 688 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2021 жылғы 12 қазанда № 24705 болып тіркелді. Күші жойылды - Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің 2023 жылғы 4 шілдедегі № 668 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен

Министерство обороны Республики Казахстан

«Қазақстан Республикасының Қорғаныс министрлігіне ведомстволық бағынысты әскери оқу орындарының үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің 2019 жылғы 4 қазандағы № 792 бұйрығына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы

Ескерту. Күші жойылды - ҚР Қорғаныс министрлігінің 04.07.2023 № 668 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

БҰЙЫРАМЫН:

1. «Қазақстан Республикасының Қорғаныс министрлігіне ведомстволық бағынысты әскери оқу орындарының үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің 2019 жылғы 4 қазандағы № 792 бұйрығына (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 19458 болып тіркелген) мынадай өзгерістер мен толықтыру енгізілсін:

1-тармақ мынадай редакцияда жазылсын:

«1. Мыналар:

1) осы бұйрыққа 1-қосымшаға сәйкес жалпы орта білім беру базасында Қазақстан Республикасының Қорғаныс министрлігіне ведомстволық бағынысты

әскери оқу орындарының «Әскери іс және қауіпсіздік» техникалық және кәсіптік білім беру мамандықтар тобы бойынша;

2) осы бұйрыққа 1-1-қосымшаға сәйкес негізгі орта білім беру базасында Қазақстан Республикасының Қорғаныс министрлігіне ведомстволық бағынысты әскери оқу орындарының «Әскери іс және қауіпсіздік» техникалық және кәсіптік білім беру мамандықтар тобы бойынша;

3) осы бұйрыққа 2-қосымшаға сәйкес Қазақстан Республикасының Қорғаныс министрлігіне ведомстволық бағынысты әскери оқу орындарының «Әскери іс» жоғары білім беруді даярлау бағыты бойынша үлгілік оқу бағдарламалары бекітілсін.»;

1-қосымша осы бұйрыққа 1-қосымшаға сәйкес жаңа редакцияда жазылсын;
осы бұйрыққа 2-қосымшаға сәйкес 1-1-қосымшамен толықтырылсын;
көрсетілген бұйрықпен бекітілген Қазақстан Республикасының Қорғаныс министрлігіне ведомстволық бағынысты әскери оқу орындарының «Әскери іс» жоғары білім беруді даярлау бағыты бойынша үлгілік оқу бағдарламаларында:

6-тарау мынадай редакцияда жазылсын:

«6-тарау. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар

Пәннің мақсаты.

«Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар» (бұдан әрі – АКТ) пәні болашақ мамандардың кәсіптік қызметінде, ғылыми және практикалық жұмыста өздігінен білім алу және басқа да мақсаттар үшін ақпараттық және коммуникациялық технологиялар құралдарын пайдалану саласында білім жүйесін, біліктігі мен біліктіліктерін қалыптастыруға арналады.

Пәнді оқытудың мақсаты мен міндеттері.

«Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар» пәнін оқыту мақсаты білім алушыларда қазіргі заманғы ақпараттық технологиялар, ақпаратты компьютерлік техника мен арнайы бағдарламалық қамтамасыз етуді қолдана отырып жинау, өңдеу, сақтау және пайдалану мүмкіндіктері туралы түсініктерін, сондай-ақ қазіргі заманғы кеңсе құжаттамасын өңдеу және функционалдық міндеттерді әзірлеу кезінде компьютерлік технологияларды пайдалануға бейімделуді қалыптастыру болып табылады.

Курс практикалық мақсатымен бірге білім алушылардың дүниетанымын кеңейтуге, олардың жалпы мәдениеті мен білімділігін арттыруға ықпал ете отырып, білім және тәрбие беру мақсаттарын іске асырады.

Пәнді оқытудың міндеттері:

1) курсантты есептеу техникасының ерекшеліктерімен, құрылымдық сызбасымен және ғылыми-техникалық прогрестің қол жеткізген жетістіктерімен таныстыру;

2) білім алушыларда есептеу техникасының аппараттық қамтамасыз етуі туралы түсінік қалыптастыру;

3) жүйелік бағдарламалық қамтамасыз ету, «Microsoft Office» қолданбалы бағдарламалық пакеттері, графикалық редакторлар, бағдарламалау тілі және автоматтандырылған жобалау жүйелері туралы шолу жасау;

4) «Киберқауіпсіздік», компьютерлік желілер мен телекоммуникациялар туралы түсінік беру;

5) ЭҚАБЖ-да жұмыс істеу қағидаттарын, «www.egov.kz» электрондық үкіметінің мақсаты мен міндеттерін зерделеу;

6) «Microsoft Word» мәтіндік процессоры мен «Microsoft Excel» кестелік процессорында жұмыс істеу білігін жетілдіру;

7) таныстырылымдарды, дерекқорды құруды және олармен жұмыс істеуді үйрену.

Пәнді меңгеру нәтижесінде қалыптасатын білім алушының біліктілігі:

«АКТ» пәнін меңгеру нәтижесінде білім алушыларда мынадай жалпы және әскери-кәсіптік дағдылар қалыптасады:

1) ақпараттың құрылымын, ұсыну нысандары мен беру жүйелерін білу;

2) ақпаратты жинақтау, жеткізу, өңдеу және сақтау процестерінің, шаралар мен ақпарат өлшемі бірліктерінің жалпы сипаттамалары туралы білу;

3) компьютердің құрылымдық схемасы мен оның жұмыс істеуі туралы білімі;

4) дербес компьютерді аппараттық және бағдарламалық қамтамасыз ету туралы, «Windows» операциялық жүйесі туралы білу;

- 5) ақпаратты ұсыну түрлері мен тәсілдері туралы білу;
- 6) «Internet» іздеу жүйелерін қолдануға және электрондық үкімет порталында бағдарлануға үйрену;
- 7) қызметтік құжаттаманы дұрыс әрі жылдам ресімдеу, ақпаратты электрондық кестелер арқылы өңдеу, дерекқорды құру және онда жұмыс істеу қабілеті;
- 8) автоматты тізімдерді, гиперсілтемелерді, форматтау стилі мен басқа да мәтіндік редактордың арнайы функцияларын құрумен мәтіндік ақпараттың үлкен көлемін өңдей білу.

Пәннің тақырыптық жоспары

Р/с №	Тақырыптың нөмірі мен атауы
1.	1-тақырып. Қоғам дамуының негізгі секторындағы «АКТ» ролі. «АКТ» саласындағы стандарттар.
2.	2-тақырып. Компьютерлік жүйелерге енгізу. Компьютерлік жүйелердің сәулеті.
3.	3-тақырып. Бағдарламалық қамтамасыз ету. Операциялық жүйелер.
4.	4-тақырып. Адамзаттық-компьютерлік өзара әрекеттесу
5.	5-тақырып. Дерекқор жүйелері
6.	6-тақырып. Деректерді талдау. Деректерді басқару
7.	7-тақырып. Желілер мен телекоммуникациялар
8.	8-тақырып. Киберқауіпсіздік
9.	9-тақырып. Интернет-технологиялар
10.	10-тақырып. Бұлтты және мобильді технологиялар
11.	11-тақырып. Мультимедиялық технологиялар
12.	12-тақырып. Ақпараттық технологиялар
13.	13-тақырып. Бағдарламалау тілдері
14.	14-тақырып. Ақылды технологиялар
15.	15-тақырып. Электрондық технологиялар. Электрондық бизнес. Электрондық оқыту. Электрондық үкімет.
16.	16-тақырып. Автоматтандырылған жобалау жүйелері
17.	17-тақырып. Кәсіптік саладағы ақпараттық технологиялар. Өндірістік АКТ
18.	18-тақырып. Кәсіптік салада қолданбалы бағдарламаларды орнату және пайдалану
19.	19-тақырып. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің автоматтандырылған басқару жүйелері
20.	20-тақырып. АКТ даму перспективалары

Пәннің мазмұны

1-тақырып. Қоғам дамуының негізгі секторындағы «АКТ» ролі. «АКТ» саласындағы стандарттар.

«АКТ» анықтамасы. «АКТ» пәні және оның мақсаты. Қоғам дамуының негізгі секторындағы «АКТ» ролі. «АКТ» саласындағы стандарттар. «АКТ» және Мыңжылдық декларация тұрақты дамуының мақсаттарына қол жеткізу арасындағы байланыс. Ақпарат, ақпараттық процестер және ақпараттық технологиялар ұғымы. Ақпараттың түрлері мен қасиеттері. ЭЕМ арифметикалық және логикалық негіздері. Санау жүйелері. Санау жүйелеріндегі арифметикалық іс-қимыл. Компьютердің алгебралық логикасы және логикалық негіздері. Логикалық операциялар. Дизъюнкция, конъюнкция және теріске шығару. Ақиқат кестесі.

2-тақырып. Компьютерлік жүйелерге енгізу. Компьютерлік жүйелердің сәулеті.

Компьютерлік техниканың даму тарихы. Дербес компьютердің сәулеті. Нейман аясы қағидаттары. Компьютер және оның құрамдас бөліктері. Негізгі жады: ішкі және сыртқы. Сыртқы есте сақтау құрылғылары. Периферийлік қондырғылар: деректерді енгізу және шығару құрылғылары, дыбыс ойнату құрылғылары, модем, ойын манипуляторлары, «жарық қаламұшы», дигитайзер.

3-тақырып. Бағдарламалық қамтамасыз ету. Операциялық жүйелер

Бағдарламалық өнімдер. Қосымша бағдарламалық қамтамасыз ету (бағдарламалар-архиваторлар, вирусқа қарсы бағдарламалар). Сығылған деректермен жұмыс. Сығылған деректердің теориялық негіздері. Архивтер диспетчерлеріне базалық талаптар. Вирустар және оның түрлері. Бүлінген және зақымданған файлдар. Компьютерлік вирустар жіктемесі. Компьютерлік вирустардан қорғаудың негізгі әдістері.

Операциялық жүйе. Даму эволюциясы. «ОЖ» негізгі ұғымдары, тұжырымдамасы. «ОЖ» жіктемесі. Дербес компьютерлер операциялық жүйелерінің функциялары. Операциялық жүйе объектісі туралы мәліметтер алу.

4-тақырып. Адам мен компьютер арасындағы өзара әрекет

Адамның компьютермен өзара әрекеті, адамдардың пайдалануы үшін интерактивті есептеу жүйелерін жобалау, бағалау және іске асыру және оларды қоршаған негізгі құбылыстарды зерделеу. Бұлтты есептеулер. Мәтіндік және кестедегі құжаттарды құру және редакциялау бойынша практикалық дағдыларды алу. Диаграммалар мен кестелерді құру. Ақпаратты қорғау, Шартты форматтау.

5-тақырып. Дерекқор жүйелері

Дерекқор және дерекқорды басқару жүйелері (ДҚБЖ). Дерекқорды жобалау. Қарапайым дерекқор құрылымы. Деректер типтері. Жолақтар қасиеті. Кестеаралық байланыс орнату. Сұрау салулар. Нәтиже кестесіндегі жазбаларды реттеу. Іріктеу шартын пайдалану. Жазбаларды сұрыптау. Нысандарды құру. Нысандар шебері арқылы нысандарды құру. Дерекқордың Конструкторлар және Диспетчерлер нысандары арқылы батырмалы нысандарды құру.

6-тақырып. Деректерді талдау. Деректерді басқару.

Деректерді сақтау орындары. Дерекқорда есептерді, жиынтық кестелерді және диаграммаларды құру. ЖЕСҚ мен резервтегі есте сақтау құрылғысы арасындағы айырмашылық.

Абсолютті, салыстырмалы және аралас сілтемелер. Деректерді сұрыптау және реттеу.

7-тақырып. Желілер мен телекоммуникациялар

Компьютерлік желі туралы түсінік және оның сәулеті. Жіктемесі. Жергілікті есептеу желілері. Ғаламдық есептеу желілері. Корпоративтік есептеу желісі, оның арналуы және сипаттамасы. Интернетке адрестеу жүйесі. Электрондық поштамен жұмыс. «Outlook Express» пошталық бағдарламасы. Пошталық жүйені үйде теңшеу. Іздеу технологиялары. Жергілікті желіде құжаттарға қол жетімділікті құру және жұмыс істеу. Браузерлер түрлері. Электрондық құжат айналымының даму тарихы. Электрондық үкімет. ЭҚАБЖ-да жұмыс істеу қағидаттары. «www.egov.kz.» электрондық үкіметінің міндеттері мен мақсаттары. «www.egov.kz.» мемлекеттік көрсетілетін қызметтің бірыңғай порталындағы негізгі функциялар. «www.egov.kz.» порталындағы тіркеу және жұмыс істеу қағидалары. Мемлекеттік органдарға электрондық өтініштерді беру схемасы. «Электрондық-цифрлық қолтаңба» құқығы мен мүмкіндіктері.

8-тақырып. Киберқауіпсіздік

Киберқауіпсіздікке қажеттілік. Дербес деректер. Корпоративтік деректер. Қауіпсіздіктің бұзылу салдары. Киберқылмыскер профилі. Киберсоғыс ұғымы. Қауіпсіздік жүйесінің және эксплойттың осалдығы. Қауіпсіздік осалдықтарының типтері. Зиянкес БҚ типтері мен белгілері. Кіріп кету тәсілдері. Қызмет көрсетуден бас тарту. Аралас шабуыл. Құрылғылар мен желілерді қорғау.

Желідегі дербес деректерді қорғау. Сенімді аутентификация. Желіаралық экрандар. Желіаралық экрандар типтері. Нақты уақыттағы шабуылдарды анықтау. Зиянкес БҚ-ны анықтау. Ақпарат қауіпсіздігі бойынша практикалық әдістемелер. Тәртіп негізіндегі киберқауіпсіздік тәсілі. Ботнет. Тәртіп негізіндегі қауіпсіздік. «NetFlow» және кибершабуылдар. Қауіпсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі іс-қимылдар алгоритмі. Инциденттерді болдырмауға және анықтауға арналған құралдар. Басып кіруді анықтау және болдырмау жүйелері.

9-тақырып. Интернет-технологиялар

Интернет-технологиялар: маңызы, мүмкіндіктері, ерекшеліктері. Базалық ақпараттық технологиялар. IT-байланыстағы интернет-технологиялар және инновациялар түрлері. Интернет-технологиялар деректерді алудың қолайлы әдісі ретінде. Қазіргі замандағы интернет-технологиялардың негізгі қыры.

10-тақырып. Бұлтты және мобильді технологиялар

Бұлтты технологиялар. Бұлтты сервистердің негізгі ұғымы, түрлері. Бұлтты инфрақұрылым. Бұлтты серверлер. Мобильді және бұлтты есептеулер. Мобильді технологиялар. Smart технологиялар. Білім берудегі мобильді ақпараттық технологиялар. Мобильді технологиялар біздің өмірімізді қалай өзгертті?

11-тақырып. Мультимедиялық технологиялар

Мультимедиялық технологиялар түрлері, міндеттері және ролі. Қазіргі замандағы мультимедиялық технологиялар. Медиа жүйелер. Білім берудегі мультимедиа. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштеріндегі мультимедиа. Мультимедиялық аппаратура. Тілдер мультимедиясы. Виртуалды шындық. 3D технологиясы. Компьютерлік графика және анимациялар. Платформа мультимедиясы. Мультимедиа стандарттар.

12-тақырып. Ақпараттық технологиялар

Ақпараттық технологиялар және жүйелер. Ақпараттық технологиялар және байланыс. Қазіргі заманғы технологиялар және олардың түрлері. Ақпараттық технологиялардың қоғамның дамуына әсері. Ақпараттық технологиялардың қазіргі қоғамдағы ролі.

13-тақырып. Бағдарламалау тілдері

Алгоритм және оның құрылысы. Алгоритмдер құрылысы: желілік, басқарушылық және циклдік. Алгоритмді ұсыну нысандары. Бағдарламалау

тілдеріне шолу. Бағдарламалаудың негізгі құрылымдары. Бағдарламалау тілінің әліпбиі, резервтегі сөздер, идентификаторлар, константалар, ауыспалы және ауыспалылар типтері, сөйлемдер, деректер және олардың типтері. Бағдарлама құрылысы. Ақпаратты беру, енгізу және шығару операторы. Желілік, басқарушы және циклдік алгоритмдер бағдарламаларын ұйымдастыру. Массивтер: массивтің анықтамасы және жариялау, бір таңбалы массивтерді өңдеу. Экоплатформалар.

14-тақырып. Ақылды технологиялар

Қазақстандағы және әлемдегі ақылды технологиялар. Әлеуметтік саладағы ақылды технологиялар. Болашақ қазірден басталады: «ақылды» технологиялар адамға қызмет етуде. Ақылды техника. Ақылды техника түрлері. Жасанды интеллекті дамыту. Ақылды технологиялардың экономиканың одан әрі дамуына әсері.

15-тақырып. Электрондық технологиялар. Электрондық бизнес.
Электрондық оқыту. Электрондық үкімет

Ақпараттық ресурстарда қолданылатын электрондық технологиялар: электрондық құжаттар, электрондық кітапханалар, дерекқор (ДҚ), электрондық коллекциялар және басқалар. Ақпараттық органы қалыптастырудағы электрондық технологиялар. Электрондық бизнес және электрондық коммерция. Электрондық оқыту. Қашықтан оқыту. Білім беру платформалары мен алаңдары. Электрондық оқыту перспективасы. EGOV электрондық үкіметі. Мемлекеттік қызметтер жүйесінде тіркелу, онлайн қызметтер алу.

16-тақырып. Автоматтандырылған жобалау жүйелері

Компьютерлік математика жүйесі. Математикалық редакторлар («MathCad» немесе соған ұқсас) туралы жалпы мәліметтер. Математикалық редакторлар терезесінің құрылысы. Формулаларды енгізу және редакциялау. Есептеу. Деректер типтері. Арифметикалық есептеулер. Берілген өзгерістер шегінде ауыстырылатындар. Қолданушы функциялары және орнатылған функциялар. Матрицалар. Матрицалармен қарапайым операциялар. Тасымалдау. Матрицаларға алгебралық есептеулер. Матрицалық функциялар. Графикалар. Екі таңбалы графикалар. Үш таңбалы графикалар. Үстіңгі графикалар, «3D» нүктелі графикалар. Дифференциалды теңдеу. Интегралдар. Математикалық редакторлардағы бағдарламалау элементтері. Объектілік-бағдарлау бағдарламалауы. Деректер легі және графикалық бағдарламалау тілі.

«LabVIEW» (не соған ұқсас) ортасы: жұмыс орнын құру. Құрал-сайман құралдары. Виртуалды аспапты құру. «Panel» сыртқы панелі. Сыртқы панельге басқару элементін қосу. «Diagram» құрылымдық схемасы. Объектілерді блок-диаграммада құру. Блок-диаграмма кодын редакциялау. Виртуалды аспаптарды құру. Арифметикалық операциялар. Дыбысты сүзгіден өткізу. Дыбыс амплитудасын талдау. Циклдер құрылымдарының екі типі. Массивті деректер генерациясы. «Case» құрылымын пайдалану. Бағдарламалауды ұйымдастыру. Логикалық операциялар. Басқарудың және индикаторлардың негізгі элементтері. Қосу. Қозғалмалы тіркеуіштер. «Бірізділік» құрылымы. Формула түйіні. Генераторлар және осциллографтар. Виртуалды құрылғылар кітапханалары. Бағдарламаларды дұрыстау әдістемесі.

17-тақырып. Кәсіптік саладағы ақпараттық технологиялар. Өндірістік АКТ
Цифрлық Қазақстан. Цифрлық армия. Қазақстан Республикасының Қарулы
Күштеріне енгізілген АКТ.

18-тақырып. Кәсіптік салада қолданбалы бағдарламаларды орнату және
пайдалану

«Ақпараттандыру туралы» ҚР Заңы. Ақпараттық жүйелерді әзірлеу, құру
және енгізу тәртібі.

19-тақырып. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің
автоматтандырылған басқару жүйелері

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері автоматтандырылған басқару
жүйелерінің тізбесі, оларды қолдану ерекшеліктері. Даму перспективалары.

20-тақырып. АКТ даму перспективалары

Қазіргі замандағы АКТ ролі. АКТ даму кезеңдері. Ақпараттық және
коммуникациялық технологиялардың даму перспективалары.».

2. Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің Әскери білім және
ғылым департаменті Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген
тәртіпшен:

1) осы бұйрықты Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде
мемлекеттік тіркеуді;

2) осы бұйрықты алғаш ресми жарияланғанынан кейін Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің интернет-ресурсына орналастыруды;

3) алғашқы ресми жарияланған күнінен бастап күнтізбелік он күн ішінде осы тармақтың 1) және 2) тармақшаларында көзделген іс-шаралардың орындалуы туралы мәліметтерді Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің Заң департаментіне жолдауды қамтамасыз етсін.

3. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің әскери білім беру мәселелеріне жетекшілік ететін орынбасарына жүктелсін.

4. Осы бұйрық лауазымды адамдарға, оларға қатысты бөлігінде жеткізілсін.

5. Осы бұйрық алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Қазақстан Республикасы
Қорғаныс министрі

М. Бектанов

Қазақстан Республикасы
Қорғаныс министрінің
2021 жылғы 7 қазандағы
№ 688 бұйрығына
1-қосымша

Қазақстан Республикасы
Қорғаныс министрінің
2019 жылғы 4 қазандағы
№ 792 бұйрығына
1-қосымша

**Жалпы орта білім беру базасында Қазақстан Республикасының Қорғаныс
министрлігіне ведомстволық бағынысты әскери оқу орындарының «Әскери
іс және қауіпсіздік» техникалық және кәсіптік білім беру мамандықтар тобы
бойынша үлгілік оқу бағдарламалары**

1-бөлім. Қазақ тілі.

Пән мақсаты.

«Қазақ тілі» пәні «Рухани жаңғыру» жалпыұлттық идеясын іске асыру шеңберінде әлеуметтік-гуманитарлық көзқарасты қалыптастыру мақсатында қазақ тілін оқытуға арналған.

Пәнді оқыту мақсаты мен міндеттері.

Қазақ тілін оқыту мақсаты кадеттердің қазақ тілінде сауатты жазу дағдыларын қалыптастыру, әскери терминдерді іс жүзінде қолдану мақсатында кадеттерді олармен таныстыру, болашақ сержанттарды оқыған мәтінді талдай білуге, кәсіптік лексикаға, оларды өз қызметі саласында пайдалануға байланысты қазақ тілінде дұрыс сөйлеудің қалыптасуын қамтамасыз ететін лексикалық-грамматикалық материалды пысықтауға, қазақ тілінің грамматикалық материалын салыстыруға, қызметтік-тұрмыстық мақсаттағы құжаттарды жасауға оқытып-үйрету болып табылады.

Пәнді оқыту міндеттері:

1) әңгімелесу және әдебиет оқу үшін қажетті көлемдегі фонетикалық, лексикалық-грамматикалық құбылыстар;

2) арнайы, әскери, қоғамдық-саяси, тұрмыстық және әдеби лексиканы дамыту;

3) грамматикалық материал мен әскери лексиканы қамтитын мәтінді оқығаннан кейін қысқаша мазмұндау;

4) зерделенген тақырыптар шегінде қазақ тілінде әңгімелесу;

5) екіжақты аударма жүргізу;

6) әскери терминдерді түсіну және қолдану;

7) жалпы әскери терминологияны меңгеру;

8) әскери терминдер мен сөз тіркестерін меңгеру, олардың негізінде мамандық бойынша мәтіндер құрастыру;

9) кадеттердің қазақ тілін үйренуге ішкі уәждемесін дамыту;

10) қазақ тілінде ой-пікірлерімен алмасу дағдыларын жетілдіру.

Пәнді меңгеру нәтижесінде білім алушыда қалыптасатын біліктілігі.

«Қазақ тілі» пәнін меңгеру нәтижесінде білім алушыларда мынадай жалпы және әскери-кәсіби дағдылар қалыптасады:

1) Біріккен Ұлттар Ұйымы шеңберінде, бітімгершілік күштер мен басқа да халықаралық ұйымдарда әртүрлі елдердің Қарулы Күштерінің өкілдерімен өзара іс-қимыл жасауға қабілеттілік;

2) қазақ тілінде өз ойын ауызша және жазбаша түрде анық және дәлелді тұжырымдау қабілеті;

3) қазіргі заманғы техникалық және технологиялық инновациялармен танысу мақсатында құжаттарды оқу және аудару қабілеті;

4) ақпаратты естуі бойынша диалогтік және монологтік сөйлеу дағдыларын қабылдай алу қабілеті;

5) ойын, сондай-ақ жеке және іскерлік сипаттағы хаттарды жазу кезінде ақпаратты жүйелі мазмұндау дағдыларын дамыту.

Пәннің тақырыптық жоспары.

Р/с №	Тақырыптың нөмірі мен атауы
1.	1-тақырып. Танысу. Баянат. Баяндау.
2.	2-тақырып. Саптық командалар. Грамматикалық минимум.

3.	3-тақырып. Әскери мамандық. Менің гарнизоным.
4.	4-тақырып. Мемлекеттік тіл – қазақ тілі.
5.	5-тақырып. Бүркемелеу.
6.	6-тақырып. Әскери киім нысаны. Әскери мақалдар.
7.	7-тақырып. Спорт және дене шынықтыру дайындығы.
8.	8-тақырып. Инженерлік даярлық.
9.	9-тақырып. Менің Отаным – Қазақстан.
10.	10-тақырып. Барлау.
11.	11-тақырып. Қазақстан тарихындағы көрнекті адамдар.
12.	12-тақырып. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері.
13.	13-тақырып. Әскери өнер негіздері.
14.	14-тақырып. Қару-жарақ және әскери техника.
15.	15-тақырып. «Қорғаныс» жалпы тактикасы.
16.	16-тақырып. «Шабуыл» жалпы тактикасы.
17.	17-тақырып. Әскери топография.
18.	18-тақырып. Қарудың тарихи түрлері.
19.	19-тақырып. Жауынгерлік әзірлік.
20.	20-тақырып. Оқ ату даярлығы.
21.	21-тақырып. Әскери қызметшілерді жаппай қырып-жоятын қарудан қорғау.
22.	22-тақырып. Байланысты ұйымдастыру және өзара іс-қимыл.

Пән мазмұны.

1-тақырып. Танысу. Баянат. Баяндау.

Таныстыру. Танысу. Кезекшінің баянаты.

Мамандық бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру.

Сөйлеу қызметінің әртүрлі түрлерін: әңгімелесуді, сипаттауды, хабарлауды құрастыру.

2-тақырып. Саптық командалар. Грамматикалық минимум.

Саптық тәсілдерді қарусыз және қарумен орындау кезінде, қарауыл таралымы, ауысым кезінде, күнделікті қызметте, ішкі қызметті атқару кезінде командаларды дұрыс қолдану. Тақырыпқа сәйкес мәтінмен жұмыс істеу кезінде дағдыларды меңгеру.

Саптан шығу кезінде, бастыққа жақындаған кезде командаларды меңгеру. Грамматикаға сәйкес саптық командаларды қолдану жөніндегі екінші тақырыпқа сәйкес бақылау жұмыстарын қабылдау.

3-тақырып. Әскери мамандық. Менің гарнизоным.

Менің мамандығым. Мамандық. Әскери мамандық. Өртүрлі стильдегі мамандықтарға сәйкес мәтіндерді оқу, негізгі мағынасын түсіну.

4-тақырып. Мемлекеттік тіл – қазақ тілі.

Тақырыпқа сәйкес мемлекеттік тіл туралы заңдар, бұйрықтар, жарғылармен танысу. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштеріндегі мемлекеттік тілдің деңгейі. Жазу тілі туралы афоризмдер, мақалдар мен мәтелдерді айту.

5-тақырып. Бүркемелеу.

«Бүркемелеу» тақырыбы бойынша әскери терминдермен жұмыс. Бүркемелеу талаптары мен қағидалары.

Сөздерді таңдау жолымен сөйлемдер құрастыру, сөйлемдердің мағынасын айта білу.

6-тақырып. Әскери киім нысаны. Әскери мақалдар.

Әскери киім нысанының түрлері және әскери атақтар тізбесі. Әскери терминдердің көмегімен сөйлемдер құрастыру. Өңгімелесулер мен диалогтар құрастыру кезінде кітаптардың, оқулықтардың, сөздіктердің көмегімен өзіндік жұмысты жазуды бақылау.

Тиісті әскери мақалдарды қолдана білу.

7-тақырып. Спорт және дене шынықтыру дайындығы.

Спорт. Спорттық ойын түрлері. Дене шынықтыру. Атақты спортшылар.

Сөйлеу қызметінің өртүрлі түрлері: айтылым, тыңдалым, оқылым, жазылым бойынша бейімделгендерді көшірмелеу және күрделі емес прагматикалық мәтіндерді, спорттық және кәсіби салалар үшін өзекті тақырыптарға ауызша және жазбаша түрдегі диалогтік және монологтік пікірлерді өндіру.

8-тақырып. Инженерлік даярлық.

Инженерлік бөгеттердің түрлері. Әскери пәндермен байланыс, миналардың, гранаталардың тактикалық-техникалық сипаттамалары.

Өңгімелесулер мен диалогтар құрастыру кезінде кітаптардың, оқулықтардың, сөздіктердің көмегімен өзіндік жұмысты жазуды бақылау.

9-тақырып. Менің Отаным – Қазақстан.

Қазақстанның географиялық орналасуы. Қазақстанның Мемлекеттік рәміздері. Нұр-Сұлтан – Қазақстанның астанасы. Қазақстан Республикасы астанасының дамуы. Алматы – Қазақстан Республикасының мәдени және өнеркәсіптік қаласы. Менің туған қалам. Қазақстан Республикасының мемлекеттік және ұлттық мерекелері. Қазақстан халқының әдет-ғұрпы мен салт-дәстүрлері.

Оқу-кәсіптік сөйлеуді дамыту: пікірлердің негізгі функционалдық-мағыналық түрлеріне: сипаттау монологына, мазмұндау монологына, пайымдау монологына, әңгімелесу диалогына, пікірталас диалогына қарқынды оқытып-үйрету.

10-тақырып. Барлау.

Барлауға қойылатын талаптар, әскери пәндермен байланыс.

Әскери терминдердің көмегімен сөйлемдер құрастыру. Аударма.

11-тақырып. Қазақстан тарихындағы көрнекті адамдар.

Н.Ә. Назарбаев, Қ. Қайсенов, С. Нұрмағамбетов, Ш. Уәлиханов, Б. Момышұлы, Ә. Молдағұлова және М. Мәметова.

Кәсіптік әскери тақырыптарда сөйлесу, әңгімелесу, диалогтар құрастыру, пікірталас жүргізу.

12-тақырып. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері.

Қарулы Күштердің құрылысы және міндеттері. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің құрылуы. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің түрлері. Әскер тектері және қызметі. Әскери мамандықтардың тактикалық белгілері. Құрлық әскерлері бөлімшелерінің құрылымы. Құрлық әскерлерінің бөлімдері мен құрамалары. Әскери атақтар мен лауазымдар. Әскери бөлімше. Әскери қызметшілердің назар аударту нысандары. Құрлық әскерлері. Тактикалық белгілер. Ротаны ұйымдастыру. Құрлық әскерлері әскерлерінің тектері мен қызметі.

Мамандық бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру. Сөйлеу қызметінің әртүрлі түрлерін: әңгімелесуді, сипаттауды, хабарлауды құрастыру. Функционалдық аспектідегі грамматикалық формалар мен құрылымдар.

13-тақырып. Әскери өнер негіздері.

Тактика әскери өнердің құрамдас бөлігі ретінде. Бөлімшелерді басқару. Жергілікті соғыстардағы және қарулы жанжалдардағы әскери өнердің дамуы. Ұрысты қамтамасыз ету түрлері.

Функционалдық аспектідегі грамматикалық формалар мен құрылымдар. Сөйлеу қызметінің әртүрлі түрлерін: әңгімелесуді, сипаттауды, хабарлауды құрастыру.

14-тақырып. Қару-жарақ пен әскери техника.

Мотоатқыштар бөлімшелері: міндеттері мен қару-жарағы. Атыс қаруының, жауынгерлік машиналардың тактикалық-техникалық сипаттамалары. Қару-жарақтың жаңа түрлері. Взводтың, ротаның қару-жарағы. Артиллериялық бөлімшелердің құрылымы, міндеттері мен қару-жарағы.

Оқу-кәсіптік сөйлеуді дамыту: пікірлердің негізгі функционалдық-мағыналық түрлеріне: сипаттау монологына, мазмұндау монологына, пайымдау монологына, әңгімелесу диалогына, пікірталас диалогына қарқынды оқытып-үйрету.

Әскерлерді жауынгерлік қолдану (латын графикасына негізделген әліпбимен кемінде 10 сөз).

15-тақырып. «Қорғаныс» жалпы тактикасы.

Қорғаныс. Мақсаттары. Қорғаныс түрлері. Қорғаныс терминдері. Қорғаныс құрылысын айта білу. Таңдаған сөздердің көмегімен мәтіндер құрастыру.

16-тақырып. «Шабуыл» жалпы тактикасы.

Шабуыл. Шабуыл түрлері. Шабуылды дайындау.

Сөйлеу қызметінің әртүрлі түрлері: айтылым, тыңдалым, оқылым, жазылым бойынша бейімделгендерді көшірмелеу және күрделі емес прагматикалық мәтіндерді, әлеуметтік-тұрмыстық және кәсіптік салалар үшін өзекті тақырыптарға ауызша және жазбаша түрдегі диалогтік және монологтік пікірлерді өндіру.

17-тақырып. Әскери топография.

Топографиялық карта. Әскери топография. Жергілікті жердің бедері және оның картада бейнеленуі. Карталар мазмұнының негізгі элементтері. Картадағы өлшем.

Мамандық бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру. Сөйлеу қызметінің әртүрлі түрлерін: әңгімелесуді, сипаттауды, хабарлауды құрастыру.

Топография (латын графикасына негізделген әліпбимен кемінде 10 сөз).

18-тақырып. Қарудың тарихи түрлері.

Қару-жарақ пен техниканың тарихи түрлерін пайдалану. Қару-жарақ пен техниканың қазіргі заманғы түрлерімен салыстыру.

Тақырып бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру.

Терроризмге қарсы (латын графикасына негізделген әліпбимен кемінде 10 сөз).

19-тақырып. Жауынгерлік әзірлік.

Жауынгерлік әзірлік. Тактикалық даярлық. Оқ ату даярлығы.

Мамандық бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру. Функционалдық аспектідегі грамматикалық формалар мен құрылымдар.

Оқытылатын мамандықтың ерекшелігі (латын графикасына негізделген әліпбимен кемінде 10 сөз).

20-тақырып. Оқ ату даярлығы.

Оқ ату түрлері. Оқ ату даярлығында қолданылатын терминдермен жұмыс.

Оқу-кәсіптік сөйлеуді дамыту, пікірлердің негізгі функционалдық-мағыналық түрлеріне: сипаттау монологына, мазмұндау монологына, пайымдау монологына, әңгімелесу диалогына, пікірталас диалогына қарқынды оқытып-үйрету.

Жалпыәскери терминдер (латын графикасына негізделген әліпбимен кемінде 10 сөз).

21-тақырып. Әскери қызметшілерді жаппай қырып-жоятын қарудан қорғау.

Әскери қызметшілердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету. Жеке қорғану құралдары. Тақырып бойынша әскери терминдермен жұмыс.

Мамандық бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру. Сөйлеу қызметінің әртүрлі түрлерін: әңгімелесуді, сипаттауды, хабарлауды құрастыру.

Радиохимиялық және биологиялық қорғау (латын графикасына негізделген әліпбимен кемінде 10 сөз).

22-тақырып. Бөлімшелер арасындағы байланысты ұйымдастыру.

Әскерлерді басқарудағы байланыстың ролі және орны. Қағидаттары мен тәсілдері.

Мамандық бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру. Функционалдық аспектідегі грамматикалық формалар мен құрылымдар.

«Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері» аббревиатурасы (латын графикасына негізделген әліпбимен кемінде 10 сөз).

2-бөлім. Орыс тілі.

Пән мақсаты.

Пәннің мақсаты кәсіптік лексикаға, оларды өз қызметі саласында қолдануға, орыс тілі мен қазақ тіліндегі грамматикалық материалды салыстыруға, қызметтік-тұрмыстық мақсаттағы құжаттарды жасауға байланысты дұрыс сөйлеуді қалыптастыруды қамтамасыз ету болып табылады.

Пәнді оқыту мақсаты мен міндеттері.

Орыс тілін оқыту мақсаты кадеттердің орыс тілінде сауатты жазу дағдыларын қалыптастыру, әскери терминдерді іс жүзінде қолдану мақсатында кадеттерді олармен таныстыру, болашақ сержанттарды оқыған мәтінді талдай білуге, лексикалық-грамматикалық материалды пысықтауға үйрету болып табылады.

Пәнді оқыту міндеттері:

- 1) әңгімелесу және әдебиет оқу үшін қажетті көлемдегі фонетикалық, лексикалық-грамматикалық құбылыстар;
- 2) арнайы, әскери, қоғамдық-саяси, тұрмыстық және әдеби лексиканы дамыту;
- 3) грамматикалық материал мен әскери лексиканы қамтитын мәтінді оқығаннан кейін қысқаша мазмұндау;

- 4) зерделенген тақырыптар шегінде орыс тілінде әңгімелесу;
- 5) екіжақты аударма жүргізу;
- 6) әскери терминдерді түсіну және қолдану;
- 7) жалпы әскери терминологияны меңгеру;
- 8) әскери терминдер мен сөз тіркестерін меңгеру, олардың негізінде мамандық бойынша мәтіндер құрастыру;
- 9) кадеттердің орыс тілін үйренуге ішкі уәждемесін дамыту;
- 10) орыс тілінде ой-пікірлерімен алмасу дағдыларын жетілдіру.

Пәнді меңгеру нәтижесінде білім алушыларда қалыптасатын біліктілігі.

«Орыс тілі» пәнін меңгеру нәтижесінде білім алушыларда мынадай жалпы және әскери-кәсіби дағдылар қалыптасады:

1) БҰҰ шеңберінде, бітімгершілік күштер мен басқа да халықаралық ұйымдарда әртүрлі елдердің Қарулы Күштерінің өкілдерімен өзара іс-қимыл жасауға қабілеттілік;

2) орыс тілінде өз ойын ауызша және жазбаша түрде анық және дәлелді тұжырымдау қабілеті;

3) қазіргі заманғы техникалық және технологиялық инновациялармен танысу мақсатында құжаттарды оқу және аудару қабілеті;

4) ақпаратты естуі бойынша диалогтік және монологтік сөйлеу дағдыларын қабылдай алу қабілеті;

5) ойын, сондай-ақ жеке және іскерлік сипаттағы хаттарды жазу кезінде ақпаратты жүйелі мазмұндау дағдыларын дамыту.

Пәннің тақырыптық жоспары.

Р/с №	Тақырыптың нөмірі мен атауы
1.	1-тақырып. Танысу.
2.	2-тақырып. Сапты басқаруға арналған командалар.
3.	3-тақырып. Әскери мамандық. Менің гарнизоным.
4.	4-тақырып. Орыс тілі – ұлтаралық қарым-қатынас тілі.
5.	5-тақырып. Бүркемелеу.
6.	6-тақырып. Әскери киім нысаны. Әскери мақалдар.
7.	7-тақырып. Спорт және дене шынықтыру дайындығы.
8.	8-тақырып. Инженерлік даярлық.

9.	9-тақырып. Менің Отаным – Қазақстан.
10.	10-тақырып. Барлау.
11.	11-тақырып. Қазақстан тарихындағы көрнекті адамдар.
12.	12-тақырып. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері.
13.	13-тақырып. Әскери өнер негіздері.
14.	14-тақырып. Қару-жарақ пен әскери техника.
15.	15-тақырып. «Қорғаныс» жалпы тактикасы.
16.	16-тақырып. «Шабуыл» жалпы тактикасы.
17.	17-тақырып. Әскери топография.
18.	18-тақырып. Қару-жарақ пен техниканың тарихи түрлері.
19.	19-тақырып. Жауынгерлік әзірлік.
20.	20-тақырып. Оқ ату даярлығы. Оқ ату түрлері.
21.	21-тақырып. Әскери қызметшілерді жаппай қырып-жоятын қарудан қорғау.
22.	22-тақырып. Бөлімшелер арасындағы байланысты ұйымдастыру.

Пән мазмұны.

1-тақырып. Танысу.

Таныстыру. Танысу. Кезекшінің баянаты.

Мамандық бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру.

Сөйлеу қызметінің әртүрлі түрлерін: әңгімелесуді, сипаттауды, хабарлауды құрастыру.

2-тақырып. Сапты басқаруға арналған командалар.

Саптық тәсілдерді қарусыз және қарумен орындау кезінде, қарауыл таралымы, ауысым кезінде, күнделікті қызметте, ішкі қызметті атқару кезінде командаларды дұрыс қолдану. Саптан шығу кезінде, бастыққа жақындаған кезде командаларды меңгеру.

3-тақырып. Әскери мамандық. Менің гарнизоным.

Менің мамандығым. Мамандық. Әскери мамандық. Өткен және бүгінгі күн: өткен заман оқиғалары, өткен заманның батырлары, данышпандары, дарынды жасөспірімдер. Атақты ұшқыш-сынаушылар. Атақты адамдардың өмірбаяндары. Ұлы өнертабыстар.

Сөйлеу қызметінің әртүрлі түрлері: айтылым, тыңдалым, оқылым, жазылым бойынша бейімделгендерді көшірмелеу және күрделі емес прагматикалық мәтіндерді, әлеуметтік-тұрмыстық және кәсіптік салалар үшін өзекті

тақырыптарға ауызша және жазбаша түрдегі диалогтік және монологтік пікірлерді өндіру.

4-тақырып. Орыс тілі – ұлтаралық қарым-қатынас тілі.

Сөйлеу қызметінің әртүрлі түрлерін: әңгімелесуді, сипаттауды, хабарлауды құрастыру. Функционалдық аспектідегі грамматикалық формалар мен құрылымдар.

5-тақырып. Бүркемелеу.

«Бүркемелеу» тақырыбы бойынша әскери терминдермен жұмыс. Бүркемелеу талаптары мен қағидалары.

Сөздерді таңдау жолымен сөйлемдер құрастыру, сөйлемдердің мағынасын айта білу.

6-тақырып. Әскери киім нысаны. Әскери мақалдар.

Әскери киім нысанының түрлері және әскери атақтар тізбесі. Әскери терминдердің көмегімен сөйлемдер құрастыру. Әңгімелесулер мен диалогтар құрастыру кезінде кітаптардың, оқулықтардың, сөздіктердің көмегімен өзіндік жұмысты жазуды бақылау.

Тиісті әскери мақалдарды қолдана білу.

7-тақырып. Спорт және дене шынықтыру дайындығы.

Спорт. Спорттың ойын түрлері. Дене шынықтыру. Атақты спортшылар.

Сөйлеу қызметінің әртүрлі түрлері: айтылым, тыңдалым, оқылым, жазылым бойынша бейімделгендерді көшірмелеу және күрделі емес прагматикалық мәтіндерді, спорттық және кәсіптік салалар үшін өзекті тақырыптарға ауызша және жазбаша түрдегі диалогтік және монологтік пікірлерді өндіру.

8-тақырып. Инженерлік даярлық.

Инженерлік бөгеттердің түрлері. Әскери пәндермен байланыс, миналардың, гранаталардың тактикалық-техникалық сипаттамалары.

Әңгімелесулер мен диалогтар құрастыру кезінде кітаптардың, оқулықтардың, сөздіктердің көмегімен өзіндік жұмысты жазуды бақылау.

9-тақырып. Менің Отаным – Қазақстан.

Қазақстанның географиялық орналасуы. Қазақстанның Мемлекеттік рәміздері. Нұр-Сұлтан – Қазақстанның астанасы. Қазақстан Республикасы астанасының дамуы. Алматы – Қазақстан Республикасының мәдени және өнеркәсіптік қаласы. Менің туған қалам. Қазақстан Республикасының мемлекеттік және ұлттық мерекелері. Қазақстан халқының әдет-ғұрыптары мен салт-дәстүрлері.

Оқу-кәсіптік сөйлеуді дамыту. Пікірлердің негізгі функционалдық-мағыналық түрлеріне: сипаттау монологына, мазмұндау монологына, пайымдау монологына, әңгімелесу диалогына, пікірталас диалогына қарқынды оқытып-үйрету.

10-тақырып. Барлау.

Барлауға қойылатын талаптар, әскери пәндермен байланыс.

Әскери терминдердің көмегімен сөйлемдер құрастыру. Аударма.

11-тақырып. Қазақстан тарихындағы көрнекті адамдар.

Жәнібек пен Керей – қазақ хандығының негізін қалаушылар. Ұлы қазақ хандары. Көрнекті батырлар. Қазақстанның көрнекті әдебиет, ғылым, өнер қайраткерлері. Н.Ә. Назарбаев – Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті. С. Нұрмағамбетов – Қазақстан Республикасының Тұңғыш Қорғанис министрі.

Оқу-кәсіптік сөйлеуді дамыту: пікірлердің негізгі функционалдық-мағыналық түрлеріне: сипаттау монологына, мазмұндау монологына, пайымдау монологына, әңгімелесу диалогына, пікірталас диалогына қарқынды оқытып-үйрету.

12-тақырып. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері.

Қарулы Күштердің құрылымы және міндеттері. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің құрылуы. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің түрлері. Әскер тектері және қызметі. Әскери мамандықтардың тактикалық белгілері. Құрлық әскерлері бөлімшелерінің құрылымы. Құрлық әскерлерінің бөлімдері мен құрамалары. Әскери атақтар мен лауазымдар. Әскери бөлімше. Әскери қызметшілердің назар аударту нысандары. Құрлық әскерлері. Тактикалық белгілер. Ротаны ұйымдастыру. Құрлық әскерлері әскерлерінің тектері мен қызметі.

Мамандық бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру. Сөйлеу қызметінің әртүрлі түрлерін: әңгімелесуді, сипаттауды, хабарлауды құрастыру. Функционалдық аспектідегі грамматикалық формалар мен құрылымдар.

13-тақырып. Әскери өнер негіздері.

Тактика әскери өнердің құрамдас бөлігі ретінде. Бөлімшелерді басқару. Жергілікті соғыстардағы және қарулы жанжалдардағы әскери өнердің дамуы. Ұрысты қамтамасыз ету түрлері.

Функционалдық аспектідегі грамматикалық формалар мен құрылымдар. Сөйлеу қызметінің әртүрлі түрлерін: әңгімелесуді, сипаттауды, хабарлауды құрастыру.

14-тақырып. Қару-жарақ пен әскери техника.

Мотоатқыштар бөлімшелері: міндеттері мен қару-жарағы. Атыс қаруының, жауынгерлік машиналардың тактикалық-техникалық сипаттамалары. Қару-жарақтың жаңа түрлері. Взводтың, ротаның қару-жарағы. Артиллериялық бөлімшелердің құрылымы, міндеттері мен қару-жарағы.

Оқу-кәсіптік сөйлеуді дамыту. Пікірлердің негізгі функционалдық-мағыналық түрлеріне: сипаттау монологына, мазмұндау монологына, пайымдау монологына, әңгімелесу диалогына, пікірталас диалогына қарқынды оқытып-үйрету.

15-тақырып. «Қорғаныс» жалпы тактикасы.

Қорғаныс. Қорғаныс түрлері. Функционалдық аспектідегі грамматикалық формалар мен құрылымдар. Сөйлеу қызметінің әртүрлі түрлерін: әңгімелесуді, сипаттауды, хабарлауды құрастыру.

16-тақырып. «Шабуыл» жалпы тактикасы.

Шабуыл. Шабуыл түрлері. Шабуылды дайындау.

Сөйлеу қызметінің әртүрлі түрлері: айтылым, тыңдалым, оқылым, жазылым бойынша бейімделгендерді көшірмелеу және күрделі емес прагматикалық мәтіндерді, әлеуметтік-тұрмыстық және кәсіптік салалар үшін өзекті тақырыптарға ауызша және жазбаша түрдегі диалогтік және монологтік пікірлерді өндіру.

17-тақырып. Әскери топография.

Топографиялық карта. Әскери топография. Жергілікті жердің бедері және оның картада бейнеленуі. Карталар мазмұнының негізгі элементтері. Картадағы өлшем.

Мамандық бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру. Сөйлеу қызметінің әртүрлі түрлерін: әңгімелесуді, сипаттауды, хабарлауды құрастыру.

18-тақырып. Қару-жарақ пен техниканың тарихи түрлері.

Қару-жарақ пен техниканың тарихи түрлерін қолдану. Қару-жарақ пен техниканың қазіргі заманғы түрлерімен салыстыру.

Тақырып бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру.

19-тақырып. Жауынгерлік әзірлік.

Жауынгерлік әзірлік. Тактикалық даярлық. Оқ ату даярлығы.

Мамандық бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру. Функционалдық аспектідегі грамматикалық формалар мен құрылымдар.

20-тақырып. Оқ ату даярлығы. Оқ ату түрлері.

Оқ ату даярлығында қолданылатын терминдермен жұмыс.

Оқу-кәсіптік сөйлеуді дамыту: пікірлердің негізгі функционалдық-мағыналық түрлеріне: сипаттау монологына, мазмұндау монологына, пайымдау монологына, әңгімелесу диалогына, пікірталас диалогына қарқынды оқытып-үйрету.

21-тақырып. Әскери қызметшілерді жаппай қырып-жоятын қарудан қорғау.

Әскери қызметшілердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету. Жеке қорғану құралдары. Тақырып бойынша әскери терминдермен жұмыс.

Мамандық бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру. Сөйлеу қызметінің әртүрлі түрлерін: әңгімелесуді, сипаттауды, хабарлауды құрастыру.

22-тақырып. Бөлімшелер арасындағы байланысты ұйымдастыру.

Әскерлерді басқарудағы байланыстың ролі және орны. Қағидаттары мен тәсілдері.

Мамандық бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру. Функционалдық аспектідегі грамматикалық формалар мен құрылымдар.

3-бөлім. Ағылшын тілі.

Пән мақсаты.

«Ағылшын тілі» пәні кәсіптік білім беру шеңберінде Қазақстан Республикасының аумағында бірыңғай білім беру кеңістігін қамтамасыз етуге, білім берудің алдыңғы сатысында қол жеткізген ағылшын тілін меңгерудің бастапқы деңгейін арттыруға және кадеттердің тұрмыстық, мәдени-кәсіби және ғылыми қызметтің әртүрлі салаларында әлеуметтік-коммуникативтік міндеттерді шешу үшін коммуникативтік біліктіліктің қажетті және жеткілікті деңгейін меңгеруіне, сондай-ақ одан әрі өздігінен білім алуына арналған.

Пәнді оқыту мақсаты мен міндеттері.

Пәнді оқытудың мақсаты кәсіби қызметте одан әрі қолдану үшін қажетті тиісті даярлықты және ағылшын тілі саласындағы білім мен шеберлік деңгейін қамтамасыз ету болып табылады.

Пәнді оқыту міндеттері:

- 1) айтылымда, тыңдалымда, оқылымда және жазылымда коммуникативтік шеберлікті дамыту және жетілдіру;
- 2) ұсынылған тақырыптарға сәйкес жаңа тілдік құралдарды жүйелендіру және меңгеру;
- 3) ағылшын тілін меңгеру бойынша оқу қызметін жетілдіруге мүмкіндік беретін жалпы және арнайы оқу дағдыларын дамыту.

Пәнді меңгеру нәтижесінде білім алушыда қалыптасатын біліктілігі:

- 1) тілдік, сөйлеу, лингвистикалық-елтанымдық және әлеуметтік-лингвистикалық біліктілікті қамтитын коммуникативтік біліктілік. Осы біліктілік оқу, күнделікті, кәсіби салаларда өзге тілде қарым-қатынас жасау үшін қажет және кадеттердің өзге тілді саладағы әлеуметтік-кәсіби ұтқырлығын айқындайды;
- 2) жалпымәдени біліктілік, ол кадетердің шетелдік және жалпыадами мәдениет ерекшеліктеріне қатысты мәселелер аясын зерделеуін болжайды және кадеттерге мәдениет диалогына қосылуға мүмкіндік береді;

3) оқу-танымдық біліктілік, ол кадеттердің өзге тілде қарым-қатынас жасау жағдайларында әртүрлі кәсіби салаларда бейімделу және тиімді қызмет үшін қажетті білімнің, шеберліктің, қабілеттердің бар болуын болжайды;

4) теңгермелік біліктілік, ол кадеттерге өзінің өзге тілдік білімінің, дағдылары мен шеберлігінің тапшылығын жеңу қабілетін дамытуға мүмкіндік береді;

5) зияткерлік-жеке біліктілік – кадеттердің ағылшын тілін өздігінен және үзбей үйренуге қабілеттерін дамыту және тәрбиелеу, одан әрі өздігінен білім алуы және оны басқа білім салаларында пайдалануы, кадеттердің олардың болашақ мамандығына қатысты жеке өз тағдырын өзі шешуі.

Пәннің тақырыптық жоспары.

Р/с №	Тақырыптың нөмірі мен атауы
1.	1-тақырып. Танысу.
2.	2-тақырып. Менің отбасым.
3.	3-тақырып. Мамандық. Жұмыс.
4.	4-тақырып. Бос уақыт.
5.	5-тақырып. Менің үйім.
6.	6-тақырып. Ұнататын ісім. Хобби.
7.	7-тақырып. Ұлыбритания және тілін үйренетін басқа да елдер.
8.	8-тақырып. Ұлттық тағамдар. Тамақ пен сусындар.
9.	9-тақырып. Менің Отаным – Қазақстан.
10.	10-тақырып. Нұр-Сұлтан – болашақ қаласы.
11.	11-тақырып. Біріккен Ұлттар Ұйымының қызметі.
12.	12-тақырып. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері.
13.	13-тақырып. Әскери өнер негіздері.
14.	14-тақырып. Бөлімшенің оқу-жаттығулар өткізу жағдайларындағы іс-қимылдары.
15.	15-тақырып. Полигон және оны қамтамасыз ету.
16.	16-тақырып. Атыс қаруы және оны қолдану кезіндегі қауіпсіздік шаралары.
17.	17-тақырып. Армиядағы спорт және дене шынықтыру дайындығы.
18.	18-тақырып. Шетел армияларының қару-жарағы мен әскери техникасы.
19.	19-тақырып. Далалық жағдайларда төзімділік.
20.	20-тақырып. Уақытты бөлу және күнделікті тәртіп. Күн тәртібі.
21.	21-тақырып. Әскери топография.
22.	22-тақырып. Әскери тұтқындар және олармен сөйлесу.
23.	23-тақырып. Армиядағы мансап.
24.	24-тақырып. Жалпы тактика. Қорғаныс.
25.	25-тақырып. Жалпы тактика. Оқ ату және маневрлер жүргізу.
26.	26-тақырып. Жалпы тактика. Бөлімшенің ұрыстағы іс-қимылын бағалау.

27.	27-тақырып. Жалпы тактика. Шабуыл.
28.	28-тақырып. Жалпы тактика. Бөлімшенің ұрыстағы міндеттері және оларды орындау. Қорытындылар шығару.
29.	29-тақырып. Жалпы тактика. Ұрыстағы іс-қимылдар. Қарсыласпен байланыс.

Пән мазмұны.

1-тақырып. Танысу.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Амандасу. Танысу. Кезекшінің баянаты.

Әліпби. Оқылым қағидалары (оқылымның 1, 2, 3, 4-түрлері), жіктеу және тәуелдік есімдіктері. Грамматика: «to be» етістігі; зат есімнің тәуелдік септігі, сан есім, көпше түрдің жасалуы.

2-тақырып. Менің отбасым.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Отбасы. Туысқандар. Достар. «to be» етістігін жіктеу, сан есім;

Апта күндерін енгізу және бекіту; әріптер мен дыбыстар (транскрипциямен жұмыс); орфография.

3-тақырып. Мамандық. Жұмыс.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Кәсіп. Мамандықтар. Сұрау сөздері.

Грамматика: «Present Simple Tense». Болымды форма.

4-тақырып. Бос уақыт.

Уақыт. Күн тәртібі. Сан есім.

Грамматика: «Present Simple Tense». Сұрау және болымсыз түрлері.

5-тақырып. Менің үйім.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Менің үйім, пәтерді, бөлмелерді сипаттау.

«There is/there are» орамы; «some/any» қолдану; «on, in, at» предлогтарын қолдану. Үйді/пәтерді сипаттауға арналған мекен предлогтары.

6-тақырып. Ұнататын ісім. Хобби.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Әуежайда.

Грамматика: «can/cannot» модальды етістігін және «was/were» етістіктерін қолдану.

7-тақырып. Ұлыбритания және тілін үйренетін басқа да елдер.

Тақырып бойынша жаңа лексикалық материалды енгізу. Ұлыбританияның географиялық орналасуы. Лондон.

Грамматика: «Past Simple Tense» – 1. Болымды түрі.

Грамматика: «Past Simple Tense» – 2. Сұраулы және болымсыз түрлері. Дұрыс және бұрыс етістіктер.

8-тақырып. Ұлттық тағамдар. Тамақ пен сусындар.

Тақырып бойынша жаңа лексикалық материалды енгізу.

Грамматика: санды айқындау: саналатын және саналмайтын зат есімдер: «How much/how many».

9-тақырып. Менің Отаным – Қазақстан.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Менің Отаным – Қазақстан. Географиялық орналасуы, климаты, ел тұрғындары. Тұңғыш Президент және мемлекеттік құрылым. Көрнекі жерлері және елдің мәдени мұрасы.

10-тақырып. Нұр-Сұлтан – болашақ қаласы.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Қалалары және оның көрнекі жерлері.

Грамматика: бір буынды және көп буынды сын есім және оның салыстырмалы шырайлары.

11-тақырып. Біріккен Ұлттар Ұйымының қызметі.

Біріккен Ұлттар Ұйымының құрылысы және құрылымы. Ұйымның қызметі.

Грамматика: «shall/will» келер шағы. «be+going+ to» грамматикалық орамы.

12-тақырып. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Қарулы Күштердің түрлері. Әскер тектері мен қызметі. Нысаны мен киім-кешегі.

Мотоатқыштар бөлімшесінің керек-жарағы және жабдықталуы.

Грамматика: жіктеу және тәуелдік есімдіктері, оларды қолдану.

13-тақырып. Әскери өнер негіздері.

Қарулы жанжалдардағы әскери өнердің дамуы. Барлау.

Мотоатқыштар бөлімшелерінің құрылымы, міндеттері мен қару-жарағы.

Грамматика: Ауыспалы осы шақ. «Present Continuous Tense» және оның қолданылуы.

14-тақырып. Бөлімшенің оқу-жаттығулар өткізу жағдайларындағы іс-қимылдары.

Бөлімшелердің оқу-жаттығулар өткізу жағдайларындағы іс-қимылдары.
Оқу-жаттығудағы бригада.

Грамматика: мекен предлогтары және олардың қолданылуы.

15-тақырып. Полигон және оны қамтамасыз ету.

Бөлімшелердің далалық шығуларды өткізу жағдайларындағы міндеттері мен іс-қимылдары.

Бөлімшенің полигондағы күн тәртібі.

Грамматика: мезгіл предлогтары: «at, on, until, from» және олардың қолданылуы.

16-тақырып. Атыс қаруы және оны қолдану кезіндегі қауіпсіздік шаралары.

Атыс қаруының тактикалық-техникалық сипаттамалары және оны қолдану кезіндегі қауіпсіздік шаралары.

17-тақырып. Армиядағы спорт және дене шынықтыру дайындығы.

Армиядағы спорт және дене шынықтыру дайындығы.

Шығармашылық жұмыс.

Грамматика: қимыл предлогтары және олардың қолданылуы.

18-тақырып. Шетел армияларының қару-жарағы мен әскери техникасы.

Жауынгерлік машиналардың тактикалық-техникалық сипаттамалары. Қару-жарақтың жаңа түрлері. Броньды транспортер. Жаяу әскер жауынгерлік машинасы.

Шетел армияларының қару-жарағы мен әскери техникасы.

Грамматика: білімді өзектілендіру «What has it got? or What does it have?».

«It has got a 120 mil gun. What can it do? It can travel across country. A modern tank is more powerful than an older one».

19-тақырып. Далалық жағдайларда төзімділік.

Бөлімшелердің жауынгерлікке жақындатылған жағдайлардағы міндеттері мен іс-қимылдары.

Шығармашылық жұмыс.

Грамматика: білімді өзектілендіру «He is using his poncho to make a shelter». «He is covering the injury with a dressing. Move quietly».

20-тақырып. Уақытты бөлу және күнделікті тәртіп. Күн тәртібі.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Күн тәртібі.

Грамматика: білімді өзектілендіру «Did you prepare your room? He did not straighten out the mat».

21-тақырып. Әскери топография

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Топографиялық карта. Әскери топография. Жергілікті жердің бедері және оның картада бейнеленуі.

Оқу-жаттығуларды өткізу кезінде құбылнамамен жұмыс.

Грамматика: білімді өзектілендіру «You will move by day and by night. You are to draw combat rations from the stories».

22-тақырып. Әскери тұтқындар және олармен сөйлесу

Жаңа лексиканы енгізу. Әскери тұтқындармен сөйлесу.

Әскери тұтқыннан жауап алу.

Грамматика: «can, may, must» модальды етістіктері, олардың негізгілері және қолданылуы.

23-тақырып. Армиядағы мансап

Армиядағы мансап. Әскери қызметшілердің бос уақыты және тұрмысы.

Шығармашылық жұмыс.

Грамматика: «Present Perfect Tense» (1) және оның қолданылуы.

24-тақырып. Жалпы тактика. Қорғаныстағы взвод.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Қорғаныс.

Қорғаныс түрлері. Қорғаныстағы бөлімшенің іс-қимылы.

Грамматика: «Present Perfect Tense» (2) және оның қолданылуы.

25-тақырып. Жалпы тактика. Оқ ату және маневрлер жүргізу.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Ұрыс жүргізудің тактикалық тәсілдері.

Маневр жүргізу кезінде жеке құрамның жеке жауынгерлік дағдылары.

Грамматика: білімді өзектілендіру «This is what have to do. You must know what to do».

26-тақырып. Жалпы тактика. Бөлімшенің ұрыстағы іс-қимылын бағалау.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Бөлімшенің ұрыстағы іс-қимылы.

Бөлімшенің қойылған міндеттерді орындауы және оларды бағалау.

Грамматика: ағылшын тіліндегі арнайы сұрақтар. «What do you plan to do? What is your aim? What will the gun group do?».

27-тақырып. Жалпы тактика. Шабуылдағы бөлімше.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Шабуыл. Шабуыл түрлері.

Шабуылды дайындау. Тактикалық тәсілдер.

Грамматика: білімді өзектілендіру «What did the rifle group do? They crawled along the ditch».

28-тақырып. Жалпы тактика. Бөлімшенің ұрыстағы міндеттері және оларды орындау. Қорытынды шығару.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Бөлімшенің ұрыстағы іс-қимылы.

Бөлімшенің ұрыстағы іс-қимылын талдау және қорытынды шығару.

Грамматика: төл және төлеу сөз. «I told you to move quickly. You were told not to make a lot of noise».

29-тақырып. Жалпы тактика. Ұрыстағы іс-қимылдар. Қарсыласпен байланыс.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Бөлімшенің ұрыстағы іс-қимылы.

Ұрысты жүргізу. Қарсыласпен байланыс. Ұрыс жүргізудің тактикалық тәсілдері.

Грамматика: «The sections were advancing down the forward slope when they came under MG fire».

4-бөлім. Қазіргі заманғы Қазақстан тарихы

Пән мақсаты.

«Қазіргі заманғы Қазақстан тарихы» пәні тарихи тәжірибені жеткізуге, тарихи сананы, мәдениетті, салт-дәстүрлерді, ұрпақтар сабақтастығын қалыптастыруға; тарихи процестердің жалпы мазмұнын зерделеуге және Қазақстан аумағында ежелгі уақыттан бастап осы күнге дейін болып жатқан тарихи оқиғалардың негізгі үрдістерін бөлуге; мемлекеттік тәуелсіздікті алу, қоғамдық және әлеуметтік қатынастардың мемлекеттік-құқықтық жүйесінің пайда болуы мен даму кезеңдерін, сыртқы саясат мазмұнын және Қарулы Күштердің бейбітшілікті сақтаудағы ролін зерделеуге арналған.

Пәнді оқыту мақсаты мен міндеттері.

Қазіргі заманғы Қазақстан тарихының басты және жалпы тарихи процестерін зерделеу; басқа мемлекеттермен өзара іс-қимылда Қазақ хандығы құрылған сәттен бастап осы уақытқа дейін Қазақстан аумағында болған тарихи оқиғаларды көрсету.

Пәнді оқыту міндеттері:

1) білім алушыларға тәуелсіздікті оның жүйелілігі, елдегі және басқа мемлекеттердегі, Қарулы Күштердегі өзара байланысы мен негізділігі бойынша алудың негізгі кезеңдері бойынша білім беру;

2) білім алушыларда қазіргі заманғы процестерге қатыстылығын және кәсіби қызметін одан әрі табысты іске асыру үшін тарихи ойлау маңыздылығын түсінуді қалыптастыру;

3) Қазақстанның сыртқы саясатының қазіргі заманғы кезеңдегі мәнін және мазмұнын түсіну;

4) өздігінен білім алуға қажеттілікті, Қазақстанның батырлық тарихының үздік үлгілері, көп ғасырлық ұлттық қағидалар мен салт-дәстүрлер негізінде күрделі және әртүрлі тарихи құбылыстарды дербес талдау және бағалау қабілетін дамыту.

Пәнді меңгеру нәтижесінде қалыптасатын білім алушының біліктілігі:

1) қазіргі заманғы қоғам мен әскери саладағы проблемаларды объективті түсінуді пысықтау үшін қажетті өткен тарихтың нақты фактілерін, құбылыстарын синтездеу және жинақтау саласындағы білімнің жоғары деңгейі;

2) тәуелсіз егеменді мемлекеттің қалыптасуының, қазіргі заманғы мемлекеттің әлеуметтік құрылысы мен саяси жүйесінің негізгі кезеңдерін білу;

3) жалпыәлемдік қоғамдастықта, қазіргі заманғы өркениет жүйесінде, Қазақстан халықтарының тарихи-мәдени қоғамдастығын дамытуда қазақ халқының ролін және орнын түсіну;

4) тарихи оқиғалар мен қазіргі заманғы фактілер аясында дүниетаным мен ділді қалыптастыру;

5) Қазақстан армиясының қоғамдағы, мемлекет қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі ролін түсіну.

Пәннің тақырыптық жоспары

Р /с №	Тақырыптың нөмірі мен атауы
1.	1-тақырып. Қазақстан XX ғасырдың басында – 1905 жылғы бірінші орыс революциясынан бастап Жаңа экономикалық саясатқа дейін.
2.	2-тақырып. Қазақстандағы кеңестік режим: индустрияландырудан бастап жеке басқа табынушылықты ашкерлеуге дейін.
3.	3-тақырып. 1955 – 1989 жылдардағы кеңестік Қазақстан дамуының қайшылықтары: тыңнан бастап «қайта құру» бағдарламасының дағдарысына дейін.
4.	4-тақырып. Қазақстанның қазіргі заманғы кезеңдегі қоғамдық-саяси және экономикалық дамуы: 1991 жылдан бастап қазіргі күнге дейін.

Пән мазмұны

1-тақырып. Қазақстан XX ғасырдың басында – 1905 жылғы бірінші орыс революциясынан бастап Жаңа экономикалық саясатқа дейін

Қазақстан XX ғасырдың басында. 1916 жылғы ұлт-азаттық қозғалыс. Ақпан революциясы. Қос өкімет. Алаш. Қазан революциясы. Кеңес өкіметінің орнатылуы. Қазақстандағы азаматтық соғыс. «Әскери коммунизм» жылдары Қазақстан Қырғыз (Қазақ) Автономды Кеңестік Социалистік Республикасының құрылуы.

1921 жылғы жер-су реформасы. Қазақстандағы жаңа экономикалық саясат. 1921 – 1922 жылдардағы ашаршылық.

2-тақырып. Қазақстандағы кеңестік режим: индустрияландырудан бастап жеке басқа табынушылықты әшкерлеуге дейін

Қазақстан индустрияландыру кезеңінде. Қазақстандағы ұжымдастыру.

Қазақстандағы 1930 – 1932 жылдардағы ашаршылық. 1930 жылы Қазақстандағы қоғамдық-саяси өмір. ҚазАКСР-ның Одақтық Республика болып қайта құрылуы.

Қазақстандағы білім беру. Сауатсыздықты жою, жоғары білімнің дамуы. Ұлы Отан соғысы жылдарындағы Қазақстан. Қазақстандықтар – Ұлы Отан соғысына қатысушылар. Қазақстанның бауырлас Республикаларға көмек көрсетуі. 1946 – 1950 жылдары төртінші бесжылдық жылдарындағы өнеркәсіптің және ауыл шаруашылығының дамуы.

3-тақырып. 1955 – 1989 жылдары кеңестік Қазақстанның дамуындағы қайшылықтар: тыңнан бастап «қайта құру» бағдарламасының дағдарысына дейін

Тыңды көтеру. 1950 – 1960 жылдардағы өнеркәсіптік даму. 1940 жылдың екінші жартысынан бастап 1960 жылдың ортасына дейін Қазақстанның қоғамдық-саяси өмірі. 1970 – 1980 жылдардағы әлеуметтік-экономикалық даму. 1960 – 1980 жылдар ортасындағы қоғамдық-саяси өмір. Қайта құру кезеңіндегі Қазақстан. 1986 жылғы желтоқсан оқиғалары және оларды саяси бағалау. 1991 жылғы тамыз төңкерісі. КСРО-ның ыдырауы. Мемлекеттік тәуелсіздікті алу. Қазақстан – ядролық қарудан бос аймақ.

4-тақырып. Қазақстанның қазіргі заманғы кезеңдегі қоғамдық-саяси және экономикалық дамуы

1990 жыл басындағы Қазақстанның экономикалық дамуы. Қазақстан Конституциясы. Президент. Қазақстан Республикасының Парламенті, Үкіметі. Н. Ә. Назарбаевтың тәуелсіздіктің қалыптасуына қосқан үлесі. Тәуелсіз Қазақстанның сыртқы саясаты. Қазіргі заманғы кезеңде Қазақстан Республикасының дамуы. «Қазақстан – 2030» стратегиялық даму бағдарламасы. Қазақстан Республикасының жаңа даму кезеңі – Қазақстанның анағұрлым бәсекеге қабілетті 50 елдің қатарына кіру стратегиясы. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің құрылуы. Жоғарғы Бас қолбасшының Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің қалыптасуындағы ролі. Қазақстан Республикасындағы ғылым мен білім. Қазақстан Республикасындағы әскери

білімнің дамуы. Қазақстандағы ұлттық-демографиялық процестер. Қазақстан халықтарының ассамблеясы. Мәдени саладағы мемлекет қызметінің негізгі басымдықтары.

«Мәңгілік ел» ұлттық идеясының мазмұны мен маңызы. «Мәңгілік ел» – ежелгі түріктер мұрасы. «Мәңгілік ел» – ата-бабалар мұрасына айналған қазақ халқының тарих арқылы жеткен арманы. «Мәңгілік ел» идеясының негіздері: тарихи сабақтастық, қазақ мәдениеті, бостандықты сүюшілік, бірлік, мықты мемлекет, биік мақсаттар, ұлы болашақ. «Мәңгілік елдің» негізгі кезеңдері: мемлекеттің жаңаруы және халықтың бірігуі. Ұлттық мемлекеттің қалыптасуы үшін күрес, ұлт жанашырларының ауыртпалықтары. «Мәңгілік елдің» жеті негізгі құндылығы:

1. Қазақстанның тәуелсіздігі және Нұр-Сұлтан.
2. Ұлттық бірлік, біздің қоғамдағы бейбітшілік пен келісім.
3. Зайырлы қоғам және биік руханилық.
4. Индустрияландыру мен инновациялар негізінде экономикалық арту.
5. Жалпыға ортақ Еңбек Қоғамы.
6. Тарихтың, мәдениет пен тілдің ортақтығы.
7. Ұлттық қауіпсіздік және Қазақстан Республикасының жалпыәлемдік және өңірлік проблемаларды шешуге жаһандық қатысуы.

«Рухани жаңғыру» бағдарламасы және оның кіші бағдарламалары: «Тәрбие және білім», «Атамекен», «Рухани қазына», «Ақпарат толқыны». Таяу жылдарға арналған міндеттер: латын әліпбиіне көшу қисыны. «Жаңа гуманитарлық білім». «Қазақ тіліндегі 100 оқулық» жобасының маңызы. «Туған жер» бағдарламасын іске асыру. «Қазақстандағы 100 жаңа есім» жобасын іске асырудың маңызы.

5-бөлім. Дене шынықтыру дайындығы

Пән мақсаты.

Денені шынықтыруды дамыту және қазіргі заманғы ұрыс жағдайларында ұзақ дене жүктемелеріне төзе білу қабілетіне ие болу.

Батылдыққа, табандылыққа, тапқырлыққа тәрбиелеу, кеудені дұрыс ұстау мен саптық жинақылықты қалыптастыру, бағынысты жеке құраммен сабақтар мен таңертеңгі дене шынықтыру жаттығуын, спорттық жұмысты жүргізуде дағдыларға ие болу.

Пәнді оқыту мақсаттары мен міндеттері.

«Дене шынықтыру дайындығы» пәнін оқыту мақсаты әскери қызметшілердің дене шынықтыру дайындығының жоғары деңгейін қамтамасыз ету болып табылады.

Пәнді оқыту міндеттері:

- 1) дене бітімінің қасиеттерін (төзімділік, күш, жылдамдық, ептілік) дамыту және жетілдіру;
- 2) қиылысқан жергілікті жерде жүруде, табиғи және жасанды кедергілерден жаяу тәртіппен және шаңғымен өтуде, жекпе-жек күресте және әскери-қолданбалы жүзуде әскери-қолданбалы дағдыларды қалыптастыру;
- 3) бұлшықеттің сезімталдығын және қозғалыс үйлесімділігін, негізгі жұмыспен бірге қосымша жұмысты орындау қабілетін дамыту, қызмет құрылымын жылдам өзгерту қабілетін дамыту.

Пәнді меңгеру нәтижесінде қалыптасатын білім алушының біліктілігі.

Пәнді оқыту нәтижесінде кадеттер:

- 1) дене шынықтыру дайындығының мазмұнын, нысандары мен әдістерін;
- 2) сабақ өткізу кезінде жарақаттанудың алдын алу шараларын;
- 3) дене шынықтыру дайындығының мақсаты мен міндеттерін;
- 4) дене шынықтыру дайындығы және бұқаралық спорттық жұмыс жүйесін;
- 5) әскери-спорт кешенін күтіп-ұстауды, дене шынықтыру дайындығы бойынша бағдарламалық жаттығулардың нормативтік талаптарын;
- 6) жеке дене шынықтыру дайындығының мазмұны мен әдістемесін;
- 7) әскери-спорттық жарыстар қағидаларының мазмұнын;
- 8) дене шынықтыру дайындығы жөніндегі басшылық құжаттардың талаптарын;

9) Әскери-спорт кешені және Әскери-спорт кешенінің нормативтерін орындау бойынша бөлімшемен, есептоппен, экипажбен жұмыстың мазмұнын және ұйымдастырылуын;

10) дене шынықтыру дайындығының әскери қызметшілердің жауынгерлік әзірлігін арттыруға ықпал етуін білуге тиіс.

Мыналарды:

1) дене шынықтыру дайындығы бойынша жаттығулар мен нормативтерді, Әскери-спорт кешенінің талаптары мен нормаларын орындай білуге;

2) ұзақ дене және психологиялық жүктемелерді көтере білуге;

3) төзімділікті, күшті, жылдамдық пен ептілікті дамыта және ұдайы жетілдіре алуға, осыған басқаларды үйрете білуге;

4) оқу орындарында дене шынықтыру дайындығы бойынша оқу сабақтарын және нұсқалар бойынша таңертеңгі дене шынықтыру жаттығуларын өткізе білуге, Әскери-спорт кешенінің жаттығулары бойынша бөлімшеде жарыстар өткізе білуге;

5) бөлімшеде дене шынықтыру дайындығының барлық нысандарын өткізу үшін сабақтарға орындар дайындай білуге;

6) бағынысты әскери қызметшілердің дене шынықтыру дайындығын тексере және бағалай білуге тиіс.

Пәннің тақырыптық жоспары

Р/с №	Тақырыптың нөмірі мен атауы
1. Теориялық дайындық.	
1.	1-тақырып. Дене шынықтыру дайындығы және оның әскери қызметшілердің жауынгерлік қабілетін арттыруға ықпал етуі
2.	2-тақырып. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштеріндегі дене шынықтыру дайындығы пәні және оның міндеттері
3.	3-тақырып. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде дене шынықтыру дайындығын ұйымдастыру
2. Практикалық даярлық	
4.	4-тақырып. Кедергілерден өту
5.	5-тақырып. Жеделдетілген қозғалыс
6.	6-тақырып. Гимнастика
7.	7-тақырып. Спорттық және іс-қимыл ойындары
8.	8-тақырып. Жекпе-жек күрес
9.	9-тақырып. Шаңғы даярлығы
10.	10-тақырып. Кешенді сабақтар
11.	11-тақырып. Жүзу

3. Әдістемелік даярлық	
12.	12-тақырып. Таңертеңгі дене шынықтыруды ұйымдастыру және өткізу әдістемесі
13.	13-тақырып. Оқу орнында кедергілерден өту бойынша сабақтар өткізуді ұйымдастыру және оның әдістемесі
14.	14-тақырып. Оқу орнында жекпе-жек күрестен сабақтар өткізуді ұйымдастыру және оның әдістемесі
15.	15-тақырып. Оқу орнында гимнастикадан сабақтар өткізуді ұйымдастыру және оның әдістемесі
16.	16-тақырып. Бөлімше, взвод сержанты ролінде бөлімше құрамында сабақтар өткізу практикасы
17.	17-тақырып. Бөлімшеде бұқаралық спорттық жұмысты ұйымдастыру және жүргізу
18.	18-тақырып. Бөлімшенің, взводтың дене шынықтыру дайындығын тексеру және бағалау
19.	19-тақырып. Кешенді сабақ өткізуді ұйымдастыру және оның әдістемесі

Пән мазмұны

1. Теориялық дайындық

1-тақырып. Дене шынықтыру дайындығы және оның әскери қызметшілердің жауынгерлік қабілетін арттыруға ықпал етуі

Дене шынықтыру дайындығы жүйесі. Дене шынықтыру дайындығының мақсаты, міндеттері және мазмұны. Дене шынықтыру дайындығы әдістемесінің жалпы негіздерін сипаттау. Әскери қызметшілердің дене бітімінің қасиеттері, оларды дамыту және жетілдіру. Қателерді жою және жарақаттанудан сақтандыру шаралары.

2-тақырып. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштеріндегі дене шынықтыру дайындығы пәні және міндеттері

Дене шынықтыру дайындығы пәні және міндеттері

Дене шынықтыру дайындығын жүргізудің негізгі нысандары мен әдістемесі

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің барлық санаттағы әскери қызметшілерінің дене шынықтыру дайындығының ерекшеліктері

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері түрлеріндегі дене шынықтыру дайындығының ерекшеліктері

3-тақырып. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштеріндегі дене шынықтыру дайындығын ұйымдастыру

Дене шынықтыру дайындығын ұйымдастыру жөніндегі негізгі іс-шаралар. Әскери қызметшілердің дене шынықтыру дайындығын тексеру және бағалау. Әдістемелік дайындықты тексеру және бағалау. Дене шынықтыру дайындығына

басшылық жасау, оны ұйымдастыру, қамтамасыз ету және жүргізу сапасын тексеру және бағалау. Бөлімшенің, әскери бөлімнің (мекеменің) дене шынықтыру дайындығын тексеру және бағалау.

2. Практикалық даярлық

4-тақырып. Кедергілерден өту

Жүру, жүгіру және іс-қимылдағы жаттығулар. Тірекпен және тірексіз секіру, тереңдікке секіру, секіріп түсу, биіктікте және тар өтетін жерлерде тар тірек бойымен қозғалу, граната лақтыру, арнайы тәсілдер мен іс-қимылдар. Кедергілерден өтуге жаттығу және техникасын жетілдіру.

5-тақырып. Жеделдетілген қозғалыс

Қысқа, орташа және ұзақ қашықтыққа жүгіру техникасы. Граната лақтыру техникасы. Қиылысқан жергілікті жерде жүгіру техникасы. Қашықтыққа жүгіру. Қысқа және ұзақ қашықтыққа жүгіруді жетілдіру. Бөлімше құрамында қашықтыққа жүгіру.

6-тақырып. Гимнастика

Ептілікті, күшті, күштік төзімділікті, икемділікті, тербеліс пен артық жүктемелерге төзімділікті, кеңістікке бейімділікті дамыту, батылдық пен табандылыққа тәрбиелеу, кеудені дұрыс ұстауды, саптық жинақылықты және ықшамдылықты жетілдіру. Саптық тәсілдер. Жүру, жүгіру және қозғалыстағы жаттығулар, жалпы дамытатын жаттығулар, еркін жаттығулар кешендері. Гимнастикалық снарядтардағы жаттығулар. Гимнастикалық снарядтарда жаттығуларды орындау техникасын жетілдіру.

7-тақырып. Спорттық және іс-қимыл ойындары

Жарыс қағидаларын, доппен ойнау техникасын, футбол, волейбол және баскетбол ойнау тактикасын зерделеу. Практикалық жаттықтырулар мен жеңілдетілген қағидалар бойынша екіжақты ойындар.

8-тақырып. Жекпе-жек күрес

Ұрысқа дайындық. Әртүрлі тәсілдер арқылы қозғалу, өзін-өзі сақтандыру тәсілдері. Автоматпен, пышақпен және жаяу әскер күрегімен ұрыс тәсілдері. Қолмен, аяқпен соққы беру және олардан қорғану. Ауырту тәсілдері. Лақтырып тастау. Тұншықтыру. Қарусыздандыру және қапсыра ұстаудан босатылу тәсілдері.

Топтық, тізбекті әдіспен және оқу айқасулары түріндегі тәсілдерді орындауға жаттығу және дағдыларын жетілдіру.

9-тақырып. Шаңғы даярлығы

Шаңғымен жүру дағдыларын қалыптастыру және жетілдіру, төзімділікті дамыту, жігерлілік қасиеттерін тәрбиелеу, организмді шынықтыру. Шаңғымен жүрудің саптық тәсілдеріне үйрену, шаңғымен қозғалу тәсілдерін зерделеу. Тауға шығу және түсу тәсілдерін зерделеу және жетілдіру. Шаңғымен жүру жауынгерлік тәсілдерінің дағдыларын жетілдіру, тіркеп сүйреу тәсілдері. Жаттығуды орындау техникасын жетілдіру – 5 км шаңғы жарысы.

10-тақырып. Кешенді сабақтар

Кешенді сабақтар өткізуді ұйымдастыру және оның әдістемесі

Жалпы және арнайы дене шынықтыру дайындығын дамытуға бағытталған көп салалы снарядтарда, күштік тренажерларда, жекпе-жек күрес алаңында және кедергілер жолағында жаттығуларды, тәсілдер мен іс-қимылдарды орындаудағы жаттықтыру.

Дене, психологиялық қасиеттерді және әскери-қолданбалы дағдыларды дамытуға бағытталған жаттығуларды орындаудағы жаттықтыру.

11-тақырып. Жүзу

Әскери-қолданбалы жүзудің мақсаты, сабақ өткізу тәртібі. Қауіпсіздік шаралары. Гигиена негіздері. Өртүрлі тәсілдермен жүзу техникасы, старт, бұрылыстар, қол, аяқ қозғалысын және тыныс алуды байланыстыру (жағада және суда). Әскери-қолданбалы: бөренемен, тақтамен, автомат макетімен жүзу.

3. Әдістемелік даярлық

12-тақырып. Таңертеңгі дене шынықтыру жаттығуларын өткізуді ұйымдастыру және оның әдістемесі

Таңертеңгі дене шынықтыру жаттығуларының міндеттері, мақсаты, мазмұны, киім нысаны

Таңертеңгі дене шынықтыру жаттығуларын өткізу әдістемесі

13-тақырып. Оқу орнында кедергілерден өту бойынша сабақтар өткізуді ұйымдастыру және оның әдістемесі

Жетекшінің және білім алушылардың сабақ өткізуге даярлығы. Командалар және оларды кедергілерден өту бойынша сабақтарда беру. Жарақаттанудан сақтандыру.

Кедергілерден өту бойынша сабақтың дайындық бөлігін өткізу әдістемесі

Кедергілерден өту бойынша сабақтарды өткізу әдістемесі

14-тақырып. Оқу орнында жекпе-жек күрестен сабақ өткізуді ұйымдастыру және оның әдістемесі

Жетекшінің және білім алушылардың сабақ өткізуге даярлығы. Командалар және оларды жекпе-жек күрестен сабақтарда беру. Жарақаттанудан сақтандыру.

Жекпе-жек күрестен сабақтың дайындық бөлігін өткізу әдістемесі

Жекпе-жек күрес тәсілдерінің бастапқы кешенін өткізу әдістемесі

15-тақырып. Оқу орнында гимнастикадан сабақ өткізуді ұйымдастыру және оның әдістемесі

Сабақ жетекшісінің дайындалуы, командаларды беру, көмек көрсету және сақтандыру, оқу орнында сабақ өткізу кезінде жарақаттанудан сақтандыру

Сабақтың дайындық бөлігін өткізу әдістемесі және практикасы

Көп салалы снарядтарда жаттықтыру өткізу әдістемесі

16-тақырып. Бөлімше, взвод сержанты ролінде бөлімше құрамында сабақ өткізу практикасы

Көп салалы гимнастикалық снарядтарда, күштік тренажерларда (ауырлық жаттығулары) взвод бөлімшесі құрамында сабақ өткізу практикасы, 3000 м жүгіру

17-тақырып. Бөлімшеде бұқаралық спорттық жұмысты ұйымдастыру және жүргізу

Бөлімше құрамында әскери-спорт кешенінің және әскери-спорттық біліктіліктің жаттығулары бойынша әскери қызметшілердің жаттықтыруын өткізу. Әскери-спорт кешенінің жаттығулары және спорт түрлері, әскери-спорттық біліктіліктің жаттығулары бойынша бөлімшелердің біріншілігіне жарыстарға дайындалу және өткізу. Әскери-спорт кешенінің жаттығулары мен талаптарын есепке алу және орындау ведомосын және жарыстар хаттамаларын толтыру тәртібі.

18-тақырып. Бөлімшенің, взводтың дене шынықтыру дайындығын тексеру және бағалау

Бөлімшенің, взводтың дене шынықтыру дайындығын тексеру үшін жаттығуларды айқындау. Әскери қызметші мен бөлімшені бағалау тәртібі.

Тексеру жүргізу үшін орын, мүкәммал мен жабдық дайындау. Бөлімшенің, взводтың дене шынықтыру дайындығын тексеру қорытындыларын шығару.

Бөлімшенің дене шынықтыру дайындығын тексеру нәтижелері бойынша құжаттарды ресімдеу.

19-тақырып. Кешенді сабақ өткізуді ұйымдастыру және оның әдістемесі

Дайындық бөлім, сабақты ұйымдастыру, мақсаты мен міндеттерін қою. Жаттығуларды іріктеу, оларды көрсету және орындау. Жаттығуларды орындау жүйелілігі. Командалар, жетекшінің орны және іс-әрекеті.

Негізгі бөлім. Жаттықтыру өткізу жоспары, жаттықтыруға арналған міндеттерді қою. Көмек көрсетуді және сақтандыруды ұйымдастыру. Жетекшінің орны және іс-әрекеттері.

Қорытынды бөлім, командалар, жаттығуларды іріктеу, оларды орындау.

Сабақты қорытындылау.

Қазақстан Республикасы
Қорғаныс министрінің
2021 жылғы «___» _____
№ ___ бұйрығына
2-қосымша

Қазақстан Республикасы
Қорғаныс министрінің
2019 жылғы 4 қазандағы
№ 792 бұйрығына
1-1-қосымша

**Негізгі орта білім беру базасында Қазақстан Республикасының Қорғаныс
министрлігіне ведомстволық бағынысты әскери оқу орындарының «Әскери
іс және қауіпсіздік» техникалық және кәсіптік білім беру мамандықтар тобы
бойынша үлгілік оқу бағдарламалары**

1-бөлім. Қазақ тілі мен әдебиеті

Пән мақсаты.

«Қазақ тілі мен әдебиеті» пәні «Рухани жаңғыру» жалпыұлттық идеясын іске асыру шеңберінде әлеуметтік-гуманитарлық көзқарасты қалыптастыру мақсатында қазақ тілін оқытуға арналған.

Пәнді оқыту мақсаты мен міндеттері.

Қазақ тілі мен әдебиетін оқыту мақсаты қазақ тілі мен әдебиетін кіріктіріп оқыту негізінде білім алушылардың тілдік дағдыларын қалыптастыру, тілдік нормаларды меңгеру, еркін сөйлеу және сауатты жазу дағдыларын дамыту, мемлекеттік тілге құрметпен қарауды қалыптастыру болып табылады.

Пәнді оқыту міндеттері:

- 1) қазақ тілі мен әдебиеті пәніне құндылық қатынасын қалыптастыру;
- 2) коммуникативтік оқыту негізінде әлеуметтік ортада сөйлеу әрекетінің барлық түрлерін қолдану дағдыларын дамыту;
- 3) қазақ әдебиетінің стилистикалық және жанрлық ерекшеліктерін тану негізінде шығармашылық жұмыс, сыни ойлау дағдыларын дамыту;

4) жоғары білімді, көп мәдениетті, ойлау қабілеті дамыған тұлғаны қалыптастыру.

Пәннің тақырыптық жоспары

Р/с №	Тақырыптың нөмірі мен атауы
1. Еңбек пен сұраныс нарығы	
1.	1-тақырып. Еңбек нарығы
2.	2-тақырып. Кәсіпкерлік – табыс көзі. Кәсіпкерлік – бұл шеберлік.
3.	3-тақырып. Әлеуметтік сұраныс және отандық өнім
4.	4-тақырып. Балғабек Қыдырбекұлы – белгілі жазушы
5.	5-тақырып. Теміржолшы – тарихи оқиға шежіресі
2. Отандық өнеркәсіп өнімі	
6.	6-тақырып. Біз отандық өнімді пайдаланамыз
7.	7-тақырып. Орталық Қазақстан – руда өңірі
8.	8-тақырып. Қарағанды – кеншілер қаласы. Ғабиден Мұстафин. «Қарағанды» романынан үзінді.
9.	9-тақырып. Дәуірмен үйлесімді дауыс
3. Қазақ киносы мен театрының қазіргі заманғы келбеті	
10.	10-тақырып. Қазақ киносының атасы
11.	11-тақырып. Қазақстанның мәдени өмірі
12.	12-тақырып. Театр фестивалі
13.	13-тақырып. Тарихи шығарманы сахналау
14.	14-тақырып. Дулат Исабековтің «Әпке» шығармасы
4. Ұлттық экологиялық мәдениет	
15.	15-тақырып. Ұлттық экологияның қайнар көздері
16.	16-тақырып. Экологиялық мәдениет және тыйым салу
17.	17-тақырып. Экология және кәсіби маманның мәдениеті
18.	18-тақырып. «Жасыл ел» бағдарламасы және экология
19.	19-тақырып. Қадыр Мырза Әлі – ақын-философ. «Аралым...»
5. Мұхит – тіршілік ету ортасы	
20.	20-тақырып. Мұхиттағы жануарлар әлемі. Мұхиттағы өсімдіктер әлемі. Мұхит және экологиялық проблемалар.
21.	21-тақырып. Әбдіжәміл Нұрпейісовтің «Қан мен тер» романы
6. Ұлттық таным мен мерекелер	
22.	22-тақырып. Ұлттық мерекелер. Айт қабыл болсын!
23.	23-тақырып. Жүсіпбек Аймауытов. «Өнші» әңгімесі.
7. Сауда және көмек көрсету: екіжақты сауда келісімі	
24.	24-тақырып. Сауда тарихы. Ұлы Жібек жолы – сауда мәдениетінің өркендеу шыңы. Екіжақты келісу саудасы.
25.	25-тақырып. Сауда мәдениеті және тұтынушы құқығы
26.	26-тақырып. Ыбырай Алтынсарин. «Дүние қалай етсең табылады?».
8. Бұқаралық ақпарат құралдарындағы гендерлік бейне	
27.	27-тақырып. Радиоарналарды тыңдаймын
28.	28-тақырып. Алғашқы қазақ журналист қыздары

29.	29-тақырып. Отбасы және гендерлік саясат
30.	30-тақырып. Телефон – байланыс құралы
31.	31-тақырып. Алғашқы қазақ дикторы
9. Жер планетасындағы қауіпті қалдықтар	
32.	32-тақырып. Тұрмыстық қалдықтар
33.	33-тақырып. Өндірістік қалдықтар. Қауіпті қалдықтар.
34.	34-тақырып. Қайнар Олжай. «Жер мен аспан арасындағы дастан».
35.	35-тақырып. Думан Рамазанның «Соңғы дем» әңгімесі
10. Әлеуметтік теңсіздік: адам құқықтары және көмек көрсету	
36.	36-тақырып. Қоғамдағы әлеуметтік теңсіздіктің жіктелуі. Әлеуметтік теңсіздік және әлеуметтік топтар.
37.	37-тақырып. Жұмыссыздық және әлеуметтік теңсіздік
38.	38-тақырып. Ұлықбек Есдәулет – ақын, қайраткер. «Қара пима» поэмасы.
11. Жастар денсаулығы – қоғам байлығы	
39.	39-тақырып. Нашақорлық – қоғамдық ауру
40.	40-тақырып. Темекі шегу – жаман әдет
41.	41-тақырып. Мен салауатты өмір салтын ұстанамын. Денсаулық біздің қолымызда.
42.	42-тақырып. Бердібек Соқпақбаев. «Он алты жасар чемпион» (әңгіме).
12. Цифрлық технологияларды пайдаланудағы теңсіздік	
43.	43-тақырып. Цифрлық технологиялар. Сандық теңсіздік. Электрондық үкімет.
44.	44-тақырып. Мұхтар Шахановтың «Компьютер басты жарты адамдар» тұжырымдамасы
45.	45-тақырып. «Өркениеттің адасуы» (романнан үзінді)
13. Қоғам және заң	
46.	46-тақырып. «Тәртіпке бағынған ел құл болмайды»
47.	47-тақырып. Тәртіпсіздік неден басталады?
48.	48-тақырып. Құқық бұзушылық, қылмыс жақсылыққа әкелмейді
49.	49-тақырып. ҚР Конституциясы
14. Қазіргі заманғы қоғамдағы әлеуметтік теңсіздік	
50.	50-тақырып. Әлеуметтік проблема туралы не білесіз? Лексикалық-грамматикалық омонимдер
51.	51-тақырып. Отбасы – құндылық
52.	52-тақырып. Қоғамның әлеуметтік құрылымы
53.	53-тақырып. Еролат Әбікенұлы. «Пәтер іздеп жүр едік» әңгімесі
54.	54-тақырып. «Жігіт үшін ар-намыс өмірден жоғары...»
15. Экология. Мұнай және атом индустриясы	
55.	55-тақырып. Табиғатты аяла
56.	56-тақырып. «Жасыл ел» бағдарламасына қатысамын
57.	57-тақырып. Мұнай – елдің шикізат байлығы
58.	58-тақырып. Туған өлкенің экологиясы
59.	59-тақырып. Атом индустриясының болашағы
60.	60-тақырып. Гүлжаухар Сейітжан. «Халқымның қара алтыны...».
16. Тіл. Өнер. Әдебиет.	
61.	61-тақырып. Екі тілді білетін екі адам
62.	62-тақырып. Қазақ тілі – ол қандай?

63.	63-тақырып. Шешендік өнер
64.	64-тақырып. Қазақ поэзиясының сұлулық сарайы. Ілияс Жансүгіров.
65.	65-тақырып. Ілияс Жансүгіров. «Күй» поэмасы (үзінді).
17. Қоғамдағы жұмыссыздық проблемасы	
66.	66-тақырып. Жұмыс және табыс. Жұмыссыздық проблемасы. Сан есім.
67.	67-тақырып. Қоғамның әлеуметтік құрылымы
68.	68-тақырып. Кедейлік қайдан пайда болады?
69.	69-тақырып. Ыбырай Алтынсарин. «Атымтай Жомарт» әңгімесі. Қазіргі заманғы Атымтай.
18. Тәуелсіз елдің өткені мен болашағы	
70.	70-тақырып. Ұлы даланың жеті қыры
71.	71-тақырып. Атқа міну мәдениеті. Қазіргі заманғы ат спорты.
72.	72-тақырып. Құс шаруашылығы – ұлттық өнер
19. Ұлттық театр – өнер орталығы	
73.	73-тақырып. Қазақ театрының бастауы. Көсемше.
74.	74-тақырып. Сахна – өмір айнасы
75.	75-тақырып. Ұлттық өнер шебері
76.	76-тақырып. Сәбит Оразбай. «Өмірдің өзі театр» (үзінді).
20. Туризм: Экотуризм	
77.	77-тақырып. Туризм тарихын білесіз бе? Туризмнің көптеген түрлері бар.
78.	78-тақырып. Қазақстанда экотуризмнің дамуы. Ойлау.
79.	79-тақырып. Сізді экстремалды туризм қызықтырады ма?
80.	80-тақырып. Сәкен Сейфуллин. «Көкшетау» поэмасы.
81.	81-тақырып. Ілияс Жансүгіров. «Жетісу суреттері».
21. Өлемдегі ерлер мен әйелдердің құқықтары мен теңдігі	
82.	82-тақырып. Ұлы әкесіне қарап өседі... Үстеудің мағыналық түрлері.
83.	83-тақырып. Асыл аналар
84.	84-тақырып. Тіл және гендер
85.	85-тақырып. Қазақ отбасындағы гендерлік ерекшеліктер
86.	86-тақырып. Мұхтар Әуезов. «Абай жолы» роман-эпопеясы, 1-кітап. Қайтқанда. 2-кітап. Бел-белесте.
22. Жастар проблемалары.	
87.	87-тақырып. Ел болашағы. Жалғаулықтар және оның мағыналық түрлері.
88.	88-тақырып. Наноспутникті жасаған жас ғалымдар. Предлогтар.
89.	89-тақырып. Жастар проблемалары. Демеуліктер.
90.	90-тақырып. Мұхтар Әуезов. «Абай жолы» (романнан үзінді), 3-кітап.
23. Жаһандық проблемалар: көші-қон саясаты	
91.	91-тақырып. «Жаһандық көші-қон» дегеніміз не?
92.	92-тақырып. Иммиграция – үздіксіз процесс
93.	93-тақырып. Көші-қон тарихы
94.	94-тақырып. Қабдеш Жұмаділов – жазушы. «Құстар қайтып барады» әңгімесі.
24. Толеранттылық – бірлік	
95.	95-тақырып. Толеранттылық – бейбітшілік кепілі
96.	96-тақырып. Бірлік – молшылықтың бастауы. Халық бірлігін сақтау – ата-баба өсиеті.

97.	97-тақырып. Сайын Мұратбеков – шығармашыл тұлға. «Тел өскен ұл» әңгімесі.
25. Ұлт идеалы – ұлттық қауіпсіздік	
98.	98-тақырып. Ұлттық қауіпсіздік қызметкері болғым келеді
99.	99-тақырып. Отанды қорғау – менің парызым
100.	100-тақырып. Сағадат Нұрмағамбетов – Халық Қаһарманы
101.	101-тақырып. Білім – мемлекеттің қауіпсіздігі
102.	102-тақырып. Отан елдің тыныштығына жауап береді
103.	103-тақырып. Несіпбек Айтұлы. «Бәйтерек» поэмасы
26. Бос уақыт – қоғам дамуының көрсеткіші	
104.	104-тақырып. Бос уақытты жоспарлау. Уақыт – сыншы. Оның анықтамасы.
105.	105-тақырып. Демалу мәдениеті
106.	106-тақырып. Мұқағали Мақатаев. «Сағатым қайда, сағатым?» өлеңі.

Пән мазмұны.

1. Еңбек және сұраныс нарығы

1-тақырып. Еңбек нарығы

Экономиканы ынталандырудағы еңбек нарығының тиімділігі. Еңбек нарығының артықшылықтары, кемшіліктері және олардың ерекшеліктері.

Жалғау. Жалғаудың жекелеген түрлері

2-тақырып. Кәсіпкерлік – табыс көзі. Кәсіпкерлік – бұл шеберлік.

Кәсіпкер – бизнес маманы. Кәсіпкерліктің негізгі мақсаты. Қазақстанда кәсіпкерлікті дамыту. Кәсіпкерлік және мамандық: айырмашылықтар мен ұқсастықтар. Кәсіпкерге қойылатын талаптар. Бизнес-жоспар.

Зат есім туралы түсінік. Зат есімнің сұрақтары. Зат есімнің түрлері.

3-тақырып. Әлеуметтік сұраныс және отандық өнім

Экологиялық таза тамақ. Қазақстандық тауарларды брендке айналдыру. Сөз тіркесі туралы түсінік. Сөздердің тіркесу тәсілдері. Сөздердің қосылу түрлері. Сөз тіркестерін құрастыру жолдары.

4-тақырып. Балғабек Қыдырбекұлы – белгілі жазушы

Индустрия саласына байланысты шығарма. Тарихи оқиға туындысы. Стиль түрлері. Көркем-әдеби стиль. Публицистік стильге сәйкес келетін тіркестер. Стильдерді жазу ерекшеліктері.

5-тақырып. Теміржолшы – тарихи оқиға шежіресі.

Қазақстандағы теміржол құрылысының тарихы. Теміржол магистральдары. Тарихи оқиға шежіресі. Мен тұратын аудандағы теміржол. Кәсіби дәстүр. «Фонетика» сөзінің мағынасы. Фонетиканы зерттеу саласы. Фонетикалық талдау.

2. Отандық өнеркәсіп өнімі.

6-тақырып. Біз отандық өнімді пайдаланамыз.

Отандық тауарлар. Отандық өнім экспорты. Отандық өнімнің сапасы мен бағасы. Жарнама туралы түсінік. Жарнамалық көрсетілетін қызметтер. Жарнамалық реквизиттер. Отандық өнім жарнамасы.

7-тақырып. Орталық Қазақстан – руда өңірі.

Орталық Қазақстан кәсіпорындары. Жезқазған ауданы – түсті металлургия орталығы. Көптік жалғаулар, орыс тіліндегі көптік жалғаудың айырмашылығы.

8-тақырып. Қарағанды – кеншілер қаласы. Ғабиден Мұстафин. «Қарағанды» романынан үзінді.

Қарағанды – көмірдің отаны. Қарағандыдан шыққан отандық тауарлар. Мәтіндегі әлеуметтік проблемалар. «Қарағанды» романының кейіпкерлері. Қарағанды: кеше және бүгін. Сөз құрамы. Түбір сөз. Жұрнақтар, жұрнақтардың түрлері. Жалғаулар.

9-тақырып. Дәуірмен үйлесімді дауыс.

Публицистикалық жазу стилінің ерекшеліктері. Оның басқа стильдерден айырмашылығы.

3. Қазақ киносы мен театрының қазіргі заманғы келбеті.

10-тақырып. Қазақ киносының атасы.

Отандық кино өнері. «Қазақфильм» киностудиясы. Шәкен Айманов. Кино кейіпкерінің қасиеттері мен шығармашылығы, оның ролі. Хабарламалар. Жазбаның ерекшеліктері.

11-тақырып. Қазақстанның мәдени өмірі.

Қазақстанның мәдени өмірі. XX ғасырда труппаның басталуы. Қазақстан театрлары. М. Әуезов атындағы Қазақ мемлекеттік академиялық драма театры. Сөйлемнің түрлері. Сөйлемдерді құру, тыныс белгілері.

12-тақырып. Театр фестивалі.

Театр фестивальдері. Театр өнері. Театр таланттары. Театр фестивальдерінің мақсаты. Синонимдер. Синонимдердің қалыптасуы. Бірқатар синонимдердің қалыптасуы. Синонимдер мен көп мағыналы сөздер арасындағы айырмашылықтар.

13-тақырып. Тарихи шығарманы сахналау.

Қазақ тарихындағы ұлы тұлғалар. Ұлы тұлғалардың ойыны. Драмалық шығармалар. Қазақ театрының режиссерлері. Сұраулы сөйлемдерді құру. Сұрақтар қоя білу, тыныс белгілері.

14-тақырып. Дулат Исабековтің «Әпке» драмасы.

Драматург – Дулат Исабеков. Дулат Исабековтің «Әпке» драмасы. Шығарма кейіпкерлері. Адамзат проблемалары. Мінездемелер, мінездеменің түрлері. Жақсы және жаман қасиеттер. Сипатты деректемелер.

4. Ұлттық экологиялық мәдениет.

15-тақырып. Ұлттық экологияның қайнар көздері.

Қазақстан экологиясы. Экология және табиғат құбылыстары. «Табиғат – Ана». Экожүйені қорғау. Сан есімнің түрлері. Сан есімдерінің қалыптасуы. Сөйлемдегі сандардың функциясы.

16-тақырып. Экологиялық мәдениет және тыйым салу.

«Экология» сөзінің этимологиясы. Қазақ халқының нанымдары. Табиғатқа қатысты мақал-мәтелдер. Тыйым салынған сөздер мен ырымдар. Жас ұрпақты тәрбиелеудегі тыйым салынған сөздердің мағынасы.

17-тақырып. Экология және кәсіби маманның мәдениеті.

Экология және мәдениет мамандықтары. Адам мен табиғаттың байланысы. Экология проблемалары. Жаһандық экологиялық проблемалар. Экология салдары. Сөз тіркестері. Сөз тіркестерін құрастыру. Сөз тіркестерінің түрлері.

18-тақырып. «Жасыл ел» бағдарламасы және экология.

«Жасыл ел» бағдарламасының мақсаты. «Жасыл белдеу» жобасы. Қазақстандық экологиялық проблемалар. Стилль түрлері. Сөйлесу стилі. Басқа стилльдердің ерекшеліктері.

19-тақырып. Қадір Мырза Әлі – ақын-философ. «Аралым...».

Ақынның өмірі мен шығармашылығы. Қадір Мырза Әлінің тұжырымдары. Ақын шығармаларының тақырыбы. «Қазақ аруы» поэмасы. Тұжырымдар. Қорытынды деректемелері. Қорытындылар мазмұны.

5. Мұхит – тіршілік ету ортасы.

20-тақырып. Мұхиттағы жануарлар әлемі. Мұхиттағы өсімдіктер әлемі.

Мұхит – тіршілік ету ортасы. Мұхиттар – жерүсті теңіздері мен мұхиттардың жиынтығы. Мұхит экологиясы. Есімдік ұғымы, оның түрлері. Жеке есімдіктің ерекшеліктері. Сөз термині. Ғылымның әр саласындағы терминдер. Терминдер сөздігі.

21-тақырып. Әбдіжәміл Нұрпейісовтің «Қан мен тер» романы.

Көрнекті жазушы – Әбдіжәміл Нұрпейісов. «Қан мен тер» трилогиясы. «Қан мен тер» шығармасының басты тақырыбы. Романның басты кейіпкерлері. Әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық проблема. Романдағы экологиялық проблеманың көтерілуі. Жалқы және жалпы атаулар. Жалқы есімдердің жазылуы. «Қан мен тер» романындағы жалқы есімдер. Сын есім. Сын есімнің сөйлемдегі қызметі. Адам сипаттамасы, оның бейнесі.

6. Ұлттық таным және мерекелер.

22-тақырып. Ұлттық мерекелер. Айт қабыл болсын!

Біздің еліміздегі діни мерекелер. Діни мерекелердің айырмашылықтары мен ұқсастықтары. Жаңа жыл мерекесі. Рамазан айы. Айт мерекесі. Айтта айтылатын тілектер. Сурет салудың көркемдік құралдары мен әдістері.

23-тақырып. Жүсіпбек Аймауытов. «Өнші» әңгімесі.

«Халық жауы» деп аталған қазақ қайраткерлері. Жүсіпбек Аймауытов – көрнекті жазушы, драматург. «Өнші» әңгімесі. «Өнші» әңгімесінің сюжеті. Шығармада көтерілген жалпы адамзаттық мәселе.

7. Сауда және көмек көрсету: екі жақты сауда келісімі.

24-тақырып. Сауда тарихы. Ұлы Жібек жолы – сауда мәдениетінің өркендеу шыңы. Екі жақты сауда келісімі. Сауда саясаты. Екі жақты сауда келісімі. Билатеризм. Тараптардың екі жақты келісімі. Үстеу. Үстеудің жасалу жолы мен сөйлемдегі қызметі. Туынды үстеу.

25-тақырып. Сауда мәдениеті және тұтынушы құқығы.

Сауда мәдениетін сақтау – басты талап. Тұтынушының талғамы мен талаптары. Тұтынушылардың құқықтары. Екі жақты келісім: саудагер мен тұтынушының мәдениеті. Синтаксистік зерттеу аймағы. Саралау. Аргументті эссе.

26-тақырып. Ыбырай Алтынсарин. «Дүние қалай етсең табылады?».

Қазақ балалар әдебиетінің атасы – Ыбырай Алтынсарин. Ыбырай Алтынсариннің Н. Ильминскийге жазған хаты. Бай болудың пайдасы мен зияны. Бай болу шарттары. Ғылыми-көпшілік және публицистикалық стильдер. Жанрлық және тілдік ерекшеліктер.

8. Бұқаралық ақпарат құралдарындағы гендерлік бейне.

27-тақырып. Радиоарналарды тыңдаймын.

Қазіргі заманғы бұқаралық ақпарат құралдары. Қазақстандағы радиоарналар. Радионың басқа ақпарат тасымалдаушылардан артықшылығы. Радионың ерекшеліктері. Қазақ радиосы. Сөз тіркестерінің байланысу жолдары.

28-тақырып. Алғашқы қазақ журналист қыздары.

Алғашқы қазақ журналисі – Назипа Құлжанова. Баспасөз – өмірдің айнасы. Мерзімді басылымдар – бұқаралық ақпарат құралдары. «Айқап» журналы. Монолог және диалог. Сөйлеу әдебі.

29-тақырып. Отбасы және гендерлік саясат.

Әйелдер мен ерлер арасындағы теңдік. Қазақстандағы іскер әйелдер. «Қазақстан Республикасындағы отбасылық және гендерлік саясаттың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы». Қазақстандағы әйелдердің құқықтары. Мақал-мәтелдер.

30-тақырып. Телефон – байланыс құралы.

Коммуникация – ақпарат алмасу, байланыс құралы. Өнертапқыштар. Ұялы телефонның пайдасы мен зияны. Септік жалғаулары.

31-тақырып. Алғашқы қазақ дикторы.

Ләзиза Аймашева – қазақ теледидарының алғашқы дикторы. Тележүргізушінің сөйлеу мәнері.

9. Жер планетасындағы қауіпті қалдықтар.

32-тақырып. Тұрмыстық қалдықтар.

Жер планетасындағы қауіпті тұрмыстық қалдықтар. Тұрмыстық қалдықтармен қоршаған ортаға және адам денсаулығына келтірілген залал. Тұрмыстық қалдықтар – әлемдегі үлкен проблема. Қалдықтарды кәдеге жарату мерзімдері. Сөз тіркесіндегі сөздердің байланысу түрлері. Сөзжасам әдістері.

33-тақырып. Өндірістік қалдықтар. Қауіпті қалдықтар.

Қалдықтар – табиғи шикізатты қайта өңдеу нәтижесінде пайда болатын жарамсыз заттар. Өндірістік қалдықтар. Қалдықтардың пайда болуы. Қауіпті қалдықтарды залалсыздандыру. Қоқысты өңдеу. Семей полигоны. Радиоактивті, биологиялық қалдықтар. Атом электр станциялары. Біріккен Ұлттар ұйымының деректері. Тұрмыстық қалдықтарды қысқарту жолдары. Сөз тіркесіндегі сөздердің байланыс түрлері.

34-тақырып. Қайнар Олжай. «Жер мен аспан арасындағы дастан».

Полиэтиленнің, целлофанның, пакеттердің, пластикалық бұйымдардың зияны.

35-тақырып. Думан Рамазанның «Соңғы дем» әңгімесі.

Қазақстандағы экологиялық аймақтар. Қазақстандағы полигондар. Семей ядролық полигонының салдары.

10. Әлеуметтік теңсіздік: адам құқығы және көмек.

36-тақырып. Қоғамдағы әлеуметтік теңсіздіктің жіктелуі. Әлеуметтік теңсіздік және әлеуметтік топтар.

Адамдардың әлеуметтік теңсіздігі. Ерлер мен әйелдер арасындағы теңсіздік. Әлеуметтік жіктеу – кез-келген қоғамға тән құбылыс. Жоғары қоғам. Орта сынып. Жұмысшы табы. Антонимдер. Фразеологиялық антонимдер.

37-тақырып. Жұмыссыздық және әлеуметтік теңсіздік.

Жұмыссыздық және әлеуметтік теңсіздік. Еңбек нарығындағы жұмыссыздық. Жұмыссыздық түрлері. Жұмыссыздық мәселесін шешу жолдары. Әлеуметтік лингвистика терминдерінің сөздігі.

38-тақырып. Ұлықбек Есдәулет – ақын, қайраткер. «Қара пима» поэмасы.

Ұлықбек Есдәулеттің өмірбаяны. «Қара пима» – бұл қайғылы шығарма.

11. Жастар денсаулығы – қоғам байлығы.

39-тақырып. Нашақорлық – қоғамдық ауру.

Жастардың денсаулығы – бұл қоғам байлығы. Салауатты өмір салтын ұстану. 26 маусым – Халықаралық нашақорлыққа қарсы күрес күні. «Біз есірткіге қарсымыз». Құрмалас сөйлем. Құрмалас сөйлемнің түрлері. Құрмалас сөйлем құрау тәсілдері.

40-тақырып. Темекі шегу – жаман әдет.

Темекі шегу өкпе мен көмейдің қатерлі ісігін тудырады. Темекінің ас қорыту жүйесіне зияны бар. Жай сөйлемдер. Құрмалас сөйлемдер.

41-тақырып. Мен салауатты өмір салтын ұстанамын. Денсаулық біздің қолымызда.

Гигиена – аурулар профилактикасы. Жеке гигиена. Денсаулықты нығайту шарттары. Дұрыс тамақтанудың пайдасы. Денсаулық – сіздің қолыңызда! 7 сәуір – Дүниежүзілік денсаулық күні.

42-тақырып. Бердібек Соқпақбаев. «Он алты жасар чемпион» (әңгіме).

Б.А. Соқпақбаев – қазақ балалар жазушысы. Құрмалас сөйлемдердің (аралас) жасалу тәсілдері, оларды сөйлесуде қолдану.

12. Цифрлық технологияларды пайдаланудағы теңсіздік.

43-тақырып. Сандық технологиялар. Сандық теңсіздік. Электрондық үкімет.

Ақпараттық технологиялар. Ақпараттық технологиялардың түрлері. Цифрлық технологиялардың жетістіктері. Электрондық үкімет. Қолжетімді көрсетілетін қызметтер. ХХІ ғасыр – ақпараттық-коммуникациялық технологиялар ғасыры.

44-тақырып. Мұхтар Шахановтың «Компьютер басты жарты адамдар» тұжырымдамасы.

Цифрлық технологиялардың ролі. Интернет желісі. Интернет желісіндегі компьютерлік қызметтер. Компьютерлік, телекоммуникациялық технологияларды дамыту. Ақпараттық теңсіздікті шешу. Әлеуметтік желілер. Өлеңде көтерілген адамзат проблемасы. Компьютердің, Интернеттің пайдасы мен зияны. Компьютерлік ойындардың қаупі.

45-тақырып. «Өркениеттің адасуы» (романнан үзінді).

Әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық проблема. Ұлттық рух – ұлттың тірегі. «Жарты адам», «толық адам» тұжырымдамасы. Риторика. Сөйлемдегі сөздердің байланыс түрлері.

13. Қоғам және Заң.

46-тақырып. «Тәртіпке бағынған ел құл болмайды».

Қоғам және құқық. Тәртіп – тәрбиенің бастауы. Заңды білу – уақыт талабы. Орфографиялық норма. Тыныс белгілері. Тыныс белгілерін дұрыс қоя білу. Сөздерді келісу.

47-тақырып. Тәртіпсіздік неден басталады?

Бауыржан Момышұлы және оның шығармалары. Олжас Сүлейменов: «Адам тағдырын тәрбие анықтайды». Жастар тәрбиесі.

48-тақырып. Құқық бұзушылық, қылмыс жақсылыққа әкелмейді.

Қылмыс. ҚР Конституциясы. ҚР-ның Қылмыстық Кодексі. Қылмыстық құқық функциялары. Орфографиялық нормалар. Тыныс белгілерін қою.

49-тақырып. ҚР Конституциясы туралы Заң.

Ақын Ермек Өтетілеуұлының өмірі мен шығармашылық жолы. Балалар журналдары. Ақын Ермек Өтетілеуұлының еңбек жолы. «Ата Заң» өлеңі. 30 тамыз – Қазақстан Республикасының Конституциясы күні. Заң – адам құқығын қорғайды. Шығармада көтерілген жалпыадамзаттық мәселе. Сипаттамасы. Танымал ғылыми және публицистикалық стильдердің мәтіндерінде күрделі сөздерді құру тәсілін анықтау.

14. Қазіргі заманғы қоғамдағы әлеуметтік теңсіздік.

50-тақырып. Әлеуметтік проблема туралы не білесіз? Лексикалық-грамматикалық омонимдер.

Әлеуметтану – ғылымның жаңа саласы. Әлеуметтік проблема түсінігі. Қазақстандағы әлеуметтік проблемалар. Қазақ тіліндегі омонимдердің мәндер және формалар бойынша жіктелуі. Лексикалық-грамматикалық омонимдер туралы түсінік.

51-тақырып. Отбасы – құндылық.

Отбасы – адамды әлеуметтендірудің маңызды тетігі. Балаларды отбасында тәрбиелеудің маңызы. Бала тәрбиесіндегі қоғамдық және ұлттық құндылықтардың маңызы.

52-тақырып. Қоғамның әлеуметтік құрылымы.

Қазіргі заманғы нарықтық экономика жағдайындағы Қазақстанның әлеуметтік құрылымы. Қоғамдағы әлеуметтік жағдай. Қоғамда топтарға бөлінуге әсер ететін факторлар.

53-тақырып. Еролат Әбікенұлы. «Пәтер іздеп жүр едік» әңгімесі.

Әңгіменің негізгі идеясы. Әлеуметтік теңсіздік. Жастар арасындағы тұрғын үй мәселесі.

54-тақырып. «Жігіт үшін ар-намыс өмірден жоғары...».

Бүгінгі күнге пәтер жалдау мәселесі. Отбасы құндылығы.

15. Экология. Мұнай және атом индустриясы.

55-тақырып. Табиғатты аяла.

Табиғи байлық. Адамзаттың табиғатқа ықпал етуі. Экологиялық ластану. Әрбір адамның табиғат алдындағы борышы.

56-тақырып. «Жасыл ел» бағдарламасына қатысамын.

«Жасыл ел» бағдарламасы туралы түсінік. «Жасыл ел» бағдарламасының мақсаты.

57-тақырып. Мұнай – елдің шикізат байлығы.

Мұнайлы жер – Қазақстанда бірінші орында. Мұнайдан жасалған шикізаттар.

58-тақырып. Туған өлкенің экологиясы.

Қазақстанның бай табиғаты. Қазақ халқының асыл мұраларының бірі – табиғатқа деген сүйіспеншілік. Қоршаған ортаны қорғау проблемасы.

59-тақырып. Атом индустриясының болашағы.

Қазіргі заманғы озық медицина. Ядролық медицина. Молекулалық медицина дәуірі.

60-тақырып. Гүлжаухар Сейітжан. «Халқымның қара алтыны...».

Гүлжауһар Сейітжанның «Маңғыстауым – ғұмырымның арнасы» жинағы.
«Халқымның қара алтыны» өлеңі....

16. Тіл. Өнер. Әдебиет.

61-тақырып. Екі тілді білетін екі адам.

Екі тілділік – адам үшін үлкен мүмкіндік. Билингвистер – бұл екі тілде еркін сөйлейтін адамдар.

62-тақырып. Қазақ тілі – ол қандай тіл?

Қазақ тілі – ең таза, әуезді, стильдік тармақтары бар, әлеуеті өте жоғары тіл.

63-тақырып. Шешендік өнер.

Поэзия және шешендік. Шешендік өнердің ерекшеліктері. Абайдың шешендік өнері.

64-тақырып. Қазақ поэзиясының сұлулық сарайы. Ілияс Жансүгіров.

Ілияс Жансүгіровтің өмірі мен шығармашылығы. Ілияс Жансүгіровтің Абай шығармашылығымен алғашқы танысуы.

65-тақырып. Ілияс Жансүгіров. «Күй» поэмасы (үзінді).

Ілияс Жансүгіровтің өнер тақырыбындағы алғашқы шығармасы – «Күй» поэмасы. Поэма сюжеті. Поэманың кейіпкері – Мольқбай шал.

17. Қоғамдағы жұмыссыздық мәселесі.

66-тақырып. Жұмыс және табыс. Жұмыссыздық проблемасы. Сан есім.

Жұмыс және табыс. Жұмыс – негізгі табыс көзі. Ерлер мен әйелдердің кәсібіндегі айырмашылықтардың негізгі себептері. Қоғамдағы жұмыссыздық проблемасы.

Сан есім. Сан есімнің түрлері.

67-тақырып. Қоғамның әлеуметтік құрылымы.

Қазақстан қазіргі нарықтық экономика жағдайында. Қоғамдағы өмір сүру деңгейінің жағдайы. Кәсіпкерлер мен менеджерлердің қоғамдағы жетістігі.

68-тақырып. Кедейлік қайдан пайда болады?

Қоғамдағы кедейлік мәселесі. Кедейлік шегінен төмен өмір сүретін топтар. Әлеуметтік проблемаларды шешу жолдары.

69-тақырып. Ыбырай Алтынсарин «Атымтай Жомарт» әңгімесі. Қазіргі заманғы Атымтайлар.

Ыбырай Алтынсариннің әдеби мұрасы. Ыбырай Алтынсариннің «Атымтай Жомарт» әңгімесінің тақырыбы мен идеясы. Қазіргі заманның есімдері. Меценанттық дәстүрлер мен қайырымдылық.

18. Тәуелсіз елдің өткені мен болашағы.

70-тақырып. Ұлы даланың жеті қыры.

Н.Ә. Назарбаевтың «Ұлы даланың жеті қыры» мақаласы. Кеңістік пен уақыт. «Ұлы даланың жеті қыры» мақаласы туралы пікірлер.

71-тақырып. Атқа міну мәдениеті. Қазіргі ат спорты.

Әлемдік және қазақстандық кинематографияда жарық көрген жылқылар туралы үздік фильмдер. Ат спортының түрлері. Олимпиадалық ат ойындары. Ұлттық ат спорты ойындары.

72-тақырып. Құс шаруашылығы – ұлттық өнер.

Құсбегілік – ұлттық өнер. Аңшылық-саятшылық өнері. Бүркітші мектебі. Құстар конкурсы. Дүкенбай Досжан «Біз төрт патшаны көрген кейуана» (повесть).

19. Ұлттық театр – өнер ордасы.

73-тақырып. Қазақ театрының бастауы. Көсемше.

Қазақ театрының тарихы. Мұхтар Әуезовтің «Еңлік-Кебек» пьесасы.

Көсемше. Көсемшенің жасалу жолдары.

74-тақырып. Сахна – өмір айнасы.

Театр – өмір айнасы. Театр қойылымының міндеті. Режиссер мамандығы. Театрдың басты тірегі.

75-тақырып. Ұлттық өнер шебері.

Қазақ театры мен кино өнерінің шеберлері. «Қыз Жібек» көркем фильмі.

76-тақырып. Сәбит Оразбай «Өмірдің өзі – театр» (үзінді).

Өнер шеберлері – Сәбит Оразбайдың шығармашылығы. Өнер адамдарының өмір жолы.

20. Экотуризм.

77-тақырып. Сіз туризм тарихын білесіз бе? Туризмнің бірнеше түрлері бар. Адамзат тарихындағы туризмнің бастауы. Ертедегі туристік саяхат. Туризм түрлері.

78-тақырып. Қазақстанда экотуризмді дамыту. Ой-сана.

Қазақстанда экотуризм саласын дамыту. Экотуризм ерекшелігі. Экотуризм нысандары. Диспут.

79-тақырып. Сені экстремалды туризм қызықтырады ма?

Экстремалды (белсенді) туризм ерекшелігі. Белсенді туризм түрлері. Белсенді туризм маңызы.

80-тақырып. Сәкен Сейфуллин «Көкшетау» поэмасы.

Сәкен Сейфуллиннің өмірі мен шығармашылығы. «Көкшетау» поэмасы. Поэмадағы табиғатты суреттеу.

81-тақырып. Ілияс Жансүгіров «Жетісу суреттері».

Ілияс Жансүгіровтің өмірі мен шығармашылығы. «Жетісу суреттері» шығармасы туралы пікірлер.

21. Әлемдегі ерлер мен әйелдер құқықтары мен теңдігі.

82-тақырып. Ұлы әкесіне теңқарап өседі... Сөздің мағыналық түрлері.

Қазақ халқында ұлды тәрбиелеу. Ұлдарды тәрбиелеу туралы мақал-мәтелдер. Үстеу. Үстеудің мағыналық түрлері.

83-тақырып. Асыл аналар.

Қазақ халқында қыздарды тәрбиелеу ерекшеліктері. Джонна Кимблвудтың зерттеуі.

84-тақырып. Тіл және гендер.

Гендер және тіл. Гендерлік лингвистика. Гендерлік зерттеулер.

85-тақырып. Қазақ отбасындағы гендерлік ерекшеліктер.

Гендерлік мінез-құлық. Отбасы мүшелерінің өзіндік әлеуметтік, қоғамдық орны.

86-тақырып. Мұхтар Әуезов «Абай жолы» роман-эпопеясы, 1-кітап. Қайтқанда. 2-кітап. Тайғақта.

«Абай жолы» роман-эпопеясында көтерілген сұрақтар. Ақынның туған ортасы мен алған тәрбиесі, әдеби мектеп. Абай және талантты жастар. «Абай жолы» роман-эпопеясы туралы пікірлер. Абай және талантты жастар.

22. Жастар проблемасы.

87-тақырып. Ел болашағы. Шылаулар мен мағыналық түрлері.

Жастар – ел болашағы. Қоғам қайраткері Ғани Мұратбаевтың жастар туралы ойлары. Жалғаулықтар. Жалғаулықтар мен оның разрядтары.

88-тақырып. Наноспутникті жасаған жас ғалымдар. Демеуліктер.

«Қазақстанның 100 жаңа есімі» жобасына енген жастар. «Al-Farabi-1» наноспутникті ғарыш аппараты. Қарсылықты жалғаулық. Қарсылықты жалғау мен тәуелді жалғаулық.

89-тақырып. Жастар проблемасы. Шылау.

Еліміздің болашағы – салауатты жастар. Жастар денсаулығына теріс әсер ететін факторлар.

90-тақырып. Мұхтар Әуезов «Абай жолы» (романнан үзінді), 3-кітап.

Әке мен ұлының кездесуі. Абай мен Әбдірахман бейнесі, ұқсастықтары мен ерекшеліктері.

23. Жаһандық проблемалар: көші-қон саясаты.

91-тақырып. «Жаһандық көші-қон дегеніміз не?»

Жаһандық көші-қон ұғымы. Көші-қон қозғалысы. Көші-қон түрлері. Демография. Жалғаулық. Жалғаулық түрлері.

92-тақырып. Көші-қон – үздіксіз процесс.

Америка Құрама Штаттары (АҚШ) – имигранттар елі.

93-тақырып. Көші-қон тарихы.

1917 – 1926 және 1926 – 1939 жылдардағы көші-қон саясаты – Қазан революциясынан кейінгі көші-қон кезеңі. 1939 – 1945 жылдардағы Қазақстандағы көші-қонға әсер еткен факторлар. 1970 – 1991 жылдардағы көші-қон ерекшеліктері. 1991 жылдан бастап көші-қон процестері.

94-тақырып. Қабдеш Жұмаділов – жазушы. «Қаздар қайтып барады» повесі.

Жазушы Қабдеш Жұмәділовтың әдеби қызметі. Жазушының тарихи тақырыптағы прозалық шығармалары. Байтас шалдың туған жеріне деген сағынышы. Туған жер – бұл қасиетті және киелі орын.

24. Толеранттық – бірлігі.

95-тақырып. Толеранттық – бейбітшілік кепілі.

Қазіргі әлемде болып жатқан өзгерістер. Толеранттық – бұл рухани құндылық. Оқшау сөздер.

96-тақырып. Молшылық бастау – бірлік. Халық бірлігін сақтау – ата-баба өсиеті.

Қазақстан – көпұлтты мемлекет. Қазақстан халықтары Ассамблеясының құрылуы. «Қазақ еліне мың алғыс» монументі.

97-тақырып. Сайын Мұратбеков – шығармашыл тұлға. «Тел өскен ұл» повесі.

Ұлы Отан соғысы тақырыбындағы шығармалар. Сайын Мұратбековтің «Тел өскен ұл» повесінің тақырыбы. Шығармадағы Евдокия, Сергей, Сапар бейнесі.

25. Ұлт беделі – ұлттық қауіпсіздік.

98-тақырып. Ұлттық қауіпсіздік қызметкері болғым келеді.

Қазақстан Республикасының Ұлттық қауіпсіздігі. Ұлттық қауіпсіздік негізі – ұлттық мүдделер.

99-тақырып. Отанды қорғау – менің борышым.

Қазақстан – Мәңгілік ел.

100-тақырып. Сағадат Нұрмағамбетов – Халық Қаһарманы.

Халық Қаһарманы Сағадат Қожахметұлы Нұрмағамбетовтің еңбек жолы.

101-тақырып. Білім – мемлекет қауіпсіздігі.

Білімді жастар – ел болашағы.

102-тақырып. Отан елдің тыныштығына жауап береді.

Ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жолдары.

103-тақырып. Несіпбек Айтұлы «Бәйтерек» поэмасы.

Несіпбек Айтұлының шығармашылығы. «Бәйтерек» поэмасы.

26. Бос уақыт – қоғам дамуының көрсеткіші.

104-тақырып. Бос уақытты жоспарлау. Уақыт – сыншы. Айқындаушы. Тайм-менеджмент – бұл өз уақытын дұрыс жоспарлау өнері. Айқындаушы. Айқындаушы түрлері.

105-тақырып. Демалыс мәдениеті.

Уақытты тиімді жоспарлау – сәттілік кепілі. Демалудың халықтық әдет-ғұрыптары.

106-тақырып. Мұқағали Мақатаев «Сағатым қайда, сағатым?» өлеңі.

Мұқағали Мақатаевтың өмірі мен шығармашылығы.

2-бөлім. Орыс тілі мен әдебиеті.

Пәннің мақсаты.

«Орыс тілі мен әдебиеті» пәні білім алушылардың негізгі дүниетанымын қалыптастыруға ықпал етеді, олардың коммуникативтік біліктілігін қалыптастырады және дамытады, ғылыми-техникалық, көркем-эстетикалық, әлеуметтік салалардағы ақпаратты қолдануға мүмкіндік береді, жалпы әлемдік білім беру кеңістігінде бағдарлануға көмектеседі.

Пәнді оқыту мақсаты мен міндеттері.

Орыс тілі мен әдебиетін оқу мақсаты өзін-өзі дамытуға және өзін-өзі жетілдіруге дайын адамның рухани құндылықтарын қалыптастыру, шығарманың әлеуметтік-тарихи және рухани-эстетикалық аспектілерін ескере отырып, идеялық-көркемдік мазмұнын талдай алатын сауатты, сыни тұрғыдан ойлайтын оқырманды тәрбиелеу болып табылады.

Пәнді оқыту міндеттері:

1) өмірдің әлеуметтік-мәдени, әлеуметтік-экономикалық, ғылыми-техникалық, оқу-кәсіби салаларында қарым-қатынас жасау үшін қажетті тыңдау, сөйлеу, оқу, жазу дағдыларын дамыту;

2) орыс тілінің нормалары мен қағидаларына сәйкес тіл жүйесінің бірліктері, оларды ұштастыру қағидалары, қолданысы, синтаксистік құрылымды құрастыру дағдылары мен іскерлігі туралы білімді жетілдіру, сондай-ақ теориялық-әдеби ұғымды білу;

3) көркемдік мәтінді талдай, әдеби шығарманың түрі мен жанрын айқындай, бейнелеу-мазмұндау құралдарының рөлін сипаттай, шығарманың идеясы мен проблемаларын тұжырымдай алуды дамыту;

4) оқырманға өз көзқарасын білдіре, авторлық ұстанымды айқындай алуды дамыту;

5) орыс әдеби тілінің нормаларын ескере отырып, тиісті тақырыпқа байланысты мәтін (ауызша және жазбаша) құрай алу дағдыларын жетілдіру;

6) ақпарат іздеумен, өңдеумен және бекітумен байланысты шеберлігі мен дағдыларын жетілдіру;

7) білім алушыларда оқу және жазу негізінде дағдыларды, зерттеу дағдыларын, басқа да пәндерден алынған ақпаратты талдау, синтездеу, бағалау, түсіндіру дағдыларын қалыптастыруға бағытталған сыни ойлау дағдыларын жетілдіру;

8) коммуникативті тапсырмаларға сәйкес әртүрлі оқу түрлерін қолдану;

9) білім алушылардың сөздік қорын орыс тілінің жоғары мамандандырылған лексикасымен және фразеологиясы байыту;

10) ақпараттық-коммуникациялық және компьютерлік технологияларды қолдану дағдыларын жетілдіру;

11) Қазақстанда және шетелде тұратын әртүрлі этностардың тілі мен мәдениетіне толерантты көзқарасты қалыптастыру.

«Орыс тілі мен әдебиеті» пәнін меңгеру нәтижесінде білім алушыларда мынадай жалпы және әскери-кәсіби дағдылар қалыптасады:

1) әлемнің тез өзгеріп отыратын жағдайларына бейімделеді;

2) оқу, сонымен қатар болашақ кәсіби қызметте ситуациялық-сөйлеу мінез-құлқын сәтті реттейді;

3) өз пікірін білдіру және негіздеу үшін әртүрлі ақпарат көздері мен қазіргі заманғы ақпараттық технологияларды пайдаланады.

Пәннің тақырыптық жоспары.

Р /с №	Тақырып нөмірі мен атауы
1. Туризм. Экотуризм	

1.	1-тақырып. А.С. Пушкин «Монастырь на Казбеке». Қазақстандық компонент: Алматы – Қазақстанның туристік орталығы. Тірі табиғат әлемі
2.	2-тақырып. В.С. Высоцкий «Гимн морю и горам». Қазақстандық компонент. Шетелдіктер Нұр-Сұлтан қаласы туралы не айтты? ЭКСПО-2017
3.	3-тақырып. А.К. Толстой «Растянулся на просторе». Қазақстандық компонент: КИТФ-2019
2. Адам және Отан	
4.	4-тақырып. М.Ю. Лермонтов «Родина». Қазақстандық компонент. Қазақстан халықтары Ассамблеясы
5.	5-тақырып. Ш. Айтматов «Буранный полустанок». Естелік және мәңгірттік тақырыбы
6.	6-тақырып. Г. Бельгер «Дедушка Сергали»
7.	7-тақырып. М. Семашко «Емшан». А. Майков пен М. Семашконың шығармаларына салыстырмалы талдау
8.	8-тақырып. К. Паустовский «Бескорыстие». Қазақстандық компонент. «Мәңгілік ел» патриоттық актісі
3. Ғылым және этика	
9.	9-тақырып. М.А. Булгаков «Собачье сердце»
10.	10-тақырып. А. Беляев «Голова профессора Доуэля»
4. Планета. Жер. Мұхиттар	
11.	11-тақырып. В.В. Маяковский «Атлантический океан». Қазақстандық компонент. «Қазақстан-2030» стратегиясы. «Нұрлы жол» мемлекеттік бағдарламасы
12.	12-тақырып. А. Сент-Экзюпери «Маленький принц» философиялық аңыз-ертегісі
5. Әдебиет және өнер	
13.	13-тақырып. А.С. Пушкин «Моцарт и Сальери». Қазақстандық компонент. Халық ауыз әдебиеті
14.	14-тақырып А.И. Куприн «Гранатовый браслет»
15.	15-тақырып. В.М. Гаршин «Художники». Қазақстандық компонент. О. Сүлейменовтің «Махамбету» және И.А. Вознесенский
6. БАҚ пен әдебиеттегі әлеуметтік теңсіздік	
16.	16-тақырып. А.П. Чехов «Толстый и тонкий». Қазақстандық компонент. Қазақстан Республикасының тілдері туралы Заң
17.	17-тақырып. Н.А. Островский «Бесприданница»
18.	18-тақырып. Н.В. Гоголь «Шинель»
19.	19-тақырып. И.С. Тургенев «Два богача»
7. Сауда-саттық және көмек. Әділ сауда-саттық.	
20.	20-тақырып. О. Бальзак «Гобсек». Баяндауыш құрамы. Қазақстандық компонент. Сауда байланысы және көшпенділердің ақша айналымы. Н.Ә. Назарбаев. «В потоке истории»
8. Адам мен қоғам өміріндегі еңбек маңызы	
21.	21-тақырып. А.П. Платонов «Песчаная учительница»
22.	22-тақырып. М.Е. Салтыков-Щедрин «Повесть о том, как один мужик двух генералов прокормил». Қазақстандық компонент. Ежелгі қолөнер
9. Қоғамның даму көрсеткіші: экология, биоресурс	
23.	23-тақырып. Р. Сейсенбаев «День, когда рухнул мир»
24.	24-тақырып. М.А. Дудин «Берегите землю!» өлеңі
10. Бос уақыт қоғам дамуының көрсеткіші ретінде	
25.	25-тақырып. И.А. Гончаров «Обломов»
26.	26-тақырып. «Обломов» романындағы символика
11. Адам және тарих	
27.	27-тақырып. А.С. Пушкин «Евгений Онегин»
28.	28-тақырып. «Евгений Онегин» сюжеті тарихи дәуір көрінісі ретінде
29.	29-тақырып. О. Сүлейменов «Одна война закончилась другой...»

30.	30-тақырып. А. Ахматова «Реквием»
31.	31-тақырып. «Реквием» поэмасы – сталиндік режимнің алапат дәуірінің ескерткіші
12. Болашақ энергиясы. Сөз энергиясы	
32.	32-тақырып. К. Алтайский «Казахские мотивы»
33.	33-тақырып. С. Назарова «Мой зеленоглазый аруах»
34.	34-тақырып. Тәрбие сөзінің қуаты
35.	35-тақырып. В.С. Высоцкий «Баллада о времени»
36.	36-тақырып. О. Сабина «Что такое ЭКСПО?»
13. Бейбітшілік және қауіпсіздік	
37.	37-тақырып. Л.Н. Толстой «Война и мир»
38.	38-тақырып. Л.Н. Толстойдың «Война и мир» романының басты кейіпкерлері
39.	39-тақырып. Кутузов пен Наполеон бейнесі
40.	40-тақырып. А.А. Сурков, К.М. Симонов, М.В. Исаков, Ю.В. Друнин өлеңдері
41.	41-тақырып. Ж. Жабаев
42.	42-тақырып. А.Сурков
43.	43-тақырып. К. Симонов
44.	44-тақырып. М.В. Исаковский
14. Қазіргі әлемдегі театр мен кино	
45.	45-тақырып. А.П. Чехов «Вишнёвый сад». Пьесадағы символика. «Вишнёвый сад» театр сахнасында
15. Адам құқығы ең жоғарғы құндылық	
46.	46-тақырып. О.О. Сүлейменов «Дикое поле»
47.	47-тақырып. Ю.О. Домбровский «Хранитель древностей»
48.	48-тақырып. Ю. Домбровский «Алматинская повесть»
49.	49-тақырып. Ш. Айтматов «И дальше века длится день»
50.	50-тақырып. Ш. Айтматов «Легенда о Манкурте»
16. Қазіргі қоғам: көші-қон	
51.	51-тақырып. В.В. Набоков «Родина»
52.	52-тақырып. Н.А. Тэффи «Ностальгия»
53.	53-тақырып. М.И. Цветаева «Родина»
54.	54-тақырып. П. Васильев «Переселенцы»
55.	55-тақырып. Н.Ә. Назарбаев «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» (мақала)

Пән мазмұны.

1. Туризм. Экотуризм.

1-тақырып. А.С. Пушкин «Монастырь на Казбеке». Қазақстандық компонент: Алматы – қазақстандық туристік орталық. Тірі табиғат әлемі.

Аралас, әртүрлі жанрдағы, стильдегі және ішкі стильдегі мәтін (мақала, баспасыз релизі, репортаж, аннотация). Сан есім. Қатыстық зат есім.

2-тақырып. В.С. Высоцкий «Гимн морю и горам».

Қазақстандық компонент. Шетелдіктер Нұр-Сұлтан қаласы туралы не айтады? ЭКСПО-2017. Жақсыз құрылым, қарапайым, оқшау мүшелермен күрделендірілген сөйлем, күрделі синтаксистік құрылым.

3-тақырып. А.К. Толстой «Растянулся на просторе». Қазақстандық компонент: КИТФ-2019.

Мәтін – пайымдау. Күрделі сын есім, қысқа түрдегі сын есім, есімше. Өртүрлі сөйлеу бөлігіндегі Н және НН дыбыстары.

2. Адам және Отан.

4-тақырып. М.Ю. Лермонтов «Родина». Қазақстандық компонент. Қазақстан халықтарының Ассамблеясы.

Күрделі синтаксистік құрылым. Қарапайым және күрделі сөйлемдегі тыныс белгілері.

5-тақырып. Ш. Айтматов «Буранный полустанок». Естелік және мәңгүрттік тақырыбы.

Әр түрдегі сөйленімнің атаулы бөлігі. Хронотоп ерекшеліктері. Аннотация. Ы және Ь емлесі.

6-тақырып. Г. Бельгер «Дедушка Сергали».

Г.К. Бельгер. «Для меня казахское слово ел священо». Публицистік стиль.

7-тақырып. М. Семашко «Емшан».

А. Майков пен М. Семашко шығармаларын салыстырмалы талдау.

8-тақырып. К. Паустовский «Бескорыстие». Қазақстандық компонент. «Мәңгілік ел» патриоттық актісі.

Сөйлемнің бірінғай мүшелер.

3. Ғылым және этика.

9-тақырып. М.А. Булгаков «Собачье сердце».

XXI ғасырдың ғылыми жаңалықтары. Н және НН жұрнақтарының сын есімінде, үстеу мен есімшеде жазылуы.

10-тақырып. А. Беляев «Голова профессора Доуэля».

«Голова профессора Доуэля» шығармасын талдау. Сөйлеу стилі.

4. Планета. Жер. Мұхиттар.

11-тақырып. В.В. Маяковский «Атлантический океан».

Қазақстандық компонент. «Қазақстан-2030» стратегиясы. «Нурлы жол» мемлекеттік бағдарламасы.

Сан есімнің жіктелуі. Сөйлемнің бірыңғай мүшелері.

12-тақырып. А. Сент-Экзюпери «Маленький принц» философиялық аңыз-ертегісі.

«Маленький принц» туындысының көркемдік ерекшеліктері.

5. Әдебиет және өнер.

13-тақырып. А.С. Пушкин «Моцарт и Сальери». «Моцарт и Сальери» шығармасын талдау. Қазақстандық компонент. Халық ауыз әдебиеті.

«Моцарт и Сальери» шығармасын талдау. Толымды және толымсыз сөйлем.

14-тақырып. А.И. Куприн «Гранатовый браслет».

Толық және қысқа есімшелер.

15-тақырып. В.М. Гаршин «Художники».

Қазақстандық компонент. О. Сүлейменов «Махамбету» және А. Вознесенский.

Есімдік . Есімдік түрлері.

6. БАҚ пен әдебиеттегі әлеуметтік теңсіздік тақырыбы.

16-тақырып. А.П. Чехов «Толстый и тонкий». Қазақстандық компонент. Қазақстан Республикасының тілдері туралы Заң.

Сын есімнің салыстырмалы шырайлары.

17-тақырып. Н.А. Островский «Бесприданница».

Лариса Огудалованың бейнесі. Сауда-саттық және ақша күші тақырыбы. Пьеса композициясы және көрнекілігі. «НЕ» етістікпен және үстеумен.

18-тақырып. Н.В. Гоголь «Шинель».

Башмачкиннің дәйексөз бейнесі.

19-тақырып. И.С. Тургенев «Два богача».

Шығарманың негізгі идеясы.

7. Сауда-саттық және көмек. Әділ сауда.

20-тақырып. О. Бальзак «Гобсек». Қазақстандық компонент. Сауда байланысы және көшпенділердің ақша айналымы. Н.Ә. Назарбаевтың «В потоке истории».

Есім сөзден жасалатын баяндауыш.

8. Адам мен қоғам өміріндегі еңбек маңызы.

21-тақырып. А.П. Платонов «Песчаная учительница».

Етістік.

22-тақырып. М.Е. Салтыков-Щедрин «Повесть о том, как один мужик двух генералов прокормил». Қазақстандық компонент. Ежелгі қолөнері.

Әдеби ертегі жанры. Жалқы есім.

9. Қоғамның даму көрсеткіші: экология, биоресурс.

23-тақырып. Р. Сейсенбаев «День, когда рухнул мир».

Роллан Сейсенбаевтың адамгершілік сабақтары. Үстеу емлесі. Негізгі және ырықсыз етіс.

24-тақырып. М.А. Дудин «Берегите землю!» өлеңі.

Үстеу емлесі. Экологияны қорғау – әр адамның міндеті.

10. Бос уақыт қоғам дамуының көрсеткіші ретінде.

25-тақырып. И.А. Гончаров «Обломов».

Жазушының өмірі мен шығармашылығы. Шығарманың туындау тарихы. Романның жанрлық және сюжеттік-композициялық ерекшелігі. «Как» жалғаулығы қолданылған құрылым.

26-тақырып. «Обломов» романындағы символика.

Көркемдік стиль. Романдағы образдар.

11. Адам және тарих.

27-тақырып. А.С. Пушкин «Евгений Онегин».

Пушкин романындағы адам және тарих.

28-тақырып. «Евгений Онегин» сюжеті тарихи дәуір көрінісі ретінде.

Роман композициясы. Құрмалас сөйлем.

29-тақырып. О. Сүлейменов «Одна война закончилась другой...».

О. Сүлейменов – ақын, азамат, саясаткер. О. Сүлейменовтің Еуразия кеңістігінің халықтары арасындағы ынтымақтастықты нығайтудағы рөлі.

30-тақырып. А. Ахматова «Реквием».

Ақынның өмірі мен шығармашылық жолы.

31-тақырып. «Реквием» поэмасы – сталиндік режимнің алапат дәуірінің ескерткіші.

Демеулік.

12. Болашақ энергиясы. Сөз энергиясы.

32-тақырып. К. Алтай «Казахские мотивы».

Сөйлемнің бірыңғай мүшелері. Қазақстанға арналған өлеңдер.

33-тақырып. С. Назарова «Мой зеленоглазый аруах».

Жалғаулықсыз күрделі сөйлем.

34-тақырып. Тәрбие сөзінің қуаты.

Халық дәстүрлері. Предлогтар емлесі.

35-тақырып. В.С. Высоцкий «Баллада о времени».

«Баллада о времени» өлеңіндегі адамгершілік құндылықтары. Лирикалық батыр. Философиялық проблемалар. Құрмалас сөйлем. Морфема.

36-тақырып. О. Сабина. «Что такое ЭКСПО?».

Астанадағы ЭКСПО-2017 көрмесіндегі ең қызықты нәрселер туралы. Ғылыми стиль.

13. Бейбітшілік пен қауіпсіздік.

37-тақырып. Л.Н. Толстой «Война и мир».

Бородино шайқасы туралы тарауларды оқи отырып шолу. Үстеу сөзі емлесі.

38-тақырып. Л.Н. Толстой «Война и мир» романының басты кейіпкерлері.

Автордың кейіпкерлерге деген көзқарасы. Роман жанры мен композициясы.
Бородино шайқасы.

39-тақырып. Кутузов пен Наполеонның образы.

Антитез қабылдау. «Мысль народная». Демеулік емлесі.

40-тақырып. А.А. Сурков, К.М. Симонов, М.В. Исаков, Ю.В. Друниннің
өлеңдері.

Соғыс тақырыбындағы поэзия. Соғыс жылдарындағы поэзия, майдандағы
және тылдағы адамдар өміріндегі оның ролі.

41-тақырып. Ж. Жабаяев.

Қазақстан көркем әдебиет әлемінде.

42-тақырып. А. Сурков.

Майдангер, ақын, журналист.

43-тақырып. К. Симонов.

Әскери лирика.

44-тақырып. М.В. Исаков.

Талантты ақын, нәзік лирик. Сөйлемнің көмекші есімі.

14. Қазіргі әлемдегі театр мен кино.

45-тақырып. А.П. Чехов «Вишнёвый сад». «Вишнёвый сад» пьесасындағы
символика. «Вишнёвый сад» театр сахнасында.

Жанр және композиция. Жанжал ерекшеліктері. Құрмалас сөйлем.

15. Адам құқығы – ең жоғарғы құндылық.

46-тақырып. О. Сүлейменов «Дикое поле».

«Дикое поле» ұғымының анықтамасы. Автор көзқарасы, өлеңнің жанрлық
және стилистикалық ерекшеліктері. Үстеу емлесі.

47-тақырып. Ю.О. Домбровский «Хранитель древностей».

Роман жанры. Образдар символикасы. Повесттің негізгі идеясы.

48-тақырып. Ю. Домбровский «Алматинская повесть».

Аннотация.

49-тақырып. Ш. Айтматов «И дольше века длится день».

Тарихи естелік тақырыбы. Монолог.

50-тақырып. Ш. Айтматов «Легенда о Манкурте».

Аңыздың негізгі идеясы және әртүрлі сюжеттік оқиға желісінің өзара байланысы.

16. Қазіргі қоғам: көші-қон.

51-тақырып. В.В. Набоков «Родина».

Жазушының өмірі мен шығармашылығы.

52-тақырып. Н.А. Тэффи «Ностальгия».

Өмірі мен шығармашылығы. Сын есім.

53-тақырып. М.И. Цветаева «Родина».

XX ғасырдың алғашқы ақыны. М. Цветаеваның поэзиясындағы Отан бейнесі.

54-тақырып. П. Васильев «Переселенцы».

Құрмалас сөйлем.

55-тақырып. Н.Ә. Назарбаев «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» (мақала).

Эссе.

3-бөлім. Шет тілі (ағылшын тілі).

Пән мақсаты.

«Шетел тілі» пәні – коммуникативтік біліктілікті, тілді жетік білетіндермен тұлғааралық және мәдениетаралық байланысты жүзеге асыруға қабілетті және дайындықты қалыптастыру үшін арналған.

Пәнді оқыту мақсаты мен міндеттері.

«Шетел тілі» пәнінің мақсаты білім берудің алдыңғы сатысында қол жеткізілген шет тілін меңгерудің бастапқы деңгейін арттыру және ғылыми жұмыстарды дайындау кезінде әртүрлі тұрмыстық, мәдени, кәсіби және ғылыми

қызмет салаларындағы әлеуметтік-коммуникативтік міндеттерді шешу үшін, сондай-ақ өзіндігінен білім алуды одан әрі жетілдіру үшін коммуникативтік біліктіліктің қажетті және жеткілікті деңгейін меңгеру болып табылады.

Пәнді оқыту міндеттері:

- 1) түлектердің еңбек нарығында сәтті бейімделуі үшін қажетті әлеуметтік-мәдени құзыреттілік пен мінез-құлық стереотипін қалыптастыру;
- 2) білім алушыларда шет тілінде тұрмыстық және кәсіби коммуникацияны жүзеге асыру үшін дербес білім алу біліктілігін дамыту – оқу дербестігі деңгейін, өздігінен білім алуға, Интернет желісінің мультимедиялық бағдарламаларын, электрондық сөздіктерін, шет тілі ресурсын қолдана алу қабілетін арттыру;
- 3) білім алушылардың танымдық және зерттеу дағдыларын дамыту, ой-өрісін кеңейту және ақпараттық мәдениетін арттыру;
- 4) мәдениетаралық коммуникация негіздері туралы түсінік қалыптастыру, толеранттыққа және әртүрлі ел мен халықтың рухани құндылықтарын құрметтеуге тәрбиелеу;
- 5) кәсіби сала шегінде шет тілінде сөздік қорын кеңейту және терминологиялық аппаратты қалыптастыру.

«Шет тілі» пәнін меңгеру нәтижесінде білім алушыларда мынадай жалпы және әскери-кәсіби дағдылар қалыптасады:

- 1) контекст бойынша көркем әдебиеттегі таныс емес сөздердің мағынасын түсіну;
- 2) дұрыс екпін, интонация және формалдықты сақтай отырып, еркін және дұрыс сөйлеу;
- 3) ағылшын тілін оқу орнында және одан тысқары жерде қолдануға үміттеніп, құрдастарымен өзара іс-қимыл жасау, білім алушылар үшін пайдалы болжаммен және пікірмен, түсініктемемен және жауаптармен бөлісу;
- 4) бірнеше көркем және ғылыми әдебиеттерді сенімді және сүйіспеншілікпен оқу;
- 5) тілді жетік білетіндермен және білмейтіндермен жетісті қарым-қатынас жасау.

Пәннің тақырыптық жоспары.

Р/с №	Тақырып нөмірі мен атауы
1. Ақиқат немесе аңыз?	
1.	1-тақырып. Генетика туралы қызықты деректер. ДНК
2.	2-тақырып. Мифті (тарих, химия, биология) жоққа шығарушылар
3.	3-тақырып. Мақала жазу
2. Табиғи апат	
4.	4-тақырып. Табиғи апат себептері мен салдары (атмосфера, литосфера, гидросфера)
5.	5-тақырып. Қазақстанға назар аудару: табиғи апат себептері мен салдары туралы баяндама
6.	6-тақырып. Табиғи катаклизмді болжау және оны болдырмау
3. Виртуалды болмыс	
7.	7-тақырып. Мобильді қосымшаларды әзірлеу және бағалау
8.	8-тақырып. 2D ойындары туралы пікірлер және негіздеу
4. Органикалық және бейорганикалық әлем	
9.	9-тақырып. Органикалық және бейорганикалық тағам арасындағы айырмашылықты талқылау
10.	10-тақырып. Биоотын артықшылығы мен кемшілігін талдау
5. Сүйіспеншілікпен оқу	
11.	11-тақырып. Білім алушылар ғылыми мәтінді оқиды
6. Адам миының мүмкіндіктері	
12.	12-тақырып. Мидың жұмысын зерттеу және ол туралы баяндама дайындау
13.	13-тақырып. Көпжақты интеллект (дербес жоба)
14.	14-тақырып. Күйзеліс симптомдарының сипаттамасы және күйзелісті азайту бойынша ұсынымдар
7. Серпінді технология	
15.	15-тақырып. Нанотехнология
16.	16-тақырып. Робот-техника
8. Space X	
17.	17-тақырып. Ғарыш туралы білмейтініңіз
18.	18-тақырып. Ғылыми-фантастикалық фильмді әртүрлі тұрғыдан (физика, биология, экономика) талдау
19.	19-тақырып. Тәуелсіз жоба
9. Биологиядағы байланысты құру	
20.	20-тақырып. Биологиялық ұғымға саясат
21.	21-тақырып. Ресми және бейресми жазба стилі
10. Жануарлар әлемін зерттеу және есеп беру: жарқанаттар, бүркіттер, аралар және дельфиндер	
22.	22-тақырып. Тақырыпқа кіріспе
23.	23-тақырып. Жануарлардың ерекше белгілерін талдау
24.	24-тақырып. Жануарлардың ерекше белгілерімен таныстыру
11. Адам миы	
25.	25-тақырып. Адам миы туралы таңғажайып фактілер (соңғы зерттеулерге негізделген)
26.	26-тақырып. Нұсқау беру және қолдану (құрылғыны қалай пайдалану керек)
27.	27-тақырып. Есте алу техникасын қолдану
12. Уақытты өлшеу аспаптарын зерттеу және олар туралы баяндама жасау	
28.	28-тақырып. Тақырыпқа кіріспе
29.	29-тақырып. Уақытты өлшеу аспаптар тарихы

30.	РРТ арқылы ақпараттық презентация
13. Жұмыстар мен өнертабыстар	
31.	31-тақырып. Еңбек әлемін зерттеу
32.	32-тақырып. Бизнестегі жетістікті қарау
33.	33-тақырып. Өнертабыстарды салыстыру, талдау және рейтинг. Өз өнертабысыңды жаса
14. STEM	
34.	34-тақырып. Зияткерлік энергияны сақтау
35.	35-тақырып. Даулы мәселелерді талқылау. Академиялық тілді талдау
15. Сүйіспеншілікпен оқу	
36.	36-тақырып. Білім алушылар ғылыми әдебиеттерді оқиды
16. Технология саласындағы соңғы жетістікі	
37.	37-тақырып. Жеке, білім беру және кәсіби тұрғыда қолдану үшін технологиялық, мобильді және қолданбалы құралдар түрлері
38.	38-тақырып. Болашақ қызметтік өсу үшін мүмкіндіктер. Ақпараттық ұнпарақтар шығару
17. Тәуелсіз жоба	
39.	39-тақырып. Болашақ қызметтік өсу үшін мүмкіндіктер. Ақпараттық ұнпарақтар шығару
18. Химиялық киім	
40.	40-тақырып. Тақырыпқа кіріспе
41.	41-тақырып. Ресурсты және киім өндірісі процесін зерттеу

Пән мазмұны.

1. Ақиқат немесе аңыз?

1-тақырып. Генетика туралы қызықты фактілер. ДНҚ.

Тыңдалым: бірнеше шектеулі таныс емес тақырыпты талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын еркін талқылаудағы негізгі мағынаны түсіну; бірнеше шектеулі туындайтын таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы нақты ақпаратты түсіну.

Айтылым: әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарына әртүрлі көлемді контексті талқылауда өзгенің көзқарасын бағалау және түсініктеме беру.

Оқылым: бірнеше әртүрлі таныс емес жалпы және оқу тақырыптары шеңберінде еркін талқылаудағы негізгі тұстарын түсіну; бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша қосымша оқу талап етілетін олардың мазмұнын анықтау үшін жеткілікті жылдамдықпен ұзын мәтінді жүгірте оқу.

Жазылым: грамматикалық тұрғыдан дұрыс жазылған тақырыпқа, жанрға сәйкес әртүрлі көлемді лексикалық қорды қолдану.

Ағылшын тілін қолдану: бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарында аяқталған осы шақ формасын, сондай-ақ нақ осы шақтың сабақты және ырықсыз етістің әртүрлі формасын, оның ішінде *so far, lately, all my life* шақ үстеуін қолдану; бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарында төлеу сөздің және сұрау формасының әртүрлі пайымын қолдану; дұрыс және бұрыс үстеу бар үстеудің салыстырмалы дәрежесі құрылымын қолдану, таныс жалпы және оқу тақырыптарының кең спектрінде сөйлем соңында қолданылатын әртүрлі етістікке дейінгі, етістіктен кейінгі үстеуді қолдану; әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарында болжамдар мен өткен туралы тұжырымдарды білдіру үшін *must have, can't have, might have* қоса алғанда, өткен шақ формасындағы туындайтын әртүрлі модальды етістікті қолдану.

2-тақырып. Мифті жоққа шығарушылар (физика, химия, биология).

Тыңдалым: бірнеше шектеулі туындайтын таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы нақты ақпаратты түсіну; бірнеше шектеулі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы аргументті түсіну.

Айтылым: талқылау барысын анықтау, әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарын талқылауда сөздердің орнын ауыстыру арқылы лексиканы түзету; бірнеше жалпы және оқу тақырыптарды талқылау шеңберінде тиісті тән лексика мен синтаксисті қолдану.

Оқылым: бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына мәтін көлемін құру құрылымын (параграфаралық деңгейде) білу; мағынасын нақтылау және терең түсіну үшін бірнеше таныс және таныс емес қағаздағы және цифрлық ақпараттағы көздерді қолдану.

3-тақырып. Мақала жазу.

Жазылым: жалпы және оқу тақырыптарына әртүрлі көлемді жанрларда белгілі бір формальдық деңгейіне қол жеткізу үшін тиісті стиль мен регистрді қолдану; бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарына әртүрлі сөз байламдарын қолданумен мәтін деңгейінде дәйекті жазу; бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша мәтін деңгейінде тиісті жоспарды дербес қолдану.

Ағылшын тілін қолдану: бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарына саналатын және саналмайтын зат есімге арналған әртүрлі квантификаторды және бірнеше зат есімді сөз тіркесін қолдану; бірнеше көлемді таныс жалпы және оқу тақырыптарына тура және төлеу сөздегі әртүрлі көлемді сабақты және ырықсыз етістегі қарапайым нақ осы, өткен және аяқталған өткен шақ формасын тиісті түрде қолдану; әртүрлі жалпы және таныс оқу тақырыптарында сабақты және ырықсыз етістегі созылықңқы нақ осы және созылықңқы өткен шақ формасын қолдану; бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарында дұрыс және бұрыс үстеу бар үстеудің салыстырмалы дәрежесіндегі әртүрлі құрылымды қолдану, сөйлем соңында қолданылатын бірнеше етістікке дейінгі, етістіктен кейінгі үстеуді қолдану; әртүрлі таныс жалпы және таныс емес тақырыптарды талқылау барысында әртүрлі жалғаулықты қолдану.

2. Табиғи апат.

4-тақырып. Табиғи апат себептері мен салдары (атмосфера, литосфера, гидросфера).

Тыңдалым: бірнеше шектеулі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын еркін талқылаудағы негізгі мағынаны түсіну; бірнеше шектеулі туындайтын таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы нақты ақпаратты түсіну.

Айтылым: әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарына гипотезаны дәлелдеу үшін құрдастарымен өзара іс-қимыл жасау.

Оқылым: әртүрлі көлемді таныс жалпы және оқу тақырыптарының және таныс емес тақырыптардың көлемді мәтіні контексінен қорытынды жасау; бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптары бойынша грамматикалық тұрғыдан дұрыс жазу.

Ағылшын тілін қолдану: бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарында әртүрлі күрделі сын есімді және сын есімді есімше ретінде, деңгей көрсетуге болатын салыстырмалы құрылымды және күшейткіш сын есімді (intensifying adjectives) қолдану; әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарын талқылау барысында әртүрлі детерминативті және детерминативалды құрылымды қолдану; әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарында белгілі бір бірнеше етістіктен және сын есімнен кейін инфинитив формасын қолдану, әртүрлі таныс жалпы және

оқу тақырыптарында әртүрлі етістік пен демеулікпен кейін герундия формасын қолдану, демеулік және фразалық етістікті қолдану.

5-тақырып. Қазақстанға назар аудару: табиғи апат себептері мен салдары туралы баяндама.

Айтылым: әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарына ресми және бейресми сөйлеу стилін қолдану; бірнеше жалпы және оқу тақырыптары шеңберінде тиісті тән лексика мен синтаксисті қолдану.

Оқылым: бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша қосымша оқу талап етілетін олардың мазмұнын анықтау үшін жеткілікті жылдамдықпен ұзын мәтінді жүгірте оқу; бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтін құру құрылымын (параграфаралық деңгейде) білу.

Жазылым: бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына мәтін деңгейіндегі жұмысты дербес жоспарлау, жазу, редакциялау және түзету; бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптары бойынша грамматикалық тұрғыдан дұрыс жазу; бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша әртүрлі функцияның көмегімен хат жазысуда жаңалықтар жазу және әсерімен бөлісу.

Ағылшын тілін қолдану: бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарында нақ осы шақ формасын, сондай-ақ нақ осы шақтың әртүрлі сабақты және ырықсыз етіс формасын, оның ішінде *so far, lately, all my life* шағының есімдігін қолдану; таныс жалпы және оқу тақырыптары шеңберінде зат есім мен сын есім алдында әртүрлі демеулікті қолдану, зат және сын есіммен бірге қолданылатын әртүрлі тәуелді демеулікті және етістікпен бірге қолданылатын әртүрлі демеулікті қолдану; *if/if only* үшінші түрдегі шартты рай құрылымында қолдану, *with, which* қоса алғанда, әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарында әртүрлі қатыстық бағыныңқы сөйлемді қолдану.

6-тақырып. Табиғи катаклизм болжамы және оларды болдырмау.

Тыңдалым: әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарын талқылау барысында сөйлеуші айтқан сөзінің мағынасын және сөйлесушілер арасындағы келісу дәрежесін түсіну.

Айтылым: әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарына гипотезаны дәлелдеу үшін құрдастарымен өзара іс-қимыл жасау.

Жазылым: таныс жалпы және оқу тақырыптарына бірнеше жазба жанры үшін қажет болған кезде мысалдар мен себептерді келтірумен логикалық аргументтер әзірлеу.

Ағылшын тілін қолдану: бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарында әртүрлі күрделі сын есімді және сын есімді есімше ретінде, деңгей көрсетуге болатын салыстырмалы құрылымды және күшейткіш сын есім (intensifying adjectives) қолдану.

3. Виртуалды болмыс.

7-тақырып. Мобильді қосымшаларды әзірлеу және бағалау.

Тыңдалым: бірнеше шектеулі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын еркін талқылаудағы негізгі мағынаны түсіну; бірнеше жалпы және оқу тақырыптарын еркін талқылаудағы аргументтегі сәйкес келмеуді анықтау.

Айтылым: әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарына қатысты болжамды дәлелдеу мақсатында құрдастарымен өзара іс-қимыл жасау; бірнеше жалпы және оқу тақырыптарын талқылау шеңберінде тиісті тән лексика мен синтаксисті қолдану.

Оқылым: әртүрлі таныс емес жалпы және оқу тақырыптары шеңберінде еркін талқылаудың негізгі мағынаны түсіну; бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарына және кейбір таныс емес тақырыптарға көлемді мәтіннен нақты ақпаратты және деталін түсіну.

Жазылым жалпы және оқу тақырыптарына әртүрлі көлемді жанрларда белгілі бір формальдық деңгейіне қол жеткізу үшін тиісті стиль мен регистрді қолдану.

Ағылшын тілін қолдану: әртүрлі таныс және кейбір таныс емес жалпы және оқу тақырыптарын талқылау барысында әртүрлі абстрактілі құрамалас зат есімді және күрделі сөз тіркесін қолдану; әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарын талқылау барысында әртүрлі детерминативті және детерминативалды құрылымды қолдану; әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарында белгілі бір бірнеше етістіктен және сын есімнен кейін инфинитив формасын қолдану, әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарында әртүрлі етістік пен демеулікпен кейін герундия формасын қолдану, демеулік және фразалық етістікті қолдану.

8-тақырып. 2D ойындары туралы пікір білдіру және негіздеу.

Тыңдалым: бірнеше жалпы және оқу тақырыптарын еркін талқылаудағы аргументтегі сәйкес келмеуді анықтау.

Айтылым: әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарына өзінің және өзгенің көзқарасын түсіндіру және негіздеу.

Оқылым: бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша қосымша оқу талап етілетін олардың мазмұнын анықтау үшін жеткілікті жылдамдықпен ұзын мәтінді жүгірте оқу; әртүрлі көлемді таныс жалпы және оқу тақырыптарына және әртүрлі таныс емес тақырыптарға көлемді мәтін контексінен мағынасын анықтау; бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтінді (параграфаралық деңгейде) құру құрылымын білу.

Жазылым: бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына мәтін деңгейіндегі жұмысты дербес жоспарлау, жазу, редакциялау және түзету; бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптары бойынша грамматикалық тұрғыдан дұрыс жазу; бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарына әртүрлі сөз байламын пайдаланумен мәтін деңгейінде мағыналы жазу; бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша мәтін деңгейінде тиісті жоспарды дербес қолдану; бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша әртүрлі функцияның көмегімен хат жазуда жаңалықтар жазу және әсерімен бөлісу; бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша мәтін деңгейіндегі жазбаша жұмыста тыныс белгілерін дұрыс қою.

Ағылшын тілін қолдану: бірқатар таныс жалпы және оқу тақырыптарында саналатын және саналмайтын зат есім үшін әртүрлі кванфикаторларды және бірнеше зат есімді фразаларды қолдану; әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптары бойынша тура және төлеу сөзде осы шақ, өткен шақ және өткен нақ осы шақтың әртүрлі қарапайым формаларын кеңінен дұрыс қолдану.

4. Органикалық және бейорганикалық әлем.

9-тақырып. Органикалық және бейорганикалық тағам арасындағы айырмашылықты талқылау.

Тыңдалым: бірнеше шектеулі туындайтын таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы нақты ақпаратты түсіну; бірқатар шектеулі таныс

емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудың болжамды мазмұнын түсіну; бірнеше шектеулі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылауда сөйлеушінің (лердің) қарым-қатынасын немесе пікірін білу.

Айтылым: әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарына өзінің және өзгенің көзқарасын түсіндіру және негіздеу; талқылау барысын басқару және бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарын талқылау фразаларының орнын ауыстыру және түзету арқылы тілді өзгерту.

Оқылым: әртүрлі ауқымды таныс емес жалпы және оқу тақырыптары шеңберінде еркін талқылаудағы негізгі мағынаны түсіну; әртүрлі көлемді таныс жалпы және оқу тақырыптарына және таныс емес тақырыптарға көлемді мәтін контексінен мағынаны анықтау.

Ағылшын тілін қолдану: бірнеше көлемді жалпы және оқу тақырыптарында саналатын және саналмайын зат есім үшін әртүрлі квалификаторларды және бірнеше зат есімді қолдану; бірнеше көлемді таныс жалпы және оқу тақырыптары үшін қатыстық, сілтеу, белгісіз және цифрлық есімдікті және өздік есімдік құрылымын қолдану; көлемді таныс жалпы және оқу тақырыптарына келер шақтағы және ауыспалы келер шақтағы әртүрлі сабақты және ырықсыз етісті қолдану; әртүрлі көлемді таныс жалпы және оқу тақырыптарын өткен туралы болжап айту және қорытындалау үшін *must have*, *can't have*, *might have* қоса алғанда, өткен шақ формасындағы туындайтын әртүрлі модальды етістікті қолдану.

10-тақырып. Биоотын артықшылығы мен кемшілігін талдау.

Тыңдалым: бірқатар шектеулі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы болжамды мазмұнды түсіну; әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарын талқылау барысында сөйлеушінің айтқан сөзінің мағынасын және әңгімелесушілер арасындағы келісім дәрежесін түсіну.

Айтылым: туындайтын бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына туындайтын әртүрлі талқылау контексінде өзгенің көзқарасын бағалау және түсініктеме беру.

Оқылым: әртүрлі көлемді таныс жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтіндегі автор көзқарасын немесе пікірін анықтау.

Жазылым: грамматикалық тұрғыдан дұрыс жазылған тақырыпқа, жанрға сәйкес туындайтын әртүрлі лексикалық қорды қолдану; әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптары бойынша мәтін деңгейіндегі жазбаша жұмыста тыныс белгілерін дұрыс қою.

Ағылшын тілін қолдану: бірнеше көлемді таныс жалпы және оқу тақырыптарында саналатын және саналмайтын зат есім және бірнеше зат есім фразалары үшін әртүрлі квантификаторларды қолдану; әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарын талқылау барысында әртүрлі детерминативті және детерминативалды құрылымды қолдану; көлемді таныс жалпы және оқу тақырыптарында келер шақтағы және ауыспалы келер шақтағы әртүрлі сабақты және ырықсыз етісті қолдану; if/if only үшінші түрдегі шартты рай құрылымында қолдану, with, which қоса алғанда, әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарында әртүрлі қатыстық бағыныңқы сөйлемді қолдану.

5. Сүйіспеншілікпен оқу.

11-тақырып. Білім алушылар ғылыми мәтінді оқиды.

Тыңдалым: әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарын талқылау барысында сөйлеушінің айтқан сөзінің мағынасын және әңгімелесушілер арасындағы келісім дәрежесін түсіну; бірнеше жалпы және оқу тақырыптарын еркін талқылаудағы аргументтегі сәйкес келмеуді анықтау.

Айтылым: әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарын талқылау барысында ресми және бейресми тіл регистрлерін қолдану; туындайтын бірнеше жалпы және оқу тақырыптарын талқылау барысында өзгенің пікірлерін талдау және түсініктеме беру.

Оқылым: таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптарына көркем және ғылыми әдебиеттің әртүрлі көлемді ұзақ мәтінін оқу; әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтіндегі аргументтегі сәйкес келмеуді анықтау.

Жазылым: грамматикалық тұрғыдан дұрыс жазылған тақырыпқа, жанрға сәйкес туындайтын әртүрлі лексикалық қорды қолдану; жалпы және оқу тақырыптарына әртүрлі көлемді жанрларда белгілі бір формальдық деңгейіне қол жеткізу үшін тиісті стиль мен регистрді қолдану.

Ағылшын тілін қолдану: әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарын талқылауда әртүрлі сұрақтар қою; әртүрлі таныс жалпы және таныс емес тақырыптарды талқылау барысында әртүрлі көптеген жалғаулықты қолдану.

6. Адам миының мүмкіндіктері.

12-тақырып. Мидың қызметін зерттеу және ол туралы баяндама дайындау.

Тыңдалым: бірнеше шектеулі туындайтын таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы нақты ақпаратты түсіну; бірнеше шектеулі жалпы және оқу тақырыптарын талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді таныс емес жалпы және ғылыми тақырыптарды қозғамай еркін талқылаудағы аргументті түсіну; әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарын талқылау барысында сөйлеушінің айтқан сөзінің мағынасын және әңгімелесушілер арасындағы келісім дәрежесін түсіну.

Айтылым: әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарына ақпарат жинау мақсатында сұрақтар қою және күрделі сұрақтарға жауап беру.

Оқылым: бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарына мен кейбір таныс емес тақырыптарға көлемді мәтіндегі нақты ақпаратты және деталін түсіну; мағынасын және терең түсінуін тексеру үшін әртүрлі таныс және таныс емес қағаздағы және цифрлық ресурсты қолдану.

Жазылым: бірнеше әртүрлі жалпы және оқу тақырыптары бойынша әртүрлі функцияның көмегімен хат алмасуда жаңалықтар жазу және әсерімен бөлісу.

Ағылшын тілін қолдану: әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарына сұрақтар қою.

13-тақырып. Бірнеше интеллект (тәуелсіз жоба).

Тыңдалым: бірнеше шектеулі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын талқылауды қозғамай еркін талқылау контекстінен мағынаны түсіну.

Айтылым: әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарына ақпарат жинау мақсатында сұрақтар қою және күрделі сұрақтарға жауап беру; бірнеше жалпы және оқу тақырыптарын талқылау шеңберінде тиісті тән лексиканы және синтаксисті қолдану.

Оқылым: таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптарына көркем және ғылыми әдебиеттің әртүрлі ауқымды ұзақ мәтін оқу; бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтін (параграфаралық деңгейде) құру құрылымын білу.

Жазылым: әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарына жазбаша мәтінді дербес жоспарлау, жазу, редакциялау және оқу; таныс жалпы және оқу тақырыптарына бірнеше жазба жанры үшін қажет болған кезде мысалдар мен себептерді келтірумен логикалық аргументтер әзірлеу.

Ағылшын тілін қолдану: әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарын талқылауда әртүрлі сұрақтар қою; if/if only үшінші түрдегі шартты рай құрылымында қолдану, with, which қоса алғанда, әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарында әртүрлі қатыстық бағыныңқы сөйлемді қолдану.

14-тақырып. Күйзеліс симптомдарының сипаттамасы және күйзелісті азайту бойынша ұсынымдар.

Тыңдалым: бірнеше шектеулі туындайтын таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы нақты ақпаратты түсіну; бірнеше шектеулі таныс емес тақырыптарға талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылауда аргументті түсіну; бірнеше шектеулі таныс емес тақырыптарға талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылауда сөйлеушінің (лердің) көзқарасын немесе пікірін білу.

Айтылым: әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарға өзінің және өзгенің көзқарасын түсіндіру және негіздеу; туындайтын бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына туындайтын әртүрлі контекстегі өзгенің көзқарасын бағалау және түсініктеме беру; әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарына қатысты болжамдарды дәлелдеу мақсатында құрдастарымен өзара іс-қимыл жасау; бірнеше жалпы және оқу тақырыптары шеңберінде тиісті тән лексикана және синтаксисті қолдану.

Оқылым: бірнеше көлемді таныс емес жалпы және оқу тақырыптары шеңберінде еркін талқылаудағы негізгі мағынаны түсіну; бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарына және кейбір таныс емес тақырыптарға көлемді мәтіннен

тән ақпаратты және деталін түсіну; әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарына және таныс емес тақырыптарға көлемді мәтін контексінен мағынаны анықтау.

Жазылым: бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына мәтін деңгейіндегі жұмысты дербес жоспарлау, жазу, редакциялау және түзету; грамматикалық тұрғыдан дұрыс жазылған тиісті тақырыпқа, жанрға туындайтын әртүрлі лексикалық қорды қолдану; бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптары бойынша грамматикалық тұрғыдан дұрыс жазу; бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша мәтін деңгейінде тиісті жоспарды дербес қолдану.

Ағылшын тілін қолдану: әртүрлі таныс және кейбір таныс емес жалпы және оқу тақырыптарын талқылау барысында әртүрлі абстрактілі құрмалас зат есімді және күрделі сөз тіркесін қолдану; бірнеше көлемді жалпы және оқу тақырыптарында саналатын және саналмайтын зат есім және бірнеше зат есімді тіркес үшін әртүрлі квантификаторды қолдану; әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарын талқылау барысында детерминативті және детерминативалды құрылымды қолдану; әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптары бойынша тура және төлеу сөздегі сабақты және ырықсыз етістегі әртүрлі қарапайым осы шақ, өткен шақ және өткен нақ шақ формасын дұрыс қолдану; әртүрлі көлемді таныс жалпы және оқу тақырыптарында белгілі бір бірнеше етістіктен және сын есімнен инфинитив формасын қолдану, әртүрлі етістіктен және демеуліктен кейін герундия формасын қолдану, демеулік және фразалық етістікті қолдану; бірнеше әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарында әртүрлі жалғаулықтар қолдану.

7. Серпінді технология.

15-тақырып. Нанотехнология.

Тыңдалым: Бірнеше шектеулі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылауда аргументті түсіну; бірнеше жалпы және оқу тақырыптарын еркін талқылаудағы аргументтегі сәйкес келмеуді анықтау.

Айтылым: әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптары шеңберінде ақпарат алу үшін күрделі сұрақтар қою және жауап беру.

Оқылым: әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарының көлемді мәтіндегі автор көзқарасын немесе пікірін анықтау; бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтінді (параграфаралық деңгейде) құру құрылымын білу.

Жазылым: таныс жалпы және оқу тақырыптарына бірнеше жазба жанры үшін қажет болған кезде мысалдар мен себептерді келтірумен логикалық аргументтер әзірлеу; бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша мәтін деңгейінде тиісті жоспарды дербес қолдану; әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптары бойынша мәтін дейінде жазбаша жұмыста тыныс белгілерін дұрыс қою.

Ағылшын тілін қолдану: әртүрлі таныс және кейбір таныс емес жалпы және оқу тақырыптарын талқылау барысында әртүрлі абстрактілі құрмалас зат есімді және күрделі сөз тіркесін қолдану; бірнеше көлемді таныс жалпы және оқу тақырыптарында әртүрлі күрделі сын есімді және есімше ретінде сын есімді, оның көмегімен деңгейді көрсетуге болатын салыстырмалы құрылымды және күшейтетін сын есімді (intensifying adjectives) қолдану; әртүрлі көлемді таныс жалпы және оқу тақырыптарында әртүрлі тура сөзді және сұрау формасын қолдану; әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарына тура сөз және сұраулы формадағы әртүрлі сөйлемді қолдану; әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарын шеңберінде зат есім және сын есім алдында әртүрлі демеуліктер қолдану, тәуелді демеулікті, көмекші зат есімді және сын есімді әртүрлі демеулікті, көмекші етістікті қолдану; if/if only үшінші түрдегі шартты рай құрылымында қолдану, with, which қоса алғанда, әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарында әртүрлі қатыстық бағыныңқы сөйлемді қолдану.

16-тақырып. Робот-техника.

Тыңдалым: бірнеше шектеулі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы аргументті түсіну.

Айтылым: әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптары шеңберінде ақпарат алу үшін күрделі сұрақтар қою және оларға жауап беру; әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарына гипотезаны дәлелдеу үшін құрдастарымен өзара іс-қимыл жасау; талқылау барысын басқару және бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарын талқылау фразаларының орнын ауыстыру және түзету арқылы тілді өзгерту; бірнеше жалпы және оқу тақырыптарын талқылау шеңберінде тиісті тән лексиканы және синтаксисті қолдану.

Оқылым: әртүрлі көлемдегі таныс жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтіндегі автор көзқарасы мен пікірін анықтау; әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтіндегі аргументтегі сәйкес келмеуді анықтау.

Жазылым: таныс жалпы және оқу тақырыптарына бірнеше жазба жанры үшін қажет болған кезде мысалдар мен себептерді келтірумен логикалық аргументтер әзірлеу.

Ағылшын тілін қолдану: көлемді таныс жалпы және оқу тақырыптарында әртүрлі келер шақтағы және ауыспалы келер шақтағы әртүрлі сабақты және ырықсыз етісті қолдану.

8. Space X.

17-тақырып. Ғарыш туралы білмейтініңіз.

Тыңдалым: бірнеше шектеулі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылауда сөйлеушінің (лердің) қарым-қатынасын немесе пікірін білу; бірнеше шектеулі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылау контекстінен мағынаны түсіну.

Айтылым: бірнеше жалпы және оқу тақырыптарын талқылау шеңберінде тиісті тән лексиканы және синтаксисті қолдану.

Оқылым: бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарына және кейбір таныс емес тақырыптарға көлемді мәтіннен тән ақпаратты және деталін түсіну; әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарына және кейбір таныс емес тақырыптарға көлемді мәтін контекстінен мағынаны анықтау.

Жазылым: бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарына әртүрлі сөз байламдарын қолданумен мәтін деңгейінде дәйекті жазу.

Ағылшын тілін қолдану: бірнеше көлемді таныс жалпы және оқу тақырыптарында саналатын және саналмайтын зат есім және бірнеше зат есім фразалары үшін әртүрлі квантификаторларды қолдану; бірнеше көлемді таныс жалпы және оқу тақырыптарында нақ осы шақ формасын, сондай-ақ нақ осы шақтың әртүрлі сабақты және ырықсыз етіс формасын, оның ішінде *so far, lately, all my life* шағының үстеуін қолдану; көлемді таныс жалпы және оқу тақырыптарында келер шақтағы және ауыспалы келер шақтағы сабақты және

ырықсыз етісті қолдану; әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарында белгілі бір бірнеше етістіктен және сын есімнен кейін инфинитив формасын қолдану, әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарында әртүрлі етістік пен демеуліктен кейін герундия формасын қолдану, демеулік және фразалық етістікті қолдану.

18-тақырып. Ғылыми-фантастикалық фильмді әртүрлі тұрғыдан (физика, биология, экономика) талдау.

Тыңдалым: бірнеше шектеулі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын еркін талқылаудың негізгі мазмұнын түсіну; бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына сөйлеушілердің көзқарасын және сөйлеушілер арасындағы нақты келісім дәрежесін анықтау.

Айтылым: әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарына өзінің және өзгенің көзқарасын түсіндіру және негіздеу.

Оқылым: мағынасын нақтылау және терең түсіну үшін әртүрлі таныс және таныс емес қағаздағы және цифрлық ақпараттық ресурсты қолдану.

Жазылым: бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына мәтін деңгейіндегі жұмысты дербес жоспарлау, жазу, редакциялау және түзету; грамматикалық тұрғыдан дұрыс жазылған тақырыпқа, жанрға сәйкес туындайтын әртүрлі лексикалық қорды қолдану; бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарына әртүрлі сөз байламдарын қолданумен мәтін деңгейінде дәйекті жазу; бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша мәтін деңгейінде тиісті жоспарды дербес қолдану.

Ағылшын тілін қолдану: көлемді таныс жалпы және оқу тақырыптарында келер шақтағы және ауыспалы келер шақтағы әртүрлі сабақты және ырықсыз етісті қолдану; әртүрлі көлемді жалпы және таныс оқу тақырыптарында сабақты және ырықсыз етістегі ауыспалы осы шақ және ауыспалы өткен шақ формасын қолдану; әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарына тура сөз және сұраулы формадағы әртүрлі сөйлемді қолдану; әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарын шеңберінде зат есім және сын есім алдында әртүрлі демеуліктер қолдану, тәуелді демеулікті, көмекші зат есімді және сын есімді әртүрлі демеулікті, көмекші етістікті қолдану; әртүрлі таныс жалпы және таныс емес тақырыптарды талқылау барысында жалғаулықты және жалғаулық сөзді қолдану.

19-тақырып. Тәуелсіз жоба.

Тыңдалым: бірнеше шектеулі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын еркін талқылаудың негізгі мазмұнын түсіну; бірнеше шектеулі туындайтын таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы нақты ақпаратты түсіну; бірнеше шектеулі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы аргументті түсіну; әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтіндегі аргументтегі сәйкес келмеуді анықтау.

Айтылым: жалпы және оқу тақырыптары бойынша ақпарат алу үшін күрделі сұрақтар қою және оларға жауап беру; әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарына гипотезаны дәлелдеу үшін құрдастарымен өзара іс-қимыл жасау; талқылау барысын басқару және бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарын талқылау фразаларының орнын ауыстыру және түзету арқылы тілді өзгерту; бірнеше жалпы және оқу тақырыптарын талқылау шеңберінде тиісті тән лексиканы және синтаксисті қолдану.

Оқылым: әртүрлі көлемді таныс емес жалпы және оқу тақырыптары шеңберінде еркін талқылаудың негізгі тұстарын түсіну; бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарына және кейбір таныс емес тақырыптарға көлемді мәтіннен тән ақпаратты және деталін түсіну; бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша қосымша оқу талап етілетін олардың мазмұнын анықтау үшін жеткілікті жылдамдықпен ұзын мәтінді жүгірте оқу; таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптарына көркем және ғылыми әдебиеттің әртүрлі көлемді ұзақ мәтінін оқу; әртүрлі көлемді таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтіндегі автор көзқарасы мен пікірін анықтау; бірнеше жалпы және оқу тақырыптарының көлемді мәтінді (параграфаралық деңгейде) құру құрылымын білу; әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтіндегі аргументтегі сәйкес келмеуді анықтау.

Жазылым: таныс жалпы және оқу тақырыптарына бірнеше жазба жанры үшін қажет болған кезде мысалдар мен себептерді келтірумен логикалық аргументтер әзірлеу; бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша мәтін деңгейінде тиісті жоспарды дербес қолдану; таныс және таныс емес жалпы және

оқу тақырыптарына көркем және ғылыми әдебиеттің әртүрлі көлемді мәтінін оқу; әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптары бойынша мәтін деңгейінде жазбаша жұмыста тыныс белгілерін дұрыс қою.

Ағылшын тілін қолдану: әртүрлі таныс және кейбір таныс емес жалпы және оқу тақырыптарын талқылау барысында әртүрлі абстрактілі құрмалас зат есімді және күрделі сөз тіркесін қолдану; әртүрлі көлемді таныс жалпы және оқу тақырыптарында әртүрлі күрделі сын есімді және деңгейді көрсетуге болатын есімше ретінде сын есімді және күшейткіш сын есімді (*intensifying adjectives*) қолдану; бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарында нақ осы шақтағы және ауыспалы нақ осы шақтағы әртүрлі сабақты және ырықсыз етісті қолдану; әртүрлі көлемді таныс жалпы және оқу тақырыптарында әртүрлі тура сөзді және сұрау формасын қолдану; әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарын шеңберінде зат есім және сын есім алдында әртүрлі демеуліктер қолдану, тәуелді демеулікті, көмекші зат есімді және сын есімді әртүрлі демеулікті, көмекші етістікті қолдану; *if/if only* үшінші түрдегі шартты рай құрылымында қолдану, *with, which* қоса алғанда, әртүрлі таныс жалпы және оқу тақырыптарында әртүрлі қатыстық бағыныңқы сөйлемді қолдану.

9. Биологияда байланысты құру.

20-тақырып. Биологиялық ұғымға саяхат.

Тыңдалым: бірнеше шектеулі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылауда сөйлеушінің (лердің) қарым-қатынасын немесе пікірін білу.

Айтылым: кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына сәйкес синтаксис пен лексиканы қолданумен жоғары деңгейлі ашық сұрақтар қою және жауап беру; әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарына гипотезаны дәлелдеу үшін құрдастарымен өзара іс-қимыл жасау және балама ұсыныстарды бағалау.

Оқылым: бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша қосымша оқу талап етілетін олардың мазмұнын анықтау үшін жеткілікті жылдамдықпен ұзын мәтінді жүгірте оқу.

Жазылым: грамматикалық тұрғыдан дұрыс жазылған тақырыпқа, жанрға сәйкес туындайтын әртүрлі лексикалық қорды қолдану; таныс жалпы және оқу тақырыптарына бірнеше жазба жанры үшін қажет болған кезде мысалдар мен себептерді келтірумен логикалық аргументтер әзірлеу.

Ағылшын тілін қолдану: әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарында that сөзін, инфинитивті және wh-clauses сөзін қолданумен әртүрлі сын есімді қолдану.

21-тақырып. Ресми және бейресми жазу стилі.

Тыңдалым: бірнеше шектеулі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын еркін талқылаудың негізгі мазмұнын түсіну; бірнеше шектеулі туындайтын таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы нақты ақпаратты түсіну.

Айтылым: кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына тиісті синтаксис пен лексиканы қолданумен жоғары деңгейлі ашық сұрақтар қою және жауап беру; әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын, оның ішінде кейбір таныс емес тақырыптарды талқылаудың туындайтын әртүрлі контексті шеңберінде өзгенің көзқарасын бағалау және түсініктеме беру.

Оқылым: әртүрлі көлемді таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптары шеңберінде еркін талқылаудың кешенді және абстрактілі негізгі тұстарын түсіну.

Жазылым: әртүрлі таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтін контексінен мағынаны анықтау; әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарына мәтін деңгейіндегі жұмысты дербес жоспарлау, жазу, редакциялау және түзету; әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын грамматикалық тұрғыдан дұрыс жазу; жалпы және оқу тақырыптарына әртүрлі көлемді жанрларда белгілі бір формальдық деңгейіне қол жеткізу үшін тиісті стиль мен регистрді қолдану.

Ағылшын тілін қолдану: әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарында дейін және кейін өзгертін зат есімді қолдану; кең және қосымша қолданылатын зат есімге жататын әртүрлі детерминаторды, сондай-ақ әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарында мәтіндік сілтемені қолдану; әртүрлі көлемді жалпы

және оқу тақырыптарында аз қолданылатын зат есіммен, сын есіммен және етістікпен бірге қолданылатын әртүрлі тәуелді көмекші көздерді қолдану.

10. Жануарлар әлемін зерттеу және есеп беру: жарқанаттар, бүркіттер, аралар және дельфиндер.

22-тақырып. Тақырыпқа кіріспе.

Тыңдалым: кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарын талқылау кезінде ресми және бейресми сөйлеу стилін қолдану.

Айтылым: әртүрлі көлемді таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтіндегі тән ақпаратты және деталін түсіну.

Оқылым: бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша қосымша оқу талап етілетін олардың мазмұнын анықтау үшін жеткілікті жылдамдықпен ұзын мәтінді жүгірте оқу; әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтін контексінен мағынаны анықтау; мағынаны нақтылау және терең түсіну үшін қағаздағы және цифрлық ақпараттық ресурсты таңдау және бағалау.

23-тақырып. Жануарлардың ерекше белгілерін талдау.

Тыңдалым: әртүрлі туындайтын таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы аргументті түсіну; бірнеше шектеулі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылауда сөйлеушінің (лердің) қарым-қатынасын немесе пікірін білу.

Айтылым: әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын, оның ішінде кейбір таныс емес тақырыптарды талқылаудың туындайтын әртүрлі контексі шеңберінде өзгенің көзқарасын бағалау және түсініктеме беру; әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарына гипотезаны дәлелдеу үшін құрдастарымен өзара іс-қимыл жасау және балама ұсыныстарды бағалау.

Жазылым: бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына мәтін деңгейіндегі жұмысты дербес жоспарлау, жазу, редакциялау және түзету; жалпы және оқу тақырыптарына әртүрлі көлемді жанрларда белгілі бір формальдық деңгейіне қол жеткізу үшін тиісті стиль мен регистрді қолдану.

Ағылшын тілін қолдану: бірнеше көлемді жалпы және оқу тақырыптарында сабақты және ырықсыз етіс формасындағы әртүрлі етістікті және ауыспалы нақ осы шақ формасындағы бірнеше етістікті қолдану; әртүрлі көлемдегі жалпы және оқу тақырыптарында ауысып отыратын шамалы айырмашылық санын (өткен шақ және аяқталу аспектісі/қарапайым және ауыспалы шақ аспектісі) қоса алғанда, осы және өткен шақ формасындағы әртүрлі етістікті қолдану.

24-тақырып. Жануарлардың ерекше белгілерімен таныстыру.

Тыңдалым: әртүрлі туындайтын таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы аргументті түсіну; кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарын еркін талқылаудағы уәждемедегі сәйкес келмеуді анықтау.

Айтылым: кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарын талқылау кезінде ресми және бейресми сөйлеу стилін қолдану; туындайтын бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына туындайтын әртүрлі талқылау контексінде өзгенің көзқарасын бағалау және түсініктеме беру; әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарына гипотезаны дәлелдеу үшін құрдастарымен өзара іс-қимыл жасау және балама ұсыныстарды бағалау; талқылау барысын басқару және бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарын талқылау фразаларының орнын ауыстыру және түзету арқылы тілді өзгерту.

Ағылшын тілін қолдану: әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарында әртүрлі жақсыз сөйлемді және cleft құрылымын қолдану; әртүрлі көлемдегі жалпы және оқу тақырыптарында ауысып отыратын шамалы айырмашылық санын (өткен шақ және аяқталу аспектісі/қарапайым және ауыспалы шақ аспектісі) қоса алғанда, осы және өткен шақ формасындағы әртүрлі етістікті қолдану; бірнеше көлемді жалпы және оқу тақырыптарында тура сөйлеудің, командалық және сұрақ қою формасының әртүрлі айтылымды қолдану.

11. Адам миы.

25-тақырып. Адам миы туралы таңғажайып фактілер (соңғы зерттеулерге негізделген).

Тыңдалым: бірнеше шектеулі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын еркін талқылаудың

негізгі мазмұнын түсіну; бірнеше шектеулі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылау контекстінен мағынаны түсіну.

Айтылым: кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына тиісті синтаксис пен лексиканы қолданумен жоғары деңгейлі ашық сұрақтар қою және жауап беру; әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарына өзінің және өзгенің көзқарасын түсіндіру және негіздеу.

Оқылым: таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптарының алуан түрлілігі аясында еркін талқылаудың күрделі және абстрактілі негізгі тұстарын түсіну; күрделі және абстрактілі, жалпы және оқу тақырыптары бойынша қосымша оқу талап етілетін олардың мазмұнын анықтау үшін жеткілікті жылдамдықпен бірнеше ұзақ мәтінді жүгірте оқу; бірнеше анағұрлым күрделі және абстрактілі жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтінді (параграфаралық деңгейде) құру құрылымын анықтау.

Жазылым: бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша мәтін деңгейінде тиісті жоспарды дербес қолдану.

Ағылшын тілін қолдану: бірнеше көлемді жалпы және оқу тақырыптарын дұрыс жазуда тиісті мағынасы бар әртүрлі аффиксті қолдану; әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарында аз қолданылатын зат есіммен, сын есіммен және етістікпен бірге қолданылатын әртүрлі тәуелді көмекші көздерді қолдану; әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарында тәуелді және басым фразамен байланысты ауыспалы әртүрлі анағұрлым күрделі көмекші фразаны қолдану, әртүрлі синтаксистік түрдегі әртүрлі құрмалас етістікті қолдану.

26-тақырып. Нұсқау беру және қолдану (құрылғыны қалай пайдалану керек).

Тыңдалым: бірнеше шектеулі туындайтын таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы нақты ақпаратты түсіну.

Айтылым: жалпы және оқу тақырыптары, оның ішінде кейбір таныс емес тақырыптар бойынша тиісті синтаксис пен лексиканы қолданумен жоғары ретті ашық сұрақтар қою және жауап беру; әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын, оның ішінде таныс емес тақырыптарды талқылауға туындайтын әртүрлі контексті шеңберінде өзгенің көзқарасын бағалау және түсініктеме беру.

Оқылым: бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарына және кейбір таныс емес тақырыптарға көлемді мәтіннен тән ақпаратты және деталін түсіну.

Жазылым: жалпы және оқу тақырыптарына әртүрлі көлемді жанрларда белгілі бір формальдық деңгейіне қол жеткізу үшін тиісті стиль мен регистрді қолдану.

Ағылшын тілін қолдану: бірнеше көлемді жалпы және оқу тақырыптарында тиісті мағынасы бар және дұрыс жазылған әртүрлі аффиксті қолдану; әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарында тиісті функцияны білдіру үшін өткен шақ формасындағы әртүрлі көлемді модальды етістікті қолдану, supposed to, bound to, due, willing to қоса алғанда, әртүрлі псевдомодальды құрылымды қолдану; бірнеше жалпы және оқу тақырыптарында келісімді және контрасты білдіру үшін анағұрлым бірнеше күрделі жалғаулықты қолдану.

27-тақырып. Естеліктер техникасын қолдану.

Тыңдалым: әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарының формасына, оның ішінде таныс емес тақырыптардың туындайтын көлеміне қатысты талқылауды қозғамай еркін талқылаудың болжамды мазмұны; кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, бірнеше жалпы және оқу тақырыптарында сөйлеушілердің көзқарасын және сөйлеушілер арасындағы нақты келісім дәрежесін түсіну.

Айтылым: бірнеше таныс және кейбір таныс емес жалпы және оқу тақырыптарын талқылау шеңберінде тиісті тән лексиканы және синтаксисті қолдану.

Оқылым: анағұрлым күрделі және абстарктілі жалпы және оқу тақырыптарына көркем және ғылыми әдебиеттің әртүрлі ұзақ мәтінді оқу.

Жазылым: бірнеше көлемді жалпы және оқу тақырыптары бойынша әртүрлі функцияның көмегімен хат жазысуда жаңалықтар жазу және әсерімен бөлісу.

Ағылшын тілін қолдану: бірнеше көлемді жалпы және оқу тақырыптарында тиісті мағынасы бар және дұрыс жазылған әртүрлі аффиксті қолдану; әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарында тиісті функцияны білдіру үшін өткен шақ формасындағы әртүрлі көлемді модальды етістікті қолдану, supposed to, bound to, due, willing to қоса алғанда, әртүрлі псевдомодальды құрылымды қолдану.

12. Уақытты өлшеу құралдарын зерттеу және есеп беру.

28-тақырып. Тақырыпқа кіріспе.

Тыңдалым: ауыспалы бірнеше таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы аргументті түсіну.

Айтылым: кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына өзгенің және өзгенің көзқарасын түсіндіру және негіздеу; таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптары бойынша альтернативалы ұсыныстарды болжау және бағалау үшін құрдастарымен өзара іс-қимыл жасау.

Жазылым: бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарына және кейбір таныс емес тақырыптарға көлемді мәтіннен тән ақпаратты және деталін түсіну.

29-тақырып. Уақытты өлшеу құралдарының тарихы.

Тыңдалым: ауыспалы бірнеше таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы аргументті түсіну; ауыспалы бірнеше таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудың болжамды мазмұны.

Айтылым: кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына өзгенің және өзгенің көзқарасын түсіндіру және негіздеу; бірнеше таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптарына гипотезаны дәлелдеу мақсатында құрдастарымен өзара іс-қимыл жасау және баламалы ұсыныстарды бағалау.

Оқылым: бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарына және кейбір таныс емес тақырыптарға көлемді мәтіннен тән ақпаратты және деталін түсіну; бірнеше күрделі және абстрактілі жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтінді құру құрылымын (абзацаралық деңгейде) анықтау; мағынасын нақтылау және терең түсіну үшін қағаздағы және цифрлық ақпараттық ресурсты таңдау және бағалау.

Жазылым: жалпы және оқу тақырыптары бойынша мәтіндік жұмысты дербес жоспарлау, жазу, редакциялау және түзету.

Ағылшын тілін қолдану: әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарында аяталған түрдегі әртүрлі сабақты және ырықсыз етіс формасын және бірнеше аяқталған ауыспалы форманы қолдану.

30-тақырып. РРТ арқылы ақпаратты ұсыну.

Тыңдалым: ауыспалы бірнеше таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы аргументті түсіну; ауыспалы бірнеше таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудың контексіндегі мағынаны түсіну; кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтіндегі уәждемедегі сәйкес келмеуді анықтау.

Айтылым: талқылау барысын басқару және бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарын талқылау фразаларының орнын ауыстыру және түзету арқылы тілді өзгерту; бірнеше жалпы және оқу тақырыптарын талқылау шеңберінде тиісті тән лексиканы және синтаксисті қолдану.

Ағылшын тілін қолдану: әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарында әртүрлі ауыспалы жақсыз сөйлемді және cleft құрылымын қолдану; әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарында аяталған түрдегі әртүрлі сабақты және ырықсыз етіс формасын және бірнеше аяқталған ауыспалы форманы қолдану.

13. Жұмыстар мен өнертабыстар.

31-тақырып. Жұмыс әлемін зерттеу.

Тыңдалым: бірнеше шектеулі туындайтын таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы нақты ақпаратты түсіну.

Айтылым: кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына өзінің және өзгенің көзқарасын түсіндіру және негіздеу; талқылау барысын басқару және бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарын талқылау фразаларының орнын ауыстыру және түзету арқылы тілді өзгерту; бірнеше жалпы және оқу тақырыптарын талқылау шеңберінде тиісті тән лексиканы және синтаксисті қолдану.

Оқылым: таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптары шеңберінде еркін талқылаудың кешенді және абстрактілі негізгі тұстарын түсіну; бірнеше

күрделі және абстрактілі, жалпы және оқу тақырыптары бойынша қосымша оқу талап етілетін олардың мазмұнын анықтау үшін жеткілікті жылдамдықпен ұзын мәтінді жүгірте оқу; 11.5.2 – қате жібермей, тақырыпқа, жанрға сәйкес әртүрлі көлемді лексикалық қорды қолдану.

Жазылым: әртүрлі жалпы және оқу тақырыптары бойынша грамматикалық тұрғыдан дұрыс жазу; бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарына әртүрлі сөз байламдарын қолданумен мәтін деңгейінде дәйекті жазу;

Ағылшын тілін қолдану: әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарында оған дейін және кейін өзгертін зат есімді қолдану; әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарында сабақты және салт етістіктің өзара толықтыратын әртүрлі құрылымын қолдану.

32-тақырып. Бизнестегі табысты қарау.

Тыңдалым: әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарының формасын, оның ішінде таныс емес тақырыптардың туындайтын санына қатысты талқылауды қозғамай еркін талқылаудың болжамды мазмұны.

Айтылым: талқылау барысын басқару және бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарын талқылау фразаларының орнын ауыстыру және түзету арқылы тілді өзгерту.

Оқылым: таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптары шеңберінде еркін талқылаудың кешенді және абстрактілі негізгі тұстарын түсіну.

Жазылым: бірнеше күрделі және абстрактілі, жалпы және оқу тақырыптары бойынша қосымша оқу талап етілетін олардың мазмұнын анықтау үшін жеткілікті жылдамдықпен ұзын мәтінді жүгірте оқу; бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша әртүрлі функцияның көмегімен хат жазысуда жаңалықтар жазу және әсерімен бөлісу.

Ағылшын тілін қолдану: әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарында сабақты және салт етістіктің өзара толықтыратын әртүрлі құрылымын қолдану.

33-тақырып. Өнертабыстарды салыстыру, талдау және рейтинг. Өз өнертабысыңызды жасу.

Тыңдалым: кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына сөйлеушілердің көзқарасын және сөйлеушілер арасындағы нақты келісім дәрежесін анықтау.

Айтылым: кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарына өзінің және өзгенің көзқарасын түсіндіру және негіздеу; туындайтын бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына, оның ішінде кейбір таныс емес тақырыптарға туындайтын әртүрлі талқылау контексінде өзгенің көзқарасын бағалау және түсініктеме беру; бірнеше таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптарына гипотезаны дәлелдеу үшін құрдастарымен өзара іс-қимыл жасау және баламалы ұсыныстарды бағалау; бірнеше таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптарын талқылау шеңберінде тиісті тән лексиканы және синтаксисті қолдану.

Оқылым: мағынаны нақтылау және терең түсіну үшін қағаздағы және цифрлық ақпараттық ресурсты таңдау және бағалау.

Жазылым: жалпы және оқу тақырыптарына әртүрлі көлемді жанрларда белгілі бір формальдық деңгейіне қол жеткізу үшін тиісті стиль мен регистрді қолдану.

Ағылшын тілін қолдану: әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарында that сөзін, инфинитивті және wh-clauses сөзін қолданумен әртүрлі сын есімді қолдану; әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарында сабақты және салт етістіктің өзара толықтыратын әртүрлі құрылымын қолдану; әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарында тәуелді және басым фразамең байланысты ауыспалы әртүрлі анағұрлым күрделі көмекші фразаны қолдану, әртүрлі синтаксистік түрдегі әртүрлі құрмалас етістікті қолдану.

14. STEM.

34-тақырып. Интеллектуалды энергия қоймасы.

Тыңдалым: шектеулі туындайтын әртүрлі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын еркін талқылаудың негізгі мазмұнын; кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына сөйлеушілердің көзқарасын және сөйлеушілер арасындағы нақты келісім дәрежесін анықтау; кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, бірнеше жалпы және оқу тақырыптарындағы аргументтегі сәйкес келмеуді анықтау.

Айтылым: кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, бірнеше жалпы және оқу тақырыптарында тиісті синтаксис пен лексиканы қолданумен жоғары деңгейдегі ашық сұрақтар қою және жауап беру; кейбір таныс емес тақырыптарды

қоса алғанда, бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына өзінің және өзгенің көзқарасын түсіндіру және негіздеу; кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, бірнеше көлемді жалпы және оқу тақырыптарына туындайтын әртүрлі талқылау контексі шеңберінде өзгенің көзқарасын бағалау және түсініктеме беру; таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптары бойынша альтернативалы ұсыныстарды бағалау және бағалау үшін құрдастарымен өзара іс-қимыл жасау.

Оқылым: бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша қосымша оқу талап етілетін олардың мазмұнын анықтау үшін жеткілікті жылдамдықпен ұзын мәтінді жүгірте оқу; бірнеше анағұрлым күрделі және абстрактілі жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтінді құру құрылымын (параграфаралы деңгейде) анықтау.

Жазылым: бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына мәтін деңгейіндегі жұмысты дербес жоспарлау, жазу, редакциялау және түзету; бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарына әртүрлі сөз байламдарын қолданумен мәтін деңгейінде дәйекті жазу.

Ағылшын тілін қолдану: әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарында аяқталған келер шақ формасындағы етістікті қоса алғанда, келер шақ формасындағы әртүрлі көлемді етістікті қолдану; әртүрлі көлемдегі жалпы және оқу тақырыптарында ауысып отыратын шамалы айырмашылық санын (өткен шақ және аяқталу аспектісі/қарапайым және ауыспалы шақ аспектісі) қоса алғанда, осы және өткен шақ формасындағы әртүрлі етістікті қолдану.

35-тақырып. Даулы мәселелерді талқылау. Академиялық тілді талдау.

Тыңдалым: туындайтын шектеулі әртүрлі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын еркін талқылаудағы негізгі мазмұнын түсіну; туындайтын шектеулі әртүрлі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы нақты ақпаратты түсіну.

Айтылым: кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарын талқылау кезінде ресми және бейресми сөйлеу стилін қолдану; талқылау барысын басқару және бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарын талқылау фразаларының орнын ауыстыру және түзету арқылы тілді өзгерту.

Оқылым: күрделі және абстрактілі жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтіндегі автор көзқарасын, пікірін немесе ырғағын анықтау.

Жазылым: бірнеше көлемді жалпы және оқу тақырыптарын дұрыс жазу кезінде тиісті мағынадағы әртүрлі аффиксті қолдану.

Ағылшын тілін қолдану: бірнеше көлемді жалпы және оқу тақырыптарында сабақты және салт етістіктің әртүрлі өзара толықтыратын құрылымын қолдану.

15. Сүйіспеншілікпен оқу.

36-тақырып. Білім алушылар ғылыми әдебиеттерді оқиды.

Тыңдалым: туындайтын таныс емес тақырыптар санын талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай қозғамай еркін талқылаудың болжамды мазмұны.

Айтылым: кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына өзінің және өзгенің көзқарасын түсіндіру және негіздеу; кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, бірнеше көлемді жалпы және оқу тақырыптарына туындайтын әртүрлі талқылау контексі шеңберінде өзгенің көзқарасын бағалау және түсініктеме беру; бірнеше жалпы және оқу тақырыптарын талқылау шеңберінде тиісті тән лексиканы және синтаксисті қолдану.

Оқылым: әртүрлі таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптары шеңберінде еркін талқылаудың кешенді және абстрактілі негізгі тұстарын түсіну; әртүрлі көлемді таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтіндегі тән ақпаратты және деталін түсіну; анағұрлым күрделі және абстрактілі жалпы және оқу тақырыптарына көркем және ғылыми әдебиеттің әртүрлі ұзақ мәтінді оқу; әртүрлі көлемді таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптары көлемді мәтіні контексінен мағынасын анықтау; күрделі және абстрактілі жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтіндегі автор көзқарасын, пікірін немесе ырғағын анықтау; анағұрлым күрделі және абстрактілі жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтінді құру құрылымын (параграфаралық деңгейде) анықтау; мағынаны нақтылау және терең түсіну үшін қағаздағы және цифрлық ақпараттық ресурсты таңдау және бағалау; анағұрлым күрделі және абстрактілі жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтіндегі аргументтегі сәйкес келмеуді анықтау.

Жазылым: әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарына мәтін деңгейіндегі жұмысты дербес жоспарлау, жазу, редакциялау және түзету; жалпы және оқу тақырыптарына әртүрлі көлемді жанрларда белгілі бір формальдық деңгейіне қол жеткізу үшін тиісті стиль мен регистрді қолдану; таныс жалпы және оқу тақырыптарына бірнеше жазба жанры үшін қажет болған кезде мысалдар мен себептерді келтірумен логикалық аргументтер әзірлеу.

Ағылшын тілін қолдану: әртүрлі көлемдегі жалпы және оқу тақырыптарында ауысып отыратын шамалы айырмашылық санын (өткен шақ және аяқталу аспектісі/қарапайым және ауыспалы шақ аспектісі) қоса алғанда, осы және өткен шақ формасындағы әртүрлі етістікті қолдану.

16. Технология саласындағы соңғы жетістік.

37-тақырып. Жеке, білім беру және кәсіби тұрғыда қолдану үшін технологиялық, мобильді және қолданбалы құралдар түрлері.

Тыңдалым: туындайтын шектеулі әртүрлі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы нақты ақпаратты түсіну.

Айтылым: кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына тиісті синтаксис пен лексиканы қолданумен жоғары деңгейлі ашық сұрақтар қою және жауап беру; талқылау барысын басқару және бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарын талқылау фразаларының орнын ауыстыру және түзету арқылы тілді өзгерту.

Оқылым: бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарына және кейбір таныс емес тақырыптарға көлемді мәтіннен тән ақпаратты және деталін түсіну; бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша қосымша оқу талап етілетін олардың мазмұнын анықтау үшін жеткілікті жылдамдықпен ұзын мәтінді жүгірте оқу.

Жазылым: бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша мәтін деңгейінде тиісті жоспарды дербес қолдану.

Ағылшын тілін қолдану: әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарында сабақты және салт етістіктің өзара толықтыратын әртүрлі құрылымын қолдану; бірнеше көлемді жалпы және оқу тақырыптарында тура сөйлеудің, командалық

және сұрақ қою формасының әртүрлі айтылымды қолдану; әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарында аз қолданылатын зат есіммен, сын есіммен және етістікпен бірге қолданылатын әртүрлі тәуелді көмекші көздерді қолдану.

38-тақырып. Болашақ қызметтік өсу үшін мүмкіндіктер. Ақпараттық үнпарақтар шығару.

Тыңдалым: туындайтын әртүрлі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын еркін талқылаудың негізгі мазмұнын түсіну; туындайтын шеугеулі әртүрлі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы нақты ақпаратты түсіну.

Айтылым: кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарын талқылау кезінде ресми және бейресми сөйлеу стилін қолдану; талқылау барысын басқару және бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарын талқылау фразаларының орнын ауыстыру және түзету арқылы тілді өзгерту.

Оқылым: бірнеше анағұрлым күрделі және абстрактілі жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтіндегі автор көзқарасын, пікірін немесе ырғағын анықтау.

Жазылым: бірнеше көлемді жалпы және оқу тақырыптарын дұрыс жазу кезінде тиісті мағынасы бар әртүрлі аффиксті қолдану.

Ағылшын тілін қолдану: әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарында сабақты және салт етістіктің өзара толықтыратын әртүрлі құрылымын қолдану.

17. Тәуелсіз жоба.

39-тақырып. Болашақ қызметтік өсу үшін мүмкіндіктер. Ақпараттық үнпарақтар шығару.

Тыңдалым: бірнеше шектеулі туындайтын таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы нақты ақпаратты түсіну.

Айтылым: кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына тиісті синтаксис пен лексиканы қолданумен жоғары деңгейлі ашық сұрақтар қою және жауап беру; әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарына, оның ішінде кейбір таныс емес тақырыптарға туындайтын

әртүрлі талқылау контексі шеңберінде өзгенің көзқарасын бағалау және түсініктеме беру.

Оқылым: бірнеше көлемді таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтіннен тән ақпаратты және деталін түсіну.

Жазылым: жалпы және оқу тақырыптарына әртүрлі көлемді жанрларда белгілі бір формальдық деңгейіне қол жеткізу үшін тиісті стиль мен регистрді қолдану.

Ағылшын тілін қолдану: бірнеше көлемді жалпы және оқу тақырыптарын дұрыс жазуда тиісті мағынасы бар әртүрлі аффиксті қолдану.

18. Химия киім-кешегі.

40-тақырып. Тақырыпқа кіріспе.

Тыңдалым: туындайтын әртүрлі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудағы аргумент деталін түсіну.

Айтылым: кейбір таныс емес тақырыптарды қоса алғанда, бірнеше жалпы және оқу тақырыптарына өзінің және өзгенің көзқарасын түсіндіру және негіздеу; бірнеше таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптарына гипотезаны дәлелдеу мақсатында құрдастарымен өзара іс-қимыл жасау және альтернативалы ұсыныстарды бағалау.

Жазылым: әртүрлі көлемді таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптарына көлемді мәтіннен тән ақпаратты пен детальді түсіну.

41-тақырып. Киім өндірісінің ресурсы мен процесін зерттеу.

Тыңдалым: туындайтын әртүрлі таныс емес тақырыптарды талқылауды қоса алғанда, әртүрлі көлемді жалпы және оқу тақырыптарын қозғамай еркін талқылаудың болжамды мазмұны.

Айтылым: талқылау барысын басқару және бірнеше таныс жалпы және оқу тақырыптарын талқылау фразаларының орнын ауыстыру және түзету арқылы тілді өзгерту.

Оқылым: әртүрлі көлемді таныс және таныс емес жалпы және оқу тақырыптары шеңберінде еркін талқылаудың кешенді және абстрактілі негізгі тұстарын түсіну.

Жазылым: бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша қосымша оқу талап етілетін олардың мазмұнын анықтау үшін жеткілікті жылдамдықпен ұзын мәтінді жүгірте оқу; бірнеше жалпы және оқу тақырыптары бойынша әртүрлі функцияның көмегімен хат жазуда жаңалықтар жазу және әсерімен бөлісу.

Ағылшын тілін қолдану: бірнеше әртүрлі жалпы және оқу тақырыптарында сабақты және салт етістік құрылымын қолдану.

4-бөлім. Математика.

Пәннің атауы

«Математика» пәні білім алушыларды математикалық оқу қызметіне тартуды, олардың математикалық материалды түсінуін және интеллект дамуын қамтамасыз етуді, ойын пайымдау, дәлелдеу үшін практикалық дағдылар мен біліктілікті меңгеруді көздейді.

Оқу пәнінің мақсаты мен міндеттері

Математиканы оқыту мақсаты практикалық қызметте қолдану үшін, сабақтас пәндерді оқу үшін, білімін жалғастыру үшін қажетті математикалық білімді меңгеру; жалпыадамзат құндылықтарының және ұлттық мәдениеттің жақсы дәстүрлері негізінде білім алушыларды интеллектуалды тұрғыдан дамыту болып табылады.

Пәнді оқыту міндеттері:

1) математика негіздерін сапалы меңгеру, жеке тұлғаның зияткерлік қасиеттерін дамытуға бағытталған математикалық білімді, біліктіліктер мен дағдыларды қалыптастыру және одан әрі дамыту үшін жағдайлар жасау;

2) әртүрлі контекстіндегі есептерді шешу үшін математикалық тілді және негізгі математикалық заңдарды қолдануға, сандық қатынастар мен кеңістіктік нысандарын зерделеуге ықпал ету;

3) білім алушылардың білімін есептерді шешу мақсатында математикалық модельдерді құруға және керісінше бағыттау және нақты процестерді сипаттайтын математикалық модельдерді түсіндіру;

4) практикалық есептерді шешу кезінде сәйкес келетін математикалық әдістерді таңдау, қол жеткізілген нәтижелерді бағалау және олардың дұрыстығын анықтау үшін логикалық және сыни тұрғыдан ойлауды, шығармашылық қабілеттерді дамыту;

5) коммуникативтік дағдыларды, оның ішінде ақпаратты нақты түрде және сауатты беру, сондай-ақ жарияланымдар мен электрондық құралдарды қоса алғанда, әртүрлі көздерден алынған ақпаратты пайдалану қабілетін дамыту;

6) дербес жұмыс істеумен қатар, командада жұмыс істеу үшін де қажет тәуелсіздік, жауапкершілік, бастамашылдық, табандылық, төзімділік сияқты жеке тұлғалық қасиеттерді дамыту;

7) математиканы оқыту процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану дағдыларын дамыту.

Пәннің тақырыптық жоспары

Р /с №	Тақырып нөмірі мен атауы
1. Функция, оның қасиеттері мен графигі	
1	1-тақырып. Функция және оны белгілеу тәсілдері. Функция графигін түрлендіру
2	2-тақырып. Функция қасиеттері
3	3-тақырып. Бөлшекті-сызықты функция
4	4-тақырып. Күрделі және кері функция түсініктері
2. Тригонометриялық функциялар	
5	5-тақырып. Тригонометриялық функциялар және олардың қасиеттері мен графиктері. Түрлендіру арқылы тригонометриялық функция графигін жасау
6	6-тақырып. Арксинус, арккосинус, арктангенс, арккотангенс
7	7-тақырып. Кері тригонометриялық функция, олардың қасиеттері мен графиктері. Арккосинус, арккосинус, арктангенс, арккотангенс бар өрнекті түрлендіру
8	8-тақырып. Кері тригонометриялық функция бар қарапайым теңдеу
9	9-тақырып. Қарапайым тригонометриялық теңдеу
10	10-тақырып. Тригонометриялық теңдеу мен олардың жүйелерін шешу әдістері
11	11-тақырып. Тригонометриялық теңсіздікті шешу
3. Көпмүше	
12	12-тақырып. Бірнеше айнымалысы бар көпмүше және оның стандартты түрі. Біртекті және симметриялық көпмүше
13	13-тақырып. Бір айнымалысы бар көпмүшенің жалпы түрі. Көпмүшені көпмүшеге «бұрышпен» бөлу
14	14-тақырып. Бір айнымалысы бар көпмүшенің түбірін көбейткіштерге жіктеу әдісімен табу. Безу теоремасы. Горнердің схемасы
15	15-тақырып. Анықталмаған коэффициенттер әдісі. Бүтін коэффициенттері бар көпмүшенің рационалды түбірі туралы теорема
16	16-тақырып. Квадрат теңдеу түріне келтірілетін жоғары дәрежелі теңдеу. Үшінші реттегі көпмүшеге арналған жалпыланған Виет теоремасы

4. Математикалық статистика және ықтималдықтар теориясы	
17	17-тақырып. Комбинаторика элементтері және оларды оқиға ықтималдығын табу үшін қолдану. Жуықтап есептеуге арналған Ньютон биномы
18	18-тақырып. Оқиға ықтималдығы және оның қасиеттері. Шартты ықтималдық. Ықтималдықты қосу және көбейту қағидалары
19	19-тақырып. Толық ықтималдық формуласы және Байес формуласы. Бернуллі формуласы және оның салдары
20	20-тақырып. Кездейсоқ шама. Дискрет кездейсоқ шама. Үзіліссіз кездейсоқ шама ұғымы. Дискрет кездейсоқ шаманы үлестірім заңы
21	21-тақырып. Дискрет кездейсоқ шаманың сандық сипаттамасы. Дискрет кездейсоқ шаманы үлестіру түрлері. Үлкен сандар заңы
22	22-тақырып. Бас жиынтық және таңдама. Дискрет және интервалды вариациялық қатарлар
23	23-тақырып. Таңдамалы деректер бойынша кездейсоқ шаманың сандық сипаттамаларын бағалау
5. Дәреже және түбір. Дәрежелік функция	
24	24-тақырып. N дәрежесіндегі түбір және оның қасиеттері
25	25-тақырып. Рационал көрсеткіші бар дәреже. Рационал көрсеткіші бар дәрежені қамтитын өрнекті түрлендіру
26	26-тақырып. Иррационал өрнекті түрлендіру
27	27-тақырып. Дәрежелік функция, оның қасиеттері және графигі
28	28-тақырып. Иррационал теңдеу және олардың жүйелері
29	29-тақырып. Иррационал теңсіздік
6. Көрсеткіштік және логарифмдік функция	
30	30-тақырып. Көрсеткіштік функция, оның қасиеттері мен графигі
31	31-тақырып. Көрсеткіштік теңдеу және олардың жүйелері
32	32-тақырып. Көрсеткіштік теңсіздік
33	33-тақырып. Сан логарифмі және оның қасиеттері
34	34-тақырып. Логарифмдік функция, оның қасиеттері мен графигі
35	35-тақырып. Логарифмдік теңдеулер және олардың жүйелері
36	36-тақырып. Логарифмдік теңсіздік
7. Функция шегі және үзіліссіздігі	
37	37-тақырып. Нүктедегі және шексіздіктегі функция шегі. Сандық тізбек шегі
38	38-тақырып. Бірінші тамаша шек
39	39-тақырып. Нүктедегі және жиындағы функция үзіліссіздігі. Функция графигінің асимптотасы
8. Туынды және оның қолданылуы	
40	40-тақырып. Туындыны анықтау. Туындыны анықтау қағидалары. Нақты көрсеткіші бар дәрежелік функция туындысы
41	41-тақырып. Туындының физикалық және геометриялық мәні. Функция дифференциалының түсінігі
42	42-тақырып. Функция графигіне жанама теңдеуі
43	43-тақырып. Тригонометриялық функция туындысы
44	44-тақырып. Күрделі және кері тригонометриялық функция туындысы
45	45-тақырып. Көрсеткіштік және логарифмдік функция туындысы
46	46-тақырып. Функцияның екінші туындысы және оның физикалық мәні
47	47-тақырып. Функцияның өсу және кему белгілері. Функцияның күдікті нүктелері мен экстремум нүктелері. Функция графигінің ойыстығы және дөңестігі. Иілу нүктелері
48	48-тақырып. Функцияны туынды арқылы зерттеу және функция графигін салу
49	49-тақырып. Кесіндідегі функцияның ең үлкен және ең кіші мәні
9. Бастапқы функция және интеграл	

50	50-тақырып. Бастапқы функция және анықталмаған интеграл. Анықталмаған интегралдың қасиеттері
51	51-тақырып. Нақты көрсеткіші бар дәрежелік функцияның және көрсеткіштік функция интегралы
52	52-тақырып. Қисық сызықты трапеция және оның ауданы. Анықталған интеграл
53	53-тақырып. Геометриялық және физикалық есептерді шешу кезінде анықталған интегралды қолдану
10. Комплекс сан	
54	54-тақырып. Жорамал сан. Жорамал санды анықтау
55	55-тақырып. Алгебралық формадағы комплекс сандармен амалдар
56	56-тақырып. Квадрат теңдеудің комплекс түбірі. Алгебраның негізгі теоремасы
11. Дифференциалдық теңдеу	
57	57-тақырып. Дифференциалдық теңдеу туралы негізгі мәліметтер
58	58-тақырып. Ажыратылатын айнымалылары бар бірінші реттегі дифференциалдық теңдеу
59	59-тақырып. Тұрақты коэффициенттері бар екінші реттегі сызықтық біртекті дифференциалдық теңдеу
12. Стереометрия аксиомалары. Кеңістіктегі параллелдік пен перпендикулярлық	
60	60-тақырып. Стереометрия аксиомалары және олардың салдары. Кеңістіктегі түзулердің параллелдігі. Кеңістікте түзулердің өзара орналасуы. Түзу мен жазықтықтың өзара орналасуы. Жазықтықтардың параллелдігі
61	61-тақырып. Түзу мен жазықтықтың перпендикулярлығы. Үш перпендикуляр туралы теорема. Кеңістіктегі арақашықтық
62	62-тақырып. Кеңістіктегі бұрыштар. Жазықтықтардың перпендикулярлығы
63	63-тақырып. Жазық фигураның жазықтықтағы ортогональды проекциясы және оның ауданы
13. Тіктөртбұрышты координаттар жүйесі және кеңістіктегі векторлар	
64	64-тақырып. Кеңістіктегі векторлар және олармен амалдар
65	65-тақырып. Коллинеар және компланар векторлар. Векторды үш компланар емес векторға жіктеу
66	66-тақырып. Векторлар арасындағы бұрыш. Векторлардың скаляр көбейтіндісі
67	67-тақырып. Кеңістіктегі тіктөртбұрышты координаттар жүйесі. Кесінді ортасының координаттары
68	68-тақырып. Екі нүкте арасындағы арақашықтық. Сфера теңдеуі
69	69-тақырып. Кеңістіктегі вектор координаттары. Вектор ұзындығы
70	70-тақырып. Кеңістіктегі жазықтық пен түзу теңдеуі
14. Көпжақ	
71	71-тақырып. Көпжақ түсінігі. Призма және оның элементтері, призма түрлері. Призма жаймасы, бүйір және толық бетінің ауданы
72	72-тақырып. Параллелепипед және оның элементтері, түрлері мен қасиеттері. Параллелепипедтің бүйір және толық бетінің ауданы
73	73-тақырып. Куб және оның элементтері. Кубтың бүйір және толық бетінің ауданы
74	74-тақырып. Пирамида және оның элементтері, пирамида түрлері. Пирамида жаймасы, бүйір және толық бетінің ауданы
75	75-тақырып. Қиық пирамида және оның элементтері. Қиық пирамиданың жаймасы, бүйір және толық бетінің ауданы. Дұрыс көпжақ
15. Айналу денесі және оның элементтері	
76	76-тақырып. Цилиндр және оның элементтері. Цилиндр жаймасы, бүйір және толық бетінің ауданы
77	77-тақырып. Конус және оның элементтері. Конус жаймасы, бүйір және толық бетінің ауданы
78	78-тақырып. Қиық конус және оның элементтері. Қиық конустың жаймасы, бүйір және толық бетінің ауданы
79	79-тақырып. Сфера, шар және олардың элементтері. Сфера бетінің ауданы. Айналу денесінің жазықтықта кимасы
16. Дене көлемі	
80	80-тақырып. Дене көлемінің жалпы қасиеттері
81	81-тақырып. Призма көлемі. Пирамида және қиық пирамида көлемі

82	82-тақырып. Цилиндр көлемі. Конус және қиық конус көлемі
83	83-тақырып. Шардың және оның бөліктерінің көлемі

Пән мазмұны

1. Функция, оның қасиеттері мен графигі

1-тақырып. Функция және оны белгілеу тәсілдері. Функция графигін түрлендіру

Функцияның түсінігі, түрлері. Функцияны графигін салу және зерттеу.

2-тақырып. Функция қасиеттері

Аналитикалық анықтама мен графикалық суреттеу негізінде функция қасиеттері

3-тақырып. Бөлшеті-сызықты функция

Өзара кері функция графиктерін салыстыру.

4-тақырып. Күрделі және кері функция түсініктері

Күрделі функция $f(g(x))$

2. Тригонометриялық функциялар

5-тақырып. Тригонометриялық функциялар және олардың қасиеттері мен графиктері. Түрлендіру арқылы тригонометриялық функция графигін жасау

Тригонометриялық, кері тригонометриялық функция.

6-тақырып. Арксинус, арккосинус, арктангенс, арккотангенс

Кері тригонометриялық функцияларды қамтитын өрнектің мәні.

7-тақырып. Кері тригонометриялық функция, оның қасиеттері мен графиктері. Арксинус, арккосинус, арктангенс, арккотангенс бар өрнекті түрлендіру

Тригонометриялық теңдеу. Тригонометриялық функция бар өрнекті түрлендіру.

8-тақырып. Кері тригонометриялық функция бар қарапайым теңдеу

Кері тригонометриялық функция. Арксинусты, арккосинусты, арктангенсті, арккотангенсті есептеу

9-тақырып. Қарапайым тригонометриялық теңдеу

Тригонометриялық теңдеу шешуге арналған формулалар.
Тригонометриялық теңдеу түрлері.

10-тақырып. Тригонометриялық теңдеу мен олардың жүйелерін шешу әдістері

Тригонометриялық теңдеуді шешу әдістері.

11-тақырып. Тригонометриялық теңсіздікті шешу

Тригонометриялық теңсіздікті шешу. Қарапайым тригонометриялық теңсіздік пен олардың жүйелері шешімдерінің жиындарын координаттық жазықтықтағы кескіні.

3. Көпмүше

12-тақырып. Бірнеге айнымалысы бар көпмүше және оның стандартты түрі. Біртекті және симметриялық көпмүше

Көпмүшені стандартты түрге келтіру. Стандартты түрдегі көпмүшенің дәрежесін анықтау. Симметриялық және біртекті көпмүше.

13-тақырып. Бір айнымалысы бар көпмүшенің жалпы түрі. Көпмүшені көпмүшеге «бұрышпен» бөлу

Көпмүшелермен негізгі амалдар. Көпмүшені «бұрышпен» бөлу қағидасы.

14-тақырып. Бір айнымалысы бар көпмүшенің түбірін көбейткіштерге жіктеу әдісімен табу. Безу теоремасы. Горнер схемасы.

Бүтін коэффициенті бар көпмүше түбірі. Безу теоремасы арқылы көпмүше қосмүшеге қалдықсыз бөлінеді. Горнер схемасы бойынша көпмүшені жіктеу.

15-тақырып. Анықталмаған коэффициенттер әдісі. Бүтін коэффициенттері бар көпмүшенің рационалды түбірі туралы теорема

Көпмүшенің дәреже бойынша жіктеу. Рационалды түбірлер.

16-тақырып. Квадрат теңдеу түріне келтірілетін жоғары дәрежелі теңдеу. Үшінші реттегі көпмүшеге арналған жалпыланған Виет теоремасы

Бір айнымалысы бар стандартты түрдіге n -дәрежесіндегі бүтін рационалды теңдеу. Дискриминант формуласы. Түбірді есептеу формуласы. Виет теоремасы. Толық квадратты бөліп алу.

4. Математикалық статистика және ықтималдықтар теориясы

17-тақырып. Комбинаторика элементтері және оларды оқиға ықтималдығын табу үшін қолдану. Жуықтап есептеуге арналған Ньютон биномы

Комбинаториканың негізгі түсініктері. Орналастырулар, алмастырулар, терулер санын санауға есептер. Нұсқаларды іріктеу есептерін шешу. Ньютон биномы формуласы.

18-тақырып. Оқиға ықтималдығы және оның қасиеттері. Шартты ықтималдық. Ықтималдықты қосу және көбейту қағидалары

Оқиға, оқиға ықтималдығы, ықтималдылықты қосу және көбейту.

19-тақырып. Толық ықтималдық формуласы және Байес формуласы Бернулли формуласы және оның салдары

Нақты құбылыстар мен процестердің ықтималдық модельдері.

20-тақырып. Кездейсоқ шама. Дискрет кездейсоқ шама. Үзіліссіз кездейсоқ шама ұғымы. Дискрет кездейсоқ шаманы үлестірілім заңы.

Дискрет кездейсоқ шама, оны үлестіру заңы.

21-тақырып. Дискрет кездейсоқ шаманың сандық сипаттамасы. Дискрет кездейсоқ шаманы үлестіру түрлері. Үлкен сандар заңы.

Дискрет кездейсоқ шаманың сандық сипаттамалары. Үлкен сандар заңы туралы түсінік.

22-тақырып. Бас жиынтық және таңдама. Дискрет және интервалды вариациялық қатарлар

Статистикалық жиынтық. Бас жиынтық және одан таңдама. Дискрет қатар, интервалды вариациялық қатар.

23-тақырып. Таңдамалық деректер бойынша кездейсоқ шаманың сандық сипаттамаларын бағалау

Математикалық күту, мода, медиана. Сандық сипаттаманы интервалды бағалау.

5. Дәреже және түбір. Дәрежелік функция

24-тақырып. N-дәрежесіндегі түбір және оның қасиеттері

N-дәрежесіндегі түбірді анықтау, қасиеттері.

25-тақырып. Рационал көрсеткіші бар дәреже. Рационал көрсеткіші бар дәрежені қамтитын өрнекті түрлендіру.

Рационал көрсеткіші бар дәреже, оның қасиеттері. Дәрежесі бар сандық және әріптік өрнекті олардың қасиеттерін қолдану арқылы түрлендіру.

26-тақырып. Иррационал өрнекті түрлендіру

Түбір асты өрнекті түрлендіру. Радикалдар бар өрнек. Түбір қасиеттері. Көбейткішті түбір белгісінің астына енгізу. Белгіштегі иррационалдықтан арылу.

27-тақырып. Дәрежелік функция, оның қасиеттері және графигі.

N-дәрежелі индикаторы бар дәрежелік функция. Дәрежелік функцияның қасиеттері мен графигі.

28-тақырып. Иррационал теңдеу және олардың жүйелері.

Радикал белгісімен теңдеу, бөлшек дәрежеге көтерілу. Айнымалы мәнінің жол берілген саласы. Бөтен түбір. Айнымалыны ауыстыру әдісі.

29-тақырып. Иррационал теңсіздік.

Теңсіздік. Айнымалы мәнінің жол берілген саласы. Дәрежеге көтеру. Иррационал теңсіздіктерді шешу үшін қолданылатын негізгі эквиваленттік қатынастар.

6. Көрсеткіштік және логарифмдік функция.

30-тақырып. Көрсеткіштік функция, оның қасиеттері мен графигі.

$y=a^x$ функциясы. Көрсеткіштік функцияның қасиеттері мен графигі. Көрсеткіштік функцияның графиктері координата өзегіне қатысты симметриялы болады.

31-тақырып. Көрсеткіштік теңдеу және олардың жүйелері.

Көрсеткіштік теңдігі. Көрсеткіштік теңдігінің жүйесі. Көрсеткіштік теңдігін шешу тәсілдері және олардың жүйелері.

32-тақырып. Көрсеткіштік теңсіздік.

Теңсіздік, теңсіздіктің қасиеттері. Көрсеткіштік функцияның монотондық қасиеттері және айнымалының жол берілген мәні.

33-тақырып. Сан логарифмі және оның қасиеттері.

Сан логарифмі. Негізгі логарифрим сәйкестілік. Логарифмнің қасиеттері.

34-тақырып. Логарифм функция және оның қасиеттері.

$y = \log_a x$ функциясы. Логарифмдік функцияның көрсеткіштік функциямен байланысы. Логарифмдік функцияның графигі мен қасиеттері.

35-тақырып. Логафримдік теңдеу және оның қасиеттері.

Логарифмдік функцияның қасиеттері. Логарифмнің қасиеттері.

Логарифмдік теңдеу. Логарифмдік теңдеу жүйесі және олардың жүйелері.

36-тақырып. Логарифмдік теңсіздік.

Теңсіздік, теңсіздіктің қасиеттері. Логарифмдік функцияның монотондық қасиеттері. Логарифмдік теңсіздікті шешу жолдары.

7. Функция шегі және үзіліссіздігі.

37-тақырып. Нүктедегі және шексіздіктегі функция шегі. Сандық тізбек шегі.

Нақты сандар жиынтығы, функция, функцияны анықтау саласы, мән жиынтығы. Функция шегі.

38-тақырып. Бірінші керемет шегі.

Тригонометриялық формулалар және керемет шегі.

39-тақырып. Нүктедегі және жиынтықтағы функция үзіліссіздігі. Функция графигінің асимптотасы.

Функция үзіліссіздігі және үзіліс нүктелері, үзіліссіз функция.

8. Туынды және оны қолданылуы.

40-тақырып. Туындыны анықтау. Туындыны табу қағидалары. Нақты көрсеткіші бар дәрежелік функция туындысы.

Функция туындысы туралы түсінік. Туынды сома, айырмашылық, туынды, жеке. Негізгі элементарлық функция туындысы.

41-тақырып. Туындының физикалық және геометриялық мәні. Функция дифференциалының түсінігі.

Функция графигіне қатысты туынды функцияның механикалық мәні. Функция дифференциалы.

42-тақырып. Функция графигіне жанама теңдеуі.

Жалпы түрдегі жанама теңдеуі. Лагранж формуласы.

43-тақырып. Тригонометриялық функция туындысы.

Синус, косинус, тангенс, котангенс туындысы.

44-тақырып. Күрделі және кері тригонометриялық функция туындысы.

Күрделі функция туындысы. Арксинус, арккосинус, арктангенс,
арккотангенс туындысы.

45-тақырып. Көрсеткіштік және логарифмдік функция туындысы.

Табиғи логарифм. Көрсеткіштік және логарифмдік функция туындысы.

46-тақырып. Функцияның екінші туындысы және оның физикалық мәні.

Екінші туындының, үдеудің физикалық мәні.

47-тақырып. Функцияның өсу және кему белгілері. Функцияның күдікті
нүктелері мен экстремум нүктелері. Функция графигінің ойыстығы және
дөңестігі. Иілу нүктелері.

Туындыны, интервал әдісін табу және есептеу формуласының функциясы,
қағидалары. Функцияның өсу және кему аралықтарын табудың жеткілікті
шарттары. Шекті нүктелер және экстремум нүктелері.

48-тақырып. Функцияны туынды арқылы зерттеу және функция графигін
салу.

Функция, анықтау саласы, мәндер жиынтығы, туындыны табу қағидалары
мен есептеу формулалары, функцияның өсу және кему белгілері, экстремумдар.
Туынды функцияны зерттеуге және графиктерді құруға қолдану.

49-тақырып. Кесіндідегі функцияның ең үлкен және ең кіші мәні.

Туындыны анықтау, есептеу функциясы, саласы, шекті нүктелер.
Функцияның ең үлкен және ең кіші мәнін қолдана отырып есептер шығару.

9. Бастапқы функция және интеграл.

50-тақырып. Бастапқы функция және анықталмаған интеграл.
Анықталмаған интеграл қасиеттері.

Бастапқы, анықталмаған интегралдың негізгі қасиеттері.

51-тақырып. Нақты көрсеткіші бар дәрежелік функцияның және көрсеткіштік функция интегралы.

Дәрежелік функция интегралы.

52-тақырып. Қисық сызықты трапеция және оның ауданы. Анықталған интеграл.

Қисық сызықты трапецияның ауданын табу үшін анықталған интегралды қолдану. Ньютон-Лейбниц формуласы.

53-тақырып. Геометриялық және физикалық есептерді шешу кезінде анықталған интегралды қолдану.

Физика мен геометрияда интегралды қолдану мысалдары.

10. Комплекс сан.

54-тақырып. Жорамал сан. Жоламал санды анықтау.

Жиынтық санның алгебралық нысаны. Жорамал бірлігі.

55-тақырып. Алгебралық формадағы комплекс сандармен амалдар.

Нақты жиынтық санның бөлігі. Комплекс санды қосу және көбейту теңдіктері мен әрекеттері.

56-тақырып. Квадрат теңдеудің комплекс түбірі. Алгебраның негізгі теоремасы.

Шаршы теңдеулер шешімі. Шаршы теңдеулер түбірі. Нақты және жорамал түбірлері. Алгебра теоремасы.

11. Дифференциалдық теңдеу.

57-тақырып. Дифференциалдық теңдеу туралы негізгі мәліметтер.

Дифференциалдық теңдеуді анықтау.

58-тақырып. Ажыратылатын айнымалылары бар бірінші реттегі дифференциалдық теңдеу.

Бірінші реттегі дифференциалдық теңдеу. Дифференциалдық теңдеу түрлері.

59-тақырып. Тұрақты коэффициенттері бар екінші реттегі сызықтық біртекті дифференциалдық теңдеу.

Эйлер Формуласы. Шаршы теңдеу түбірі. Шаршы теңдеу шешімі.

12. Стереометрия аксиомалары. Кеңістіктегі параллелдік және перпендикулярлық.

60-тақырып. Стереометрия аксиомалары және олардың салдары. Кеңістіктегі түзулердің параллельдігі. Кеңістікте түзулердің өзара орналасуы. Түзу мен жазықтықтың өзара орналасуы. Жазықтықтардың параллельдігі.

Стереометрия аксиомалары және олардың қарапайым салдары. Кеңістіктегі екі түзудің өзара орналасуы. Түзу мен жазықтықтардың параллельдігі. Жазықтық параллельдік. Параллельді жобалау және оның қасиеттері. Стереометриядағы фигуралардың бейнесі.

61-тақырып. Түзу мен жазықтықтың перпендикулярлығы. Үш перпендикуляр туралы теорема. Кеңістіктегі қашықтық.

Түзу мен жазықтықтар перпендикулярлығы. Түзу мен жазықтықтар параллельдігі мен перпендикулярлығы арасындағы байланыс. Перпендикуляр және көлбеу. Үш перпендикуляр туралы теорема.

62-тақырып. Кеңістіктегі бұрыштар. Жазықтықтардың перпендикулярлығы.

Екі жазықтық перпендикулярлығы. Түзу мен жазықтық арасындағы қашықтық. Түзету мен жазықтықтар арасындағы бұрыштар. Диэдральды бұрыш.

63-тақырып. Жазық фигураның жазықтықтағы ортогональды проекциясы және оның ауданы.

Параллельді жобалау. Ортогональды проекцияның негізгі қасиеттері. Фигураның жазықтыққа ортогональды проекциясы.

13. Тікбұрышты координаттар жүйесі және кеңістіктегі векторлар.

64-тақырып. Кеңістіктегі векторлар және олармен амалдар.

Жазықтықтағы және кеңістіктегі векторлар. Координаттармен берілген векторлардағы әрекеттер.

65-тақырып. Коллинеарлы және компланарлы векторлар. Векторды үш компланарлы емес векторға жіктеу.

Нөлдік вектор. Коллинеарлы және компланарлы векторлар: осы базиске қатысты вектордың координаттары. Векторды үш компланарлы емес векторға жіктеу.

66-тақырып. Векторлар арасындағы бұрыш. Векторлардың скаляр көбейтіндісі.

Векторлар арасындағы бұрыш. Векторлар арасындағы бұрыш косинусы. Вектордың скаляр квадраты. Векторлардың скаляр көбейтіндісі.

67-тақырып. Кеңістіктегі тіктөртбұрышты координаттар жүйесі. Кесінді ортасының координаттары.

Жазықтықтағы және кеңістіктегі тіктөртбұрышты координаттар. Кесінді ортасының координаттары.

68-тақырып. Екі нүкте арасындағы қашықтық. Сфера теңдеуі.

Вектор ұзындығын есептеу формуласы. Сфера теңдеуі.

69-тақырып. Кеңістіктегі вектор координаттары. Вектор ұзындығы.

Үш өлшемді кеңістіктегі координаттар жүйесі. Кеңістіктегі вектордың координаттары. Вектор ұзындығы.

70-тақырып. Кеңістікте жазықтық пен түзу теңдеуі.

Түзу теңдеулері. Бір нүкте арқылы, екі нүкте арқылы өтетін түзулер теңдеуі. Түзулер мен жазықтық арасындағы бұрыш. Түзулер параллельдігі мен перпендикулярлылық шарттары.

14. Көпжақтықтар.

71-тақырып. Көпжақ түсінігі. Призма және оның элементтері, призма түрлері. Призма жаймасы және толық бетінің ауданы.

Фигуралар теңдігі. Дене және оның беті. Көпжақ. Призма. Призма қимасы. Призманың бүйірлік және толық бетінің аудандарын есептеу.

72-тақырып. Параллелепипед және оның элементтері, түрлері мен қасиеттері. Параллелепипедтің бүйір және толық бетінің ауданы.

Параллелепипед және оның қасиеттері. Тікбұрыш параллелепипеді. Параллелепипед бетінің ауданы.

73-тақырып. Куб және оның элементтері. Кубтың бүйірлік және толық бетінің ауданы.

Куб элементтері мен қасиеттері. Куб бетінің ауданы.

74-тақырып. Пирамида және оның элементтері, пирамида түрлері.
Пирамида жаймасы, бүйір және толық бетінің ауданы.

Пирамида. Пирамидадағы параллель қималарының қасиеттері.

75-тақырып. Қиық пирамида және оның элементтері. Тегіс өрнек, Қиық пирамиданың жаймасы, бүйір және толық бетінің ауданы. Дұрыс көпжақ.

Қиық пирамида. Дұрыс көпжақ туралы ұғымдар.

15. Айналу денесі және оның элементтері.

76-тақырып. Цилиндр және оның элементтері. Цилиндр жаймасы, бүйір және толық бетінің ауданы.

Айналу денесі. Цилиндр элементтері. Цилиндрдің осьтік қимасы. Цилиндр беттері.

77-тақырып. Конус және оның элементтері. Конус жаймасы, бүйір және толық бетінің ауданы.

Айналу денесі. Конус элементі. Конус жаймасы. Конустың осьтік қимасы. Конустың беті.

78-тақырып. Қиық конус және оның элементтері. Қиық конустың жаймасы, бүйір және толық бетінің ауданы.

Айналу денесі. Қиық конус элементтері. Қиық конустың жаймасы. Қиық конус беттері.

79-тақырып. Сфера, шар және оның элементтері. Сфера бетінің ауданы. Айналу денесінің жазықтықта қимасы.

Айналу денесі. Сфера және шар элементтері. Сфера бетінің ауданы. Шардың жазықтықпен қимасы.

16. Дене көлемі.

80-тақырып. Денелер көлемінің жалпы қасиеттері.

Дене көлемі ұғымы. Денелер көлемінің қасиеттері. Тең өлшемді фигуралар.

81-тақырып. Призма көлемі. Пирамида және қиық пирамида көлемі.

Призманың, пирамиданың, қиық пирамиданың көлемі.

82-тақырып. Цилиндр көлемі. Конус және қиық конус көлемі.

Цилиндр, конус және қиық конус көлемі

83-тақырып. Шардың және оның бөліктерінің көлемі.

Шар секторы. Шар сегменті. Шардың, шар сегментінің, шар секторының көлемі.

5-бөлім. Информатика.

Пән атауы.

«Информатика» пәні есептеу техникасы құралдарын пайдалану мүмкіндіктері туралы жалпы түсініктерді қалыптастыруды, қазіргі заманғы ақпараттық технологиялардың негіздерімен (ақпаратты жинау, өңдеу, сақтау және беру) және олардың даму үрдістерімен таныстыруды, кәсіби қызметте қазіргі заманғы ақпараттық технологияларды қолдануға және алынған нәтижелерге талдау жүргізуге оқытуды, алгоритмдік ойлау дағдыларын дамытуды; ақпаратты өңдеудің кең мүмкіндіктерін қамтамасыз ететін қолданбалы бағдарламалардың қазіргі заманғы үлгілік пакеттерімен жұмыс істеу тәсілдерін меңгеруді көздейді.

Пәнді оқытудың мақсаты мен міндеттері.

Мақсаты: қазіргі заманғы ақпараттық технологияларды практикада тиімді пайдалану үшін білім алушыларды аппараттық және бағдарламалық қамтамасыз ету, деректерді, ақпараттық процестер мен жүйелерді ұсыну, ақпараттық объектілерді, компьютерлік желілерді құру және түрлендіру және ақпарат қауіпсіздігі саласындағы терең біліммен және дағдылармен қамтамасыз ету.

Пәнді оқытудың міндеттері:

1) білім алушылардың қоғамдағы ақпараттық процестерінің ролін, ақпараттық технологияларды пайдаланудың техникалық мүмкіндіктері мен перспективаларын түсінуін қалыптастыру;

2) білім алушыларға жүйелерді талдауға, шешімдерді, бағдарламалық қосымшаларды әзірлеуге, оларды дамытуға және жақсартуға, сондай-ақ өз өнімдерін бағалауға мүмкіндік беру үшін компьютерлер жұмысының негізгі қағидаттарын түсінумен қамтамасыз ету;

3) білім алушыларды талдау, абстракция, модельдеу және бағдарламалау арқылы әртүрлі міндеттерді шешуге үйрету;

4) оқушылардың логикалық, алгоритмдік, сондай-ақ есептеп ойлауын дамыту, оның ішінде жалпылау және ұқсастық, есептерді компоненттерге бөлу және жалпы заңдылықтарды бөліп көрсету, қойылған міндеттерді шешудің тиімді және ұтымды тәсілдерін табу мүмкіндігі бар;

5) білім алушыларда ақпараттық мәдениетті қалыптастыру – жалпы қабылданған қағидаларды ұстану және жеке тұлға мен бүкіл қазақстандық қоғамның мүдделері үшін әрекет ету;

б) пән аясында білім алушылардың академиялық тілді меңгеруіне және терминологиялық сөздікті байытуына ықпал ету;

7) оқушыларды есептеу платформасы негізінде басқарылатын электрондық құрылғыларды әзірлеу, құрастыру және бағдарламалау принциптері мен әдістерімен таныстыру;

8) қазіргі заманғы бағдарламалау ортасында бағдарламалау дағдыларын дамыту;

9) білімді тереңдету, оларды практикалық қолдану арқылы оқуға деген ынтаны арттыру;

10) әртүрлі білім беру салаларында (математика, физика, информатика) алынған білімді интегралдау арқылы қолдану;

11) ғылыми-техникалық әзірлемелерге қызығушылықты дамыту;

12) білім алушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту.

Пәннің тақырыптық жоспары.

Р/с №	Тақырыптың нөмірі мен атауы
1. Аппараттық және бағдарламалық қамтамасыз ету.	
1	1-тақырып. Аппараттық қамтамасыз ету. Мобильді құрылғылар сипаттамалары.
2	2-тақырып. Бағдарламалық қамтамасыз ету. Виртуалды машиналар.
2. Деректерді ұсыну.	
3	3-тақырып. Есептеу жүйелері.
4	4-тақырып. Компьютердің логикалық негіздері.
5	5-тақырып. Ақпаратты кодтау.
3. Ақпараттық процестер мен жүйелер.	
6	6-тақырып. Реляциялық дерекқор. Bigdata. Дерекқордың негізгі түсініктері.
7	7-тақырып. SQL дерекқорын әзірлеу.
8	8-тақырып. Бір кестелі және көп кестелі дерекқорды құру.
9	9-тақырып. Құрылымдық сұрау салулар.

10	10-тақырып. Ақпараттық технологияларды дамытудың қазіргі заманғы үрдістері.
11	11-тақырып. Қазақстандағы цифрландыру процесінің қазіргі заманғы үрдістері. Электрондық үкімет порталы.
12	12-тақырып. «Онлайн» сатып алу.
4. Ақпараттық объектілерді құру және қайта құру.	
13	13-тақырып. 3D-модельдеу.
14	14-тақырып. Виртуалды және толықтылығын шындық. Виртуалды шындықтағы адам.
15	15-тақырып. 3D панораманы және Виртуалды турды құру.
16	16-тақырып. Web-жобалау.
17	17-тақырып. HTML, CSS-стильдерінің каскадты кестелері.
18	18-тақырып. Веб-параққа мультимедияны енгізу.
5. Қосымшаларды әзірлеу.	
19	19-тақырып. Алгоритмдер мен бағдарламалар.
20	20-тақырып. Пайдаланушы функциялары мен рәсімдері.
21	21-тақырып. Мобильді қосымшалар.
22	22-тақырып. Мобильді қосымшалар интерфейсі.
23	23-тақырып. Мобильді қосымшаны әзірлеу және орнату.
24	24-тақырып. «Ақылды үй». Ақылды үй құрылғысын басқару үшін бағдарламаны әзірлеу.
25	25-тақырып. ITStartup.
26	26-тақырып. Өнімді жылжыту және сату жолдары және маркетингтік жарнама
6. Компьютерлік желілер және ақпарат қауіпсіздігі.	
27	27-тақырып. Компьютерлік желілерді ұйымдастыру.
28	28-тақырып. Желі компоненттері, IP мекенжайы, DNS домендік атау жүйесі, жеке виртуалды желілер.
29	29-тақырып. Ақпарат қауіпсіздігі.
30	30-тақырып. Желіде жұмыс істеу кезіндегі қауіпсіздік шаралары.

Пән мазмұны.

1. Аппараттық және бағдарламалық қамтамасыз ету.

1-тақырып. Аппараттық қамтамасыз ету. Мобильді құрылғылар сипаттамалары.

Мобильді құрылғылар негізгі құрамдастарының сипаттамалары: планшеттер, телефондар.

2-тақырып. Бағдарламалық қамтамасыз ету. Виртуалды машиналар.

Аппараттық қамтамасыз ету. Мобильді құрылғылар сипаттамалары. Бағдарламалық қамтамасыз ету. Виртуалды машиналар; аппараттық және бағдарламалық қамтамасыз етудің даму заңдылықтары.

2. Деректерді ұсыну.

3-тақырып. Есептеу жүйелері.

Ақпаратты кодтайды.

4-тақырып. Компьютердің логикалық негіздері.

Негізгі логикалық элементтердің мақсаты: конъюнктор, ажыратқыш, инвертор.

5-тақырып. Ақпаратты кодтау.

Логикалық схемаларға логикалық өрнектер және керісінше.

3. Ақпараттық процестер мен жүйелер.

6-тақырып. Реляциялық дерекқор. Bigdata. Дерекқордың негізгі түсініктері.

Терминдердің анықтамалары: өріс, жазба, индекс; «реляциялық дерекқоры» ұғымын ашады.

7-тақырып. SQL дерекқорын әзірлеу.

Дерекқордағы бастапқы кілт. Bigdata (bigdate) пайдаланудың оң және теріс жақтары; Машиналық оқыту принциптері, нейрондық желілер (нейрондар мен синапстар).

8-тақырып. Бір кестелі және көп кестелк дерекқорды құру.

Дерекқордағы деректердің типі (SQL 2). Алынған деректерді пайдалана отырып, деректерді енгізу (SQL (es ku el)) және есеп беру (SQL (es ku el)) үшін нысан.

9-тақырып. Құрылымдық сұрау салулар.

Конструктордағы және SQL құралдарымен таңдауға сұрау салулар. Web-беттің дерекқорымен байланыс.

10-тақырып. Ақпараттық технологияларды дамытудың қазіргі заманғы үрдістері.

Машиналық оқыту, нейрондық желілер принциптері. Жасанды интеллекті қолдану салалары.

11-тақырып. Қазақстандағы цифрландыру процесінің қазіргі заманғы үрдістері. Электрондық үкімет порталы.

Электрондық үкімет порталының функциялары.

12-тақырып. «Онлайн» сатып алу.

Интернет-сатып алулар.

4. Ақпараттық объектілерді құру және қайта құру.

13-тақырып. 3D модельдеу.

Виртуалды шындықты тағайындау.

14-тақырып. Виртуалды және толықтырылған шындық. Виртуалды шындықтағы адам.

Виртуалды толықтырылған шындықтың адамның психикалық және физикалық денсаулығына әсері.

15-тақырып. 3D панораманы және виртуалды турды құру.

HTML (аш ти эм эл) - теги web (- беттер) әзірлеу кезінде.

16-тақырып. Web-жобалау.

Web-беттерді әзірлеу кезінде CSS (си эс эс).

17-тақырып. HTML, CSS-стильдерінің каскадты кестелері.

Веб-параққа мультимедиа қосудағы HTML тегтері.

18-тақырып. Веб-параққа мультимедияны енгізу.

Веб-парақтарда бейнені мен дыбысты енгізу тәсілдері. Flash технологиялары. VRML жаңа медиа технологиялар.

5. Қосымшаларды әзірлеу.

19-тақырып. Алгоритмдер мен бағдарламалар.

Бағдарламалау тіліндегі код.

20-тақырып. Пайдаланушы функциялары мен рәсімдері.

Функциялар мен рәсімдер.

21-тақырып. Мобильді қосымшалар.

Конструктордағы мобильді қосымшалар.

22-тақырып. Мобильді қосымшалар интерфейсі.

Интерфейстердің визуалды дизайны. Көрнекі дизайнның құрылыс блоктары. Басқару элементтері және навигация дизайны.

23-тақырып. Мобильді қосымшаны әзірлеу және орнату.

Бағдарламалау ортасына шолу. Қосымшалар мысалдары.

24-тақырып. «Ақылды үй». Ақылды үй құрылғысын басқару үшін бағдарламаны әзірлеу.

Crowdfunding платформасы.

25-тақырып. ITStartup.

Startup ұғымы.

26-тақырып. Өнімді жылжыту және сату жолдары және маркетингтік жарнама.

Өнімді жылжыту және сату жолдары және маркетингтік жарнама (инфографика, бейне).

6. Компьютерлік желілер және ақпарат қауіпсіздігі.

27-тақырып. Компьютерлік желілерді ұйымдастыру.

Желі компоненттерінің арналуы және IP-мекенжайы туралы көрсетілімі.

28-тақырып. Желі компоненттері, IP-мекенжайы, DNS домендік атау жүйесі, жеке виртуалды желілер.

Домендік атаулар жүйесінің арналуы (DNS)); Жеке виртуалды желінің арналуы.

29-тақырып. Ақпарат қауіпсіздігі.

«Ақпарат қауіпсіздігі», «құпиялылық», «тұтастық» және «қолжетімділік» терминдерінің мағыналары және пайдаланушы деректерінің қауіпсіздік шараларын пайдалану.

30-тақырып. Желіде жұмыс істеу кезіндегі қауіпсіздік шаралары.

Деректерді шифрлау қажеттілігі; Пайдаланушы деректерінің қауіпсіздік шараларын пайдалану: парольдер, есептік жазбалар, аутентификация, биометриялық аутентификация.

6-бөлім. Биология.

Пән атауы.

«Биология» пәні оқушыларды биологиялық ғылымның алдында тұрған маңызды міндеттерді шешуге – табиғатты ұтымды пайдалануға, қоршаған ортаны

және адамдардың денсаулығын қорғауға тартуға арналған. Адамды өмірінің барлық саласында қоршап тұрған тірі әлем туралы қызықты және танымдық пән. Биология – бұл өнеркәсіпке, медицинаға, тамақтануға және қоршаған ортаға қатысты барлық мәселелерге әсер ететін ғылым.

Пәнді оқытудың мақсаты мен міндеттері.

Биологияны зерделеу мақсаты білім алушылардың қазіргі заманғы биологиялық білімі мен іскерлігін дамыту, оны ұйымдастырудың әртүрлі деңгейлеріндегі өмірдің мәнін, дамуы мен көріністерін түсіну, өмірдің мәнін ең жоғары құндылық ретінде түсінетін жан-жақты дамыған тұлғаны дайындау болып табылады.

Пәнді оқытудың міндеттері:

- 1) адамның табиғаттағы рөлін оның даму заңдылықтарын түсіну негізінде анықтайтын маңызды биологиялық білім мен дағдыларды кеңейту;
- 2) табиғаттың дамуы мен қызмет ету заңдарын жаңа білім алудың, оларды одан әрі кеңейту мен тереңдетудің негізі мен құралы ретінде қолдану;
- 3) білім жүйесін және ғылыми дүниетаным негіздерін меңгеру процесінде; шығармашылық дербестік пен сыни ойлауды, зерттеу іскерлігін қалыптастыру;
- 4) қоршаған болмыста еркін бағдарлануға мүмкіндік беретін бастамашыл жеке тұлғаның сапасын, қоғамның әлеуметтік өмірі мен еңбек қызметіне этикалық мәселелер мен жеке қатысуға байланысты дербес шешімдер қабылдауға дайындықпен дамыту;
- 5) білім алушыларда білім алуды және өз бетінше білім алуды жалғастыру үшін қажетті зияткерлік дағдыларды дамыту.

Пәннің тақырыптық жоспары.

Р /с №	Тақырыптың нөмірі мен атауы
	1. Молекулалық биология және биохимия.
1.	1-тақырып. «Судың жердегі өмір үшін маңызы».
2.	2-тақырып. Көмірсулардың жіктелуі.
3.	3-тақырып. Төмендеген және төмендемейтін қанттар. «Төмендеген және төмендемеген қантты қалпына келтіру қабілетін зерттеу» зертханалық жұмысы.
4.	4-тақырып. Липидтердің құрылымдық компоненттері. Майлардың қасиеттері мен функциялары.
5.	

	5-тақырып. Ақуыздардың құрамы бойынша жіктелуі. Биологиялық объектілердегі ақуыз мөлшері. «Ақуыздар құрылымына әртүрлі жағдайлардың (температура, рН) әсері» зертханалық жұмысы. «Биологиялық объектілерде ақуыздардың құрамын анықтау» зертханалық жұмысы.
6.	6-тақырып. Дезоксирибонуклеин қышқылы молекуласының құрылымы. Дезоксирибонуклеин қышқылы репликациясының тегігі. Рибонуклеин қышқылы молекулаларының құрылымы мен функциясы. Дезоксирибонуклеин қышқылы мен рибонуклеин қышқылы молекулаларының құрылымындағы ұқсастықтар мен айырмашылықтар.
2. Жасуша биологиясы.	
7.	7-тақырып. Жасушадағы органоидтардың құрылымы мен функцияларының ерекшеліктері.
8.	8-тақырып. Жасуша мембранасының құрылымы, қасиеттері мен функциялары арасындағы өзара байланыс. «Жасуша мембранасына әртүрлі факторлардың әсері» зертханалық жұмысы.
9.	9-тақырып. Бактериялар, саңырауқұлақтар, өсімдіктер мен жануарлар жасушаларының құрылымы мен функциясының ерекшеліктері.
3. Тамақтану.	
10.	10-тақырып. Фермент белсенділігіне әсер ететін факторлар мен жағдайлар.
11.	11-тақырып. Хлоропласттың құрылымдық компоненттері және олардың функциялары. RF Мәні.
12.	12-тақырып. Фотосинтездің жарық және қараңғы фазасы. Фотофосфолдау. Кальвин циклі.
13.	13-тақырып. Химосинтез. Фотосинтез және химосинтез процестерін салыстыру.
4. Заттар транспорты.	
14.	14-тақырып. Адам гемоглобині мен миоглобин құрылымы мен функциясы.
15.	15-тақырып. Бет ауданы диффузия жылдамдығы көлеміне арақатынасының әсері.
16.	16-тақырып. Өсімдіктердегі заттардың транслокация механизмі.
17.	17-тақырып. Заттарды тасымалдаудың симпластикалық, апопластикалық, вакуолярлы жолдары және олардың маңызы. Пасивті көлік механизмі. Жасуша мембранасы арқылы заттарды тасымалдау түрлері.
5. Тыныс.	
18.	18-тақырып. Аденозин трифосфор қышқылының (АТФ) құрылымы мен функциясы. Аденозин трифосфор қышқылының синтезі.
19.	19-тақырып. Метаболизм түрлері. Энергия алмасу кезеңдері.
20.	20-тақырып. Митохондрияның құрылымдық компоненттері және олардың функциялары. Кребс циклі.
6. Бөлу.	
21.	21-тақырып. Абсорбция және реабсорбция. Несептің пайда болуы.
22.	22-тақырып. Су алмасуды реттеу. Нысана органдары.
23.	23-тақырып. Қан мен адам денесінің басқа да сұйықтықтарын жасанды тазарту.
7. Жасушалық цикл. Көбею.	
24.	24-тақырып. Өсімдіктер мен жануарлардағы гаметогенез. Өсімдіктердегі спорогенез және гаметогенез.
25.	25-тақырып. Адам гаметогенезі кезеңдері.
26.	26-тақырып. Онкологиялық ісіктердің пайда болуы. Қартаю.
8. Өсу мен даму.	
27.	27-тақырып. Діңгек жасушалар: түсінігі және қасиеттері.
9. Тұқымқуалаушылық және өзгергіштік заңдылықтары.	
28.	28-тақырып. Модификациялық өзгергіштік.
29.	29-тақырып. Белгілерді мұрагерлеудің цитологиялық негіздері. Міндеттерді шешу.
30.	30-тақырып. Тұқым қуалаушылықтың хромосомалық теориясы.
31.	31-тақырып. Аллельді және аллельді емес гендердің өзара әрекеттесуі. Хуго де Фриздің мутация теориясы.
10. Селекция негізінің эволюциялық дамуы. Тірі организмдердің көп түрлілігі.	

32.	32-тақырып. Тұқым қуалайтын өзгергіштік пен эволюция арасындағы өзара байланыс. Эволюция дәлелдері.
33.	33-тақырып. Жердегі тіршіліктің қалыптасу кезеңдері.
34.	34-тақырып. Филогенетикалық ағаштар. Кладограммалар. «Кладограммаларды құрастыру» үлгісі.
35.	35-тақырып. Түрдің пайда болу тәсілдері. Түрдің пайда болу тетіктері.
36.	36-тақырып. Антропогенез кезеңдері.
11. Үйлестіру және регуляция.	
37.	37-тақырып. Жүйке жасушаларының құрылымы. Сүйек сыну кезеңі және оның рөлі.
38.	38-тақырып. Орталық жүйке жүйесінің құрылымы. Механорецепторлар түрлері.
39.	39-тақырып. Холинергиялық синапстың құрылымы мен функциясының өзара байланысы.
40.	40-тақырып. Биологиядағы басқару жүйелері. Гормондық сигналдарды мембраналық рецепторлар арқылы беру.
12. Қозғалыс.	
41.	41-тақырып. Жолақты бұлшықет тінінің құрылымы.
42.	42-тақырып. Бұлшықет талшығының қысқару тетігі.
43.	43-тақырып. Жылдам және баяу бұлшықет талшықтарының құрылысы, орналасуы және жалпы қасиеттері.
13. Биомедицина және биоинформатика.	
44.	44-тақырып. Робототехникада биомеханиканы қолдану.
45.	45-тақырып. Жүректің өткізгіш жүйесі. Жүректі автоматтандыру механизмі.
46.	46-тақырып. Электр магниттік және дыбыстық толқындардың адам организміне әсер ету ерекшеліктері.
47.	47-тақырып. «Эпигенетика» ұғымы. «Биоинформатика» ұғымы.
14. Биотехнология.	
48.	48-тақырып. Микроорганизмдерді өнеркәсіпте, ауыл шаруашылығында, медицинада, тұрмыста пайдаланудың оң және теріс жақтары.
49.	49-тақырып. Полимеразды тізбекті реакцияны қолдану (ПТР).
50.	50-тақырып. Гендік-инженерлік манипуляция кезеңдері.
51.	51-тақырып. Генетикалық түрлендірілген организмдерді пайдаланудың оң және теріс жақтары.
15. Биосфера, экосистема, популяция.	
52.	52-тақырып. Экологиялық пирамидалар. «Азық-түлік тізбектеріндегі энергия беру схемаларын құру» модельдеу. Экологиялық міндеттер мен экологиялық жағдайларды шешу.
53.	53-тақырып. Түрлердің биоәртүрлілігі. Харди-Вайнбергтің генетикалық тепе-теңдік заңы.
16. Экология және адамның қоршаған ортаға әсері.	
54.	54-тақырып. Жаһандық жылыну. «Ғаламдық жылынды компьютерлік модельдеу» модельдеу.
55.	55-тақырып. Қазақстан Республикасының экологиялық проблемалары және оларды шешу жолдары.

Пән мазмұны.

1. Молекулалық биология және биохимия.

1-тақырып. «Судың жердегі өмір үшін маңызы».

Жерде өмір сүру үшін судың негізгі маңызы. Генетикалық код қасиеттері.

2-тақырып. Көмірсулардың жіктелуі.

Көмірсулар және олардың құрылымы, құрамы мен функциялары.

3-тақырып. Төмендеген және төмендемейтін қанттар. «Төмендеген және төмендемеген қантты қалпына келтіру қабілетін зерттеу» зертханалық жұмысы.

Төмендеген және төмендемейтін қанттар; ақуыздар, олардың құрылымы, құрамы мен функциялары; биологиялық объектілердегі ақуыздар.

4-тақырып. Липидтердің құрылымдық компоненттері. Майлардың қасиеттері мен функциялары.

Ақуыздардың құрамы (қарапайым, күрделі) және функциялары бойынша жіктелуі. Ақуыздардың құрылымдық ұйымдастырылуының құрылымы мен деңгейлері.

5-тақырып. Ақуыздардың құрамы бойынша жіктелуі. Биологиялық объектілердегі ақуыз мөлшері. «Ақуыздар құрылымына әртүрлі жағдайлардың (температура, рН) әсері» зертханалық жұмысы. «Биологиялық объектілерде ақуыздардың құрамын айқындау» зертханалық жұмысы.

Ақуыздардың құрамы (қарапайым, күрделі) және функциялары бойынша жіктелуі. Ақуыздардың құрылымдық ұйымдастырылуының құрылымы мен деңгейлері.

6-тақырып. Дезоксирибонуклеин қышқылы молекуласының құрылымы. Дезоксирибонуклеин қышқылы репликациясының тетігі (ДНҚ). Рибонуклеин қышқылы молекулаларының құрылымы мен функциясы. Дезоксирибонуклеин қышқылы мен рибонуклеин қышқылы молекулаларының құрылымындағы ұқсастықтар мен айырмашылықтар.

Дезоксирибонуклеин қышқылы молекуласының функциялары, дезоксирибонуклеин қышқылының репликация тетігі. Дезоксирибонуклеин қышқылы мен рибонуклеин қышқылы молекулаларының құрылымындағы ұқсастықтар мен айырмашылықтар.

2. Жасуша биологиясы.

7-тақырып. Жасушадағы органоидтардың құрылымы мен функциясының ерекшеліктері.

Жасушаның негізгі компоненттері: жасуша қабырғасы, плазмалық мембрана, цитоплазма және оның органоидтары (мембраналық емес, бір мембраналы және екі мембраналы).

8-тақырып. Жасуша мембранасының құрылымы, қасиеттері мен функциялары арасындағы өзара байланыс. «Жасуша мембранасына әртүрлі факторлардың әсері» зертханалық жұмысы.

Мембраналық ақуыздар, фосфолипидтер, гликопротеиндер, гликолипидтер, холестерол функциялары.

9-тақырып. Бактериялар, саңырауқұлақтар, өсімдіктер мен жануарлар жасушаларының құрылымы мен функциясының ерекшеліктері.

Бактериялар, саңырауқұлақтар, өсімдіктер мен жануарлар жасушаларының құрылымы мен функциясының айырмашылықтары мен ұқсастықтары.

3. Тамақтану.

10-тақырып. Фермент белсенділігіне әсер ететін факторлар мен жағдайлар. «Ферменттер белсенділігіне әртүрлі жағдайлардың әсері» зертханалық жұмысы.

11-тақырып. Хлоропласттың құрылымдық компоненттері және олардың функциялары. Rf Мәні.

«Әртүрлі өсімдіктер жасушаларында фотосинтез пигменттерінің құрамын зерттеу» зертханалық жұмысы. Хлоропласттың құрылымдық компоненттері және олардың функциялары. Фотосинтез пигменттері. Rf Мәні.

12-тақырып. Фотосинтездің жарық және қараңғы фазасы. Фотофосфолдау. Кальвин циклі.

Жарық фотосинтез фазасы кезінде өтетін процестер. Қараңғы фотосинтез фазасы кезінде жүретін процестер.

13-тақырып. Химосинтез. Фотосинтез және химосинтез процестерін салыстыру.

Химосинтез. Фотосинтез және химосинтез процестерін салыстыру.

4. Заттар транспорты.

14-тақырып. Адам гемоглобині мен миоглобинінің құрылымы мен функциялары.

Адам гемоглобині мен миоглобині үшін оттегінің қисықтары диссоциациялары.

15-тақырып. Бет ауданының диффузия жылдамдығы көлеміне арақатынасының әсері.

«Беттің жасуша көлеміне қатынасын анықтау» зертханалық жұмысы.
Эритроциттер жасушаларының көлемге бетінің артуына қатынасы.

16-тақырып. Өсімдіктердегі заттардың транслокация механизмі.

Өсімдік жасушаларындағы вакуольдер ролі. Органикалық және бейорганикалық заттарды тасымалдау. Траспирация.

17-тақырып. Заттарды тасымалдаудың симпластикалық, апопластикалық, вакуолярлы жолдары және олардың маңызы. Пассивті көлік механизмі. Жасуша мембранасы арқылы заттарды тасымалдау түрлері.

Жасуша мембранасы арқылы заттарды жеткізу түрі. Пассивті жеткізу механизмі: қарапайым көлік, мембраналық арналар арқылы диффузия, жеңілдетілген диффузия.

5. Тыныс алу.

18-тақырып. Аденозин трифосфор қышқылының (АТФ) құрылымы мен функциясы. Аденозин трифосфор қышқылының синтезі.

Аденозин трифосфор қышқылының синтезі: глюкозаның аэробты және анаэробты ыдырау кезеңдері.

19-тақырып. Метаболизм түрлері. Энергия алмасу кезеңдері.

Организмдегі зат алмасу.

20-тақырып. Митохондрияның құрылымдық компоненттері және олардың функциялары. Кребс циклі.

Митохондрия құрылымы мен жасушалық тыныс алу процестерінің өзара байланысы.

Аденозин трифосфатының (АТФ) құрылымы мен функциясы, метаболизм түрлері, энергия алмасу кезеңдері, Кребс циклі.

6. Бөлу.

21-тақырып. Абсорбция және реабсорбция. Несептің пайда болуы.

Зәрді сүзу және оның пайда болу механизмі.

22-тақырып. Су алмасуды реттеу. Нысана органдары.

Антидиуретикалық гормонның (ADH) организмдегі судың деңгейін реттеудегі ролі. Нысана органдары. Өрекет ету әсері.

23-тақырып. Қан мен адам денесінің басқа сұйықтықтарын жасанды тазарту.

Адам қанын тазарту процесіндегі бүйрек функциялары.

7. Жасушалық цикл. Көбею.

24-тақырып. Өсімдіктер мен жануарлардағы гаметогенез. Өсімдіктердегі спорогенез және гаметогенез.

Өсімдіктер мен жануарларда гаметаларының пайда болу ерекшеліктері, интерферматогенез және оогенез арасындағы айырмашылықтар.

25-тақырып. Адамның гаметогенезі кезеңдері.

Адамның гаметогенез схемасы.

26-тақырып. Онкологиялық ісіктердің пайда болуы. Қартаю.

Жасушалардың бақыланбайтын бөлінуімен онкологиялық ісіктердің пайда болуы.

8. Өсу мен даму.

27-тақырып. Діңгек жасушалар: түсінігі және қасиеттері.

Діңгек жасушаларының түрлері: эмбриональды және соматикалық.

9. Тұқымқуалаушылық және өзгергіштік заңдылықтары.

28-тақырып. Модификациялық өзгергіштік.

«Модификациялық өзгергіштікті зерттеу, вариациялық қатарлар мен қисықтардың құрылысы» зертханалық жұмысы. Модификациялық өзгергіштік заңдылықтары.

29-тақырып. Белгілерді мұрагерлеудің цитологиялық негіздері. Міндеттерді шешу.

Міндеттерді шешу кезінде дигибридті будандастырудың цитологиялық негіздері, жыныспен байланысқан белгілердің тұқым қуалауы және бірнеше аллелизм.

30-тақырып. Тұқым қуалаушылықтың хромосомалық теориясы.

Міндеттерді шешу кезінде тұқым қуалаушылықтың негізгі заңдылықтары.

31-тақырып. Аллельді және аллельді емес гендердің өзара әрекеттесуі. Хуго де Фриздің мутация теориясы.

Аллельді және аллельді емес гендердің өзара әрекеті. «Адамның хромосомалық жиынтығының кариограммасын құрастыру. Геномдық мутацияларды зерттеу». Хуго де Фриза теориясының негізгі ережелері, мутагенез және типомутация себептері.

10. Селекция негізінің эволюциялық дамуы. Тірі организмдердің көп түрлілігі.

32-тақырып. Тұқым қуалайтын өзгергіштік пен эволюция арасындағы өзара байланыс. Эволюция дәлелдері.

Тұқым қуалайтын өзгергіштік пен эволюция арасындағы өзара байланыс.

33-тақырып. Жердегі тіршіліктің қалыптасу кезеңдері.

Жер бетінде тіршілікті дамытудың негізгі кезеңдері. Тарихқа дейінгі уақыттың негізгі оқиғалары. Өсімдік және жануарлар әлемі.

34-тақырып. Филогенетикалық ағаштар. Кладограммалар. «Кладограммаларды құрастыру» үлгісі.

«Кладограммаларды құрастыру» үлгісі. Филогенетикалық карталардың әртүрлі нысандары. Кладограммалар мен филогенетикалық ағаштар айырмашылығы. Кладограммалар мен филогенетикалық ағаштардың эволюциялық маңызы.

35-тақырып. Түрдің пайда болу тәсілдері. Түрдің пайда болу тетіктері. Түрдің пайда болу негізгі жолдары. Түрдің пайда болу факторлары.

36-тақырып. Антропогенез кезеңдері.

Проантроптар. Архантроптар. Палеоантроптар. Неоантроптар.

11. Үйлестіру және реттеу.

37-тақырып. Жүйке жасушаларының құрылымы. Сүйек сыну кезеңі және оның ролі.

Жұлын мен бас мидың құрылысы мен функциялары. Сүйек сыну кезеңі және оның ролі.

38-тақырып. Орталық жүйке жүйесінің құрылымы. Механорецепторлар түрлері.

Бас миының құрылысы мен функциялары. Жұлын мидың құрылысы мен функциялары. Пачини таурусының мысалында тітіркендіргіштердің өзгеруіне механорецепторлардың реакциясы.

39-тақырып. Холинергиялық синапстың құрылысы мен функциясының өзара байланысы.

Холинергиялық синапстар, құрылысы және функциясы.

40-тақырып. Биологиядағы басқару жүйелері. Гормондық сигналдарды мембраналық рецепторлар арқылы беру.

Басқару жүйесінің негізгі компоненттері. Кері байланыс түрлері. Ақуыз және амин қышқылы табиғатының гидрофильді гормондар әсері (гипофиз гормондары, катехоламиндер және т. б.).

12. Қозғалыс.

41-тақырып. Жолақты бұлшықет тінінің құрылымы.

Көлденең жолақты бұлшықеттің микробейнелердегі инфрақұрылымы.

42-тақырып. Бұлшықет талшығының қысқару тетігі.

Сырғыма жіптер теориясының көмегімен бұлшықеттің қысқару тетігі.

43-тақырып. Жылдам және баяу бұлшықет талшықтарының құрылысы, орналасуы және жалпы қасиеттері.

Жылдам және баяу бұлшықет талшықтарының құрылысы, орналасуы және жалпы қасиеттері.

13. Биомедицина және биоинформатика.

44-тақырып. Робототехникада биомеханиканы қолдану.

«Жерүсті тірі организмдер қозғалысының биомеханикасын зерттеу» модельдеу.

45-тақырып. Жүректің өткізгіш жүйесі. Жүректі автоматтандыру механизмі.

«Жүректе жүретін электрлік процестерді зерттеу» модельдеу. Электр кардиограмманы пайдалана отырып, жүректің жұмыс істеу механизмі; адам организмiне электр магниттік және дыбыстық толқындардың әсері.

46-тақырып. Электр магниттік және дыбыстық толқындардың адам организмiне әскер ету ерекшелiктерi.

Электр магниттік және дыбыстық толқындар және олардың әсерi.

47-тақырып. «Эпигенетика» ұғымы. «Биоинформатика» ұғымы.

Зерттеуде биоинформатика құралдарын қолдану.

14. Биотехнология.

48-тақырып. Микроорганизмдердi өнеркәсiпте, ауыл шаруашылығында, медицинада, тұрмыста пайдаланудың оң және терiс жақтары.

Криминалистикадағы, әке болуды анықтаудағы, медициналық диагностикалаудағы, дербес медицинадағы, гендердi клондаудағы, ДНҚ секвенирлеудегi, мутагенездегi полимеразды тiзбектi реакцияның маңызы.

49-тақырып. Полимеразды тiзбектi реакцияны қолдану (ПТР).

Таксономиядағы, медицинадағы және криминалистикадағы полимеразды тiзбектi реакцияның маңызы.

50-тақырып. Гендiк-инженерлiк манипуляция кезеңдерi.

Гендiк-инженерлiк манипуляция кезеңдерi, рекомбинантты дезоксирибонуклеин қышқылын алу тәсiлдерi.

51-тақырып. Генетикалық түрлендiрiлген организмдердi пайдаланудың оң және терiс жақтары.

Медицинадағы, химиядағы және өнеркәсiптегi ферменттер.

15. Биосфера, экосистема, популяция.

52-тақырып. Экологиялық пирамидалар. «Азық-түлiк тiзбектерiндегi энергия беру схемаларын құру» модельдеу. Экологиялық мiндеттер мен экологиялық ахуалдарды шешу.

«Азық-түлiк тiзбегiндегi энергия беру схемалары». Экологиялық мiндеттер. Экологиялық мәдениет негiздерi.

53-тақырып. Түрлердiң биоәртүрлiлiгi. Харди-Вайнбергтiң генетикалық тепе-теңдiк заңы.

Экожүйелердің биоәртүрлілігі мен тұрақтылығы арасындағы өзара байланыс.

16. Экология және адамның қоршаған ортаға әсері.

54-тақырып. Жаһандық жылыну. «Ғаламдық жылынды компьютерлік модельдеу» модельдеу.

Климаттың ғаламдық жылыну салдары.

55-тақырып. Қазақстан Республикасының экологиялық проблемалары және оларды шешу жолдары.

Қазақстанның экологиялық проблемаларын шешу жолдарының мысалдары.

7-бөлім. Қазақстан тарихы.

Пәннің мақсаты.

«Қазақстан тарихы» пәні білім алушылардың тұлғалық дамуына, өскелең ұрпақты әлеуметтендіру үшін тарих ғылымының әлеуетін пайдалануға, олардың дүниетанымдық сенімдері мен құндылық бағдарларын қалыптастыруға арналған.

Пәнді оқытудың мақсаты мен міндеттері.

Қазақстан тарихын оқытудың мақсаты демократиялық қоғам өміріне қатысу, тұрақты өмір салтын қамтамасыз ету, белсенді азаматтық ұстанымды дамыту үшін тарихи білім мен дағдыларды белсенді және шығармашылықпен қолданатын, тарихи санаға, азаматтыққа және патриотизмге ие тұлғаны қалыптастыру болып табылады.

Пәнді оқытудың міндеттері:

1) әртүрлі тарихи кезеңдерде Қазақстан аумағындағы қоғамның этникалық, әлеуметтік, экономикалық, саяси және мәдени дамуының негізгі проблемалары туралы жүйелі тарихи білімді қалыптастыру;

2) жалпыадамзаттық құндылықтарды қалыптастыру, азаматтыққа, қазақстандық бірегейлікке тәрбиелеу, тарихи қалыптасқан мәдени, діни және ұлттық дәстүрлерді пайымдау негізінде дүниетанымдық нанымдарды дамыту;

3) әлемдік тарихи үдерістегі Қазақстанның орны мен ролі туралы тұтас түсінікті қалыптастыру;

4) әртүрлі көзқарастарды талдау және тарихи оқиғалар мен тұлғаларды бағалау кезінде тарихи білімді пайдалану дағдысын қалыптастыру, өткен және қазіргі заманның пікірталас проблемаларына өз көзқарасын анықтау;

5) өлкетану жұмыстарын жүргізу және аймақтық тарихты зерделеу дағдыларын дамыту;

6) тарихи дереккөздердің әртүрлі түрлерімен жұмыс істеу, тарихи ақпаратты іздеу және жүйелеу дағдыларын дамыту;

7) жобалау, зерттеу қызметі, цифрлық технологияларды пайдалану, ақпаратты басқару дағдыларын дамыту;

8) коммуникативтік дағдыларды дамыту, өз ойларын ауызша және жазбаша түрде нақты білдіру, командада жұмыс істеу.

Пәннің тақырыптық жоспары.

Р /с №	Тақырыптың нөмірі мен атауы
1. Өркениет: даму ерекшеліктері.	
1.	1-тақырып. Орталық Азия: ұғымның тарихи және географиялық аспектілері. Орталық Азияның дәстүрлі өркениеттерін зерделеу тарихы.
2.	2-тақырып. Орталық Азия өркениеттерінің ежелгі ошақтары.
3.	3-тақырып. Ұлы Дала өркениетінің шығу тегі мен пайда болу ерекшеліктері (энеолит, қола дәуірі).
4.	4-тақырып. Ерте көшпенділер дәуіріндегі Ұлы Дала өркениеті.
5.	5-тақырып. Орталық Азия халықтарының әлемдік мәдениеттің дамуына қосқан үлесі.
2. Этникалық және әлеуметтік процестер.	
6.	6-тақырып. Қазақстан аумағындағы этногенез және этникалық процестер.
7.	7-тақырып. Қазақтардың ру-тайпалық құралымы қалыптасуының тарихи шарттылығы.
8.	8-тақырып. Дәстүрлі қазақ қоғамының әлеуметтік стратификация ерекшеліктері.
3. Мемлекет тарихынан, соғыстар мен төңкерістерден.	
9.	9-тақырып. Қазақстан аумағындағы ертедегі мемлекеттердің саяси ұйымы.
10.	10-тақырып. Түркі империясы – көшпенділер мемлекеттілігінің классикалық үлгісі. Түркі империясының мұрагерлері.
11.	11-тақырып. Шыңғыс хан империясы және оның мұрагерлері.
12.	12-тақырып. Ақ Орда – Қазақ хандығының негізі.
13.	13-тақырып. Қазақ хандығы: мемлекеттің саяси институттары.
14.	14-тақырып. Қазақ халқының мемлекеттік егемендігін қалпына келтіру үшін күресі.
15.	15-тақырып. Қазақ мемлекеттілігінің кеңестік формасы.
16.	16-тақырып. Ұлттық мемлекеттілікті жаңғырту.
4. Мәдениеттің дамуы.	
17.	17-тақырып. Қазақ халқының материалдық мәдениеті және қолданбалы өнері.
18.	18-тақырып. Қазақтардың дәстүрлі дүниетанымы.

19.	19-тақырып. Тарих және мәдениет ескерткіштері.
20.	20-тақырып. Қазақ халқының әдеби және музыкалық мұрасы.
21.	21-тақырып. Кеңестік кезеңдегі мәдениет саласындағы жетістіктер мен қайшылықтар.
22.	22-тақырып. Қазіргі заманғы кезеңдегі мәдениеттің дамуы.
5. Өркениет: экономикалық даму ерекшеліктері.	
23.	23-тақырып. Қазақстан аумағында көшпелі мал шаруашылығы мен егіншілікті дамыту. Кәсіпшілік және қол өнері.
24.	24-тақырып. Қазақстанның қалалық мәдениетін дамытудағы Ұлы Жібек жолының ролі. Экономикалық және мәдени өзара іс-қимыл және өзара ықпал етуі.
25.	25-тақырып. XX ғасырдағы Қазақстан экономикасының дамуы.
26.	26-тақырып. Қазақстан Республикасының экономикасын дамыту.
6. Саяси-құқықтық процестер.	
27.	27-тақырып. Қазақстан халқының моноэтникалық құрамының өзгеруі (XVIII-XX ғасырдың басы).
28.	28-тақырып. Кеңес кезеңінде полиэтникалық қоғамның қалыптасуы.
29.	29-тақырып. Этносаралық және конфессияаралық келісімнің қазақстандық моделі. Қазақстанның қоғамдық-саяси және мәдени өміріндегі Қазақстан халқы Ассамблеясының ролі.
7. Қоғамдық-саяси ойдың дамуы.	
30.	30-тақырып. Қоғамдық-саяси ойдың бастауы және оның дамуы. Қазақ хандығы кезеңіндегі қоғамдық-саяси ойдың дамуы.
31.	31-тақырып. «Зар заман» ағымы өкілдерінің идеологиялық құндылықтары.
32.	32-тақырып. XIX ғасырдағы қазақ ағартушыларының қоғамдық-саяси көзқарастары.
33.	33-тақырып. «Алаш» ұлттық идеясының тұжырымдамалық негіздері.
34.	34-тақырып. «Алаш» қозғалысы және қазақ революционер-демократтарының саяси көзқарастары.
35.	35-тақырып. «Мәңгілік ел» жалпұлттық идеясының тарихи негізі. Қазақстан қоғамының жалпұлттық құндылықтары.
8. Білім мен ғылымды дамыту.	
36.	36-тақырып. Ортағасырдағы Қазақстанда ғылымның дамуы.
37.	37-тақырып. XVIII – XX ғасырдың басында Қазақстанды зерттеу. XIX – XX ғасырдың басындағы Қазақстанның білім беру мекемелерінің қызметі.
38.	38-тақырып. Кеңестік білім беру жүйесінің жетістіктері мен қайшылықтары. Қазақ КСР Ғылым академиясы – КСРО-ның ірі ғылыми орталығы.
39.	39-тақырып. Қазақстан Республикасы білімі мен ғылымының даму проблемалары мен перспективалары.

Пәннің мазмұны.

1. Өркениет: даму ерекшеліктері.

1-тақырып. Орталық Азия: ұғымның тарихи және географиялық аспектілері.
Орталық Азияның дәстүрлі өркениеттерін зерттеу тарихы.

Орталық Азияның географиялық айырмашылығы; Орталық Азияның тарихи даму ерекшеліктері; Орталық Азия өркениетінің пайда болу факторлары.

2-тақырып. Орталық Азия өркениеттерінің ежелгі ошақтары.

Орталық Азия елдерінің тарихын зерттеген ғалымдар, ғалымдардың әлемдік өркениеттегі Орталық Азияның ролі туралы көзқарасы.

3-тақырып. Ұлы Дала өркениетінің шығу тегі мен пайда болу ерекшеліктері (энеолит, қола дәуірі).

«Ұлы Дала» тарихи-географиялық өңірі; тарихи деректерді талдау негізінде «Ұлы Дала» ұғымының мәні, Ұлы Даланың ежелгі мәдениеттерінің сабақтастығы мен өзара әсері.

4-тақырып. Ерте көшпенділер дәуіріндегі Ұлы Дала өркениеті.

Кезеңдер бойынша Ұлы Дала өркениетіне тән ерекшеліктер (энеолит, қола дәуірі), әртүрлі көзқарастарды талдаумен ерте көшпенділер өркениетінің әлемдік тарихи үдерістер барысына әсері.

5-тақырып. Орталық Азия халықтарының әлемдік мәдениеттің дамуына қосқан үлесі.

Сауда-экономикалық қатынастар жүйесіндегі отырықшы және көшпелі халықтың өзара іс-қимылы, әлемдік прогрестің дамуындағы Орталық Азия халықтарының материалдық және рухани мәдениеті жетістіктерінің ролі.

2. Этникалық және әлеуметтік процестер.

6-тақырып. Қазақстан аумағындағы этногенез және этникалық процестер.

Қазақстан аумағындағы этникалық процестерді түсіндіруге арналған «антропогенез», «этногенез», «этнос» ұғымдары, ежелгі және орта ғасырлардағы тарихи оқиғалар арасында байланыс орната отырып, Қазақстан аумағындағы этногенез кезеңдері, этностық процестердің сабақтастығы.

7-тақырып. Қазақтардың ру-тайпалық құралымы қалыптасуының тарихи шарттылығы.

Қазақтардың этникалық құрылымын сипаттау үшін «ру», «тайпа», «жүз», «ата-жұрт», «атамекен», «ел» ұғымдары. Дәстүрлі қазақ қоғамының этноәлеуметтік құрылымы, қазақтардың ролдік тайпалық ұйымы.

8-тақырып. Дәстүрлі қазақ қоғамының әлеуметтік стратификация ерекшеліктері.

Қазақтардың әлеуметтік стратификациясына тән ерекшеліктерді анықтау үшін «ақсүйек», «қарасүйек», «хан», «сұлтан», «би», «батыр» ұғымдары, дәстүрлі қазақ қоғамының әлеуметтік институттарының функциялары.

3. Мемлекет тарихынан, соғыстар мен төңкерістерден.

9-тақырып. Қазақстан аумағындағы ертедегі мемлекеттердің саяси ұйымы.

Қазақстанның ерте көшпенділерінің мемлекеттік белгілерін анықтау үшін «мемлекет», «билік», «саяси ұйым»; Қазақстан аумағындағы мемлекеттіліктің дамуының тарихи кезеңдері, Қазақстан аумағындағы ерте мемлекеттердің саяси құрылымы.

10-тақырып. Түркі империясы – көшпенділер мемлекеттілігінің классикалық үлгісі. Түркі империясының мұрагерлері.

Түркі мемлекеттерінің даму процесі; ерте және дамыған орта ғасырлардағы түркі мемлекеттерінің геосаяси белсенділігі, түркі әлемінің қалыптасуы мен дамуындағы Түркі империясының ролі.

11-тақырып. Шыңғыс хан империясы және оның мұрагерлері.

Шыңғысханның әлемдік тарихтағы ролі, Қазақстан аумағында ұлыстық жүйесінің даму процесі, мемлекеттік құрылым нысандарының сабақтастығы, XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердің Еуразиядағы тарихи үдерістердің барысына ықпалы.

12-тақырып. Ақ Орда – Қазақ хандығының негізі.

Ақ Орда мен Қазақ хандығының тарихи сабақтастығының фактілері, Қазақ хандығының құрылуы Қазақстан аумағындағы тарихи үдерістердің заңды нәтижесі ретінде, қазақ хандарының мемлекеттік құрудағы және нығайтудағы ролі.

13-тақырып. Қазақ хандығы: мемлекеттің саяси институттары.

Қазақ хандығының саяси институттарының ерекшеліктері, Қазақ хандығының және алдыңғы көшпелі мемлекеттердің саяси институттары Еуразия көшпелі өркениеттерін мемлекеттік құру нысандарының сабақтастығын дәлелдейді.

14-тақырып. Қазақ халқының мемлекеттік егемендікті қалпына келтіру үшін күресі.

Қазақстанның мемлекеттік егемендігінен айрылудың себеп-салдарлық байланыстары, қазақ халқының ұлт-азаттық күресінің кезеңдері, Алаш және Түркістан автономиялары түріндегі мемлекеттік егемендіктің қалпына келуі, XX ғасырдың басындағы қоғамдық және саяси ой-пікірлердің әсері; Қазақстандағы ұлт-азаттық қозғалыстың дамуы, тарихи егемендікті қалпына келтіру жолындағы

тарихи тұлғалардың ролі; қазақ халқының мемлекеттік егемендікті қалпына келтіру жолындағы күресі.

15-тақырып. Қазақ мемлекеттілігінің кеңестік формасы.

«Автономиялы Кеңес Республикасы», «Кеңестік Одақ Республикасы», «унитарлы мемлекет» – Қазақ мемлекеттілігінің кеңестік формасы, Қазақ мемлекеттілігінің кеңестік формасы кезеңіндегі жетістіктер мен қарама-қайшылықтар, Кеңестік кезеңдегі Қазақстанның қоғамдық-саяси дамуындағы қарама-қайшылықтар себептері.

16-тақырып. Ұлттық мемлекеттілікті жаңғырту.

Тұңғыш Президент Н.Ә. Назарбаевтың ұлттық мемлекеттілікті жаңғыртуға қосқан үлесі, мемлекеттік стратегиялар мен бағдарламалар, Қазақстан Республикасының даму перспективалары.

4. Мәдениеттің дамуы.

17-тақырып. Қазақ халқының материалдық мәдениеті мен қолданбалы өнері.

Қазақ халқының материалдық мәдениеті, ұлттық бірегейлікті сақтау үшін қазақтардың мәдени мұрасы, Қазақстан аумағындағы тарихи-этнографиялық процестер.

18-тақырып. Қазақтардың дәстүрлі дүниетанымы.

Қазақ халқының дәстүрлі дүниетанымының ерекшеліктерін анықтау үшін «салт-дәстүр», «дәстүр», «әдет-ғұрып», «салт-дәстүр», «менталитет», қазақ халқының салт-дәстүрлеріндегі құндылықтардың мағыналық мәні.

19-тақырып. Тарих және мәдениет ескерткіштері.

Тарих және мәдениет ескерткіштері, олардың типологиялық ерекшеліктері, Қазақ әдебиеті мен музыка мәдениетінің маңызды жетістіктері;

20-тақырып. Қазақ халқының әдеби және музыкалық мұрасы.

Қазақ халқының мәдени мұрасындағы ауызша халық шығармашылығының маңызы, фольклор мен зерттеушілердің еңбектеріне негізделген дәстүрлі музыка мәдениетінің шығу тегі мен ерекшеліктері.

21-тақырып. Кеңестік кезеңдегі мәдениет саласындағы жетістіктер мен қайшылықтар.

Кеңестік кезеңдегі Қазақстан мәдениеті саласындағы жаңа бағыттар мен жанрлар; кеңестік кезеңдегі Қазақстан мәдениеті саласындағы кеңестік кезеңдегі жетістіктер мен қайшылықтар.

22-тақырып. Қазіргі заманғы кезеңдегі мәдениеттің дамуы.

Қазақстан Республикасының мәдениет саласындағы жанрлардың жаңа бағыттары, Халықаралық мәдени кеңістікке интеграциялау процесінің маңыздылығы.

5. Өркениет: экономикалық даму ерекшеліктері.

23-тақырып. Қазақстан аумағында көшпелі мал шаруашылығы мен егіншілікті дамыту. Кәсіпшілік және қол өнері.

Өртүрлі тарихи кезеңдерде Қазақстан халқының тіршілікті қамтамасыз ету жүйесінің қалыптасуы мен дамуына географиялық фактордың әсері, «тіршілікті қамтамасыз ету жүйесі», «қоныстандыру жүйесі», «экожүйе». Көшпелі мал шаруашылығы мен егіншіліктің ерекшеліктері, дәстүрлі экономикалық қызмет, дәстүрлі қолөнер түрлері мен кәсіп түрлері, этнографиялық материалдар негізінде қазақтар арасында қолөнер мен кәсіп түрлерін дамыту.

24-тақырып. Қазақстанның қалалық мәдениетін дамытудағы Ұлы Жібек жолының ролі. Экономикалық және мәдени өзара іс-қимыл және өзара ықпал етуі.

Қазақстан аумағындағы Ұлы Жібек жолының бағыттары мен трассалары; Қазақстан қалаларының пайда болуы мен дамуындағы Ұлы Жібек жолының ролі; Ұлы Жібек жолының құлдырау себептері, сауда-экономикалық қатынастар жүйесіндегі отырықшы және көшпелі халықтың өзара іс-қимылының жолдары мен нысандары, отырықшы және көшпелі халықтың қайнар көздер негізіндегі мәдени өзара әсері.

25-тақырып. XX ғасырдағы Қазақстан экономикасының дамуы.

Қазақстанның экономикалық даму ерекшеліктерін талдау үшін «экономикалық жүйе», «дәстүрлі (аграрлық) экономика», «жоспарлы (социалистік) экономика», XX ғасырдағы Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық даму бағыттарын айқындаған оң және теріс факторлар.

26-тақырып. Қазақстан Республикасының экономикасын дамыту.

Қазіргі заманғы кезеңдегі Қазақстан Республикасы экономикасы дамуының негізгі кезеңдері мен ерекшеліктері, мемлекеттік стратегиялар мен бағдарламалардың мазмұны.

6. Саяси-құқықтық процестер.

27-тақырып. Қазақстан халқының моноэтникалық құрамының өзгеруі (XVIII-XX ғасырдың басы).

«Аграрлық саясат», «қоныс аудару саясаты», «моноэтникалық құрам»; Қазақстан аумағындағы халықтың этникалық құрамының өзгеру кезеңдері.

28-тақырып. Кеңес кезеңінде полиэтникалық қоғамның қалыптасуы.

«Депортация», «арнайы қоныс аударушылар», «Полиэтникалық қоғам», «ұлттық саясат», «интернационализм», «толеранттылық». Қазақстанның полиэтникалық қоғамының қалыптасу процесі, кеңестік кезеңдегі Қазақстан этностарының мәдени өзара ықпал ету ерекшеліктері.

29-тақырып. Этносаралық және конфессияаралық келісімнің қазақстандық моделі. Қазақстанның қоғамдық-саяси және мәдени өміріндегі Қазақстан халқы Ассамблеясының ролі.

«Көші-қон», «эмиграция», «иммиграция», «репатриант», «диаспора», «иридента». Қазақстан заңнамалық актілері мен бағдарламалар негізіндегі көші-қон саясатының негізгі бағыттары мен басымдықтары, Ел бірлігі мен қазақстандық бірегейлікті нығайтудағы Қазақстан халқы Ассамблеясының ролі.

7. Қоғамдық-саяси ойдың дамуы.

30-тақырып. Қоғамдық-саяси ойдың бастауы мен дамуы. Қазақ хандығы кезеңіндегі қоғамдық-саяси ойдың дамуы.

Ежелгі және ортағасырдағы Қазақстан ойшылдарының негізгі идеялары, ежелгі және ортағасырдағы Қазақстанның тарихи тұлғаларының қоғамдық-саяси көзқарастарының айырмашылықтары, Қазақ хандығы құқықтық негіздерінің маңызы.

31-тақырып. «Зар заман» ағымы өкілдерінің идеологиялық құндылықтары.

Қазақ ұлттық мемлекеттілігінің тарихи тағдырын бейнелейтін «Зар заман» өкілдерінің шығармашылығындағы негізгі идеялар.

32-тақырып. XIX ғасырдағы қазақ ағартушыларының қоғамдық-саяси көзқарастары.

XIX ғасырдағы қазақ ағартушыларының қоғамдық-саяси қызметі. Қазақстанның жалпы қоғамдық-саяси ойының дамуына белгілі тарихи қайраткерлердің қосқан үлесі.

33-тақырып. «Алаш» ұлттық идеясының тұжырымдамалық негіздері.

«Алаш» қозғалысының тарихи негіздері. Петиция – Алаш зиялыларының халық алдындағы идеялары мен көрінісі. Әлихан Бөкейханның еңбектеріндегі Алаш қозғалысының идеялары.

34-тақырып. «Алаш» қозғалысы және қазақ революционер-демократтарының саяси көзқарастары.

Қазақ мемлекеттілігінің даму жолдары туралы ұлттық интеллигенцияның қоғамдық-саяси көзқарастары, тарихи қайраткерлердің Қазақстанның қоғамдық-саяси ойының дамуына қосқан үлесі.

35-тақырып. «Мәңгілік ел» жалпыұлттық идеясының тарихи негізі. Қазақстан қоғамының жалпыұлттық құндылықтары.

«Мәңгілік ел» ұлттық идеялары, «Патриоттық акт – Мәңгілік ел» және «Қазақстандық біртектілік пен бірлікті нығайту мен дамыту тұжырымдамасын» зерделеуге негізделген идеология саласындағы мемлекеттік саясат, «Мәңгілік ел» идеясының шоғырландыру ролі.

8. Білім мен ғылымды дамыту.

36-тақырып. Ортағасырдағы Қазақстанда ғылымның дамуы.

XVIII-XX ғасырдың басындағы Қазақстанның ғылыми зерттеулерінің негізгі бағыттары, ортағасырдағы Қазақстан ғалымдарының еңбектері негізінде ғылыми білімді дамытуға қосқан үлесі.

37-тақырып. XVIII – XX ғасырдың басында Қазақстанды зерттеу. XIX – XX ғасырдың басындағы Қазақстанның білім беру мекемелерінің қызметі.

XIX – XX ғасырдың басындағы Қазақстан аумағындағы білім беру мекемелерінің дамуындағы өзгерістер мен сабақтастық. Білім беру мекемелері қызметінің ерекшелігіне қарай.

38-тақырып. Кеңестік білім беру жүйесінің жетістіктері мен қайшылықтары.
Қазақ КСР Ғылым академиясы – КСРО-ның ең ірі ғылыми орталығы.

Қазақстандағы кеңестік білім және ғылым жүйесі дамуының негізгі кезеңдері, Қазақстандағы кеңестік білім және ғылым жүйесінің жетістіктері мен қайшылықтары, Қазақстан ғылымының дамуындағы Қазақ КСР ҒА ролі, кеңестік кезеңдегі ғылымның дамуына Қазақстанның көрнекті ғалымдарының қосқан үлесі.

39-тақырып. Қазақстан Республикасы білімі мен ғылымының даму проблемалары мен перспективалары.

Қазақстан Республикасының стратегиялары мен бағдарламаларын зерделеу негізінде білім мен ғылым жүйесін жаңартудың маңыздылығы, әлемдік білім беру және ғылыми кеңестікке интеграцияланатын инновациялық білім беру және ғылыми ұйымдар құру.

8-бөлім. Өзін-өзі тану.

Пәннің мақсаты.

«Өзін-өзі тану» пәні тұлғаның адамгершілік негіздерін қалыптастыруға, оның рухани жетілуіне және өзін-өзі жүзеге асыруына, үйлесімді дамуына ықпал етуге арналған. Бұл – білім алушылардың жеке және кәсіби өсуіне жағдай жасайды, өзін және басқа адамдарды қабылдауға және түсінуге ықпал етеді, ашықтықты, әлеуметтік жауапкершілікті, шығармашылық белсенділікті және өмірге деген оң көзқарасты дамытуды ынталандырады.

Пәнді оқытудың мақсаты мен міндеттері.

Өзін-өзі тану пәнін оқыту мақсаты – білім алушының ой, сөз және іс бірлігінде көрсетілген адам кемелдігінің гүлденуі үшін жағдай жасау арқылы өзінің рухани-адамгершілік табиғаты мен шығармашылық әлеуетін ашуға ықпал етуді қалыптастыру болып табылады.

Пәнді оқытудың міндеттері:

1) әрбір адамның табиғатына тән жалпыадамзаттық құндылықтарды анықтауға ықпал ету;

2) позитивті ойлауды, терең ойлауды және жақсылық пен жамандықтың, мәңгілік пен уақытша арасындағы айырмашылықты дамыту;

3) адамзаттың рухани мұрасымен танысу арқылы оқушылардың ішкі әлемін байыту;

4) колледж білім алушыларының гуманистік дүниетанымын, олардың өзіне және қоршаған әлемге құндылық қатынасын дамыту;

5) тұлғаның адамгершілік және кәсіби қасиеттерін, қоғамға қызмет етудің практикалық дағдыларын дамыту.

Пәннің тақырыптық жоспары.

Р/с №	Тақырыптың нөмірі мен атауы
1. Білім жолында.	
1.	1-тақырып. «Адам есімі» және «адамның дүниетанымы».
2.	2-тақырып. «Егер ол өздігінен болса».
3.	3-тақырып. «Біздің ішіміздегі адамгершілік заң».
2. Тұлғаның қалыптасуы.	
4.	4-тақырып. «Өзіңізде жеке тұлғаны қалыптастыру».
5.	5-тақырып. «Тәрбиелеуден өзін-өзі тәрбиелеуге дейін».
6.	6-тақырып. «Өмірді қуанышты ет».
7.	7-тақырып. «Адамның мақсаты».
3. Қоғамдағы өмір.	
8.	8-тақырып. «Отбасы айналасында».
9.	9-тақырып. «Көшбасшы болу».
10.	10-тақырып. «Қызмет ету қуанышы».
4. Адамзат әлемі.	
11.	11-тақырып. «Виртуалды кеңістіктегі адам».
12.	12-тақырып. «Адам жұмыс істеуге міндетті».
13.	13-тақырып. «Адамзат айнасындағы адам».
14.	14-тақырып. «Өмір жолындағы адамгершілікті таңдау».
5. Білім жолында.	
15.	15-тақырып. «Өмір – білімнің қайнар көзі».
16.	16-тақырып. «Идеалды іздеу».
17.	17-тақырып. «Адам – жаратылыстың тәжі».
18.	18-тақырып. «Өзіңді тап».
6. Тұлғаның қалыптасуы.	
19.	19-тақырып. «Тұлғаның адамгершілік негіздері».
20.	20-тақырып. «Мінезді тәрбиелеу».
21.	21-тақырып. «Адамның рухани денсаулығы».
22.	22-тақырып. «Өзін-өзі жетілдіруге ұмтылу».
7. Қоғамдағы өмір.	
23.	23-тақырып. «Жеке тұлғаның әлеуметтік ролі».
24.	24-тақырып. «Отбасы руханияттың қайнар көзі».

25.	25-тақырып. «Адамдар арасында өмір сүру өнері».
26.	26-тақырып. «Қоғамдағы бейбітшілік пен келісім».
8. Адамзат әлемі.	
27.	27-тақырып. «Адамның рухани жетілуі».
28.	28-тақырып. «Тәуелсіз өмірге жол».
29.	29-тақырып. «Жол таңдау».
30.	30-тақырып. «Адамзаттың даналығы».

Пәннің мазмұны.

1. Білім жолында.

1-тақырып. «Адам есімі» және «адамның дүниетанымы».

«Моральдық принциптер», «Мораль» ұғымдары.

2-тақырып. «Егер ол өздігінен болса».

Адамның қажеттіліктері, тілектері мен мүмкіндіктері.

3-тақырып. «Біздің ішіміздегі адамгершілік заң».

Өзіне қойылатын талаптар. Ой, сөз және іс бірлігіндегі өмір.

2. Тұлғаның қалыптасуы.

4-тақырып. «Өзіңізде жеке тұлғаны қалыптастыру».

Олардың әрекеттерін талдау және бағалау.

5-тақырып. «Тәрбиелеуден өзін-өзі тәрбиелеуге дейін».

«Өзін-өзі тәрбиелеу» және «тәрбиелеу» ұғымдары.

6-тақырып. «Өмірді қуанышты ет».

Шығармашылық адамның іс-әрекеттегі ең жоғары көрінісі ретінде.

7-тақырып. «Адамның мақсаты».

Адамның өзінің өмірлік мақсатын жүзеге асыруға деген ұмтылысы.

3. Қоғамдағы өмір.

8-тақырып. «Отбасы айналасында».

Қоғамның отбасына және отбасылық құндылықтарға әсері.

9-тақырып. «Көшбасшы болу».

Нағыз көшбасшылар мен ұлы көшбасшылар арасындағы айырмашылықтар.

10-тақырып. «Қызмет ету қуанышы».

Өз кәсібінді таңдау және адамдардың атына, Отан атынан адамдардың шығармашылық мағынасы.

4. Адамзат әлемі.

11-тақырып. «Виртуалды кеңістіктегі адам».

Виртуалды байланыс пен нақты қарым-қатынас ерекшеліктері.

12-тақырып. «Адам жұмыс істеуге міндетті».

Үнемі рухани жетілуге ұмтылу.

13-тақырып. «Адамзат айнасындағы адам».

Біздің әрқайсымыздың адамзат тағдырындағы ролі және оған қорытынды жасайды.

14-тақырып. «Өмір жолындағы адамгершілікті таңдау».

Өмірлік жағдайлардан адамгершілік сабақтары.

5. Білім жолында.

15-тақырып. «Өмір – білімнің қайнар көзі».

Адамзаттың білім көздері және жалпыадамзаттық құндылықтар.

16-тақырып. «Идеалды іздеу».

Идеал адамның мінезі мен мінез-құлқын анықтайтын образ ретінде.

17-тақырып. «Адам – жаратылыстың тәжі».

Адам ақылды, мәңгілік, мейірімді тасымалдаушы ретінде. Ар-ождасуын орындау. Өзін-өзі тану және өзін-өзі дамыту адам қалыптасуының қажетті шарты болып табылады.

18-тақырып. «Өзіңді тап».

Өмірлік мақсаттар.

6. Жеке тұлғаны қалыптастыру.

19-тақырып. «Тұлғаның адамгершілік негіздері».

Адами құндылықтар қоғамдағы адамның мінез-құлқын анықтайтын адамгершілік нормаларының негізі ретінде.

20-тақырып. «Мінезді тәрбиелеу».

Ақыл ой-күші. Адамның қадір-қасиеті. Өзін-өзі құрметтеу. Ар-ұят – адамгершілік өлшемі.

21-тақырып. «Адамның рухани денсаулығы».

Салауатты өмір салты ережелері.

22-тақырып. «Өзін-өзі жетілдіруге ұмтылу».

Жеке өсу бағдарламасы.

7. Қоғамдағы өмір.

23-тақырып. «Жеке тұлғаның әлеуметтік ролі».

Қазіргі заманғы адамның әлеуметтік ролінің әртүрлілігі.

24-тақырып. «Отбасы – руханияттың қайнар көзі».

Отбасылық қатынастар.

25-тақырып. «Адамдар арасында өмір сүрі өнері».

Ұжымның адам өміріндегі ролі.

26-тақырып. «Қоғамдағы бейбітшілік пен келісім».

Әртүрлі халықтардың мәдениетіне, тіліне, дәстүрлеріне құрметпен қарау қажеттілігі.

8. Адамзат әлемі.

27-тақырып. «Адамның рухани жетілуі».

Жақсылық пен жамандық. Сүйетін адамның мейірімділігі мен жомарттығы.

28-тақырып. «Тәуелсіз өмірге жол».

Адамгершілік нормаларына сәйкес өмірлік мақсаттарға жету жолдары.

29-тақырып. «Жол таңдау».

Өмірде білімді қолдану.

30-тақырып. «Адамзаттың даналығы».

«Жалпыадамзат құндылықтары» ұғымының анықтамасы.

9-бөлім. География.

Пәннің мақсаты.

«География» пәні ғылым ретінде географияның негізгі теориялары мен бағыттары туралы ұғымдарды қалыптастыруға арналған; география ғылымы, оның даму тарихы және географиялық зерттеу әдістері туралы тұтас жүйеленген түсінікті қалыптастыру, табиғи және қоғамдық ғылым ретінде географияның алғашқы базалық біліммен танысуы.

Пәнді оқытудың мақсаты мен міндеттері.

Географияны зерделеу мақсаты – географиялық кеңістіктің барлық деңгейлерінде туындайтын геоэкологиялық, геоэкономикалық, әлеуметтік, геосаяси және жаһандық проблемаларды шешуге бағытталған географиялық білімді, дағдылар мен қабілеттерді қолдану үшін оқушыларға жағдай жасау болып табылады.

Пәнді оқытудың міндеттері:

- 1) географиялық және кеңістіктік ойлауды, географиялық мәдениет пен тілді дамыту;
- 2) геоэкологиялық, геосаяси, әлеуметтік, геоэкономикалық процестер мен құбылыстарды зерттеудегі жаһандық, өңірлік және жергілікті тәсілдерді түсінуді дамыту;
- 3) картографияны, геоэкологияны, геосаясатты, геоэкономиканы, елтану мен адамзаттың жаһандық проблемаларын зерделеу кезінде геокеңістіктік деректерді өндеудің қазіргі заманғы әдістерін қолдану үшін жағдай жасау;
- 4) әлемнің қазіргі географиялық көрінісін белсенді зерттеу кезінде құндылықтар жүйесін қалыптастыру;
- 5) геокеңістіктік әдістермен және деректермен байланысты мамандықтар мен кәсіптерге тән қызмет түрлерін орындау арқылы оқушыларды кәсіптік бағдарлау.

Пәннің тақырыптық жоспары.

Р/с №	Тақырыптың нөмірі мен атауы
1. Географиялық зерттеу әдістері.	
1.	1-тақырып. Зерттеу әдістерінің түрлері.
2.	2-тақырып. Географиялық зерттеу әдістері.
2. Картография және геоинформатика.	
3.	3-тақырып. Қазіргі заманғы картографиялық әдістер.

4.	4-тақырып. Географиялық дерекқор.
5.	5-тақырып. Географиялық деректерді визуализациялау.
6.	6-тақырып. АКТ графикалық редакторлардағы тақырыптық картосхемалар.
3. Табиғатты пайдалану және геоэкология.	
7.	7-тақырып. Табиғатты пайдалану түрлері.
8.	8-тақырып. Табиғатты пайдалану түрлерінің қоршаған ортаға әсерін бағалау.
9.	9-тақырып. Табиғатты ұтымды пайдалану түрлері.
10.	10-тақырып. Экологиялық таза өндірісті жобалау.
11.	11-тақырып. Зерттеу пәні және геоэкология өзектілігі.
12.	12-тақырып. Геосфераның ластануы.
13.	13-тақырып. Геоэкологиядағы антропогендік факторлар.
14.	14-тақырып. Геоэкологиялық аудандастыру.
15.	15-тақырып. Жаһандық экологиялық проблемалар.
16.	16-тақырып. Экологиялық инновациялық технологиялар.
17.	17-тақырып. Қазақстанның экологиялық проблемалары.
18.	18-тақырып. Экологиялық проблемаларды шешу жолдары.
19.	19-тақырып. Табиғатты қорғау жөніндегі іс-шаралар.
20.	20-тақырып. Тұлғаның табиғаттағы ролі.
21.	21-тақырып. Табиғатқа антропогендік әсер ету.
22.	22-тақырып. Қоршаған орта сапасы.
23.	23-тақырып. Геологиялық жобалау.
4. Геоэкономика.	
24.	24-тақырып. Зерттеу пәні және геоэкономиканың өзектілігі.
25.	25-тақырып. Әлем шаруашылығының даму факторлары.
26.	26-тақырып. Әлем шаруашылығының дамуы.
27.	27-тақырып. Әлем шаруашылығының даму модельдері.
28.	28-тақырып. Елдердің әлемдік экономикалық даму көрсеткіштері.
29.	29-тақырып. Экономикалық дамудың әлемдік тәжірибесі.
30.	30-тақырып. Қазақстан Республикасының экономикалық дамуының нысаналы индикаторлары.
31.	31-тақырып. Қазақстан Республикасының геоэкономикалық жағдайы.
32.	32-тақырып. Геоэкономикалық даму стратегиялары.
5. Геосаясат.	
33.	33-тақырып. Геосаясат өзектілігі.
34.	34-тақырып. Әлемдік геосаяси кеңістік.
35.	35-тақырып. Геосаясат және географиялық факторлар.
36.	36-тақырып. Мемлекеттік аумақ морфологиясы.
37.	37-тақырып. Мемлекеттік шекаралар.
38.	38-тақырып. Қазіргі заманғы геосаяси өзгерістер.
39.	39-тақырып. Қазақстанның геосаяси жағдайы.
40.	40-тақырып. Қазақстанның геосаяси қауіпсіздігі.
41.	41-тақырып. Қазақстанның геосаяси интеграциясы.
6. Ел географиясы.	

42.	42-тақырып. Кешенді географиялық аудандастыру.
43.	43-тақырып. Салыстырмалы елтану.
44.	44-тақырып. Әлем елдерін аудандарға бөлудің географиялық аспектілері.
45.	45-тақырып. Қазақстанның әлем картасындағы ролі.
46.	46-тақырып. Әлем елдерін халықаралық салыстырудағы Қазақстанның орны.
47.	47-тақырып. Қолданбалы елтану.
7. Әлемнің ғаламдық проблемалары.	
48.	48-тақырып. Жаһандық проблемалардың географиялық аспектілері.
49.	49-тақырып. Жаһандық мәселелерді шешу жолдары.

Пәннің мазмұны.

1. Географиялық зерттеу әдістері.

1-тақырып. Зерттеу әдістерінің түрлері.

Зерттеу әдістері.

2-тақырып. Географиялық зерттеу әдістері.

Картографиялық әдістер. Тарихи әдістер. Статистикалық әдістер.

Экономикалық-математикалық әдістер. Географиялық аймақтандыру.

Географиялық модельдеу әдістері.

2. Картография және геоинформатика.

3-тақырып. Қазіргі заманғы картографиялық әдістер.

Картографиялық әдіс ұғымы мен мақсаты. Экономикалық-географиялық зерттеулердегі картографиялық әдістердің ролі. Карталарды экономикалық-географиялық зерттеулерде пайдалану әдістері. Картографиялық әдістерді дамыту және жетілдіру. Электрондық криптографиялық ресурстар. Электрондық карталардың жіктелуі.

4-тақырып. Географиялық дерекқор.

Географиялық дерекқор туралы ұғым. Географиялық дерекқорды құру принциптері. Геоинформатика. Компьютерлік бағдарламалар көмегімен географиялық дерекқорды құру ерекшеліктері.

5-тақырып. Географиялық деректерді визуализациялау.

Картограммалар мен картодиаграммалар статистикалық графиктерді құру әдістері ретінде. «Графикалық редактор» ұғымы туралы. Географиялық редакторлардың түрлері.

6-тақырып. АКТ графикалық редакторлардағы тақырыптық картосхемалар.

Тақырыптық картография. Географиядағы компьютерлік карталарды құру және пайдалану әдістері. Геоақпараттық зерттеу әдісі. Геоақпараттың басқа ғылымдармен және технологиялармен байланысы. ГАЖ-ны білім беру және өнеркәсіптің әртүрлі салаларында қолдану.

3. Табиғатты пайдалану және геоэкология.

7-тақырып. Табиғатты пайдалану түрлері.

Географиялық орта туралы түсінік. Қоғам мен табиғат арасындағы «зат алмасу»: сапалы жаңа кезең. Табиғатты пайдалану ұғымы және оның түрлері.

8-тақырып. Табиғатты пайдалану түрлерінің қоршаған ортаға әсерін бағалау.

Қазақстандағы табиғат пайдаланудың ерекшеліктері және оның қоршаған ортаға әсері.

9-тақырып. Табиғатты ұтымды пайдалану түрлері.

Табиғатты ұтымды пайдаланудың негізгі принциптері.

10-тақырып. Экологиялық таза өндірісті жобалау.

Экологиялық дағдарыс туралы түсінік және оны шешу жолдары. Табиғи ресурстарды тиімсіз пайдаланудың салдары. Экологиялық бизнес идеялар мен жобалар. Кәсіпорындардың таза өндірістен алатын пайдасы.

11-тақырып. Зерттеу пәні және геоэкология өзектілігі.

Геоэкологиялық ғылымның қалыптасуының алғышарттары.

Геоэкологияның негізгі міндеттері. Геоэкологияның негізгі бағыттары мен категориялары.

12-тақырып. Геосфераның ластануы.

Геосфера және оның түрлері туралы түсінік. Геосфера объектілері сапасының өзгеру себептері. Топырақ эрозиясы және оның салдары. Ауаның ластануының негізгі көздері гидросфера және биосфера болып табылады. Геосфера ластануының салдары.

13-тақырып. Геоэкологиядағы антропогендік факторлар.

Антропогендік факторлардың сипаттамасы. Антропогендік факторлардың жіктелуі. Қоршаған орта сапасын зерттеу. Табиғатқа әсер ететін антропогендік

факторларды азайту жолдары. Қоршаған ортаға антропогендік факторлардың әсерін төмендетуге бағытталған іс-шаралардың сипаттамасы.

14-тақырып. Геоэкологиялық аудандастыру.

Геоэкологиялық ғылым қалыптасуының алғышарттары. Геоэкологияның негізгі міндеттері. Геоэкологияның негізгі бағыттары мен санаттары.

15-тақырып. Жаһандық экологиялық проблемалар.

Қазақстандағы табиғат пайдаланудың ерекшеліктері және оның қоршаған ортаға әсері. Экологиялық проблемаларды шешу.

16-тақырып. Экологиялық инновациялық технологиялар.

Экологиялық бизнес-идеялар мен жобалар. Кәсіпорындардың таза өндірістен түсетін пайдасы. Таза өндірістің негізгі принциптері.

17-тақырып. Қазақстанның экологиялық проблемалары.

Қазақстандағы табиғат пайдаланудың ерекшеліктері және оның қоршаған ортаға әсері. Экологиялық проблемаларды шешу. Қазақстан тұрақты даму жолында.

18-тақырып. Экологиялық проблемаларды шешу жолдары.

Табиғатты пайдалану схемаларының қоршаған ортаға әсері. Табиғатты ұтымды пайдаланудың негізгі принциптері. Экологиялық дағдарыс ұғымы және оны шешу жолдары. Табиғи ресурстарды тиімсіз пайдалану салдары.

19-тақырып. Табиғатты қорғау жөнінде іс-шаралар.

Қоршаған ортаға антропогендік факторлардың әсерін төмендетуге бағытталған іс-шаралар сипаттамасы.

20-тақырып. Тұлғаның табиғаттағы ролі.

Табиғатты пайдаланудағы жеке тұлғаның ролі. «Экологиялық із». Аумақтың экологиялық сыйымдылығы. Тұрақты дамудың маңызды аспектілері.

21-тақырып. Табиғатқа антропогендік әсер ету.

Антропогендік факторлар сипаттамасы. Антропогендік факторлардың жіктелуі.

22-тақырып. Қоршаған орта сапасы.

Қоршаған орта сапасын зерттеу.

23-тақырып. Геоэкологиялық жобалау.

Табиғатқа әсер ететін антропогендік факторларды төмендету тәсілдері. Қоршаған ортаға антропогендік факторлардың әсерін төмендетуге бағытталған іс-шаралардың сипаттамасы. «Шекті жол берілетін концентрация» ұғымы. Табиғи объектілерге антропогендік жүктеменің шамасы.

4. Геоэкономика.

24-тақырып. Зерттеу пәні және геоэкономиканың өзектілігі.

Геоэкономиканың негізгі бағыттары. Геоэкономиканың негізгі санаттары.

25-тақырып. Әлем шаруашылығының даму факторлары.

Әлем шаруашылығының аумақтық құрылымы. Өндірістік күштерді орналастыру фактілері. Ескі және жаңа орналастыру факторлары.

26-тақырып. Әлем шаруашылығының дамуы.

Әлем шаруашылығының аумақтық құрылымы. Әлемдегі экономикалық-географиялық жағдай. Әлемнің барлық елдерін әлем экономикасымен толық қамту.

27-тақырып. Әлем шаруашылығының даму модельдері.

Әлем шаруашылығының аумақтық модельдерін талдау.

28-тақырып. Елдердің әлемдік экономикалық даму көрсеткіштері.

Өмір сапасының көрсеткіштері. Әл-ауқат елдерінің рейтингі. Өмір сапасының көрсеткіштері. Экономикалық даму деңгейі бойынша әлем елдерінің жіктелуі. Елдердің экономикалық даму индикаторлары. Әлем саудасындағы елдің экономикалық дамуы.

29-тақырып. Экономикалық дамудың әлемдік тәжірибесі.

Әлем елдерінің экономикалық даму стратегиясы.

30-тақырып. Қазақстан Республикасының экономикалық дамуының нысаналы индикаторлары.

Қазақстанның әлем саудасындағы орны. Халықаралық экономикалық интеграция. Еуразиялық экономикалық интеграция. Қазақстанның жер ресурстары мен пайдалы қазбалары.

31-тақырып. Қазақстан Республикасының геоэкономикалық жағдайы.

Қазақстан экономикасының қазіргі заманғы құрылымының негізгі белгілері. Қазақстан Республикасының экономикалық құрылымындағы өзгерістерді салыстырмалы талдау. Қазақстан экономикасының аумақтық құрылымы. Өңірдің әлеуметтік-экономикалық дамуының кешенді көрсеткіштері. Қазақстан Республикасы өңірлерінің әлеуметтік-экономикалық дамуын мониторингтеу және талдау.

32-тақырып. Геоэкономикалық даму стратегиялары.

Өңірдің стратегиялық дамуының геоэкономикалық аспектілері. Ұлттық экономиканы дамыту стратегиясын қалыптастыру. Экономикалық дамудың негізгі стратегиялары.

5. Геосаясат.

33-тақырып. Геосаясат өзектілігі.

Геосаясат пәні мен міндеттері. Геосаясаттың негізгі факторлары. Геосаяси мәселелер. Геосаясаттың негізгі санаттары. Елдегі геосаяси ахуалдың жаңа индикаторлары. Геосаясаттың негізгі объектілері мен субъектілері.

34-тақырып. Әлемдік геосаяси кеңістік.

Геосаяси кеңістікті қалыптастыру. Геосаяси кеңістік салалары. Геокеңістік кеңістіктің құрылымы. Жалпы геосаяси өзгерістер және әлемдік оқиғалар.

35-тақырып. Геосаясат және географиялық факторлар.

Геосаяси факторлардың сипаттамалары мен түрлері. Географиялық фактор. Саяси фактор. Әскери фактор. Демографиялық фактор. Мәдени-тарихи фактор. Этникалық фактор. Экономикалық фактор. Қоршаған орта факторы.

36-тақырып. Мемлекеттік аумақтың морфологиясы.

Мемлекет аумағының морфологиялық ерекшеліктері. Морфологиялық талдау. Капиталдардың жай-күйін, функциясын және жай-күйін талдаудағы морфологиялық тәсіл. Бқшамдылық сипаттамалары. Күйлердің морфологиялық үлгілері.

37-тақырып. Мемлекеттік шекаралар.

Мемлекеттік шекаралар: өткізу функциялары, түрлері, ерекшеліктері.
Мемлекеттік шекараларды қалыптастыру және нығайту процесі. Қазақстанның
қазіргі шекарасы.

38-тақырып. Қазіргі заманғы геосаяси өзгерістер.

Қазіргі заманғы геосаяси мүдделер. Геосаясаттың жаһандық мәселелері.
Геосаяси басымдықтар мен перспективалар.

39-тақырып. Қазақстанның геосаяси жағдайы.

Геосаяси кеңістік ұғымы. Қазақстан – Еуразиялық кеңістікте және оның
басқа мемлекеттермен қарым-қатынасы.

40-тақырып. Қазақстанның геосаяси қауіпсіздігі.

Қазақстан Республикасындағы геосаяси жағдайды кешенді бағалау.
Қауіпсіздік стратегиясы және өңірлік аспект. Көрші елдердің сыртқы саясатының
басымдықтары. Әлемдегі қауіпсіздік түрлері мен факторлары. Қақтығыстар мен
ыстық нүктелер. Қауіпсіздік ұғымы: объектілер мен қауіптер.

41-тақырып. Қазақстанның геосаяси интеграциясы.

Қазақстанның сыртқы саясаты. Қазақстан және халықаралық ұйымдар.
Қазақстан және Ислам ынтымақтастығы ұйымы. Әлемнің геосаяси бейнесі.

6. Елтану.

42-тақырып. Кешенді географиялық аудандастыру.

Әлемді әртүрлі белгілер бойынша физикалық-географиялық, тарихи-
мәдени, саяси-географиялық және геосаяси салаларға бөлу. Кешенді-
географиялық және тарихи-мәдени аудандастыру моделі.

43-тақырып. Салыстырмалы елтану.

Әлем елдерін салыстырудың эмпирикалық әдістері. Әлем елдерін
салыстыру кезінде қолданылатын көрсеткіштер. Әлем елдерін салыстыру кезінде
қолданылатын көрсеткіштердің бірін есептеу әдістемесі.

44-тақырып. Әлем елдерін аудандарға бөлудің географиялық аспектілері.

Әлемнің тарихи-географиялық өңірлері.

45-тақырып. Қазақстанның әлем картасындағы ролі.

Қазақстанның географиялық жағдайы. Қазақстанның тарихи-географиялық, саяси-географиялық және геосаяси өңірлердегі орны. Адам әлеуетін дамыту индексі.

46-тақырып. Әлем елдерін халықаралық салыстырудағы Қазақстанның орны.

Қазақстанның халықаралық рейтингі. Көрсеткіштер жиынтығы бойынша есептелетін индекстер мен рейтингтердегі Қазақстанның жағдайына әсер ететін географиялық, әлеуметтік, экономикалық және саяси факторлары.

47-тақырып. Қолданбалы елтану.

Қолданбалы елтану ақпаратының субъектілері мен тұтынушылары. Елтанудың ғылыми және қолданбалы проблемалары.

7. Әлемнің ғаламдық проблемалары.

48-тақырып. Жаһандық проблемалардың географиялық аспектілері.

Адам дамуы проблемаларының жіктелуі. Адамзаттың басым мәселелері. Әлемнің экологиялық проблемалары. Әлемнің демографиялық проблемалары. Әлемнің энергетикалық проблемалары. Адамзаттың азық-түлік проблемалары. Әлемдік мұхит ресурстарын пайдалану проблемалары. Ғарышты бейбіт игеру проблемасы. Жаһандық проблемалардың себептері мен салдары.

49-тақырып. Жаһандық проблемаларды шешу жолдары.

Жаһандық проблемаларды шешудің әлемдік тәжірибесі. Қазақстандағы экологиялық проблемалар және оларды шешу жолдары. Трансшекаралық өзендердің мәселелері. Жаһандық жылынудың әсерінен Қазақстандағы климаттың өзгеруі. Адам проблемаларын жаһандық модельдеу. Адамзаттың жаһандық проблемаларын болжау және жобалау.

10-бөлім. Дүниежүзі тарихы.

Пәннің мақсаты.

«Дүниежүзілік тарих» пәнін оқу тарихи өткенді түсіну және қазіргі заманғы әлемдегі өз жағдайын, азаматтық ұстанымын, оқиғалар мен құбылыстарға қатынасын анықтау, олардың мәні мен бағытын түсіну арқылы адамның тарихи санасын қалыптастыруға арналған. Тарихты зерделеу патриотизмге тәрбиелеуге

және білім алушылардың азаматтық-құқықтық санасын қалыптастыруға, ұлттық және жалпы әлемдік құндылықтарға тарту арқылы жалпы мәдени даму мен әлеуметтенуге ықпал етеді.

Пәнді оқытудың мақсаты мен міндеттері.

Дүниежүзі тарихын оқудың мақсаты – дүниежүзілік тарихтың негізгі оқиғалары мен процестерін зерделеу негіздерін, тарихи санасы, азаматтылығы мен патриотизмі бар, ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарды құрметтейтін, адамзат жинаған мәдени-тарихи тәжірибенің зор маңызын түсінетін, оқу және әлеуметтік қызметте тарихи білім мен дағдыларды белсенді және шығармашылықпен қолданатын білім алушының тұлғасын қалыптастыруға ықпал ету болып табылады.

Пәнді оқытудың міндеттері:

1) әртүрлі тарихи кезеңдерде қоғамның этникалық, әлеуметтік, экономикалық, саяси және мәдени дамуының негізгі проблемалары туралы білімді қалыптастыру;

2) патриотизмге, толеранттылыққа, адамзат тарих бойында қалыптастырылған гуманистік дәстүрлер мен демократиялық құндылықтарды құрметтеуге тәрбиелеу;

3) әлемдік-тарихи процесс туралы тұтас түсінікті қалыптастыру;

4) оқиғалар мен құбылыстарды олардың тарихи шарттылығы, әртүрлі көзқарастарды салыстыру және сыни талдау, тарихи оқиғалар мен тұлғаларды бағалау, өткен және қазіргі заманның пікірталас проблемаларына өз көзқарасын анықтау тұрғысынан зерттеу дағдыларын дамыту;

5) тарихи дереккөздердің әртүрлі түрлерімен жұмыс істеу, тарихи ақпаратты іздеу және жүйелеу дағдыларын дамыту;

6) әртүрлі дереккөздерді тарта отырып, жобалау, зерттеу қызметі және тарихи қайта құру дағдыларын дамыту;

7) қазіргі заманғы саяси, әлеуметтік-экономикалық және мәдени процестерді түсіну үшін тарихи білім мен дағдыларды пайдалану қабілетін дамыту;

8) коммуникативтік дағдыларды дамыту: өз ойларыңызды ауызша және жазбаша түрде нақты білдіру, командада жұмыс істеу, әртүрлі көздерден ақпаратты пайдалану.

Оқу пәнінің тақырыптық жоспары.

Р /с №	Тақырыптың нөмірі мен атауы
1.Өркениет: даму ерекшеліктері.	
1.	1-тақырып. «Өркениет» ұғымы.
2.	2-тақырып. Өркениеттің дәстүрлі (аграрлық) түрі: отырықшы-егіншілік, көшпелі.
3.	3-тақырып. Өркениет дамуының индустриялық кезеңі. Өркениет дамуының постиндустриалды кезеңі.
4.	4-тақырып. Ежелгі әлем өркениеттері.
5.	5-тақырып. Африка, Америка, Аустралия және Океанияның дәстүрлі өркениеттері.
6.	6-тақырып. Әлемдік діндер және өркениеттердің дамуы.
7.	7-тақырып. Өркениеттердің өзара іс-қимылының сауда-экономикалық саласы.
8.	8-тақырып. Өркениеттердің өзара іс-қимылының дипломатиялық саласы. Өркениеттердің өзара іс-қимылының әскери-саяси аспектісі.
9.	9-тақырып. Мәдениеттер диалогы.
2. Этникалық және әлеуметтік процестер.	
10.	10-тақырып. Адамның пайда болу теориялары. Этностардың шығу тегі туралы теориялар.
11.	11-тақырып. Әлемнің этникалық картасы: тарих және қазіргі заман.
12.	12-тақырып. Ұлтаралық қатынастар: проблемалар мен қайшылықтар, бейбіт өзара іс-қимыл тәсілдері.
13.	13-тақырып. Социогенез туралы теориялардың әртүрлілігі.
14.	14-тақырып. Қоғамның әлеуметтік ұйымының тарихи формалары.
3. Мемлекет тарихынан, соғыстар мен төңкерістерден.	
15.	15-тақырып. Мемлекет ұғымы. Мемлекеттің пайда болу теориясы. Мемлекет формаларының эволюциясы: ежелгі дәуірден қазіргі уақытқа дейін.
16.	16-тақырып. Саяси режимдердің түрлері.
17.	17-тақырып. Ежелгі дәуірдегі әлемдік империялардың құрылуы.
18.	18-тақырып. Ғұндардың жаулап алу жорықтары, ежелгі дәуірден орта ғасырларға өту факторларының бірі ретінде.
19.	19-тақырып. Араб жаулап алулары мен крест жорықтары.
20.	20-тақырып. Шыңғыс хан жорықтарының Еуразия картасының өзгеруіне әсері.
21.	21-тақырып. Наполеон жорықтарының Еуропаның өзгеруіне әсері.
22.	22-тақырып. XX ғасырдағы әлемдік соғыстарының халықаралық қатынастар жүйесіне әсері.
23.	23-тақырып. Буржуазиялық революциялар – индустриалды қоғамның қалыптасуының катализаторы.
24.	24-тақырып. Социалистік революция әлеуметтік теңдік идеясын іске асырудың түбегейлі тәсілі ретінде.
25.	25-тақырып. Жаңа уақыттағы революциялар: себептері мен салдары.
4. Мәдениеттің дамуы.	
26.	26-тақырып. Адамзаттың тарихи-мәдени мұрасын сақтау жөніндегі ЮНЕСКО қызметі.
27.	27-тақырып. Әлемдегі ең ірі мұражайлар: адамзаттың тарихи жадының қазынасы.
28.	28-тақырып. Тарихи процестер контекстіндегі өнердің бағыттары мен стильдері.
29.	29-тақырып. Қазіргі заманғы өнердің даму үрдістері.

30.	30-тақырып. Жалпыадамзаттық адамгершілік құндылықтарды қалыптастыру.
31.	31-тақырып. Тарихи оқиғалар контексіндегі құндылықтардың өзгеруі.
32.	32-тақырып. Жаһандану жағдайындағы рухани-адамгершілік құндылықтардың өзгеру проблемасы.
5. Өркениеттер: даму ерекшеліктері.	
33.	33-тақырып. Экономика және экономикалық жүйелердің түрлері. Дәстүрлі (аграрлық) экономика.
34.	34-тақырып. Жоспарлы (социалистік) экономика. Экономиканың аралас түрі.
35.	35-тақырып. Табиғи-географиялық факторларға негізделген мемлекеттердің шаруашылық мамандануы.
36.	36-тақырып. Мемлекеттердің экономикалық дамуындағы шектеулі табиғи-географиялық факторларды женудің тарихи мысалдары.
37.	37-тақырып. Экономикалық даму деңгейі бойынша әлем елдерін саралау.
38.	38-тақырып. Әлемнің жекелеген елдері мен өңірлерінің кедейлігін және экономикалық артта қалуын еңсеру жолдары.
39.	39-тақырып. Зерттеу жұмысы. Әлемдік тәжірибені талдау негізінде Қазақстанның шектеулі табиғи-географиялық факторларын еңсеру перспективалары.
6. Саяси-құқықтық процестер.	
40.	40-тақырып. Құқықтық мемлекет ұғымы. Құқықтық мемлекет принциптерін іске асырудың тарихи тәжірибесі.
41.	41-тақырып. Азаматтық қоғам ұғымы және оның жалпы сипаттамасы.
42.	42-тақырып. Азаматтық қоғамдағы үкіметтік емес ұйымдар.
43.	43-тақырып. Әлемдік саяси жүйенің трансформациясы.
44.	44-тақырып. Әлемдік тәртіптің постбиополярлық жүйесі.
45.	45-тақырып. Халықаралық қауіпсіздіктің қазіргі заманғы сын-қатерлері мен қатерлері.
46.	46-тақырып. Мемлекеттердің бейбітшілік пен қауіпсіздікті сақтау жөніндегі бірлескен күш-жігері.
7. Қоғамдық-саяси ойдың дамуы.	
47.	47-тақырып. Жаңа және қазіргі уақыттағы қоғамдық ой дамуының негізгі бағыттары.
48.	48-тақырып. М. Ганди және оның зорлық-зомбылықсыз қарсылық идеясы.
49.	49-тақырып. Мартин Лютер Кингтің үлкен арманы.
50.	50-тақырып. Н. Мандела – апартеидке қарсы күрескер.
51.	51-тақырып. Мұстафа Кемал Ататүрік – Түркия Республикасының негізін қалаушы.
52.	52-тақырып. Франклин Делано Рузвельт және оның «жаңа курсы».
53.	53-тақырып. Шарль де Голль: Франция ұлылығының жандануы.
54.	54-тақырып. Дэн Сяопин – көрнекті Қытай реформаторы.
55.	55-тақырып. Ли Куан Ю және Махатхир Мухаммад: «үшінші әлемнен біріншіге».
56.	56-тақырып. Н. Назарбаев және қазақстандық жаңғыру моделі.
8. Білім мен ғылымды дамыту.	
57.	57-тақырып. Жазба және кітап басу – адамзаттың ең үлкен жетістіктері.
58.	58-тақырып. Мектеп білімі: ежелгі дәуірден қазіргі уақытқа дейін. Жоғары білім беру жүйесі: тарих және қазіргі заман.
59.	59-тақырып. Ғылыми-техникалық прогрестің тарихи кезеңдері. Ғылыми-техникалық прогресс және қазіргі заманның жаһандық проблемалар.
60.	60-тақырып. Қазіргі заманғы ақпараттық технологиялар. Қазіргі заманғы ғылымның перспективалық салалары.

Пәннің мазмұны.

1. Өркениет: даму ерекшеліктері.

1-тақырып. «Өркениет» ұғымы.

«Өркениет», «өркениет түрі». «Өркениет» ұғымын зерделеудің негізгі тәсілдері.

2-тақырып. Өркениеттің дәстүрлі (аграрлық) түрі: отырықшы-егіншілік, көшпелі.

Дәстүрлі өркениет белгілері. Өркениеттің дәстүрлі түрінің ерекшеліктері.

3-тақырып. Өркениет дамуының индустриялық кезеңі. Өркениет дамуының постиндустриалды кезеңі.

Индустриялық өркениеттің дамуы. Ғылым және техникалық прогресс. Өркениет дамуының постиндустриалды кезеңінің ерекшеліктері. Ақпараттық технологиялардың қазіргі заманғы өркениеттің дамуына әсері.

4-тақырып. Ежелгі әлем өркениеттері.

Шаруашылық қызмет пен өркениетті дамудың өзара байланысы. Ежелгі өркениеттердің ерекшеліктері. Діни нанымдардың ежелгі өркениеттердің дамуына әсері.

5-тақырып. Африка, Америка, Аустралия және Океанияның дәстүрлі өркениеттері.

Өңірлердің өркениеттік ерекшеліктерінің өзгеру себептері.

6-тақырып. Әлемдік діндер мен өркениеттердің дамуы.

Әлемдік діндердің даму кезеңдері мен ерекшеліктері. Әлемдік діндердің философиялық негіздері. Әлемдік діндер ілімдеріндегі жалпы адамгершілік құндылықтары.

7-тақырып. Өркениеттердің өзара іс-қимылының сауда-экономикалық саласы.

Өркениеттердің дамуындағы әлемдік сауданың ролі. Әлемдік экономиканың дамуындағы халықаралық ұйымдардың ролі.

8-тақырып. Өркениеттердің өзара іс-қимылының дипломатиялық саласы. Өркениеттердің өзара іс-қимылының әскери-саяси аспектісі.

Дипломатияның өркениеттерді жақындастыру факторы ретіндегі маңызы. Бірлескен өркениеттің дамуындағы дипломатияның ролі. Ежелгі және орта ғасырдағы жаулап алу жорықтарының себептері. Отарлық экспансия мен қазіргі заманғы әлемнің жаһандық проблемаларының себеп-салдарлық байланыстары.

9-тақырып. Мәдениеттер диалогы.

Мәдениеттердің өзара іс-қимыл формалары мен деңгейлері. Жаһандану жағдайындағы мәдениеттер диалогының білгірлігі.

2. Этникалық және әлеуметтік процестер.

10-тақырып. Адамның пайда болу теориялары. Этностардың шығу тегі туралы теориялар.

Антропогенездің әртүрлі теориялары. «Этнос», «этногенез», «ұлт» ұғымдары. Этногенездің әртүрлі ұғымдары.

11-тақырып. Әлемнің этникалық картасы: тарих және қазіргі заман.

Әртүрлі тарихи кезеңдердегі этникалық процестер. Қазіргі заманғы кезеңдегі шағын этностардың ассимиляциясы мен жойылу себептері. Жаһандану жағдайында этникалық және мәдени әртүрлілікті сақтаудың маңыздылығы.

12-тақырып. Ұлтаралық қатынастар: проблемалар мен қайшылықтар, бейбіт өзара іс-қимыл тәсілдері.

«Ұлтшылдық», «нәсілдік дискриминация», «нацизм» терминдері. Ұлтаралық қақтығыстардың пайда болуының себеп-салдарлық байланыстары. Қазіргі заманғы кезеңдегі ұлтаралық қатынастардың сипаты. Ұлтаралық қатынастарды реттеудегі халықаралық ұйымдардың ролі. Қазіргі заманғы әлемдегі интеграциялық процестердің тиімділігі. Ұлтаралық келісімнің қазақстандық моделі мысалында этностардың бейбіт өзара іс-қимыл жасау мүмкіндігі.

13-тақырып. Социогенез туралы теориялардың әртүрлілігі.

Социогенездің әртүрлі теориялары. «Социогенез», «формациялық тәсіл» ұғымдары.

14-тақырып. Қоғамның әлеуметтік ұйымының тарихи формалары.

Қоғамның әлеуметтік ұйымының тарихи формаларының сипатты белгілері. Қазіргі заманғы қоғамның әлеуметтік стратификациясы.

3. Мемлекет тарихынан, соғыстар мен төңкерістерден.

15-тақырып. Мемлекет ұғымы. Мемлекеттің пайда болу теориясы. Мемлекет формаларының эволюциясы: ежелгі дәуірден қазіргі уақытқа дейін.

Мемлекеттік құрылым ерекшеліктерін түсіндіру үшін мемлекеттің пайда болу теориялары. Тарих контекстіндегі мемлекеттік құрылым нысандарының өзгеру заңдылықтары. Мемлекеттердің тарихи формалары.

16-тақырып. Саяси режимдердің түрлері.

Өртүрлі саяси режимдердің күшті және әлсіз жақтары. Жаңа тарихтағы тоталитарлықтан демократиялық режимге ауысудың ерекшеліктері.

17-тақырып. Ежелгі дәуірдегі әлемдік империялардың құрылуы.

Ерте империялардың пайда болу процесі. Ежелгі дәуірде империялардың пайда болу себептері мен салдары. Эллинизмнің таралуындағы Александр Македонский жорықтарының ролі.

18-тақырып. Ғұндардың жаулап алу жорықтары, ежелгі дәуірден орта ғасырларға өту факторларының бірі ретінде.

Халықтардың ұлы қоныс аударуының оң және теріс салдары. Антикалықтан орта ғасырларға өту заңдылықтары.

19-тақырып. Араб жаулап алушылары мен крест жорықтары.

Араб жаулап алуларының себептері. Араб жаулап алуының салдары.

20-тақырып. Шыңғыс хан жорықтарының Еуразия картасының өзгеруіне әсері.

Моңғол жаулап алуының Еуразиядағы ұлттық мемлекеттердің қалыптасу процесіне әсері. Моңғол жаулап алуының салдары.

21-тақырып. Наполеон жорықтарының Еуропаның өзгеруіне әсері.

Наполеондық соғыстармен және Еуропалық елдердегі капиталистік дамудың жеделдетуі арасындағы себеп-салдарлық байланыс. Наполеон Кодексінің Еуропада либералды қоғамдық идеяларды таратудағы маңызы.

22-тақырып. XX ғасырдағы әлем соғыстарының халықаралық қатынастар жүйесіне әсері.

Бірінші және Екінші дүниежүзілік соғыстардың себептері мен салдары. Версаль-Вашингтон және Ялта-Потсдам жүйелерінің тиімділігі және олардың қазіргі заманғы әлемге әсері. Әлемдік соғыстар кезеңіндегі халықаралық қатынастардың даму үрдістері.

23-тақырып. Буржуазиялық революциялар – индустриалды қоғамның қалыптасуының катализаторы.

Аграрлық қоғамнан индустриялыққа көшу заңдылықтары. Буржуазиялық революциялар нәтижесінде әлеуметтік құрылымның өзгеруі. Революцияның оң және теріс салдары.

24-тақырып. Социалистік революция әлеуметтік теңдік идеясын іске асырудың түбегейлі тәсілі ретінде.

Әлеуметтік теңдік идеясының даму кезеңдері. Капитализмнен социализмге көшудің әлеуметтік-экономикалық және саяси алғышарттары. Социалистік революциялар нәтижесінде қоғамның әлеуметтік құрылымындағы өзгерістер.

25-тақырып. Жаңа уақыттағы революциялар: себептері мен салдары.

Шығыс Еуропадағы «барқыт» төңкерістердің мазмұны мен қорытындылары. «Түрлі-түсті төңкерістер» мен «араб көктемінің» сыртқы және ішкі факторлары. Қоғам проблемаларын шешудің революциялық әдісінің салдары туралы қорытындылар.

4. Мәдениеттің дамуы.

26-тақырып. Адамзаттың тарихи-мәдени мұрасын сақтау жөніндегі ЮНЕСКО қызметі.

ЮНЕСКО-ның тарихи-мәдени мұрасын сақтау жолдары.

27-тақырып. Әлемдегі ең ірі мұражайлар: адамзаттың тарихи жадының қазынасы.

Әлем халықтарының тарихи-мәдени мұрасын зерттеудегі және сақтаудағы мұражайлардың ролі.

28-тақырып. Тарихи процестер контекстіндегі өнердің бағыттары мен стильдері.

«Кубизм», «сюрреализм», «экспрессионизм» терминдері. Өнердің бағыттары мен стильдерін дамытуға қоғамдық процестердің әсері. Әлемдік мәдениеттің танымал өкілдерінің шығармалары, олардың шығармашылығының ерекшеліктері.

29-тақырып. Қазіргі заманғы өнердің даму үрдістері.

Қазіргі заманғы өнердің даму тенденциялары, өзгерістер мен сабақтастығы. Бұқаралық мәдениет ерекшеліктері және оның қазіргі заманғы қоғамға әсері.

30-тақырып. Жалпыадамзаттық адамгершілік құндылықтарды қалыптастыру.

Адамзаттың рухани-адамгершілік құндылықтары қалыптасуының бастауы.

31-тақырып. Тарихи оқиғалар контексіндегі құндылықтардың өзгеруі.

Қоғамның тарихи дамуы контексіндегі рухани-адамгершілік құндылықтардың өзгеру мысалдары. Қоғамның адамгершілік құндылықтарын қайта бағалауға әсер еткен ХХ ғасырдағы тарихи оқиғалардың ерекшеліктері.

32-тақырып. Жаһандану жағдайындағы рухани-адамгершілік құндылықтардың өзгеру проблемасы.

Қазіргі заманғы әлемдегі жалпыадамзаттық адамгершілік құндылықтардың қоғамның тұрақты дамуы үшін маңызы. Жаһанданудың ұлттық-мәдени дамуға ықпалы.

5. Өркениеттер: даму ерекшеліктері.

33-тақырып. Экономика және экономикалық жүйелердің түрлері. Дәстүрлі (аграрлық) экономика.

«Экономика» және «экономикалық жүйе» ұғымдары. Экономикалық даму ерекшеліктері. Экономикалық жүйелердің түрлері. Экономиканың дәстүрлі (аграрлық) түріне тән белгілері. Экономикалық даму ерекшеліктері.

34-тақырып. Жоспарлы (социалистік) экономика. Экономиканың аралас түрі.

Экономикалық даму ерекшеліктері. Аралас экономикаға тән белгілер.

35-тақырып. Табиғи-географиялық факторларға негізделген мемлекеттердің шаруашылық мамандануы.

Елдер мен өңірлердің шаруашылық мамандануын қалыптастырудағы табиғи-географиялық фактордың ролі.

36-тақырып. Мемлекеттердің экономикалық дамуындағы шектеулі табиғи-географиялық факторларды жеңудің тарихи мысалдары.

Біркелкі емес экономикалық дамудың тарихи алғышаттары.

37-тақырып. Экономикалық даму деңгейі бойынша әлем елдерін саралау.

Әртүрлі критерийлер негізінде экономикалық даму деңгейі бойынша елдерді жіктеу.

38-тақырып. Әлемнің жекелеген елдері мен өңірлерінің кедейлігін және экономикалық артта қалуын еңсеру жолдары.

Мемлекеттердің кедейлік проблемаларын шешуге бағытталған қызметі және олардың тиімділігі.

39-тақырып. Зерттеу жұмысы. Әлемдік тәжірибені талдау негізінде Қазақстанның шектеулі табиғи-географиялық факторларын еңсеру перспективалары.

Экономиканың дамуындағы шектеулі табиғи-географиялық факторларды жеңу жолдары.

6. Саяси-құқықтық процестер.

40-тақырып. Құқықтық мемлекет ұғымы. Құқықтық мемлекет принциптерін іске асырудың тарихи тәжірибесі.

Құқықтық мемлекет қалыптасуының тарихи алғышарттары. Әртүрлі елдердің мысалында құқықтық мемлекет құру жолдары.

41-тақырып. Азаматтық қоғам ұғымы және оның жалпы сипаттамасы.

«Азаматтық қоғам» түсінігі. Мемлекеттердің саяси-құқықтық жүйесі дамуының қазіргі заманғы үрдістері. Құқықтық мемлекет пен азаматтық қоғамның қалыптасуының өзара байланысы.

42-тақырып. Азаматтық қоғамдағы үкіметтік емес ұйымдар.

Азаматтық қоғамның қалыптасуы мен дамуындағы үкіметтік емес ұйымдардың ролі. Әртүрлі елдердегі үкіметтік емес ұйымдардың қызметі.

43-тақырып. Әлемдік саяси жүйенің трансформациясы.

Ялта-Потсдам халықаралық қатынастар жүйесінің дағдарыстары мен құлдырау себептері.

44-тақырып. Әлем құрылымының постбиополярлық жүйесі.

«Постбиополярлық жүйе», «көп векторлы саясат», «бір полярлы әлем» ұғымдары. Халықаралық қатынастарды дамытудың қазіргі заманғы үрдістері.

45-тақырып. Халықаралық қауіпсіздіктің қазіргі заманғы сын-қатерлері мен қатерлері.

«Терроризм», «фундаментализм», «экстремизм», «босқындар» терминдері. Сепаратизмнің, экстремизмнің және халықаралық терроризмнің таралу себептері мен салдары.

46-тақырып. Мемлекеттердің бейбітшілік пен қауіпсіздікті сақтау жөніндегі бірлескен күш-жігері.

Халықаралық қатынастарды дамытудың қазіргі заманғы үрдістері. Халықаралық ұйымдардың бейбітшілік пен қауіпсіздікті сақтауға бағытталған қызметі.

7. Қоғамдық-саяси ойдың дамуы.

47-тақырып. Жаңа және қазіргі уақыттағы қоғамдық ой дамуының негізгі бағыттары.

«Либерализм», «ұлтшылдық», «әлеуметтік демократия», «марксизм», «экзистенциализм», «прагматизм», «позитивизм» ұғымдары. XIX-XX ғасырлардағы қоғамдық құрылымдағы философиялық ойдың даму ерекшеліктері.

48-тақырып. М. Ганди және оның зорлық-зомбылықсыз қарсылық идеясы.

«Гандизм» ұғымы Үндістанның қоғамдық-саяси дамуының идеологиясы ретінде. Үндістанның ұлттық тәуелсіздігіне қол жеткізудегі зорлық-зомбылықсыз қарсылық идеяларының маңызы. Адамның қоғамдық-саяси өмірдегі ролі.

49-тақырып. Мартин Лютер Кингтің үлкен арманы.

«Нәсілдік дискриминация», «сегрегация» ұғымдары. АҚШ-тағы тарихи оқиғалар.

50-тақырып. Н. Мандела – апартеидке қарсы күрескер.

«Апартеид» ұғымы. Оңтүстік Африкада Республикасындағы тарихи оқиғалар. Азаматтық құқықтар үшін күрестегі жеке тұлға азаматтық ұстанымының маңызы. Жеке тұлғаның қоғамдық-саяси өмірдегі ролі.

51-тақырып. Мұстафа Кемал Ататүрік – Түркия Республикасының негізін қалаушы.

«Зайырлы мемлекет», «эатизм» ұғымдары. Мемлекет тарихының өтпелі кезеңдеріндегі реформалардың маңызы.

52-тақырып. Франклин Делано Рузвельт және оның «жаңа бағыты».

Ф. Рузвельттің бейбіт және соғыс уақытындағы сыртқы саясатының ерекшеліктері. Жеке тұлғаның мемлекет тарихындағы ролі.

53-тақырып. Шарль де Голль: Франция ұлылығының жандануы.

Франциядағы әлеуметтік-саяси процестер. Чарльз де Голь мысалындағы мықты президенттік билік институты.

54-тақырып. Дэн Сяопин – көрнекті Қытай реформаторы.

«Қытай ерекшелігі бар социализм» ұғымы. Жоспарлы экономикадан нарықтық экономикаға ауысу себептері.

55-тақырып. Ли Куан Ю және Махатхир Мұхаммед: «үшінші әлемнен біріншіге».

Мемлекет тарихының өтпелі кезеңдеріндегі реформалардың маңызы. Жеке тұлғаның мемлекет тарихындағы ролі. Оңтүстік-Шығыс Азиядағы «экономикалық ғажайып» факторлары.

56-тақырып. Н. Назарбаев және қазақстандық жаңғыру моделі.

ҚР Тұңғыш Президентінің Қазақстандық жаңғыру моделін әзірлеу мен оны іске асырудағы ролі.

8. Білім мен ғылымды дамыту.

57-тақырып. Жазу және кітап шығару – адамзаттың ең зор жетістіктері.

Жазу мен кітап шығарудың адам өркениетінің дамуындағы маңызы. Әлем халықтарының тарихи дамуы контекстіндегі жазу түрлері.

58-тақырып. Мектепте білім беру: ежелгі дәуірден қазіргі заманға дейін. Жоғары білім беру жүйесі: тарихы және қазіргі заман.

Мектепте білім беруді дамытудағы өзгерістер мен сабақтастық. Елдердің әлеуметтік-экономикалық дамуындағы білімнің ролі. Жоғары оқу орындарының пайда болу тарихы, олардың жалпы даму үрдістері. Ағарту және ғылымды таратудағы алғашқы университеттердің ролі.

59-тақырып. Ғылыми-техникалық прогрестің тарихи кезеңдері. Ғылыми-техникалық прогресс және қазіргі заманның жаһандық мәселелері.

«Өнеркәсіптік революция», «ғылыми-техникалық революция», «ғылыми-техникалық прогресс» ұғымдары. Әртүрлі елдердегі өнеркәсіптік революцияның ерекшеліктері, ұқсастығы мен айырмашылығы. Қазіргі заманғы өркениет дамуындағы ғылыми-техникалық революцияның маңызы. Ғылыми-техникалық прогрестің қазіргі заманғы жаһандық проблемалардың туындауына ықпалы. Қазіргі заманның жаһандық мәселелерін шешуде ғылыми-техникалық прогресті дамыту нұсқалары.

60-тақырып. Қазіргі заманғы ақпараттық технологиялар. Қазіргі заманғы ғылымның перспективалық салалары.

Ақпараттық технологиялардың қоғам дамуына ықпалы. Адамзат өркениетінің дамуы үшін ақпараттық технологиялар саласындағы жетістіктердің салдары. Роботты техника мен космонавтика дамуының мемлекеттердің бәсекеге қабілеттілік деңгейіне ықпалы. Жаңа ғылыми бағыттар жетістіктерінің әлеуметтік-экономикалық дамуға ықпалы. Қазіргі заманның жаһандық проблемаларын шешу үшін ғылым мен техниканың қазіргі заманғы түрлерін дамытудың маңызы.

11-бөлім. Бастапқы әскери және технологиялық дайындық.

Пәннің мақсаты:

«Бастапқы әскери және технологиялық даярлық» пәні әскери қызмет негіздерін оқытуға, әскери қызметке даярлауға, Қазақстан Республикасы Конституциясының Отанды қорғау туралы ережелерімен, Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің арналуымен, олардың сипаты мен ерекшеліктерімен, әскери қызметтің құрметті міндет ретіндегі маңыздылығымен таныстыруға арналған.

Пәнді оқыту мақсаты мен міндеттері.

Бастапқы әскери және технологиялық даярлықты оқыту мақсаты – білім алушыларда мемлекет қорғанысының негіздері, Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің арналуы, олардың сипаты мен ерекшеліктері туралы түсінікті қалыптастыру, әскери қызметке Қазақстан Республикасы азаматының қасиетті борышы мен міндеті ретінде саналы көзқарасын тәрбиелеу болып табылады.

Пәнді оқыту міндеттері:

1) әскери анттың негізгі талаптары, Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің жарғылары туралы білімді меңгеру;

2) әскери бөлімдердің қару-жарағымен және әскери техникасымен, жеке құрамның орналасуымен және тұрмысымен танысу;

3) роботты техника, IT-технологияларды пайдалану және дөңгелекті машиналарды жүргізу негіздері, төтенше жағдайларда адамның тіршілік әрекеті қауіпсіздігінің негіздері бойынша қажетті әскери білім алу және практикалық дағдыларды қалыптастыру;

4) білім алушыларда жоғары қазақстандық патриотизм мен өз Отанына адалдық сезімін тәрбиелеу;

5) әскери іспен байланысты кәсіптерге тиісті көзқарасты тәрбиелеу;

6) Қазақстан армиясының даму тарихымен танысу және оның қазіргі заманғы жай-күйін зерделеу арқылы жігерлі, батыл, дені сау, әскери тұрғыдан функционал бойынша сауатты жеке тұлғаны дамыту;

7) жеке қауіпсіздік және айналасындағылардың қауіпсіздігі мәселелеріне саналы және жауапты көзқарасты қалыптастыру.

Пәнді меңгеру нәтижесінде қалыптасатын білім алушының біліктіліктері.

«Бастапқы әскери және технологиялық дайындық» пәнін меңгеру нәтижесінде білім алушыларда мынадай жалпы және әскери-кәсіби дағдылар қалыптасады:

1) мемлекет қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі ҚР Конституциясының негізгі ережелерін, ҚР Қарулы Күштерінің құрамы мен арналуын біледі;

2) әскери қызметшілердің жалпы міндеттерін, ішкі және қарауылдық қызметтерді атқару кезіндегі сарбаздың міндеттерін біледі;

3) жалпыәскери ұрыстың негіздерін, мотоатқыштар бөлімшесінің ұйымдастырылуы мен қару-жарағын, мотоатқыштар бөлімшесінің жалпыәскери ұрыстың әр түрлеріндегі іс-қимылдарын біледі;

4) атыс қаруының, жарықшақты қол гранатасының арналуын, жойғыш қасиеттерін және құрылысын, қаруды атысқа дайындау тәртібін, қару мен гранаталарға қызмет көрсету, оларды сақтау қағидалары мен тәсілдерін біледі және түсіндіреді;

5) сап, оның элементтері туралы ұғымы бар, қарусыз және қарумен, орнында және қозғалыста саптық тәсілдерді орындайды;

б) картасыз жергілікті жерде бағдар ала біледі, көкжиектің, магниттік азимуттың жақтарын анықтай алады;

7) әскери істегі роботты техника, роботты басқару алгоритмдері, роботтардың функционалдық мүмкіндіктері туралы түсінігі бар.

Пәннің тақырыптық жоспары

Р/с №	Тақырыптың нөмірі мен атауы
1. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері – мемлекет әскери қауіпсіздігінің кепілі	
1	1-тақырып. Мемлекет қорғанысының конституциялық негіздері
2	2-тақырып. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің әскери нышандары
3	3-тақырып. Экстремизм мен терроризм ұлттық қауіпсіздікке қатер ретінде
2. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің құқықтық негіздері	
4	4-тақырып. Әскери қызмет – Қазақстан Республикасы мемлекеттік қызметінің ерекше түрі
5	5-тақырып. Қазақстан Республикасы азаматтары әскери міндеттілігінің мазмұны
6	6-тақырып. Әскери қызметшінің мәртебесі. Әскери қызметшілердің негізгі құқықтары мен міндеттері
3. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының жалпыәскери жарғылары	
7	7-тақырып. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының жалпыәскери жарғылары
8	8-тақырып. Әскери киім нысанын киіп жүру және айырым белгілерін тағып жүру қағидалары
9	9-тақырып. Әскери қызметшілердің жалпы міндеттері және сарбаздардың міндеттері
10	10-тақырып. Әскери қызметшілер және олардың арасындағы өзара қарым-қатынастар
11	11-тақырып. Тәуліктік наряд адамдарының міндеттері
12	12-тақырып. Әскери тәртіп, оның мәні мен маңызы
13	13-тақырып. Көтермелеу, теріс қылықтар және жазалау
4. Тактикалық даярлық	
14	14-тақырып. Қазіргі заманғы жалпыәскери ұрыс негіздері
15	15-тақырып. Мотоатқыштар бөлімшесінің ұйымдастырылуы және жауынгерлік мүмкіндіктері
16	16-тақырып. Қорғаныстағы мотоатқыштар бөлімшесі
17	17-тақырып. Шабуылдағы мотоатқыштар бөлімшесі
18	18-тақырып. Марш жасау кезіндегі мотоатқыштар бөлімшесі
19	19-тақырып. Ұрыс түрлерінде жан-жақты қамтамасыз етуді ұйымдастыру тәртібі
5. Оқ ату даярлығы	
20	20-тақырып. Оқ ату негіздері
21	21-тақырып. Калашников автоматы мен қол оқшашары
22	22-тақырып. Калашников автоматын ішінара бөлшектеу және жинау
23	23-тақырып. Калашников автоматын оқ атуға дайындау
24	24-тақырып. Жарықшақты қол гранаталары
25	25-тақырып. Оқ ату қағидалары

26	26-тақырып. Қадағалау және көздеу аспаптары
27	27-тақырып. Оқ-дәрілер
28	28-тақырып. Оқу-жаттығу оқ ату аспаптарының арналуы мен құрылымы
6. Саптық даярлық	
29	29-тақырып. Сап және оның элементтері. Саптық қалып
30	30-тақырып. Саптық тәсілдер және қарумен және қарусыз қозғалыс жасау
31	31-тақырып. Бөлімшелердің жаяу тәртіптегі саптары
7. Әскери топография	
32	32-тақырып. Картасыз жергілікті жерде бағдар алу және белгіленген азимут бойынша қозғалыс
33	33-тақырып. Топографиялық карталар және оларды оқу
34	34-тақырып. Карта бойынша өлшеу, координаталарды анықтау және нысананы көрсету
35	35-тақырып. Жұмыс картасын жүргізудің негізгі ережелері
8. Әскери роботты техника негіздері	
36	36-тақырып. Әскери роботты техника негіздері
37	37-тақырып. Роботты басқару алгоритмі
38	38-тақырып. Роботтарға арналған міндеттер
9. Тыныс-тіршілік және ақпараттық технологиялар қауіпсіздігінің негіздері	
39	39-тақырып. Ядролық қару және оның сипаттамасы
40	40-тақырып. Химиялық қару
41	41-тақырып. Биологиялық (бактериологиялық) қару
42	42-тақырып. Тыныс алу органдарын қорғау құралдары
43	43-тақырып. Теріні қорғау жеке құралдары
44	44-тақырып. Ұжымдық қорғау құралдары
45	45-тақырып. Ақпараттық кеңістіктегі киберқауіпсіздік негіздері
10. Технологиялық даярлық	
46	46-тақырып. Дөңгелекті машиналарды жүргізу негіздері мен қағидалары
47	47-тақырып. Жол жүрісіне қатысушылардың міндеттері
48	48-тақырып. Бағдаршам мен реттеушінің сигналдары
49	49-тақырып. Жол белгілері. Ескерту белгілері
50	50-тақырып. Жол белгілері. Тыйым салатын белгілер
51	51-тақырып. Жол белгілері. Нұсқайтын белгілер
52	52-тақырып. Жол таңбасы және оның сипаттамасы
53	53-тақырып. Қозғалыс жылдамдығы
54	54-тақырып. Әртүрлі жағдайдағы қозғалыс
55	55-тақырып. Жолаушыларды және жүктерді тасымалдау

Пән мазмұны.

1. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері – мемлекет әскери қауіпсіздігінің кепілі

1-тақырып. Мемлекет қорғанысының конституциялық негіздері

Мемлекеттің қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі Қазақстан Республикасы Конституциясының негізгі ережелері. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері, олардың құрамы мен арналуы.

2-тақырып. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің әскери нышандары.

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің әскери нышандары. Бөлімнің Жауынгерлік Туы. Әскери қызметшілерге қойылатын әскери ант талаптары. Әскери қызмет – Қазақстан Республикасы азаматтарының қасиетті борышы және міндеті ретінде.

3-тақырып. Экстремизм мен терроризм ұлттық қауіпсіздікке қатер ретінде

Экстремизм түрлері: саяси, діни, экономикалық және экологиялық. Экстремизм, терроризм, оларға тән белгілер. Қазіргі заманғы әлемде террористік қауіптердің көбею себептері.

2. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің құқықтық негіздері

4-тақырып. Әскери қызмет – Қазақстан Республикасы мемлекеттік қызметінің ерекше түрі

Әскери қызмет өткеру қажеттілігі. Азаматтардың әскери міндеттілігі туралы Қазақстан Республикасының заңдары

5-тақырып. Қазақстан Республикасы азаматтары әскери міндеттілігінің мазмұны.

Әскери есепке алу, әскери қызметке даярлау, әскери қызметке кіру. Әскерге шақыру және келісімшарт бойынша әскери қызмет, запаста болу

6-тақырып. Әскери қызметшінің мәртебесі. Әскери қызметшілердің негізгі құқықтары мен міндеттері

Әскери қызметшілердің – әскери қызметтің негізгі құқықтары мен міндеттері. Әскери қызмет мерзімі.

3. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының жалпыәскери жарғылары

7-тақырып. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының жалпыәскери жарғылары

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері, басқа да әскерлері мен әскери құралымдары жалпыәскери жарғыларының жалпы ережелері, олардың әскери ұжымның өмірі мен қызметіндегі маңызы.

8-тақырып. Әскери киім нысанын киіп жүру және айырым белгілерін тағып жүру қағидалары

Жазғы және қысқы киім нысандары (күнделікті, салтанатты, далалық және жұмыс). Әскери киім нысанын киіп жүру және айырым белгілерін тағып жүру қағидалары.

9-тақырып. Әскери қызметшілердің жалпы міндеттері және сарбаздардың міндеттері.

Қарулы Күштер, басқа да әскерлер мен әскери құралымдар ішкі қызметінің жарғысы. Әскери қызметшілердің жалпы міндеттері. Сарбаз міндеттері.

10-тақырып. Әскери қызметшілер және олардың арасындағы өзара қарым-қатынастар

Бастықтар мен бағыныстылар, үлкендер және кішілер, олардың құқықтары мен міндеттері. Әскери сыпайылық және әскери қызметшілердің мінез-құлқы қағидалары. Бұйрық, оны беру және орындау тәртібі. Бастықтар мен үлкендерге өтініш жасау.

11-тақырып. Тәуліктік наряд адамдарының міндеттері

Тәуліктік наряд. Жалпы ережелер. Тәуліктік наряд адамдарының құқықтары мен міндеттері. Рота бойынша кезекші мен тәуліктік кезекшінің міндеттері.

12-тақырып. Әскери тәртіп, оның мәні мен маңызы

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының тәртіптік жарғысы. Әскери тәртіп. Әскери қызметшілердің әскери тәртіпті сақтау жөніндегі міндеттері.

13-тақырып. Көтермелеу, теріс қылықтар және жазалау

Сарбаздарға қолданылатын көтермелеу. Сарбаздарға қолданылатын тәртіптік жазалар.

4. Тактикалық даярлық

14-тақырып. Қазіргі заманғы жалпыәскери ұрыс негіздері

Қазіргі заманғы жалпыәскери ұрыстың мәні. Қазіргі заманғы ұрыс күштері, құралдары және оған тән ерекшеліктер, ұрыста жетістікке жету шарттары. Жалпыәскери ұрыс түрлері және олардың сипаттамасы. Негізгі тактикалық ұғымдардың мазмұны, терминдердің анықтамалары.

15-тақырып. Мотоатқыштар бөлімшесінің ұйымдастырылуы және жауынгерлік мүмкіндіктері

ЖӘЖМ-дегі мотоатқыштар бөлімшесінің ұйымдастырылуы. Бөлімшенің жауынгерлік және жорықтық тәртібі. Сарбаздың ұрыстағы міндеттері. Бөлімшені басқару.

16-тақырып. Қорғаныстағы мотоатқыштар бөлімшесі

Қорғаныстағы мотоатқыштар бөлімшесінің жауынгерлік тәртібі мен жауынгерлік міндеттері. Бөлімше бекінісінің элементтері. Бөлімшенің бекінісін инженерлік тұрғыдан жабдықтауға уақыт. Қорғанысқа ауысуға жауынгерлік міндет алғаннан кейін бөлімше командирі жұмысының реттілігі.

17-тақырып. Шабуылдағы мотоатқыштар бөлімшесі

Шабуылдағы мотоатқыштар бөлімшесінің жауынгерлік тәртібі және жауынгерлік міндеттері. Жергілікті жердің зақымданған учаскелерінен және мина-жарылыс кедергілерінен өту тәртібі. Қарсылас қорғанысының алдыңғы шебін шабуылдау. Шабуылдауға жауынгерлік міндет алғаннан кейін бөлімше командирі жұмысының реттілігі.

18-тақырып. Марш жасау кезіндегі мотоатқыштар бөлімшесі

Қозғалыс тәсілдері және олардың сипаттамасы. Шеру, оның мақсаты, жасау түрлері мен шарттары. Жорықтық тәртіп. Марш жасау тәртібі. Жүру жолында жауынгерлік әзірлікті сақтау. Бөлімшелердің орындарда орналасу ауданы, оған қойылатын талаптар. Тікелей және сақшылық күзетгі ұйымдастыру.

19-тақырып. Ұрыс түрлерінде жан-жақты қамтамасыз етуді ұйымдастыру тәртібі

Ұрысты жауынгерлік, тылдық және техникалық қамтамасыз ету. Барлауды ұйымдастыру. Бүркемелеу мақсаты мен түрлері. Ұрысты инженерлік қамтамасыз ету, ЗОМП және ұрысты химиялық қамтамасыз ету.

5. Оқ ату даярлығы

20-тақырып. Оқ ату негіздері

Ішкі және сыртқы баллистика анықтамалары. Ату құбылысының мәні және оның кезеңдері. Оқтың бастапқы жылдамдығы және оның практикалық маңызы.

Қару, оқ-дәрілер және жарылғыш заттарды қолдану кезіндегі қауіпсіздік шаралары.

21-тақырып. Калашников автоматы және қол оқшашары

Калашников автоматы мен қол оқшашарының арналуы, жойғыш қасиеттері, жалпы құрылымы және жұмыс істеу қағидаты.

22-тақырып. Калашников автоматын ішінара бөлшектеу және жинау

Автоматты ішінара бөлшектеу және жинау. Калашников автоматының арналуы, оның бөлшектері мен механизмдерінің, патрондарының құрылысы.

23-тақырып. Калашников автоматын оқ атуға дайындау

Автоматтың керек-жарағы. Атудан кейін автоматты тазалау және майлау тәртібі. Автоматтың сақталуы. Автомат пен патрондарды қарап тексеру және атуға дайындау. Ату кезінде болуы мүмкін кідірістер және оларды жою тәсілдері.

24-тақырып. Жарықшақты қол гранаталары

Жарықшақты қол гранаталарының (РГД-5, РГН, Ф-1, РГО) арналуы, жойғыш қасиеттері. Граната мен білте құрылымы. Лақтыру кезінде граната бөліктері мен механизмдерінің жұмысы. Гранатаны лақтыруға дайындау.

25-тақырып. Оқ ату қағидалары

Автоматтан қозғалмайтын нысана бойынша ату кезінде көздеуіш мақсатын және көздеу нүктесін таңдау. Оқ атуды түзету.

26-тақырып. Қадағалау және көздеу аспаптары

Атыс қаруына, ЖӘЖМ қару-жарағына қадағалау және көздеу аспаптарының арналуы, жалпы құрылымы. Көздеуішті жұмысқа дайындау және оларды салыстырып тексеру. Көздеуішті пайдалану тәртібі, оларды күту және сақтау.

27-тақырып. Оқ-дәрілер

Атыс қаруы жауынгерлік патрондарының арналуы, жалпы құрылымы және жіктемесі.

28-тақырып. Оқу-жаттығу оқ ату аспаптарының арналуы мен құрылымы

Оқу-жаттығу оқ ату аспаптары және олардың арналуы. Командир жәшігі (КЖ-83) негізгі бөліктерінің арналуы.

6. Саптық даярлық

29-тақырып. Сап және оның элементтері. Саптық қалып

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдары саптық жарғысының жалпы ережелері. Сарбаздың сапқа тұру алдындағы және саптағы міндеттері. Саптарды басқару. Алдын-ала берілетін және орындалатын командалар.

30-тақырып. Саптық тәсілдер және қарумен және қарусыз қозғалыс жасау

Саптық қалып, орнында бұрылулар. Саптық және жорықтық адыммен қозғалыс жасау, қарумен және қарусыз қозғалыстағы бұрылулар. Әскери сәлемдесуді орнында тұрып, қозғалыста қарумен және қарусыз орындау. Саптан шығу және бастыққа келу. Қарумен амалдарды орындау.

31-тақырып. Бөлімшелердің жаяу тәртіптегі саптары

Бөлімше мен экипаждың өрістетілген және жорықтық сабы. Сапқа тұрғызу, қайта сапқа тұрғызу, сапта бұрылулар, орын ауыстыру.

7. Әскери топография

32-тақырып. Картасыз жергілікті жерде бағдар алу және белгіленген азимут бойынша қозғалыс

Жауынгерлік міндеттерді шешу кезінде орындалатын өлшемдер туралы жалпы ұғымдар. Өлшемдердегі ауытқу. Жергілікті жерде бұрыштарды өлшеу тәсілдері. Жергілікті жерде бағдар алу мәні мен тәсілдері. Жергілікті жерде бағдар алу және өзі орналасқан жерді айқындау тәртібі.

33-тақырып. Топографиялық карталар және оларды оқу

Картографиялық суреттің негізгі қасиеттері және геометриялық мәні. «Топографиялық карта», «жоспар», «карта масштабы» ұғымдарының анықтамалары, карталар номенклатурасы. Шартты белгілердің түрлері, карталардың түстермен безендірілуі (баялуы), жазулар мен цифрлық белгілер. Карталарды оқудың жалпы қағидалары.

34-тақырып. Карта бойынша өлшеу, координаталарды анықтау және нысананы көрсету

Карта бойынша арақашықтық өлшемдерінің шекті дәлдігі. Карта бойынша маршрут ұзақтығын айқындау. Карта бойынша алаңдарын анықтау тәсілдері. Координаталар жүйесі, олардың арналуы және әскерлерде пайдалану. Карта бойынша нысана көрсету тәсілдері.

35-тақырып. Жұмыс картасын жүргізудің негізгі ережелері

Командирдің жұмыс картасының мазмұны. Оларды жүргізу тәртібі мен қағидалары. Картадағы шартты белгілер мен қысқартулар, жазулар, картада жағдайды белгілеу. Баяндау кезінде, мендеттер қою және жауынгерлік құжаттар жасау кезінде карталарды пайдалану.

8. Әскери роботты техника негіздері

36-тақырып. Әскери робототехника негіздері.

Роботтар туралы жалпы мәліметтер. Роботтарды әскери істе қолдану.

37-тақырып. Роботты басқару алгоритмі

Робот қозғалысының траекториясын жоспарлау. Роботтар тобын ұжымдық басқару модельдері мен алгоритмдері.

38-тақырып. Роботтарға арналған міндеттер

Роботтардың функционалдық мүмкіндіктері. Жекелеген тактикалық міндеттерді қою және шешу: жергілікті жерде бағдар алу, роботтың күрделі жағдайдағы қимылдары.

9. Тіршілік қауіпсіздігінің және ақпараттық технологиялардың негіздері

39-тақырып. Ядролық қару және оның сипаттамасы

Ядролық жарылыстардың түрлері. Ядролық жарылыстың зақымдау факторлары және олардан қорғану тәсілдері. Ядролық зақымдану ошағы, оның сипаттамасы. Нейтрондық оқ-дәрілердің зақымдау әсерінің ерекшеліктері.

40-тақырып. Химиялық қару

Химиялық қару, оны қолдану белгілері. Уландырғыш заттардың қысқаша сипаттамасы, олардың зақымдау қасиеттері және олардан қорғану тәсілдері. Химиялық зақымдану ошағы, бастапқы және қайта зақымдану аймақтары.

41-тақырып. Биологиялық (бактериологиялық) қару

Биологиялық (бактериологиялық) қару, оны зақымдау әсері, қолдану белгілері. Бактериялық құралдардың қысқаша сипаттамасы, олардың зақымдау әсері және олардан қорғану құралдары. Бактериологиялық зақымдану ошағы, оның сипаттамасы. Бактериологиялық зақымдану ошағында жүргізілетін іс-шаралар. Карантин және обсервация.

42-тақырып. Тыныс алу органдарын қорғау құралдары

Жалпыәскери газтұмша, оның арналуы және құрылымы. Азаматтық газтұмша құрылымының ерекшеліктері. Сәйкес келетін шлем-масканы (масканы) таңдау, газтұмшаның ақаусыздығын тексеру, жинау және реттеп салу. Газтұмшаны кию және оны пайдалану қағидалары, газтұмшаны зақымданған адамға кигізу амалдары. Ақаулы газтұмшаны пайдалану. Тыныс алу органдарын қорғаудың қарапайым құралдары.

43-тақырып. Теріні қорғау жеке құралдары

Қолда бар теріні қорғау құралдары, қосымша герметизациялау және сіңіру арқылы олардың қорғаныш қасиеттерін арттыру. Арнайы қорғаныш киімнің (Л-1 жеңіл қорғаныш костюмі, қорғаныш сүзгіш киім, жалпыәскери қорғаныш жиынтығы) арналуымен жалпы танысу және оны қолдану қағидалары.

44-тақырып. Ұжымдық қорғау құралдары

Баспаналар және радиацияға қарсы паналар, олардың қорғаныш қасиеттері, үй-жайлардың жалпы құрылысы мен ішкі жабдығы. Қарапайым типтегі паналар.

45-тақырып. Ақпараттық кеңістіктегі киберқауіпсіздік негіздері

Киберқауіпсіздіктің негізгі түсініктері. Әлеуметтік желілерде қауіпсіз қатынас қағидалары. Ашық қолжетімділіктегі Wi-fi желілерін қауіпсіз пайдалану қағидалары.

10. Технологиялық даярлық

46-тақырып. Дөңгелекті машиналарды жүргізу негіздері мен қағидалары

Қазақстан Республикасының жол жүрісі саласындағы заңдары мен өзге де құқықтық актілері. Көлік құралдарының санаттары. Жүргізушінің жұмыс орны.

47-тақырып. Жол жүрісіне қатысушылардың міндеттері

Қазақстан Республикасының Жол жүрісі қағидаларында қамтылған негізгі ұғымдар мен терминдер. Жүргізушілердің, жаяу жүргіншілердің және жолаушылардың міндеттері. Жүргізушінің өзімен бірге болуы міндетті құжаттары.

48-тақырып. Бағдаршам мен реттеушінің сигналдары

Бағдаршам мен реттеушінің сигналдары. Арнайы сигналдарды қолдану. Авариялық сигнал беру мен авариялық аялдау белгісін қолдану. Маневр жасау. Көлік құралдарының жолдың жүру бөлігінде орналасуы.

49-тақырып. Жол белгілері. Ескерту белгілері

Ескерту белгілері. Басымдық белгілері.

50-тақырып. Жол белгілері. Тыйым салатын белгілер

Тыйым салатын белгілер.

51-тақырып. Жол белгілері. Нұсқайтын белгілер

Нұсқайтын белгілер. Ақпараттық-нұсқағыш белгілер. Сервис белгілері. Қосымша ақпарат белгілері (тақтайшалар).

52-тақырып. Жол таңбасы және оның сипаттамасы

Таңбалау жіктемесі. Көлденең және тігінен таңбалау талаптарына сәйкес жүргізушілердің әрекет етуі. Көлік құралдарын пайдалануға рұқсат беру жөніндегі негізгі ережелер.

53-тақырып. Қозғалыс жылдамдығы

Қозғалыс жылдамдығы. Басып озу, қарсы келіп жол айырысу. Аялдау және тоқтап тұру. Жол қиылысынан жүріп өту. Жаяу жүргіншілер өткелдері және маршруттық көлік құралдарының аялдамалары.

54-тақырып. Өртүрлі жағдайдағы қозғалыс

Теміржол жолдары арқылы жүру. Автомагистральдарда жүру. Тұрғын аймақтарда жүру. Маршруттық көлік құралдарының басымдығы. Сыртқы жарық беру аспаптарын және дыбыстық сигналдарды пайдалану.

55-тақырып. Жолаушылар мен жүктерді тасымалдау

Механикалық көлік құралдарын сүйрету. Жолаушыларды тасымалдау. Жүктерді тасымалдау. Велосипедтердің, мопедтердің, ат-арба көліктерінің жүруіне, сондай-ақ мал айдауға қойылатын қосымша талаптар. Тірек-қимыл аппараты бұзылған адамдардың жүрісін қамтамасыз ету.

12-бөлім. Дене дайындығы

Пән мақсаты

Дене бітімін дамыту және қазіргі заманғы ұрыс жағдайында ұзақ мерзімді дене шынықтыру жүктемелеріне төзу қасиетін қалыптастыру.

Батылдыққа, табандылыққа, тапқырлыққа тәрбиелеу, денені дұрыс ұстауды және саптық бой түзеуге үйрету, бағынысты жеке құраммен сабақтар және таңертеңгі дене шынықтыру жаттығуларын, спорттық жұмыс жүргізу дағдыларын меңгеру.

Пәнді оқыту мақсаты мен міндеттері

«Дене дайындығы» пәнін оқыту мақсаты әскери қызметшілердің дене шынықтыру дайындығының жоғары деңгейін қамтамасыз ету болып табылады.

Пәнді оқыту міндеттері:

1) дене бітімі қасиеттерін (төзімділік, күш, жылдамдық, ептілік) дамыту және жетілдіру;

2) ойлы-қырлы жерде жаяу тәртіппен және шаңғымен жүріп өтуде, табиғи және жасанды кедергілерден өтуде, жекпе-жек күресте және әскери-қолданбалы жүзуде әскери-қолданбалы дағдыларды қалыптастыру;

3) бұлшықеттің жоғары сезгіштігін және қозғалыс үйлесімділігін, негізгі жұмыс аясында қосымша жұмысты орындау қабілетін, қызмет құрылымын тез өзгерту қабілетін дамыту.

Пәнді меңгеру нәтижесінде қалыптасатын білім алушының біліктіліктері

Пәнді оқу нәтижесінде білім алушылар:

мыналарды білуге міндетті:

1) дене шынықтыру дайындығының мазмұнын, түрлері мен әдістерін;

2) сабақ өткізу кезінде жарақаттанудың алдын алу шараларын;

3) дене шынықтыру дайындығының мақсаты мен міндеттерін;

- 4) дене шынықтыру дайындығы мен спорттық-бұқаралық жұмыс жүйесін;
  - 5) әскери-спорт кешенінің мазмұнын, дене шынықтыру дайындығы бойынша бағдарламалық жаттығулардың нормативтік талаптарын;
  - 6) жеке дене шынықтыру дайындығының мазмұны мен әдістемесі;н
  - 7) әскери-спорттық жарыстар қағидаларының мазмұнын;
  - 8) дене шынықтыру дайындығы бойынша басшылық құжаттардың талаптарын;
  - 9) әскери-спорт кешені бойынша бөлімшемен, есептоппен, экипажбен әскери-спорт кешенінің нормативтерін орындау бойынша жұмыстың мазмұны мен оның ұйымдастырылуын;
  - 10) әскери қызметшілердің жауынгерлік әзірлігін арттыруға дене шынықтыру дайындығының ықпал етуін;
- мыналарды жасай білуге міндетті:
- 1) дене шынықтыру дайындығы бойынша жаттығулар мен нормативтерді, әскери-спорт кешенінің талаптары мен нормаларын орындауды;
  - 2) ұзақ дене шынықтыру және психологиялық жүктемелерге төзуді;
  - 3) төзімділікті, күшті, жылдамдық пен ептілікті дамытуды және ұдайы жетілдіруді, басқаларды соларға үйретуді;
  - 4) оқу орындарында дене шынықтыру дайындығы бойынша оқу-жаттығу сабақтарын және нұсқалар бойынша таңертеңгі дене шынықтыру жаттығуларын өткізуді; әскери-спорт кешенінің жаттығулары бойынша бөлімшеде сайыстар өткізуді;
  - 5) бөлімшеде дене шынықтыру дайындығының барлық түрлерін өткізу үшін сабақ орындарын дайындауды;
  - 6) бағынысты әскери қызметшілердің дене шынықтыру дайындығын тексеруді және бағалауды.

Пәннің тақырыптық жоспары

Р/с №	Тақырыптың нөмірі мен атауы
1.	Теориялық дайындық
1.	1-тақырып. Дене шынықтыру дайындығы және оның әскери қызметшілердің жауынгерлік қабілетін арттыруға ықпалы

2.	2-тақырып. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштеріндегі дене шынықтыру дайындығының пәні мен міндеттері
3.	3-тақырып. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде дене шынықтыру дайындығын ұйымдастыру
2. Практикалық дайындық	
4.	4-тақырып. Кедергілерден өту
5.	5-тақырып. Жедел қозғалу
6.	6-тақырып. Гимнастика
7.	7-тақырып. Спорттық және қимылды ойындар
8.	8-тақырып. Жекпе-жек күрес
9.	9-тақырып. Шаңғыда дайындық
10.	10-тақырып. Кешенді сабақтар
11.	11-тақырып. Жүзу
3. Әдістемелік дайындық	
12.	12-тақырып. Таңертеңгі дене шынықтыру жаттығуларын ұйымдастыру және өткізу әдістемесі
13.	13-тақырып. Оқу орнында кедергілерден өту бойынша сабақты ұйымдастыру және өткізу әдістемесі
14.	14-тақырып. Оқу орнында жекпе-жек күрестен сабақты ұйымдастыру және өткізу әдістемесі
15.	15-тақырып. Оқу орнында гимнастикадан сабақты ұйымдастыру және өткізу әдістемесі
16.	16-тақырып. Бөлімше құрамында бөлімше, взвод сержанты ролінде сабақ өткізудегі практика
17.	17-тақырып. Бөлімшеде спорттық-бұқаралық жұмысты ұйымдастыру және өткізу
18.	18-тақырып. Бөлімшенің, взводтың дене шынықтыру дайындығын тексеру және бағалау
19.	19-тақырып. Кешенді сабақтар ұйымдастыру және өткізу әдістемесі

Пән мазмұны

1. Теориялық дайындық

1-тақырып. Дене шынықтыру дайындығы және оның әскери қызметшілердің жауынгерлік қабілетін арттыруға ықпалы

Дене шынықтыру дайындығының жүйесі. Дене шынықтыру дайындығының мақсаты, міндеттері және мазмұны. Дене шынықтыру дайындығының әдістемесі жалпы негіздерінің сипаттамасы. Әскери қызметшілердің дене шынықтыру қасиеттері, оларды дамыту және жетілдіру. Қателерді жою және жарақаттанудың алдын алу жөніндегі шаралар.

2-тақырып. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштеріндегі дене шынықтыру дайындығының пәні мен міндеттері.

Дене шынықтыру дайындығының пәні мен міндеттері. Дене шынықтыруды дайындығын жүргізудің негізгі түрлері мен әдістемелері. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің барлық санаттағы әскери қызметшілері дене шынықтыру дайындығының ерекшеліктері. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің түрлеріндегі дене шынықтыру дайындығының ерекшеліктері.

3-тақырып. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде дене шынықтыру дайындығын ұйымдастыру

Дене шынықтыру дайындығын ұйымдастыру жөніндегі негізгі іс-шаралар. Әскери қызметшілердің дене шынықтыру дайындығын тексеру және бағалау. Әдістемелік даярлықты тексеру және бағалау. Дене шынықтыру дайындығын басқаруды, ұйымдастыруды, қамтамасыз ету мен өткізуді тексеру және сапасын бағалау. Бөлімшенің, әскери бөлімнің (мекеменің) дене шынықтыру дайындығын тексеру және бағалау.

2. Практикалық дайындық

4-тақырып. Кедергілерден өту

Жүру, жүгіру және қозғалыстағы жаттығулар. Тіреусіз және тіреумен секіру, тереңдікке секіру, өрмелеу, биіктікте тар тірекпен және тар өтпелерде жүріп өту, граната лақтыру, арнайы амалдар мен іс-қимылдар. Кедергілерден өту техникасына жаттықтыру және жетілдіру.

5-тақырып. Жедел қозғалу

Қысқа, орташа және ұзақ қашықтыққа жүгіру техникасы. Граната лақтыру техникасы. Ойлы-қырлы жергілікті жерде жүгіру техникасы. Марш-бросок. Қысқа және ұзақ қашықтыққа жүгіруді жетілдіру. Бөлімше құрамында марш-бросок.

6-тақырып. Гимнастика

Ептілікті, күшті, күш төзімділігін, икемділікті, тербеліс пен шамадан тыс жүктемелерге төзімділікті, кеңістіктікте бағдар алуды дамыту, батылдық пен табандылықты тәрбиелеу, денені ұстау қалпын, саптық бой түзеу мен жинақылықты жетілдіру. Саптық тамалдар. Жаяу жүру, жүгіру және қозғалыстағы жаттығулар, жалпы дамыту жаттығулары, еркін жаттығулар кешені. Гимнастикалық снарядтардағы жаттығулар. Гимнастикалық снарядтарда жаттығуларды орындау техникасын жетілдіру.

7-тақырып. Спорттық және қимылды ойындар

Жарыс қағидаларын, допты қолдану техникасын, футбол, волейбол және баскетбол ойнау тактикасын зерделеу. Жеңілдетілген қағидалар бойынша практикалық жаттықтырулар мен екі жақты ойындар.

8-тақырып. Жекпе-жек күрес

Күреске дайындық. Өртүрлі тәсілдермен жүру, өзін-өзі сақтандыру амалдары. Автоматпен, пышақпен және жаяу әскер күрегімен күресу амалдары. Қолмен, аяқпен соққы беру және олардан қорғану. Ауырту амалдары. Лақтыру. Тұншықтыру. Қарусыздандыру және қармаудан шығу амалдары. Амалдарды топтық, ағындық әдіспен және оқу-жаттығу айқасу түрінде орындаудағы дағдыларды жаттықтыру және жетілдіру.

9-тақырып. Шаңғыда дайындық

Шаңғымен және шаңғыда жүру дағдыларын қалыптастыру және жетілдіру, төзімділікті дамыту, жігерлік қасиеттерді тәрбиелеу, организмді шынықтыру. Шаңғымен және шаңғыда жасалатын саптық амалдарға оқытып-үйрету, шаңғыда жүру тәсілдерін зерделеу. Тауға көтерілу және түсу тәсілдерін зерделеу және жетілдіру. Шаңғымен және шаңғыда жүрімен жауынгерлік амалдар дағдыларын жетілдіру, сүйреу тәсілдері. 5 километрге шаңғы жарысы жаттығуын орындау техникасын жетілдіру.

10-тақырып. Кешенді сабақтар

Кешенді сабақтарды ұйымдастыру және өткізу әдістемесі. Жалпы және арнайы дене шынықтыру дайындығын дамытуға бағытталған көпаралықты снарядтарда, күштік тренажерларда, жекпе-жек күрес алаңында және кедергілер жолағында жаттығуларды, амалдар мен іс-қимылдарды орындауда жаттығу. Дене шынықтыру, психологиялық қасиеттерін және әскери-қолданбалы дағдыларын дамытуға бағытталған жаттығуларды орындауда жаттығу.

11-тақырып. Жүзу

Әскери-қолданбалы жүзудің арналуы, сабақтарды өткізу тәртібі. Қауіпсіздік шаралары. Гигиена негіздері. Өр түрлі тәсілдермен жүзу техникасы, бастау, бұрылу, қол, аяқ қозғалысы мен тыныс алуды үйлестіру (құрлықта және суда). Әскери-қолданбалы жүзу: бөренемен, тақтаймен, автомат макетімен.

3. Әдістемелік дайындық

12-тақырып. Таңертеңгі дене шынықтыру жаттығуларын ұйымдастыру және өткізу әдістемесі

Таңертеңгі дене шынықтыру жаттығуларының міндеттері, мақсаттары, мазмұны, киім нысаны. Таңертеңгі дене шынықтыру жаттығуын өткізу әдістемесі.

13-тақырып. Оқу орнында кедергілерден өту бойынша сабақты ұйымдастыру және өткізу әдістемесі

Басшы мен білім алушыларды сабақ өткізуге дайындық. Кедергілерден өту жөніндегі командалар және оларды сабақтарда беру. Жарақаттанудың алдын алу. Кедергілерден өту жөніндегі сабақтың дайындық бөлігін өткізу әдістемесі. Кедергілерден өту жөніндегі сабақтарды өткізу әдістемесі.

14-тақырып. Оқу орнында жекпе-жек күрестен сабақты ұйымдастыру және өткізу әдістемесі

Басшы мен білім алушыларды сабақ өткізуге дайындық. Жекпе-жек күрес бойынша командалар және оларды сабақтарда беру. Жарақаттанудың алдын алу. Жекпе-жек күрес бойынша сабақтың дайындық бөлігін өткізу әдістемесі. Жекпе-жек күрес амалдарының бастапқы кешенін өткізу әдістемесі.

15-тақырып. Оқу орнында гимнастикадан сабақты ұйымдастыру және өткізу әдістемесі

Сабақ жетекшісін дайындау, команда беру, көмек көрсету және сақтандыру, оқу орнында сабақ өткізу кезінде жарақаттанудың алдын алу. Сабақтың дайындық бөлігін өткізу әдістемесі және оны өткізу тәжірибесі. Көпаралықты снарядтарда жаттықтыру жүргізу әдістемесі.

16-тақырып. Бөлімше құрамында бөлімше, взвод сержанты ролінде сабақ өткізудегі практика

Взвод бөлімшесінің құрамында көпаралықты гимнастикалық снарядтарда, күштік тренажерларда (ауыр салмақтармен жаттығулар) сабақтар өткізу тәжірибесі, 3000 м-ге жүгіру.

17-тақырып. Бөлімшеде спорттық-бұқаралық жұмысты ұйымдастыру және өткізу

Бөлімше құрамында әскери қызметшілердің әскери-спорт кешенінің жаттығулары және әскери-спорттық жіктеме бойынша жаттығуларын өткізу. Әскери-спорт кешенінің жаттығулары мен спорт түрлері, әскери-спорттық жіктеме бойынша бөлімшелердің біріншілігіне жарыстар дайындау және өткізу. Әскери-спорт кешенінің жаттығулары мен талаптарын есепке алу және орындау ведомостерін және жарыстардың хаттамаларын толтыру тәртібі.

18-тақырып. Бөлімшенің, взводтың дене шынықтыру дайындығын тексеру және бағалау

Бөлімшенің, взводтың дене шынықтыру дайындығын тексеруге арналған жаттығуларды айқындау. Әскери қызметшіні және бөлімшені бағалау тәртібі. Тексеру жүргізу үшін орындарды, мүкәммал мен жабдықты дайындау. Бөлімшенің, взводтың дене шынықтыру дайындығын тексеру қорытындысын шығару. Бөлімшенің дене шынықтыру дайындығын тексеру нәтижелері бойынша құжаттарды ресімдеу.

19-тақырып. Кешенді сабақтар ұйымдастыру және өткізу әдістемесі

Дайындық бөлімі, сабақты ұйымдастыру, мақсат пен міндеттерді қою. Жаттығуларды іріктеу, оларды көрсету және орындау. Жаттығуларды орындау реттілігі. Басшының командалары, орны мен іс-қимылдары. Негізгі бөлім. Жаттығуды өткізу жоспары, жаттығуға міндеттер қою. Көмек пен сақтандыруды ұйымдастыру. Басшының орны мен іс-қимылдары. Қорытынды бөлім, командалар, жаттығуларды іріктеу, оларды орындау. Сабақты қорытындылау.

13-бөлім. Кәсіби қазақ тілі

Пән атауы

«Кәсіби қазақ тілі» пәні «Рухани жаңғыру» жалпыұлттық идеясын іске асыру шеңберінде әлеуметтік-гуманитарлық дүниетанымды қалыптастыру мақсатында қазақ тілін үйретуге арналған.

Пәнді оқытудың мақсаты мен міндеттері

Қазақ тілін үйрету мақсаты – білім алушыларда қазақ тілінде сауатты жазу дағдыларын қалыптастыру, білім алушыларды іс жүзінде қолдану мақсатында әскери терминдермен таныстыру, болашақ сержанттарды оқылған мәтінді талдай білуге, кәсіби лексикамен, оларды өз қызметі саласында қолданумен байланысты қазақ тілінде дұрыс сөзінің қалыптасуын қамтамасыз ететін лексикалық-грамматикалық материалды пысықтауға, қазақ тілінің грамматикалық материалын салыстыруға, қызметтік-тұрмыстық мақсаттағы құжаттарды жасауға үйрету болып табылады.

Пәнді оқыту міндеттері:

1) әңгіме жүргізу және әдебиет оқу үшін қажетті көлемдегі фонетикалық, лексикалық-грамматикалық құбылыстар;

2) арнайы, әскери, қоғамдық-саяси және тұрмыстық және әдеби лексиканы дамыту;

3) грамматикалық материал мен әскери лексиканы қамтитын оқылған мәтіннің мазмұнын қысқаша айту;

4) зерделенген тақырып шегінде қазақ тілінде әңгімелесу;

5) екіжақты аударма жүргізу;

6) әскери терминдерді түсіну және қолдану;

7) жалпыәскери терминологияны меңгеру;

8) әскери терминдер мен сөз тіркестерін меңгеру, солардың негізінде мамандық бойынша мәтіндер құру;

9) білім алушыларда қазақ тілін үйренуге ішкі ынтасын дамыту;

10) қазақ тілінде ой-пікір алмасу дағдыларын жетілдіру.

Пәнді меңгеру нәтижесінде қалыптасатын білім алушының біліктіліктері
«Қазақ тілі» пәнін меңгеру нәтижесінде білім алушыларда мынадай жалпы және әскери-кәсіби дағдылар қалыптасады:

1) Біріккен Ұлттар Ұйымы, бітімгершілік күштер және басқа да халықаралық ұйымдар шеңберінде әртүрлі елдердің қарулы күштері өкілдерімен өзара іс-қимыл жасау қабілеті;

2) өз ойын қазақ тілінде ауызша және жазбаша түрде анық және уәждемелі түрде тұжырымдау қабілеті;

3) қазіргі заманғы техникалық және технологиялық инновациялармен танысу мақсатында құжаттарды оқу және аудару қабілеті;

4) ақпаратты есту арқылы қабылдау қабілеті, диалог және монолог түрінде сөйлеу дағдылары;

5) жеке және іскерлік сипаттағы хаттарды жазу кезінде ойын, сондай-ақ ақпаратты жүйелі түрде мазмұндау дағдыларын дамыту.

Пәннің тақырыптық жоспары

Р/с №	Тақырыптың нөмірі мен атауы
1.	1-тақырып. Менің Отаным – Қазақстан
2.	2-тақырып. Мемлекеттік тіл – қазақ тілі

3.	3-тақырып. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері
4.	4-тақырып. Қазақстан тарихының көрнекті адамдары
5.	5-тақырып. Әскери мамандық. Менің гарнизоным
6.	6-тақырып. Танысу. Баянат. Баяндама
7.	7-тақырып. Саптық командалар. Грамматикалық минимум
8.	8-тақырып. Әскери киім нысаны
9.	9-тақырып. Жауынгерлік әзірлік
10.	10-тақырып. Спорт және дене шынықтыру
11.	11-тақырып. Әскери өнер негіздері
12.	12-тақырып. «Қорғаныс» жалпы тактикасы
13.	13-тақырып. «Шабуыл» жалпы тактикасы
14.	14-тақырып. Бүркемелеу
15.	15-тақырып. Инженерлік дайындық
16.	16-тақырып. Барлау
17.	17-тақырып. Әскери топография
18.	18-тақырып. Оқ ату даярлығы
19.	19-тақырып. Әскери қызметшілерді жаппай қырып-жою қаруынан қорғау
20.	20-тақырып. Байланысты ұйымдастыру
21.	21-тақырып. Тарихи қару түрлері
22.	22-тақырып. Қару-жарақ пен әскери техника

Пән мазмұны.

1-тақырып. Менің Отаным – Қазақстан

Қазақстанның географиялық жағдайы. Қазақстанның мемлекеттік рәміздері. Нұр-Сұлтан – Қазақстанның елордасы. Қазақстан Республикасы елордасының дамуы. Алматы – Қазақстан Республикасының мәдени және өнеркәсіптік қаласы. Менің туған қалам. Қазақстан Республикасының мемлекеттік және ұлттық мерекелері. Қазақстан халқының салт-дәстүрлері. Оқу-кәсіби түрде сөйлеуді дамыту: сөйлемдердің негізгі функционалды-мағыналық түрлеріне қарқынды оқытып-үйрету: монолог-сипаттау, монолог-мазмұндау, монолог-пайымдау, диалог-әңгімелесу, диалог-пікірталас.

2-тақырып. Мемлекеттік тіл – қазақ тілі

Тақырыпқа сәйкес мемлекеттік тіл туралы заң, бұйрықтар, жарғылармен танысу. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштеріндегі мемлекеттік тіл деңгейі. Тіл туралы афоризмдер, мақал-мәтелдеді жазу және айту.

3-тақырып. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері

Қарулы Күштердің құрылымы мен міндеттері. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің құрылуы. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің түрлері. Әскер тектері мен қызметтері. Әскери мамандықтардың тактикалық белгілері. Құрлық әскерлері бөлімшелерінің құрылымы. Құрлық әскерлерінің бөлімдері мен құрамалары. Әскери атақтар мен лауазымдар. Әскери бөлімше. Әскери қызметшілердің тіл қату нысандары. Құрлық әскерлері. Тактикалық белгілер. Ротаны ұйымдастыру. Құрлық әскерлерінің тектері мен әскерлер қызметтері. Мамандық бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру. Сөйлеу әрекетінің әртүрлі түрлерін құру: әңгімелесу, сипаттама, ақпараттандыру. Функционалды аспектідегі грамматикалық формалар мен құрылымдар. «Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері» аббревиатурасы (латын графикасына негізделген әліпби бойынша кемінде 10 сөз).

4-тақырып. Қазақстан тарихының көрнекті адамдары

Н.Ә. Назарбаев, Қ. Қайсенов, С. Нұрмағамбетов, Ш. Уәлиханов, Б. Момышұлы, Ә. Молдағұлова және М. Мәметова және басқалар. Кәсіби әскери тақырыптарда әңгімелесу, диалог құру, пікірталас жүргізу.

5-тақырып. Әскери мамандық. Менің гарнизоным

Менің мамандығым. Мамандық. Әскери мамандық. Мамандыққа сәйкес мәтіндерді әртүрлі стильде оқу, негізгі мағынасын түсіну. Оқытылатын мамандықтың ерекшелігі (латын графикасына негізделген әліпби бойынша кемінде 10 сөз).

6-тақырып. Танысу. Баянат. Баяндама

Сәлемдесу. Танысу. Кезекшінің баянаты. Мамандық бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру. Сөйлеу әрекетінің әртүрлі түрлерін құру: әңгіме, сипаттама, ақпараттандыру.

7-тақырып. Саптық командалар. Грамматикалық минимум.

Саптық амалдарды қарусыз және қарумен орындау кезінде, қарауылды тарату, ауыстыру кезінде, күнделікті қызметте, ішкі қызмет атқару кезінде командаларды дұрыс қолдану. Тақырыпқа сәйкес мәтінмен жұмыс істеу дағдыларына ие болу. Саптан шығу, бастыққа келу кезіндегі командаларды меңгеру. Грамматикаға сәйкес саптық командаларды қолдану жөніндегі екінші тақырыпқа сәйкес бақылау жұмыстарын қабылдау.

8-тақырып. Әскери киім нысаны

Әскери киім нысанының түрлері және әскери атақтар тізбесі. Әскери терминдердің көмегімен сөйлем құрастыру. Әңгімелер мен диалогтарды құрастыру кезінде кітаптардың, оқулықтардың, сөздіктердің көмегімен өзіндік жұмыстың жазылуын бақылау.

9-тақырып. Жауынгерлік әзірлік

Жауынгерлік әзірлік. Тактикалық даярлық. Оқ ату даярлығы. Мамандық бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру. Функционалды аспектідегі грамматикалық формалар мен құрылымдар. Контртерроризм (латын графикасына негізделген әліпби бойынша кемінде 10 сөз).

10-тақырып. Спорт және дене шынықтыру

Спорт. Спорттың ойын түрлері. Дене шынықтыру. Атақты спортшылар. Сөйлеу қызметінің айтылым сияқты түрлері бойынша спорттық және кәсіптік салалар үшін өзекті тақырыптардағы бейімделген мәтіндерді көшіріп қайталау және күрделі емес прагматикалық мәтіндерді, диалог және монолог түріндегі сөйлемдерді ауызша және жазбаша түрде құрастыру.

11-тақырып. Әскери өнер негіздері

Тактика әскери өнердің құрамдас бөлігі ретінде. Бөлімшелерді басқару. Жергілікті соғыстар мен қарулы жанжалдарда әскери өнердің дамуы. Ұрысты қамтамасыз ету түрлері. Функционалды аспектідегі грамматикалық формалар мен құрылымдар. Сөйлеу қызметінің түрлерін құру: әңгіме, сипаттама, ақпараттандыру. Әскерлерді жауынгерлік қолдану (латын графикасына негізделген әліпби бойынша 10 сөз).

12-тақырып. «Қорғаныс» жалпы тактикасы

Қорғаныс. Мақсаттары. Қорғаныс түрлері. Қорғаныс терминдері. Қорғаныс құрылысын айта білу. Берілген сөздердің көмегімен мәтін құрастыру.

13-тақырып. «Шабуыл» жалпы тактикасы

Шабуыл. Шабуыл түрлері. Шабуылды дайындау. Сөйлеу қызметінің айтылым, тыңдалым, оқылым, жазылым сияқты түрлері бойынша әлеуметтік-

тұрмыстық және кәсіптік салалар үшін өзекті тақырыптардағы бейімделген мәтіндерді көшіріп қайталау және күрделі емес прагматикалық мәтіндерді, диалог және монолог түріндегі сөйлемдерді ауызша және жазбаша түрде құрастыру.

14-тақырып. Бүркемелеу

«Камуфляж» тақырыбындағы әскери терминдермен жұмыс істеу. Бүркемелеу талаптары мен қағидалары. Сөздерді іріктеу арқылы сөйлем құрастыру, сөйлемдердің мағынасын айта білу.

15-тақырып. Инженерлік даярлық

Инженерлік бөгет түрлері. Әскери пәндермен байланыс, миналардың, гранаталардың тактикалық-техникалық сипаттамалары. Әңгімелер мен диалогтарды құрастыру кезінде кітаптардың, оқулықтардың, сөздіктердің көмегімен өзіндік жұмыстың жазылуын бақылау.

16-тақырып. Барлау

Барлауға қойылатын талаптар, әскери пәндермен байланыс. Әскери терминдердің көмегімен сөйлемдер құрастыру. Аудару.

17-тақырып. Әскери топография

Топографиялық карта. Әскери топография. Жергілікті жер бедері және оны картада көрсету. Карта мазмұнының негізгі элементтері. Карта бойынша өлшеу. Мамандық бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру. Сөйлеу қызметінің түрлерін құру: әңгіме, сипаттама, ақпараттандыру. Топография (латын графикасына негізделген әліпби бойынша кемінде 10 сөз).

18-тақырып. Оқ ату даярлығы

Оқ ату түрлері. Оқ ату даярлығында қолданылатын терминдермен жұмыс істеу. Оқу-кәсіби түрде сөйлеуді дамыту, сөйлемдердің негізгі функционалды-мағыналық түрлеріне қарқынды оқытып-үйрету: монолог-сипаттау, монолог-мазмұндау, монолог-пайымдау, диалог-әңгімелесу, диалог-пікірталас. Жалпыәскери терминдер (латын графикасына негізделген әліпби бойынша кемінде 10 сөз).

19-тақырып. Әскери қызметшілерді жаппай қырып-жою қаруынан қорғау

Әскери қызметшілердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету. Жеке қорғаныс құралдары. Тақырып бойынша әскери терминдермен жұмыс істеу. Мамандық

бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру. Сөйлеу қызметінің түрлерін құру: әңгіме, сипаттама, ақпараттандыру. Радиохимиялық және биологиялық қорғау (латын графикасына негізделген әліпби бойынша кемінде 10 сөз).

20-тақырып. Байланысты ұйымдастыру

Әскерлерді басқаруда байланыстың ролі мен орны. Қағидаттары мен тәсілдері. Мамандық бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру. Функционалды аспектідегі грамматикалық формалар мен құрылымдар.

21-тақырып. Тарихи қару түрлері

Қару-жарақ пен техниканың тарихи түрлерін қолдану. Қару-жарақ пен техниканың қазіргі заманғы түрлерімен салыстыру. Тақырып бойынша лексикалық және терминологиялық минимумды меңгеру.

22-тақырып. Қару-жарақ пен әскери техника

Мотоатқыштар бөлімшелері: міндеттері және қару-жарағы. Атыс қаруының, жауынгерлік машиналардың тактикалық-техникалық сипаттамалары. Қару-жарақ жаңалықтары. Взвод, рота қару-жарағы. Артиллериялық бөлімшелердің құрылымы, міндеттері және қару-жарағы. Оқу-кәсіби түрде сөйлеуді дамыту: сөйлемдердің негізгі функционалды-мағыналық түрлеріне қарқынды оқытып-үйрету: монолог-сипаттау, монолог-мазмұндау, монолог-пайымдау, диалог-әңгімелесу, диалог-пікірталас.

14-бөлім. Кәсіптік шетел тілі (ағылшын тілі)

Пәннің мақсаты

«Ағылшын тілі» пәні – кәсіптік білім беру шеңберінде Қазақстан Республикасының аумағында білім беру кеңістігінің бірлігін қамтамасыз етуге, білім берудің алдыңғы сатысында қол жеткізілген ағылшын тілін меңгерудің бастапқы деңгейін арттыруға және тұрмыстық, мәдени-кәсіптік және ғылыми қызметтің әртүрлі саласындағы әлеуметтік-коммуникативтік міндеттерді шешу үшін, сондай-ақ одан әрі өз бетінше білім алу үшін қажетті және жеткілікті деңгейдегі коммуникативтік біліктілікті меңгеруге арналған.

Пәнді оқытудың мақсаты мен міндеттері

Пәнді оқыту мақсаты кейіннен кәсіби қызметте қолдану үшін қажетті ағылшын тілі саласындағы тиісті дайындықты және білім мен дағды деңгейін қамтамасыз ету болып табылады.

Пәнді оқыту міндеттері

- 1) айтылымда, тыңдалымда, оқылымда және жазылымда коммуникативтік дағдыны дамыту және жетілдіру;
- 2) ұсынылған тақырыптарға сәйкес жаңа тілдік құралдарды жүйелеу және меңгеру;
- 3) ағылшын тілін меңгеру бойынша оқу жұмысын жетілдіруге мүмкіндік беретін жалпы және арнайы оқу дағдыларын дамыту.

Пәнді меңгеру нәтижесінде қалыптасатын білім алушының біліктілігі:

- 1) тілдік, сөйлеу, лингвистикалық елтанымдық және әлеуметтік-лингвистикалық біліктілікті қамтитын коммуникативтік біліктілік. Осы біліктілік оқу, күнделікті, кәсіби салаларда шет тілде қарым-қатынас жасау үшін қажет және шет тілдер саласында білім алушылардың әлеуметтік-кәсіби ұтқырлығын айқындайды;
- 2) кадеттердің шетелдік және жалпыадамзаттық мәдениеттің ерекшеліктеріне қатысты мәселелер шеңберін зерделеуін болжайтын және кадеттерге мәдениет диалогына қосылуға мүмкіндік беретін жалпы мәдени біліктілік;
- 3) кадеттерде шет тілде қарым-қатынас жасау жағдайында әртүрлі кәсіби салада бейімделу және өнімді қызмет ету үшін қажетті білімнің, шеберліктің, қабілеттіліктің болуын болжайтын оқу-танымдық біліктілік;
- 4) теңгермелік біліктілік, кадеттерге шет тіліндегі білімінің, дағдысы мен қабілетінің тапшылығын жеңу қабілетін дамытуға мүмкіндік береді;
- 5) кадеттердің интеллектуалдық-жеке тұлғалық құзыреті, ағылшын тілін дербес және үздіксіз үйрену, одан әрі өз бетінше білім алу және оны білімнің басқа саласында пайдалану, болашақ мамандығына қатысты кадеттердің өзін-өзі анықтау қабілетін дамыту және тәрбиелеу.

Пәннің тақырыптық жоспары

Р/с	Тақырыптың нөмірі мен атауы
-----	-----------------------------

№	
1.	1-тақырып. Танысу
2.	2-тақырып. Менің отбасым
3.	3-тақырып. Мамандық. Жұмыс.
4.	4-тақырып. Бос уақыт
5.	5-тақырып. Менің үйім
6.	6-тақырып. Ұнататын ісім. Хобби.
7.	7-тақырып. Ұлыбритания және оқытылатын тілдің басқа да елдері
8.	8-тақырып. Ұлттық тағамдар. Тамақ және сусындар.
9.	9-тақырып. Менің Отаным – Қазақстан
10.	10-тақырып. Нұр-Сұлтан – болашақтың қаласы
11.	11-тақырып. Біріккен Ұлттар Ұйымының қызметі
12.	12-тақырып. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері
13.	13-тақырып. Әскери өнер негіздері
14.	14-тақырып. Бөлімшенің оқу-жаттығуларды өткізу жағдайындағы іс-қимылдары
15.	15-тақырып. Полигон және оны қамтамасыз ету
16.	16-тақырып. Атыс қаруы және оны қолдану кезіндегі сақтандыру шаралары
17.	17-тақырып. Армиядағы спорт және дене шынықтыру
18.	18-тақырып. Шетел әскерлерінің қару-жарағы мен әскери техникасы
19.	19-тақырып. Далалық жағдайларда төзімділік
20.	20-тақырып. Уақытты бөлу және күнделікті тәртіп. Күн тәртібі.
21.	21-тақырып. Әскери топография
22.	22-тақырып. Әскери тұтқындар және олармен сөйлесу
23.	23-тақырып. Армиядағы мансап
24.	24-тақырып. Жалпы тактика. Қорғаныс.
25.	25-тақырып. Жалпы тактика. Оқ ату және маневр жасау.
26.	26-тақырып. Жалпы тактика. Бөлімшенің ұрыстағы іс-қимылын бағалау.
27.	27-тақырып. Жалпы тактика. Шабуыл.
28.	28-тақырып. Жалпы тактика. Ұрыстағы бөлімшенің міндеттері және оларды орындау. Қорытындылау.
29.	29-тақырып. Жалпы тактика. Ұрыста әрекет ету. Қарсыласпен байланыс.

Пәннің мазмұны

1-тақырып. Танысу

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Сәлемдесу. Танысу. Кезекшінің баянаты. Әліпби. Оқу ережелері (1, 2, 3, 4-ші оқу түрлері), жіктеу және тәуелдік есімдіктер. Грамматика: «to be» етістігі, зат есімнің тәуелденіп септелуі, сан есім, көпше түрдің жасалуы.

2-тақырып. Менің отбасым

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Отбасы. Туыстар. Достар. «To be» етістігін жіктеу. Сан есім. Апта күндерін жүргізу және бекіту; әріптер мен дыбыстар (транскрипциямен жұмыс); орфография.

3-тақырып. Мамандық. Жұмыс.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Кәсіп. Мамандықтар. Сұраулы сөздер. Грамматика: «Present Simple Tense». Болымды форма.

4-тақырып. Бос уақыт

Уақыт. Күн тәртібі. Сан есім. Грамматика: «Present Simple Tense». Сұраулы және болымсыз формалар.

5-тақырып. Менің үйім

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Менің үйім, пәтердің, бөлмелердің сипаттамасы. «There is/there are» сөз орамы; «some/any» қолдану; «on, in, at» предлогтарын қолдану. Үйді/пәтерді сипаттау үшін орын предлогтары.

6-тақырып. Ұнататын ісім. Хобби.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Әуежайда. Грамматика: «can/can not» модальды етістігін және «was/were» етістіктерін қолдану.

7-тақырып. Ұлыбритания және оқытылатын тілдің басқа да елдері

Тақырып бойынша жаңа лексикалық материалды енгізу. Ұлыбританияның географиялық орналасуы. Лондон. Грамматика: «Past Simple Tense» – 1. Болымды форма. Грамматика: «Past Simple Tense» – 2. Сұраулы және болымсыз формалар. Дұрыс және бұрыс етістіктер.

8-тақырып. Ұлттық тағамдар. Тамақ және сусындар.

Тақырып бойынша жаңа лексикалық материалды енгізу. Грамматика: санды анықтау: саналатын және саналамайтын зат есімдер: «How much/how many».

9-тақырып. Менің Отаным – Қазақстан

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Менің Отаным – Қазақстан. Елдің географиялық орналасуы, климаты, халқы. Тұңғыш Президент және мемлекеттік құрылым. Елдің көрікті жерлері мен мәдени мұрасы.

10-тақырып. Нұр-Сұлтан – болашақтың қаласы

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Қалалар және оның көрікті жерлері.
Грамматика: бір буынды және көп буынды сын есімдер және олардың салыстырмалы шырайлары.

11-тақырып. Біріккен Ұлттар Ұйымының қызметі

Біріккен Ұлттар Ұйымының құрылымы мен құрылысы. Ұйымның қызметі.
Грамматика: «shall/will» келер шағы. «be + going + to» грамматикалық сөз орамы.

12-тақырып. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Қарулы Күштердің түрлері. Әскер тектері мен қызметтері. Нысанды киім-кешегі. Мотоатқыштар бөлімшесінің жабдығы мен керек-жарағы. Грамматика: жіктеу және тәуелдік есімдіктері және оларды қолдану.

13-тақырып. Әскери өнер негіздер.

Қарулы жанжалдардағы әскери өнердің дамуы. Барлау. Мотоатқыштар бөлімшелерінің құрылымы, міндеттері және қару-жарағы. Грамматика: «Present Continuous Tense» ауыспалы осы шақ және оны қолдану.

14-тақырып. Бөлімшенің оқу-жаттығуларды өткізу жағдайындағы іс-қимылдары

Оқу-жаттығуларды өткізу жағдайларындағы бөлімшелердің іс-қимылдары. Оқу-жаттығулардағы бригада. Грамматика: орын предлогтары және оларды қолдану.

15-тақырып. Полигон және оны қамтамасыз ету

Бөлімшелердің Далалық шығуларды өткізу жағдайларындағы міндеттері мен іс-қимылдары. Полигондағы бөлімшенің күн тәртібі. Грамматика: уақыт предлогтары: «at, on, until, from» және оларды қолдану.

16-тақырып. Атыс қаруы және оны қолдану кезіндегі сақтандыру шаралары

Атыс қаруының тактикалық-техникалық сипаттамалары және оны қолдану кезіндегі қауіпсіздік шаралары. Грамматика: «this, these, that, those» сілтеу есімдіктері және оларды қолдану.

17-тақырып. Армиядағы спорт және дене шынықтыру.

Армиядағы спорт және дене шынықтыру. Шығармашылық жұмыс.

Грамматика: қозғалыс предлогтары және оларды қолдану.

18-тақырып. Шетел әскерлерінің қару-жарағы мен әскери техникасы

Жауынгерлік машиналардың тактикалық-техникалық сипаттамалары. Жаңа қару-жарақ. Броньды транспортер. Жауынгерлік жаяу әскер машинасы. Шетел әскерлерінің қару-жарағы мен әскери техникасы. Грамматика: «What has it got? or What does it have?», «It has got a 120 mil gun. What can it do? It can travel across country. A modern tank is more powerful than an older one» бойынша білімін өзектілендіру.

19-тақырып. Далалық жағдайдағы төзімділік

Бөлімшелердің жауынгерлік жағдайға жақын жағдайдағы міндеттері мен әрекет етуі. Шығармашылық жұмыс. Грамматика: «He is using his poncho to make a shelter». «He is covering the injury with a dressing. Move quietly» бойынша білімін өзектілендіру.

20-тақырып. Уақытты бөлу және күнделікті тәртіп. Күн тәртібі.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Күн тәртібі. Грамматика: «Did you prepare your room? He did not straighten out the mat» бойынша білімін өзектілендіру.

21-тақырып. Әскери топография

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Топографиялық карта. Әскери топография. Жер бедері және оның картадағы бейнесі. Оқу-жаттығуларды өткізу кезінде құбылнамамен жұмыс істеу. Грамматика: «You will move by day and by night. You are to draw combat rations from the stores» бойынша білімін өзектілендіру.

22-тақырып. Әскери тұтқындар және олармен сөйлесу

Жаңа лексиканы жүргізу. Әскери тұтқындармен сөйлесу. Әскери тұтқыннан жауап алу. Грамматика: «can, may, must» модальды етістіктері, олардың негізгілері және қолданылуы.

23-тақырып. Армиядағы мансап

Армиядағы мансап. Әскери қызметшілердің бос уақыты мен тұрмысы. Шығармашылық жұмыс. Грамматика: «Present Perfect Tense» (1) және оны қолдану.

24-тақырып. Жалпы тактика. Қорғаныс.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Қорғаныс. Қорғаныс түрлері. Бөлімшенің қорғаныста әрекет етуі. Грамматика: «Present Perfect Tense» (2) және оны қолдану.

25-тақырып. Жалпы тактика. Оқ ату және маневр жасау.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Ұрыс жүргізудің тактикалық тәсілдері. Маневрлерді жүргізу кезіндегі жеке құрамның жеке жауынгерлік дағдылары. Грамматика: «This is what have to do. You must know what to do» бойынша білімін өзектілендіру.

26-тақырып. Жалпы тактика. Бөлімшенің ұрыстағы іс-қимылын бағалау.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Бөлімшенің ұрыста әрекет етуі. Бөлімшенің қойылған міндеттерді орындауы және оларды бағалау. Грамматика: «What do you plan to do? What is your aim? What will the gun group do?» ағылшын тіліндегі арнайы сұрақтар.

27-тақырып. Жалпы тактика. Шабуыл.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Шабуыл. Шабуыл түрлері. Шабуылды дайындау. Тактикалық әдістер. Грамматика: «What did the rifle group do? They crawled along the ditch» бойынша білімдерін өзектілендіру.

28-тақырып. Жалпы тактика. Ұрыстағы бөлімшенің міндеттері және оларды орындау. Қорытындылау.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Ұрыстағы бөлімшенің әрекет етуі. Бөлімшенің ұрыстағы әрекет етуін талдау және қорытындылау. Грамматика: төл сөз және төлеу сөз. «I told you to move quickly. You were told not to make a lot of noise».

29-тақырып. Жалпы тактика. Ұрыста әрекет ету. Қарсыласпен байланыс.

Жаңа лексикалық материалды енгізу. Бөлімшенің ұрыста әрекет етуі. Ұрыс жүргізу. Қарсыласпен байланыс. Ұрысты жүргізудің тактикалық тәсілдері. Грамматика: «The sections were advancing down the forward slope when they came under MG fire».

15-бөлім. Қазіргі Қазақстан тарихы

Пәннің мақсаты

«Қазіргі заманғы Қазақстан тарихы» пәні тарихи тәжірибені жеткізу, тарихи сананы, мәдениетті, дәстүрлерді, ұрпақтар сабақтастығын қалыптастыру; тарихи процестердің жалпы мазмұнын зерделеу және ежелгі заманнан бүгінгі күнге дейін Қазақстан аумағында болып жатқан тарихи оқиғалардың негізгі үрдістерін айқындау; мемлекеттік тәуелсіздік алу кезеңдерін, қоғамдық және әлеуметтік қатынастардың мемлекеттік-құқықтық жүйесінің пайда болуы мен дамуын, сыртқы саясат мазмұнын және Қарулы Күштердің бейбітшілікті сақтаудағы ролін зерделеу үшін арналған.

Пәнді оқытудың мақсаты мен міндеттері.

Қазіргі заманғы Қазақстан тарихын зерделеудің негізгі мақсаты қазіргі заманғы Қазақстан тарихының басты және жалпы тарихи процестерін зерделеу; басқа мемлекеттермен өзара іс-қимыл жасай отырып, Қазақ хандығы құрылған сәттен бастап қазіргі уақытқа дейін Қазақстан аумағында болған тарихи оқиғаларды көрсету.

Пәнді оқыту міндеттері:

1) білім алушыларға тәуелсіздік алудың негізгі кезеңдері, олардың жүйелілігі, елдегі және басқа мемлекеттердегі, Қарулы Күштердегі өзара байланыс және байланыстылық туралы білім беру;

2) білім алушыларда қазіргі заманғы процестерге қатыстылық сезімін қалыптастыру және одан әрі кәсіби қызметті табысты іске асыру үшін тарихи ойлау мәнін түсіну;

3) қазіргі кезеңде Қазақстанның сыртқы саясатының маңызы мен мазмұнын түсіну;

4) Қазақстанның батырлық тарихының, көпғасырлық ұлттық негіздер мен дәстүрлердің үздік үлгілері негізінде өз бетінше білім алу қажеттілігін, күрделі және алуан түрлі тарихи құбылыстарды дербес талдау және бағалау қабілетін дамыту.

Пәнді меңгеру нәтижесінде қалыптасатын білім алушының біліктілігі:

1) қазіргі қоғам мен әскери саланың проблемаларын объективті түрде түсінуді дайындау үшін қажетті нақты фактілерді, өткен тарихи құбылыстарды синтездеу және жинақтау саласындағы білімнің жоғары деңгейі;

2) тәуелсіз егемен мемлекеттің қалыптасуының негізгі кезеңдерін, қазіргі мемлекеттің әлеуметтік құрылымы мен саяси жүйесін білу;

3) қазақ халқының жалпы әлемдік қауымдастықтағы, қазіргі өркениет жүйесіндегі, Қазақстан халықтарының тарихи-мәдени қоғамдастығының дамуындағы ролі мен орнын түсіну;

4) қазіргі заманның тарихи оқиғалары мен фактілерінің призмасы арқылы дүниетаным мен менталитетті қалыптастыру;

5) Қазақстан армиясының қоғамдағы, мемлекет қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі ролін түсіну.

Пәннің тақырыптық жоспары

Р /с №	Тақырыптың нөмірі мен атауы
1. Отандық тарихты зерделеудің тұжырымдамалық негіздері	
1.	1-тақырып. Қазақ мемлекеттілігінің бастауы мен сабақтастығы
2. Қазақстан тәуелсіздік жолында: даму кезеңдері және ұлттық құрылыс идеялары	
2.	2-тақырып. Қазақстанда Тәуелсіздіктің қалыптасуының алғышарттары: ұлт-азаттық көтерілістер және ұлттық мемлекет идеясының қалыптасуы
3.	3-тақырып. XX ғасырдың басындағы Қазақстандағы ұлттық қозғалыс
3. Ұлттық-мемлекеттік құрылыстың кеңестік моделін іске асыру	
4.	4-тақырып. Кеңестік Қазақстанның қалыптасуының тарихи бастаулары: тұрғылықтандырудағы қиындықтар
5.	5-тақырып. Кеңестік тоталитарлық Қазақстанның қалыптасуы: сипаты, шаралары мен салдары
6.	6-тақырып. Ұлы Отан соғысы жылдарындағы Қазақстан
7.	7-тақырып. XX ғасырдың екінші жартысындағы Қазақстандағы кеңестік реформалардың қайшылықтары мен салдары
8.	8-тақырып. Қазақстандағы «қайта құру» саясаты
4. Тәуелсіз Қазақстанның мемлекеттік стратегиясы және әлеуметтік-экономикалық дамуы	
9.	9-тақырып. Қазақстан Республикасының мемлекеттік құрылысын қалыптастыру
10.	10-тақырып. Экономикалық дамудың қазақстандық моделі
11.	11-тақырып. Этникалық-демографиялық процестер және ұлтаралық келісімді нығайту
12.	12-тақырып. Қазақстан Республикасының қоғамдық-саяси өмірі мен ішкі саясаты
13.	13-тақырып. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерін құру. Жоғарғы Бас қолбасшының Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерін қалыптастырудағы ролі. Әскери білім.
14.	14-тақырып. Ұлы дала халқының жаңа тарихи санасы мен дүниетанымын қалыптастыру саясаты
15.	15-тақырып. Қазақстан – қазіргі әлем мойындаған мемлекет
16.	16-тақырып. Н.Ә. Назарбаев – тарихтағы жеке тұлға
17.	17-тақырып. Болашағы біртұтас ұлтты қалыптастыру

Пәннің мазмұны

1. Отандық тарихты зерделеудің тұжырымдамалық негіздері

1-тақырып. Қазақ мемлекеттілігінің бастауы мен сабақтастығы

Қазақ мемлекеттілігінің бастауы мен сабақтастығы: ежелгі, орта ғасырлар және жаңа уақыт. Мемлекеттің саяси, әлеуметтік-экономикалық және мәдени дамуының заңдылықтары. Қазақ халқының қалыптасуының негізгі тарихи кезеңдері және оның құрамына кірген этникалық компоненттер. Қазақ хандығындағы әскери құрылым және әскери қызмет. «Ақтабан шұбырынды» XVII – XVIII ғасырлардағы қазақ хандықтарының экономикалық жағдайы. Қазақстан мен Ресейдің жаңа заман жағдайындағы саясаты. Қосылудың алғашқы кезеңіндегі Қазақстандағы патша саясаты. Нығайтылған желілер мен қалалар құрылысы. Кіші және орта жүздерде феодалдық өзара тартыстардың күшеюі. Қазақстанның Ресейге қосылуын аяқтау.

2. Қазақстан тәуелсіздік жолында: даму кезеңдері және ұлттық құрылыс идеялары

2-тақырып. Қазақстанда Тәуелсіздіктің қалыптасуының алғышарттары: ұлт-азаттық көтерілістер және ұлттық мемлекет идеясының қалыптасуы

Қазақ халқының ұлттық қозғалысының бастауы. XX ғасырдың басындағы Қазақстандағы әлеуметтік-экономикалық жағдай. Орыс шаруаларының қазақ жерлеріне қоныс аударуын жандандыру. Қоныс аударушы әкімшіліктің қазақ халқын отырықшы өмір салтына жаппай көшіру жөніндегі іс-әрекеттері, осы мақсаттарды іске асыру әдістері. Қазақ жерінде өнеркәсіп ошақтарының қалыптасу ерекшеліктері және оның отарлық сипаты. XVIII – XIX ғасырлардың басындағы Қазақстандағы отарлауға қарсы ұлттық көтерілістердің мақсаттары, ерекшеліктері мен тарихи сабақтастығы.

3-тақырып. XX ғасырдың басындағы Қазақстандағы ұлттық қозғалыс

Қазақ зиялыларының қалыптасуы: әлеуметтік құрамы, білімі, қызметі. Бірінші дүниежүзілік соғыс кезіндегі қазақ даласы. «Бұратана халықты тыл жұмыстарына реквизициялау туралы» 1916 жылғы 25 маусымдағы Жарлық, оның халыққа қарсы мәні. 1916 жылғы ұлт-азаттық көтеріліс: себептері, қозғаушы күштері, барысы және негізгі кезеңдері. Қозғалыс көшбасшылары: А. Иманов, Т. Бокин, Б. Әшекеев, А. Жанбосынов, Ұ. Саурықов және басқалар. Ресейдегі ақпан буржуазиялық-демократиялық революциясы және оның Қазақстанға ықпал ету ерекшеліктері. Қазақстандағы саяси биліктің өзгеруі. Уақытша үкіметтің жергілікті өзін-өзі басқару органдарын құру. Облыстық қазақ съездері және онда

көтерілген мәселелер. Уақытша үкімет органдарындағы ұлттық интеллигенция өкілдерінің қызметі. 1917 жылғы жаздағы саяси дағдарыс. Шілдедегі жалпықазақ съезі және Алаш партиясын құру туралы шешім. Партияның бағдарламасы. Бүкілресейлік Құрылтай жиналысының депутаттарын сайлау, Алаш партиясының жеңісі.

3. Ұлттық-мемлекеттік құрылыстың кеңестік моделін іске асыру

4-тақырып. Кеңестік Қазақстанның қалыптасуының тарихи бастаулары: тұрғылықтандырудағы қиындықтары

Кеңес өкіметінің орнауы. Қазан төңкерісі және Қазақстанның саяси өмірі. Ә. Бөкейхановтың төрағалық етуімен Алаш орда үкіметінің (Халық кеңесі) құрылуы. Алаш автономиясын құру туралы шешім. Түркістан автономиясы (Қоқан автономиясы) үкіметінің құрылуы. Қазақ өлкесі – «ақтардың» және «қызылдардың» қарсы күресі. Алаш Орда үкіметі қазақ ұлттық армиясының әрекеттері. «Соғыс коммунизмі» саясаты. Қырғыз (Қазақ) Кеңестік социалистік автономиялық республикасының құрылуы – ұлттық мемлекетті құру идеясын таптық тәсіл негізіндегі мемлекетті құру идеясына ауыстыру. Қазақстандағы жер-су реформасы. Қазақстандағы жаңа экономикалық саясат (ЖЭС). ЖЭС мазмұны және оны жүргізу ерекшеліктері. 1921 – 1922 жылдардағы Қазақстандағы ашаршылық. Қазақ Автономиялық Кеңестік Социалистік республикасы құрамындағы қазақ жерлерін біріктіру.

5-тақырып. Кеңестік тоталитарлық Қазақстанның қалыптасуы: сипаты, шаралары мен салдары

Коммунистік партияның билігі мен қоғамдық өмірге ықпалын күшейту. Ф. И. Голощекиннің «Кіші Қазан» идеясы: мәні мен салдары. Қазақстандағы индустрияландыру ерекшеліктері. Қазақ ауылын кеңестендіру саясаты – қазақтардың дәстүрлі қоғамын бұзу. Байлардың шаруашылықтарын тәркілеу және оның саяси-экономикалық салдары. Көшпелі және жартылай көшпелі қазақ шаруашылықтарын отырықшылыққа күштеп көшіру. Ұжымдастыру әдістері мен қарқыны. «Бесудің хаты». Ашаршылықтың демографиялық салдары. 1930 жылдардың екінші жартысындағы Қазақстандағы ауыл шаруашылығының ауыр жағдайы. Қазақ зиялыларын сталиндік репрессияға ұшырату, оның ауқымы мен

салдары. Білім беру жүйесін құру. Сауатсыздықпен күрес. Ұлттық және мәдени негіздердің бұзылуы. Ғылымның және ғылыми мекемелердің дамуы. КСРО Ғылым академиясының Қазақ филиалын құру.

6-тақырып. Ұлы Отан соғысы жылдарындағы Қазақстан

Ұлы Отан соғысының басталуы. Кәсіпорындарды Қазақстанға эвакуациялау және оларды орналастыру. Қазақстандықтардың майдандағы іс-қимылдарға, партизан қозғалысына қатысуы. Қазақстандықтар – Кеңес Одағының Батырлары – ата-баба ерлігін жалғастырушылар. Отан соғысы жылдарындағы тыл жұмыскерлерінің ерлігі. Ұлы Отан соғысының Қазақстан халқының соғыстан кейінгі тарихы үшін мәні. Халықтарды Қазақстанға күштеп жер аудару. Екінші дүниежүзілік соғыстың нәтижелері мен сабақтары. Соғыс жылдарындағы ғылым, мәдениет және халықтық білім.

7-тақырып. XX ғасырдың екінші жартысындағы Қазақстандағы кеңестік реформалардың қайшылықтары мен салдары

Қазақстан соғыстан кейінгі жылдары. Бейбіт құрылысқа көшудегі қиындықтар. Қазақстан аумағындағы ядролық сынақтар және олардың салдары. Білім мен ғылымдағы оң өзгерістер. Жоғары және орта арнаулы оқу орындарын ашу. Кәсіптік-техникалық білім беру жүйесін қалыптастыру. Қазақ Ғылым Академиясының құрылуы. И. Сталиннің «жеке басына табыну» кезеңін сынау. Мемлекет және қоғам қайраткерлерін саяси ақтау және оның «жартылай» сипатын бағалау. Н.С. Хрущевтің партиялық-мемлекеттік басқару жүйесіндегі реформасы және оның үстірт сипаты. Тың және тыңайған жерлерді игерудің салдары: Теміртаудағы оқиғалар. 1965 – 1966 жылдардағы экономикалық реформалардың аяқталмауы. Экономиканы дамытудың экстенсивті жолы. Қазақстанның КСРО өнеркәсібін дамытуға қосқан үлесі. Экологиялық дағдарыс. Арал қасіреті. Кеңестік режимнің қорғаныс өнеркәсібі кешенін салу салдарынан қазақ халқына келтірген қасіретті зардабы: Семей ядролық сынақ полигоны (1949 – 1991 жж.). Мәдениет және ғылым. Командалық-әкімшілік басқарудың күшеюі салдары ретінде мәдени және рухани өмірдегі қайшылықтарды тереңдету.

8-тақырып. Қазақстандағы «қайта құру» саясаты

Идеологиядағы, экономикалық және саяси өмірдегі ауқымды өзгерістер. М. С. Горбачевтің реформалары. Одақтас республикалардағы жариялылық пен демократия аясындағы ұлттық жанжалдар. Экономикалық дағдарыс. КСРО

командалық-әкімшілік жүйесін демократиялық әдістермен қайта құру әрекеттері. «Қайта құру» мен «жариялылықтың» ел экономикасына әсері. Одақтық басқару жүйесі кезінде жекелеген мемлекеттік кәсіпорындарды ұлттық республикаларға қайтару. Д.А. Қонаевтың Қазақстан Компартиясы ОК Бірінші хатшысы лауазымындағы қызметі. 1986 жылғы Алматыдағы және республиканың басқа қалаларындағы желтоқсан оқиғалары және олардың шынайы себептері. Алаш қозғалысының қайраткерлерін ресми ақтау. Жаңа қоғамдық ұйымдар мен партияларды құру. Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінің сайлауы. «Тіл туралы» Заңның қабылдануы және оның мәні. Қазақ КСР мемлекеттік егемендігі туралы Декларация. 1991 жылғы тамыз төңкерісі. КОКП қызметін тоқтату. КСРО-ның ыдырауы және Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы (ТМД).

4. Тәуелсіз Қазақстанның Мемлекеттік стратегиясы және әлеуметтік-экономикалық дамуы

9-тақырып. Қазақстан Республикасының мемлекеттік құрылысын қалыптастыру

«Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігі туралы» Конституциялық Заң. Қазақстан Президентінің алғашқы бүкілхалықтық сайлауы. Қазақ КСР-ін Қазақстан Республикасы деп қайта атау. Тәуелсіздік ұлттық және мемлекеттік құрылыстың факторы ретінде. Тәуелсіз Қазақстанның мемлекеттік даму стратегиясын айқындау. Қоғамды демократияландыру процесін күшейту. Дербес даму жолын анықтау. Мемлекеттің ішкі және сыртқы саясатын қалыптастыру. Қоғамның конституциялық құрылысының негіздерін құру. Қазақстан Республикасының рәміздерін бекіту – Ту, Елтаңба, Гимн. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерін құру туралы Заң. Егемендікті, қорғанысты, ел бірлігі мен азаматтардың қауіпсіздігін қамтамасыз ететін ұлттық армия құру. Президент Н.Ә. Назарбаевтың «Ұлттық валютаны енгізу туралы» Жарлығы және оның мәні. Қазақстан Республикасының мемлекеттік шекараларын айқындау. Ұлттық қауіпсіздікті нығайту. Мемлекеттік бірегейлікті дамыту, азаматтық татулық пен саяси тұрақтылықты нығайту. Бүкілхалықтық референдум, Қазақстан Республикасының қолданыстағы Конституциясын қабылдау. Қазақстандағы парламентаризмнің дамуы. Биліктің негізгі үш тармағы: Президент, Парламент және Үкімет – қызметті реттейтін елдің саяси жүйесінің құрамдас бөліктері. Президенттің Қазақстан халқына бірінші Жолдауы: «Қазақстан – 2030. Барлық қазақстандықтардың өсіп-өркендеуі, қауіпсіздігі және әл-ауқатының артуы» (1997

жылғы 16 қазан), Қазақстан Республикасы дамуының ұзақ мерзімді басым мақсаттары. Елорданы Алматыдан Астанаға көшіру. Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың «Қазақстан – 2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы (2012 жылғы 14 желтоқсан). ҚР Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Қазақстан халқына Жолдауы (2014 жылғы 17 қаңтар).

10-тақырып. Экономикалық дамудың қазақстандық моделі

Өтпелі кезеңдегі қиындықтар: экономикалық дағдарыс, әлеуметтік шиеленіс, өмір сүру деңгейінің төмендеуі, жұмыссыздық, криминогендік. Олардан өту жөніндегі шаралар: экономиканы қайта құрылымдау, әлеуметтік бағдарланған нарық құру, жекешелендіру және бағаны ырықтандыру, инвестициялық саясат. Жоспарлы экономикадан нарықтық экономикаға көшу. Қазақстан экономикасын реформалаудың бағыттары – экономиканы дамыту қағидаттары, еңбек өнімділігінің деңгейін арттыру, қазіргі заманғы технологияларды енгізу, инвестициялық, салықтық, аграрлық-индустриялық саясат, инфрақұрылымды, әсіресе көлік пен байланысты дамыту. Қазақстан экономикасын дамыту үшін шетелдік инвестицияларды тарту. Президенттің «Бәсекеге қабілетті Қазақстанға, бәсекеге қабілетті экономикаға, бәсекеге қабілетті ұлтқа» атты ел халқына Жолдауы және оның маңызы. Әлемдік экономикалық дағдарыс және одан сәтті өту шаралары. Дағдарыстан кейінгі кезеңде экономика мен қаржы секторының дамуы. Индустриялық-инновациялық дамудың мемлекеттік бағдарламасы, іске асырудың алғашқы жетістіктері. ҚР Президентінің 2011 жылғы 28 ақпандағы «Жеделдетілген экономикалық жаңғырту – Үдемелі инновациялық индустрияландыру бағдарламасының жалғасы» атты Қазақстан халқына Жолдауы. «Қазақстан – 2020» – Стратегиялық жоспардың артықшылығы. ХХІ ғасырдағы экономиканың қазақстандық моделі. Қазақстан үшін ЭКСПО – 2017-ні өткізу маңызы. «Нұрлы Жол – болашаққа бастар жол» жаңа экономикалық саясат – Қазақстанның жаһандық сын-қатерлерге жауабы.

11-тақырып. Этникалық-демографиялық процестер және ұлтаралық келісімді нығайту

Республикада азаматтық татулық пен ұлттық келісімді бекіту. Қазақстандағы көші-қон, демографиялық процестер, халықтың этникалық

құрылымындағы өзгерістер. «Нұрлы көш» бағдарламасы және отандастарымыздың оралуы. Қазақстандағы 2009 жылғы халық санағы, халықтың этникалық және әлеуметтік құрылымының өзгеруі. Біртұтас ұлт болашағының қалыптасу мәселелері. Қазақстан Республикасының Конституциясы. Қазақстан Республикасының заңдары: «Қазақстан халқы Ассамблеясы туралы», «Білім туралы», «Тіл туралы», «Мәдениет туралы». «Қазақстан Республикасының мемлекеттік сәйкестілігін қалыптастыру тұжырымдамасы». Қазақстанның Ел бірлігі доктринасы. «Қазақстандық бірегейлік пен бірлікті нығайту және дамыту тұжырымдамасы»: міндеттері мен қағидаттары. Жаһанданудың қазіргі адамның санасына әсері. Ұлтаралық келісім – Қазақстан Республикасында тәуелсіздік пен демократияны нығайтудың негізі. Қазақстан халқы Ассамблеясын (ҚХА) – Қазақстан халықтарының келісімі мен бірлігінің қоғамдық институтын, Президент жанындағы консультативтік және кеңесші органды құру. ҚХА бірінші сессиясы, оның шешімдері. «Қазақстан халқы Ассамблеясының орта мерзімді кезеңге арналған стратегиясы». Ұлтаралық келісімнің қазақстандық моделінің бірегейлігі, Қазақстанның Ел бірлігі доктринасы.

12-тақырып. Қазақстан Республикасының қоғамдық-саяси өмірі мен ішкі саясаты

Әлеуметтік реформалар және әлеуметтік жаңғырту. Қазақстан Республикасы Президентінің 2008 жылғы 6 ақпандағы «Қазақстан азаматтарының әл-ауқатын арттыру – мемлекеттік саясаттың басты мақсаты» атты Қазақстан халқына Жолдауы. Денсаулық сақтауды, спортты және дене шынықтыруды дамыту. Қазақстан спортшыларының Олимпиада ойындарындағы, Нұр-Сұлтан және Алматы қалаларында өткен 7-ші Қысқы Азия ойындарындағы жетістіктері. Білім беру жүйесінің мазмұнын жаңарту. 2010 жылы Қазақстанның Болон процесіне қосылуы және Болон декларациясына қол қоюы. «Интеллектуалды ұлт – 2020» президенттік бағдарламасы және оның мәні. Қазақстан Республикасының қоғамдық-саяси өмірін демократияландыру. Саяси партиялар мен партиялық жүйелерді дамыту. Қазақстан Республикасының Саяси партиялар туралы Заңы және оның маңызы. «Нұр Отан» жетекші әлеуметтік-саяси күш ретінде. Президент Н.Ә. Назарбаевтың 2005 жылғы 18 ақпандағы «Қазақстан экономикалық, әлеуметтік және саяси жедел жаңару жолында» атты халыққа Жолдауы.

13-тақырып. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерін құру. Жоғарғы Бас қолбасшының Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерін қалыптастырудағы ролі. Әскери білім.

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің құрылу тарихы. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерін қалыптастырудағы Жоғарғы Бас қолбасшының ролі. Бірінші Қорғаныс министрі С. Нұрмағамбетов. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің құрылысы және жаңғырту. Қазіргі заманғы және тиімді армияны, Әскери-әуе және Әскери-теңіз күштерін құру жөніндегі шаралар. Әскери саладағы халықаралық ынтымақтастық: «ОртАзбат», «Авиадартс» батальондарының бірлескен оқу-жаттығуларына қатысу. НАТО басшылығымен терроризмге қарсы операциялар және бейбітшілікті қолдау жөніндегі операциялар саласында тәжірибе алмасу. «Бейбітшілік жолындағы әріптестік» бағдарламасы шеңберінде өңірлік орталықтар құру. Қазақстанда әскери білім беруді дамыту.

14-тақырып. Ұлы дала халқының жаңа тарихи санасы мен дүниетанымын қалыптастыру саясаты

Отандық тарихты зерттеудің жаңа тәсілдері. Ұлттық тарихтың «ақтандақтарын» жою. 1997 жыл – ұлттық бірлік және жаппай саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу жылы. «Мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасы, іске асыру мақсаты мен негізгі бағыттары, рухани және білім беру саласын дамыту, мәдени мұраның сақталуын және тиімді пайдаланылуын қамтамасыз ету. Тарихи және сәулет ескерткіштерін қайта жаңғырту; мәдени мұра – фольклорды, дәстүрлерді, әдет-ғұрыптарды зерделеудің біртұтас жүйесін құру; гуманитарлық білімнің толыққанды қорын мемлекеттік тілде құру. Президенттің «Халық тарих толқынында» тарихи зерттеулер бағдарламасы, қазақтардың ұлттық тарихының көкжиегін кеңейту, ұлттың жаңа тарихи дүниетанымын қалыптастыру. Тарихи сана негізінде патриотизмді қалыптастыру. Қазіргі Қазақстан – жаңғырған Ұлы даланың мұрагері – «Ұлы Дала елі». Ежелгі түркілердің мемлекеттілігі. Тәуелсіздік жылдарында көне түркі жазбалары мен түркі мәдениеті ескерткіштерін жан-жақты зерделеудің басталуы. Әбу Насыр Әл-Фараби, Жүсіп Баласағұн, Махмұт Қашқари, Қожа Ахмет Яссауи еңбектерін аудару және қайта басып шығару. Қазақстан Республикасы Президентінің ежелгі ұлыстар мен ордалардағы этносаяси процестерге көзқарастары. Жаңа қоғамдық ой-пікір қалыптастыру үшін қазақ хандығының 550 жылдық мерейтойын мерекелеу

маңызы. Н.Ә. Назарбаевтың еңбектеріндегі қазақ халқының және қазақ хандығының құрылу тарихы алғышарттарының қалыптасу мәселелерін жандандыру. Қазақ хандарының мемлекеттік қызметінің тарихы бойынша жаңа зерттеулер. Қазақ халқының көшпелі мәдениетін және қазақ қоғамындағы батырлар мен билер институтын зерделеу үрдісі.

15-тақырып. Қазақстан – қазіргі әлем мойындаған мемлекет

Егемен Қазақстанды әлемдік қоғамдастықтың мойындауы, БҰҰ-ға қабылдануы. Қазақстанның сыртқы саясатын қалыптастыру. Ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласындағы мақсаттар: халықаралық және өңірлік қауіпсіздік, мемлекеттің аумақтық тұтастығы мен егемендігі. Тәуелсіз Қазақстанның көп бағытты сыртқы саясаты. Сыртқы экономикалық ынтымақтастық және инвестициялық қызмет. Қазақстан Республикасының бітімгершілік миссиясы. Қазақстан Республикасының Азиядағы өзара іс-қимыл және сенім шаралары жөніндегі кеңесті (АӨСШК) ұйымдастыру жөніндегі бастамасы (1992 жыл). Қазақстанның батыс-шығыс мәдениетаралық және өркениетаралық диалогын дамытуға қосқан үлесі. Қазақстанның ЕҚЫҰ-ға төрағалық етуі және оның нәтижелері. 2010 жылғы 1-2 желтоқсанда Астанада өткен ЕҚЫҰ Саммиті – әлемдік маңызы бар оқиға. Кеден одағының құрылуы және оның жұмыс істей бастауы: Қазақстан, Ресей, Белоруссия, оның маңызы. Дүние жүзінің және ЕурАзЭҚ елдерінің жаһандық энергетикалық және экологиялық қауіпсіз дамуын құру проблемалары. Тәуелсіздіктің 25 жылдығы. Қазақстан Республикасы. «Әлем. XXI ғасыр» манифесінің мәні. Соғысқа, ядролық қаруға және терроризмге қарсы күрес шаралары.

16-тақырып. Н.Ә. Назарбаев – тарихтағы жеке тұлға

Тұңғыш Президенттің мемлекеттік жаңғыру жолындағы бастамалары. Мемлекеттіліктің қазақстандық моделін құру негізі. Ұлттық тарихқа стратегиялық көзқарас және «Тарих толқынында» жұмысындағы тарихи жеке тұлғалардың ролі. Мемлекет басшысының 2014 жылғы 15 желтоқсандағы «Тәуелсіздік толғауы» тақырыбындағы баяндамасының маңызы. Қазіргі Қазақстан – жаңғырған Ұлы даланың мұрагері – Ұлы Дала елі. Ел Президентінің құнды және бірегей жолдауы – «Нұрлы жол – болашаққа бастар жол» бағдарламасының тарихи маңыздылығы. Тәуелсіздік негізі – «Қазақстан жолы – 2050». Түпкі мақсаты – Мәңгілік ел болу. Н.Ә. Назарбаевтың өмірі мен қызметі.

17-тақырып. Болашағы біртұтас ұлтты қалыптастыру

«Мәңгілік ел» ұлттық идеясының мазмұны мен маңызы. «Мәңгілік ел» – ежелгі түркілер мұрасы. «Мәңгілік ел» – тарих арқылы ата-баба мұрасына еніп, іске асқан қазақ халқының арманы. «Мәңгілік ел» идеясының негіздері: тарихи сабақтастық, қазақ мәдениеті, еркіндік сүйгіштік, бірлік, қуатты мемлекет, жоғары мақсаттар, ұлы болашақ. «Мәңгілік елдің» негізгі кезеңдері: мемлекеттің жандануы және халықтың бірігуі. Ұлттық мемлекеттің қалыптасуы үшін күрес, халық қорғаушыларының қиындықтары. «Мәңгілік елдің» жеті негізгі құндылығы:

1. Қазақстан Тәуелсіздігі және Нұр-Сұлтан
2. Біздің қоғамдағы ұлттық бірлік, бейбітшілік пен келісім
3. Зайырлы қоғам және жоғары руханият
4. Индустрияландыру және инновациялар негізіндегі экономикалық өсу
5. Жалпыға ортақ еңбек қоғамы
6. Тарих, мәдениет және тіл ортақтығы
7. Қазақстан Республикасының Ұлттық қауіпсіздігі және жалпы әлемдік және өңірлік проблемаларды шешуге жаһандық қатысуы

«Рухани жаңғыру» бағдарламасы және оның кіші бағдарламалары: «Тәрбие және білім», «Атамекен», «Рухани қазына», «Ақпарат толқыны». Алдағы жылдарға арналған міндеттер: латын әліпбиіне көшу логикасы. «Жаңа гуманитарлық білім». «Қазақ тіліндегі 100 оқулық» жобасының маңызы. «Туған жер» бағдарламасын іске асыру. «Қазақстандағы 100 жаңа есім» жобасын іске асыру маңызы.